

วิทยานิพนธ์

สิงห์ไกรภพ: การศึกษาการดัดแปลงนิทานคำกลอนเป็น
บทละครเวทีสมัยใหม่

**Singhakraiphop: A Study of the Adaptation of the Poetical Tale
to Modern Plays**

นางสาวพัชรินทร์ มหิทธิกร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2551

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วรรณคดีไทย)

ปริญญา

วรรณคดีไทย

วรรณคดี

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง สิงห์ไกรภพ: การศึกษาการดัดแปลงนิทานคำกลอนเป็นบทละครเวทีสมัยใหม่

Singhakraiphop: A Study of the Adaptation of the Poetical Tale to Modern Plays

นามผู้วิจัย นางสาวพัชรินทร์ มหิทธิกร

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนุตา อารัมภีร์, อ.ค.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสาวณิต วิงวอน, อ.ค.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรารัตน์ อาจหาญ, อ.ม.)

หัวหน้าภาควิชา

(อาจารย์วรรณา นาวิกมูล, M.A.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 3 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2551

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

สิงห์ไกรภพ: การศึกษาการดัดแปลงนิทานคำกลอนเป็นบทละครเวทีสมัยใหม่

Singhakraiphop: A Study of the Adaptation of the Poetical Tale to Modern Plays

โดย

นางสาวพัชรินทร์ มหิตธิกร

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วรรณคดีไทย)

พ.ศ. 2551

พัชรินทร์ มหัทธินกร 2551: สิ่งไรภพ: การศึกษาการดัดแปลงนิทานคำกลอนเป็นบทละครเวทีสมัยใหม่ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วรรณคดีไทย) สาขาวรรณคดีไทย ภาควิชาวรรณคดี ปรชชานกรรรมการที่ปริักษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ญาดา อารัมภีร์, อ.ด. 187 หน้า

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาการดัดแปลงนิทานคำกลอนเรื่องสิ่งไรภพของสุนทรภู่ เป็นบทละครเวทีสมัยใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบนิทานคำกลอนเรื่องสิ่งไรภพของสุนทรภู่กับบทละครเวทีเรื่องสิ่งไรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และบทละครเวทีเรื่องสิ่งไรภพของภัทราวดีเธียเตอร์

เรื่องสิ่งไรภพเป็นนิทานแบบจักรๆ วงศ์ๆ ซึ่งมีตัวเอกเป็น โอรสกษัตริย์ พลาดพรากจากบ้านเมือง ผจญภัย ได้ของวิเศษ มีชายามากกว่าหนึ่งคน และเรื่องจบลงอย่างมีความสุข เรื่องสิ่งไรภพแพร่หลายอยู่ในสังคมหลายรูปแบบ เป็นต้นว่า นิทานคำกลอน ละคร โทรทัศน์ การ์ตูน ลิเก รวมทั้งละครเวทีซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ

จากการศึกษาพบว่านิทานคำกลอนเรื่องสิ่งไรภพของสุนทรภู่เมื่อดัดแปลงเป็นบทละครเวทีมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเนื้อหา การสร้างตัวละคร ฉาก การใช้สัญลักษณ์ และภาษา ส่วนแก่นเรื่อง การตีความเนื้อหาและตัวละคร และการสื่อความหมายยังคงตามนิทานคำกลอน ลักษณะเด่นของละครเวทีเรื่องสิ่งไรภพคือใช้เทคนิคแบบตะวันตก ทั้งสองคณะนำเสนอด้วยการใช้น้ำฉากในการแสดง เพื่อสื่อความหมายเรื่องสัญลักษณ์ให้ชัดเจนขึ้น ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจเรื่องได้โดยง่าย และตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดทำละคร

บทละครเวทีเรื่องสิ่งไรภพแสดงให้เห็นการเผยแพร่วรรณคดีในรูปแบบศิลปะสมัยใหม่ ทำให้วรรณคดีมรดกของไทยยังคงมีบทบาทอยู่ในสังคมสมัยปัจจุบัน

พัชรินทร์ มหัทธินกร
ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

๔8 / ๖๕ / ๒๕๕๑

Patcharin Mahittikorn 2008: Singhakraiphop: A Study of Adaptation of the Poetical Tale to Modern Plays. Master of Arts (Thai Literature), Major Field: Thai Literature, Department of Literature. Thesis Advisor: Assistant Professor Yada Arrumpee, Ph.D. 187 pages.

This thesis is a study of the adaptation of Sunthornphu's Singhakraiphop for modern theatrical performance. The objective is to compare the original poetical version of Singhakraiphop with the scripts for modern theater by the Faculty of Arts at Silapakorn University, and by Patravadi Theater.

Singhakraiphop is a typical Thai romance. The main character is a prince who is driven away from his country. He takes various adventures, is saved by some magical devices, and is a polygamist. The story has a happy ending. The story of Singhakraiphop has been popularized in various forms, such as poetical tales, television series, comics, Likae performance (Thai folk dance drama), and modern theater, which is an interesting phenomenon.

The study reveals that the adaptation of Singhakraiphop from the poetical version to the scripts for modern theatrical performance can be found in plot, characterization, setting, symbolism and language. The theme, the interpretation and presentation of the story and characters remain unchanged. Besides, the study finds that modern techniques are used by the Faculty of Arts and Patravadi Theatre: masks are used to make the symbolic meanings, as intended by the producers, clearer to the audience.

On modern stages, Singhakraiphop is made known to the public through new theatrical methods. Thai heritage literature is, therefore, kept alive in the present society.

Patcharin Mahittikorn
Student's signature

Yada Arrumpee
Thesis Advisor's signature

28 / 05 / 2008

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ญาดา อารัมภีร์ ประธานคณะกรรมการที่
ปรึกษาที่ตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสาวณิต วิงวอน กรรมการสาขาวิชาเอกที่ให้
คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยวรกรณ์ อัจฉาญ กรรมการวิชาการที่ให้
คำปรึกษาแนะนำตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ วิภาวรรณ อยู่เย็น ผู้แทนบัณฑิตที่ให้คำแนะนำแก่
ผู้วิจัยเพื่อให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ วรรณ นาวินกุล หัวหน้าภาควิชาวรรณคดี ที่ให้คำแนะนำ
แก้ไขชื่อวิทยานิพนธ์และบทคัดย่อภาษาอังกฤษแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ กุลวดี มกรภิรมย์ ที่ให้ความกรุณาแนะนำคำศัพท์
ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับประเภทของละคร และเอื้อเฟื้อข้อมูลประวัติการละครเวทีตะวันตกแก่ผู้วิจัย
ด้วยความเมตตา

ขอขอบคุณนางสาวภัทรธร ชวนะคุรุ และนางสาวศนิ อรัณยะพันธ์ ที่ให้คำแนะนำและ
ช่วยเหลือแปลบทภาษาอังกฤษของบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเซียเตอร์

สุดท้ายขอขอบคุณเพื่อนร่วมงาน เพื่อนวรรณคดีไทยทุกคนที่คอยให้กำลังใจช่วยเหลือมา
โดยตลอด เพราะทุกคนเป็นแรงผลักดันให้สำเร็จได้ในวันนี้

พัชรินทร์ มหิทธิกร

มีนาคม 2551

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(4)
สารบัญภาพ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตการวิจัย	4
วิธีการวิจัย	4
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	4
บทที่ 2 ตรวจสอบเอกสาร	5
เอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบของวรรณคดีและละคร	5
เอกสารเกี่ยวกับวรรณคดีเปรียบเทียบ	6
เอกสารเกี่ยวกับการดัดแปลงวรรณกรรมสำหรับอ่านเป็นวรรณกรรม สำหรับการแสดง	7
เอกสารเกี่ยวกับเรื่องสิ่งทงไรภพ	8
บทที่ 3 ละครเวทีสมัยใหม่ในประเทศไทย	10
การแสดงละครเวทีสมัยรัชกาลที่ 5 – 6	12
การแสดงละครเวทีสมัยรัชกาลที่ 7 – ปัจจุบัน	17
หลักการเขียนและดัดแปลงบทละครเวที	28
บทที่ 4 เรื่องสิ่งทงไรภพในประเทศไทย	41
สิ่งทงไรภพ นิทานคำกลอนของสุนทรภู่	42
สิ่งทงไรภพ บทละครเวทีของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	44
สิ่งทงไรภพ บทละครเวทีของภัทราวดีเธียเตอร์	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 การศึกษาเปรียบเทียบนิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพกับบทละครเวทีเรื่อง สิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และบทละครเวที เรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์	51
เนื้อหา	51
การตัดทอนเนื้อหา	55
การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในเนื้อหา	57
การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดระหว่างบทละครเวที	58
การสร้างตัวละคร	62
ฉาก	91
แก่นเรื่องและการตีความ	96
การตีความเนื้อหา	98
การตีความตัวละคร	99
การใช้สัญลักษณ์	100
หน้าฉาก	104
ภาษา	107
การสื่อความหมายในสังคม	112
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	116
บทสรุป	116
ข้อเสนอแนะ	118
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	119
ภาคผนวก	131
ภาคผนวก ก เรื่องย่อนิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่	132
ภาคผนวก ข บทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	142

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก ค บทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเขียวเตอร์	166
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	187

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เปรียบเทียบเนื้อหาเรื่องสิงห์ไกรภพ	52
2	เปรียบเทียบตัวละครเรื่องสิงห์ไกรภพ	63
3	เปรียบเทียบสัญลักษณ์เรื่องสิงห์ไกรภพ	107

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	โรงร่ำหว่างระทาในงานพระศพสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	31
2	โรงมหรสพโรงใหญ่และโรงมหรสพหว่างระทา	32
3	การแสดงละครของคณะเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงที่โรงละครปริญญ์เรียเตอร้	33
4	การแสดงละครเวทีเรื่อง “อินากพระ โขนง” ณ เวทีชั่วคราว ภายในวังกรมพระนราธิปประพันธ์พงค์ บริเวณด้านถนนตะนาว เคยเป็นที่ตั้งโรงละครปรีดาลัย	34
5	แผนผังโรงละครปรีดาลัย มีเวทีอยู่ตรงกลาง มีที่นั่งสำหรับผู้ชมอยู่รอบเวทียกเว้นด้านหลังไว้สำหรับฉาก	35
6	วังบ้านหม้อ ตั้งอยู่ริมถนนอัษฎางค์ ที่ตั้งโรงละครดึกดำบรรพ์	36
7	โรงละครแห่งชาติ มีกรอบเวที และซุ้มประตูเข้าออกเวทีทั้งสองด้าน มีพื้นที่ด้านข้างสำหรับเป็นเวทีดนตรี	37
8	ละครเวทีเรื่อง “สิงหไกรภพ” ที่โรงละครเวทีคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	38
9	ภัทราวดีเรียเตอร้ รูปทางซ้ายมือคือโรงละครกลางแจ้ง รูปทางขวามือคือโรงละครในสตูดิโอ ร้านอาหารที่มีเวทีสำหรับการแสดง และมีพื้นที่สำหรับสอนนาฏศิลป์	39

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
10	โรงละคร “เมืองไทยรัชดาลัย เธียเตอร์” ตั้งอยู่บนถนนรัชดาภิเษกใช้พื้นที่ชั้น 4 ต่อเนื่องถึงชั้น 6 ของศูนย์การค้าเอสพลานาด	40
11	การแสดงละครเวทีเรื่อง “สิงห์ไกรภพ” ภายในคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	49
12	การแสดงละครเวทีเรื่อง “สิงห์ไกรภพ” ของภัทราวดีเธียเตอร์ ช้างวัดระฆัง โฉมยิตาราม	50

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

วรรณคดีแต่งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลายอย่าง เป็นต้นว่าเพื่อการบันเทิง เพื่อพระศาสนา เพื่อรับใช้บ้านเมือง ฯลฯ วรรณคดีไทยมีพัฒนาการเรื่อยมา จากวรรณกรรม มุขปาฐะเป็น วรรณกรรมลายลักษณ์ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง สภาพบ้านเมืองที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดการปรับเปลี่ยน ดัดแปลงหรือแปรรูปร่างวรรณคดีไทยขึ้นมาใหม่ในหลายรูปแบบเพื่อให้เหมาะกับกาลสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 เป็นช่วงที่ไทยได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตก วรรณคดีได้พัฒนาและปรับเปลี่ยนไปอย่างมากมาย เช่นเดียวกับรูปแบบของการแสดงละครที่มีทั้ง ละครรำ ละครร้อง และละครพูด เกิดโรงละครขึ้นมากมายในเมืองหลวงคือ กรุงเทพมหานคร หรือที่เรียกว่า บางกอก ในสมัยนั้น จนอาจกล่าวได้ว่าโรงละครเป็นศูนย์รวมความรื่นเริง บันเทิงใจของ สังคมเมืองอย่างแท้จริง

คณะละครที่เปิดแสดงให้ประชาชนเข้าชมกันอย่างแพร่หลายนั้นมีขึ้นในรัชกาลที่ 5 สมัย นั้น โรงละครส่วนมากจะตั้งอยู่ในบ้านขุนนางข้าราชการหรือเจ้านายที่มีข้าทาสบริวารมากมาย ภายหลังจึงมีผู้ก่อตั้งโรงละครขึ้น โรงละครประเภทเก็บเงินผู้เข้าชมนั้นนิยมเรียกกันว่า “วิก” จนติดปากมาถึงทุกวันนี้ คำว่า “วิก” มาจากภาษาต่างประเทศ เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) ข้าหลวงเดิมในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กำหนดให้เล่นละครไทยอยู่ประจำโรงไม่ เคลื่อนย้ายไปไหน แล้วมีการเก็บค่าดูกันเป็นครั้งแรก การแสดงสมัยนั้นมีกำหนดเวลาแสดงเฉพาะ ในคืนเดือนหงายเพื่อสะดวกแก่ผู้คนที่จะมาดู จะได้มองเห็นถนนหนทาง แรกเริ่มนั้นการแสดงมี เพียงเดือนละหนึ่งสัปดาห์ คือแสดงเพียง 7 วัน จึงเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า วิก (Week) ครั้นเรียกไป เรียกมาก็กลายเป็น “วิก” ต่อมาภายหลังได้เปลี่ยนเป็นเล่นเดือนละ 2 สัปดาห์ ประชาชนก็ยังพอใจ เรียกระยะเวลาที่มีการแสดงละครครั้งหนึ่งว่า “วิก” ตามเดิม (ส.พลายน้อย, 2528)

ช่วงรัชกาลที่ 5 การละครเฟื่องฟูมาก นอกจากรับการแสดงแบบชาติตะวันตกมาผสมผสาน กับการแสดงแบบไทย ทำให้เกิดความน่าสนใจ และตื่นตาตื่นใจมากขึ้นแล้ว ยังพัฒนาการแสดง

เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ต่อมาเมื่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น มหรสพหรือการแสดงแบบเดิมจึงค่อยคลายความนิยมลง ลักษณะของการชมมหรสพจึงเปลี่ยนไปด้วย จากที่เคยไปดูหนังดูละครในที่โล่งแจ้งและมีคนจำนวนมากอยู่ร่วมกัน กลายมาเป็นต่างคนต่างอยู่กับบ้านรับชมมหรสพภายในห้องที่มีพื้นที่จำกัด อีกทั้งวิถีการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปตามความเจริญของบ้านเมือง ผู้คนต้องทำงานเลี้ยงชีพอย่างเร่งรีบจึงไม่มีเวลาวางชมมหรสพเช่นในอดีตทำให้การละครเวทีซบเซาลง อีกทั้งละครเวทียุคหลังเป็นการลอกเลียนแบบตะวันตก โดยนำเรื่องและนำการแสดงแบบตะวันตกมาใช้อย่างกว้างขวาง การแสดงแบบไทยจึงค่อยๆ หายไป ส่งผลทำให้วรรณคดีไทยไม่เป็นที่นิยมไปด้วย เมื่อผู้คนให้ความสนใจแก่ “การดู” มากกว่า “การอ่าน” วรรณคดีไทยหลายเรื่องที่เคยเขียนให้ผู้อ่านยามว่างเพื่อความบันเทิงจึงไม่เป็นที่รู้จัก หรือรู้จักแต่ไม่แพร่หลายเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามก็ยังมีคนกลุ่มหนึ่งที่ยังเห็นคุณค่าของวรรณคดีไทย เมื่อเห็นว่าผู้คนนิยมดูมากกว่าอ่าน จึงปรับเปลี่ยน และดัดแปลงวรรณกรรมเพื่อการอ่านมาเป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดงให้คนได้ชมกันมากขึ้น

น่าสังเกตว่าปัจจุบันแม้จะมีการดัดแปลงวรรณกรรมเพื่อใช้ในการแสดงมากขึ้น วรรณกรรมที่นำมาดัดแปลงก็มักจะเป็นวรรณกรรมร้อยแก้ว หรือวรรณกรรมต่างประเทศจำพวกนวนิยายเป็นส่วนใหญ่ มีส่วนน้อยที่นำวรรณกรรมร้อยกรองมาดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์และละครเวที การแสดงละครเวทีแม้ว่าจะไม่แพร่หลายและไม่ได้รับความนิยมเท่าละครโทรทัศน์ด้วย มีข้อจำกัดในด้านผู้ชม เป็นการแสดงในวงแคบเฉพาะแวดวงนักศึกษามหาวิทยาลัย และผู้ที่รักละครเวที แต่ก็มีได้เป็นข้อขัดขวางการสร้างสรรค์ละครเวทีแต่อย่างใด ปัจจุบันละครเวทีมีการพัฒนาทดลองสิ่งใหม่ๆ และประยุกต์ให้เข้ากับกาลสมัย โดยผสมผสานกับการแสดงแบบตะวันตก ทำให้เกิดความแปลกใหม่ที่น่าสนใจกว่าละครเวทีที่มีมาแต่เดิม

วรรณคดีไทยเรื่อง “สิงห์ไกรภพ” เป็นนิทานคำกลอนของสุนทรภู่ที่มีผู้ดัดแปลงเป็นละครเวที และละครโทรทัศน์ แต่ไม่เป็นที่รู้จักและแพร่หลายเท่าที่นิทานคำกลอนเรื่อง “พระอภัยมณี” จึงเป็นที่น่าสนใจว่านิทานคำกลอนเรื่องนี้ทั้งที่ไม่เป็นที่รู้จักกันมากนัก แต่มีผู้สนใจนำมาทำเป็นละครเวทีมากกว่าหนึ่งคณะ คือ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และภัทราวดีเธียเตอร์ ทั้งสองคณะนำวรรณคดีไทยเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่ มานำเสนอในรูปแบบใหม่โดยดัดแปลงทำเป็นละครเวทีที่มีการผสมผสานการแสดงแบบตะวันตก โดยเฉพาะภัทราวดีเธียเตอร์นั้นเปิดการแสดงมากกว่า 70 รอบ แสดงถึงความสนใจและการยอมรับของผู้ชมได้เป็นอย่างดี การที่คณะละครทั้งสองคณะนำวรรณคดีเรื่องเดียวกันมานำเสนอเป็นละครเวทีเช่นเดียวกันนั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า

วรรณคดีเรื่องสิงห์ไกรภพมีความน่าสนใจ อีกทั้งยังมีผู้สนใจนำวรรณคดีไทยเรื่องนี้มาวิจัยโดยใช้ ทฤษฎีของตะวันตก ดังจะเห็นได้จากวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำวรรณคดีวิจารณ์แผนใหม่แบบ ตะวันตกมาใช้กับวรรณคดีไทย” ของ ชลธิรา สัตยวัตนา ที่ใช้มุมมองใหม่ในการศึกษาวรรณคดี โดยนำเรื่องสิงห์ไกรภพมาวิจารณ์ในแง่แบบฉบับ แสดงถึงพัฒนาการด้านการศึกษาวรรณคดี โดยตรง

ปัจจุบันการศึกษาวรรณคดีไทยที่มีการแปรรูปเป็นละครเวทีนั้นมีน้อยและไม่แพร่หลาย มากนัก จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการปรับเปลี่ยนและดัดแปลงจากนิทานคำกลอนเป็นบท ละครเวทีสมัยใหม่ ทำให้การศึกษาวรรณคดีกว้างขวางขึ้น อีกทั้งเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผลงานใน อดีตสามารถดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับในปัจจุบันโดยการประสานเข้ากับวิธีการนำเสนอในรูปแบบ ใหม่ ซึ่งเท่ากับเป็นการเผยแพร่วรรณคดีให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างสมกับที่เป็นมรดกล้ำค่าทาง วัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการดัดแปลงนิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพ จากวรรณคดีเพื่อการอ่านมา เป็นบทละครเวทีเพื่อใช้ในการแสดง
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบนิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพกับบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพ ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธีย เตอร์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงกระบวนการและวิธีดัดแปลงวรรณกรรมเพื่อการอ่านเป็นวรรณกรรมเพื่อ การแสดงจากนิทานคำกลอนเป็นบทละครเวที
2. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปศึกษาวรรณคดีดัดแปลงเรื่องอื่นได้

3. ทำให้ได้รับความรู้เรื่องสิ่งทอกราฟในรูปแบบบทละครซึ่งเป็นการนำเสนอวรรณคดีไทยรูปแบบหนึ่งในสังคม

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาเปรียบเทียบนิทานคำกลอนเรื่องสิ่งทอกราฟของสุนทรภู่กับบทละครเวทีเรื่องสิ่งทอกราฟของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และบทละครเวทีเรื่องสิ่งทอกราฟของภัทราวดีเธียเตอร์ โดยศึกษาจากตัวบทและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

วิธีการวิจัย

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับละครเวทีสมัยใหม่ในประเทศไทย และเอกสารเกี่ยวกับการดัดแปลงวรรณกรรมสำหรับอ่านเป็นวรรณกรรมการแสดง

2. ศึกษานิทานคำกลอนเรื่องสิ่งทอกราฟและบทละครเวทีเรื่องสิ่งทอกราฟ แล้วนำมาวิเคราะห์

3. สรุปผลการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยใช้ระยะเวลาดำเนินการ ดังนี้

1. ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล	ตุลาคม 2547 - กุมภาพันธ์ 2548
2. เสนอโครงการวิจัยเพื่อขออนุมัติ	มีนาคม 2548
3. วิเคราะห์ข้อมูล	เมษายน 2548 - มิถุนายน 2549
4. เรียบเรียงข้อมูลและพิมพ์วิทยานิพนธ์	กรกฎาคม 2549 – มีนาคม 2551
5. เข้ารูปเล่มและส่งวิทยานิพนธ์	เมษายน 2551 - พฤษภาคม 2551

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาวรรณกรรมดัดแปลงจากนิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพเป็นบทละครเวที ผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นการศึกษาออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบของวรรณคดีและละคร
2. เอกสารเกี่ยวกับวรรณคดีเปรียบเทียบ
3. เอกสารเกี่ยวกับการดัดแปลงวรรณกรรมสำหรับอ่านเป็นวรรณกรรมสำหรับการแสดง
4. เอกสารเกี่ยวกับเรื่องสิงห์ไกรภพ

เอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบของวรรณคดีและละคร

เด่นดวง พุ่มศิริ (2527) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของละครที่อริสโตเติลได้กำหนดไว้ 6 ประการ เรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร แนวคิด บทสนทนา ดนตรี ฉากสถานที่ ซึ่งเป็นหลักในการพิจารณาบทละคร และเป็นความรู้พื้นฐานในการวิเคราะห์โครงสร้างของละคร อีกทั้งเป็นเครื่องมือในการศึกษาละครด้วยการแยกแยะออกเป็นส่วนๆ ได้

นพมาศ แวหงส์ (2550) รวบรวมความรู้จากผู้รู้เกี่ยวกับละครเวทีเพื่อให้รู้จัก เข้าใจ และเห็นคุณค่าของศิลปะการละครอันมีเนื้อหาด้านต่างๆ ทั้งองค์ประกอบของที่ประกอบไปด้วยโครงเรื่อง ละคร ความคิด ภาษา เสียง ภาพ อีกทั้งการกำกับการแสดง การแสดง ฉาก แสงและดนตรี นอกจากนี้ยังเป็นการแนะนำให้รู้จักกับละครในประเภทและแนวการนำเสนอต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถวิจารณ์งานละครได้

ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (2544) ให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี องค์ประกอบของบันเทิงคดี ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร และการสร้างตัวละคร มุมมอง ฉาก สัญลักษณ์ แก่นเรื่อง และองค์ประกอบของละคร ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร และบทสนทนา ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการศึกษาและเข้าใจการเขียนบทละครเวที

ระวาท วณิชพันธ์ (ม.ป.ป.) ให้ความรู้ในด้านการพิจารณาวรรณกรรม ต้องพิจารณาจากทุกส่วนที่นำมาสร้าง ซึ่งในการสร้างวรรณกรรมนั้น ต้องมีองค์ประกอบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา ตัวละคร เนื้อหา ให้ความรู้ในด้านการแสดงออกของตัวละคร และความคิดของกวีที่มาจากความปรารถนาภายในตัวของกวีเอง ละครนั้นเป็นการแสดงออกที่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของผู้ชม ผู้แสดง สื่อ บท และความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ชมได้รับสาระความรู้ ไม่ใช่เพียงแต่ความบันเทิงเท่านั้น บทละครต้องเขียนขึ้นให้เหมาะแก่การแสดง และคำนึงถึงผู้ชมด้วย

วิภา กงกะนันท์ (2533) ให้ความรู้ในการศึกษาวรรณคดี ความหมายของวรรณคดี วรรณกรรม และวรรณศิลป์ องค์ประกอบของวรรณคดี ในด้านภาษา อันประกอบไปด้วย ไวยากรณ์ ศัพท์ลักษณะ คำเนื้อหา เรื่องราว ตัวละคร เวลาและสถานที่ พรรณนาของผู้เขียน ตัวละคร และสังคม รูปแบบคำประพันธ์ กลวิธีการประพันธ์ ในด้านวัตถุประสงค์ที่นำมาแนว เรื่อง โครงเรื่อง การสร้างตัวละคร การสร้างฉาก วิธีการนำเสนอ ฯลฯ และปรัชญาแห่งวรรณคดี อันเป็นระบบความคิดที่เป็นผลของการแสวงหาความรู้ในเรื่องลักษณะความหมาย และคุณค่าของวรรณคดี

เอกสารเกี่ยวกับวรรณคดีเปรียบเทียบ

เนื่องจากงานวิจัยนี้มีการเปรียบเทียบตัวบทวรรณกรรมสำหรับการอ่านกับตัวบทวรรณกรรมสำหรับการแสดง แนวทางการศึกษาที่นำมาประยุกต์ใช้ในการทำความเข้าใจ ประเด็นเนื้อหาความคิดในงานวิจัยเรื่องนี้ได้อย่างสมบูรณ์มากขึ้น ได้แก่ แนวคิดเชิงวรรณคดีเปรียบเทียบ แนวข้ามศิลป์ ข้ามศาสตร์

ตรีศิลป์ บุญจจร (ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่า พัฒนาการและทิศทางของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับศิลปะแขนงต่างๆ (interartistic studies) หรือกระบวนการทัศน์วรรณคดี เปรียบเทียบแนวข้ามศิลป์ เท่าที่ปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบันอาจแบ่งได้เป็น 2 แนวทางใหญ่ คือ การศึกษาในแนวอิทธิพลและแรงบันดาลใจ และการศึกษาความสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยนเทคนิควิธี ทั้งในกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะและการวิจารณ์ ทำให้เข้าใจถึงการดัดแปลงวรรณกรรมจากการอ่านเป็นวรรณกรรมสำหรับการแสดงมากขึ้น

ดิฐา พินิจภูวดล และ รื่นฤทัย สัจพันธุ์ (2544) ได้เรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับวรรณคดีเปรียบเทียบและชี้ให้เห็นว่าในปัจจุบันแนวทางการศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบ ได้ชัดเจนขึ้นมาก โดยมีความเกี่ยวเนื่องกับวิชาการแขนงอื่นๆ เป็นอันมาก อาทิ ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา ภาษาศาสตร์ เป็นต้น ทำให้การศึกษาวรรณคดีกว้างขวางขึ้น

สุธา ศาสตรี (2525) ได้เขียนถึงวรรณคดีที่มีเพื่อการแสดงว่าจะต้องกำนังความต้องการของเวที ต้องมีความรู้เรื่องเวทีและผู้ชม รวมทั้งพื้นฐานของสังคมและวัฒนธรรมในสมัยที่แต่งบทละคร ซึ่งช่วยให้เข้าใจบทละคร ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับศิลปะรูปแบบหนึ่ง และพบว่า อาจแยกความสัมพันธ์ได้ 3 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบและเนื้อหา เป็นหัวข้อกว้าง รวมเรื่องลีลาการแต่งวิธีการ เนื้อเรื่องและความคิด การศึกษาส่วนใหญ่เป็นเรื่องของรูปแบบ และ ส่วนประกอบทั้งหลายที่รวมกันเข้าเป็นรูปแบบ วิเคราะห์และพยายามหาขอบเขตของศิลปะแต่ละอย่างในการเสนอเนื้อหาอย่างเดียวกัน การศึกษาอิทธิพล และการสังเคราะห์ที่ใช้ศิลปะหลายอย่าง ในการนำเสนอ ทำให้สามารถศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรม การอ่านและการแสดงได้

เอกสารเกี่ยวกับการดัดแปลงวรรณกรรมสำหรับอ่านเป็นวรรณกรรมสำหรับการแสดง

กุสุมา รัชมณี (2545) ได้รวบรวมบทความและบันทึกคำบรรยายและการเสวนาเกี่ยวกับการละครและการแปรรูปจากวรรณกรรมสู่สื่อการแสดง ซึ่งการเลือกวรรณกรรมมาทำเป็นดัดบทเป็นสิ่งสำคัญ ต้องมีการตีความ มีการวิจารณ์ถึงละครเวทีที่นำมาจากวรรณคดีเรื่องต่างๆ และมีการทดลองทำละครเวทีจากวรรณคดีหลายเรื่องด้วยกันเพื่อให้เห็นชัดเป็นละครเวทีของภัทราวดี อาทิ เงาะป่า สิงห์ไกรภพ หลักในวรรณกรรมต้นแบบที่จะนำมาแปลงเป็นบท หลักการเขียนบทละคร วิธีการถ่ายทอดเรื่องราวจากวรรณกรรมสู่บทละคร นักแสดง ผู้เขียนบท คุณสมบัติของผู้แปรรูปวรรณคดี และการแปรรูปวรรณกรรมสู่สื่อโทรทัศน์

จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา (2540) ได้ให้ความเห็นว่า ผู้ที่จะแปรรูปวรรณกรรมที่มีผู้แต่งไว้สำหรับอ่าน เป็นวรรณกรรมสำหรับจัดแสดงนั้น จำเป็นต้องเข้าใจถึงธรรมชาติอันแตกต่างกันของวรรณกรรมทั้งสองประเภท ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ผู้ทำบทต้องจับสาระสำคัญของวรรณกรรม เรื่องที่จะแปรรูปให้ได้ เมื่อเข้าใจสาระสำคัญแล้วจึงสามารถแปรรูปวรรณกรรมเพื่อการอ่านให้เป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดงได้

จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา (2544) ได้ให้ความเห็นว่าเมื่อจะทำวรรณกรรมเพื่อการอ่านเป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดงนั้น การดัดแปลงเป็นสิ่งจำเป็นต้องทำ ซึ่งอาจทำได้โดยใช้วิธีการเดิม ตัดทวิ ทอน ขยาย ยุบ หรือสลับลำดับจากนาฏการ ตัวละคร ฉากสถานที่ และบทสนทนา

มัทนี รัตติน (2546) รวบรวมข้อมูลและประสบการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการแสดงละครเวทีที่ได้ศึกษา ค้นคว้า และปฏิบัติมาตลอดระยะเวลากว่า 30 ปี ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการกำกับละครเวที ให้ความรู้ด้านละครเวทีและพัฒนาการละครแนวต่างๆ การแปลและดัดแปลงบท ซึ่งการจัดแสดงละครให้ผู้ชมได้ชมนั้น ควรจะดัดแปลงและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานที่ เวลา และระดับของผู้ชม

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) รวบรวมและเรียบเรียงความรู้ทางการแสดง การสร้างฉาก การเขียนบทละครอย่างมีขั้นตอน มีการกำหนดรูปแบบ การสร้างเรื่องและตัวละคร การสร้างโครงเรื่อง กำหนดการกระทำในแต่ละฉาก การเขียนบทพูด บทบรรยายต่างๆ การแสดง ฯลฯ รวมไปถึงด้านดนตรีด้วย

สุริย์ ทองสมาน (2542) ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบบทละครโทรทัศน์กับนวนิยายในด้านกลวิธีการนำเสนอ และสาเหตุที่ทำให้นวนิยายแตกต่างจากบทละครโทรทัศน์ และศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดที่ปรากฏในบทละครโทรทัศน์กับนวนิยาย พบว่า บทละครโทรทัศน์ที่ดัดแปลงจากนวนิยายมีความต่างกัน 3 ส่วน คือ โครงเรื่อง ตัวละคร และฉาก สาเหตุที่ทำให้บทละครโทรทัศน์มีความแตกต่างจากนวนิยาย อาจเนื่องมาจากผู้แสดง ผู้ชม และระยะเวลาการนำเสนอ และบทละครโทรทัศน์ที่ดัดแปลงจากนวนิยายส่วนใหญ่พบว่ามีแนวคิดเดียวกับนวนิยาย แต่บทละครโทรทัศน์สามารถนำเสนอและสะท้อนสภาพสังคมปัจจุบันได้ชัดเจนและเข้าถึงผู้ชมได้ง่ายกว่านวนิยาย

เอกสารเกี่ยวกับเรื่องสิงห์ไกรภพ

ชลดา เรื่องรักย์ลิขิต (2529) ได้เขียนเกี่ยวกับประวัติของเรื่องสิงห์ไกรภพว่ามีความยาวรองลงมาจากรื่องพระอภัยมณี โดยมีความยาว 15 เล่มสมุดไทย แต่งไม่จบ ซึ่งบางคนกล่าวว่าสุนทรภู่แต่งเรื่องนี้เพื่อประชันกับเรื่องไกรทองพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 มีการวิจารณ์เชิงจิตวิทยา ชีววิทยา และมานุษยวิทยา เกี่ยวกับภาพพจน์ สัญลักษณ์และแก่นเรื่องในเรื่องสิงห์ไกรภพของ

สุนทรภู่ว่า สุนทรภู่อสร้างภาพพจน์ให้คงคาประลัยและสิ่งหไกรภพมีปมอดีตตามหลักจิตวิทยา สอดแทรกสัญลักษณ์ไว้อย่างน่าสนใจ มีแก่นเรื่องเป็นหลักแบบฉบับของมนุษยชาติและมีการ ประกอบสัญลักษณ์ขึ้นมาเพื่ออธิบายและวิเคราะห์หลักแบบฉบับนั้น

ชลธิรา สัตยาวัฒนา (2513) วิทยานิพนธ์ปริญญาโทภาควิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย โดยนำการวิจารณ์แผนใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับวรรณคดีไทย ประกอบด้วยข้อมูล ทฤษฎีและตัวอย่างของการวิจารณ์แผนใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับวรรณคดีไทย โดยนำเรื่อง สิ่งหไกรภพมาใช้ในการวิจารณ์วรรณคดีในแง่หลักแบบฉบับ ในชื่อบทวิจารณ์ว่า ปมอดีตใน วรรณคดีไทยบางเรื่อง ซึ่งสุนทรภู่อชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าทั้งคงคาประลัยและสิ่งหไกรภพทำให้พ่อ ต้องเสียใจ เป็นพฤติกรรมที่ซ้ำกัน และแทรกสัญลักษณ์ได้อย่างแนบเนียน ควรแก่การยกย่อง

ฐะปะนีย์ นาคทรพร (2529) ในสุนทรภู่อกับงานนิพนธ์ อนุสรณ์ สุนทรภู่อ 200 ปี เรื่องย่อ ของนิทานคำกลอนเรื่องสิ่งหไกรภพ และคุณค่าของเรื่องสิ่งหไกรภพในด้านความรู้ วรรณศิลป์ และ คุณค่าด้านจริยธรรม

เทพ สุนทรสารทูล (2533) ศึกษาประวัติ วิเคราะห์ วิจัยงานของสุนทรภู่อ ซึ่งทำให้เกิด ความรู้ใหม่ๆ ในด้านประวัติและผลงานของสุนทรภู่อ ได้ให้ความคิดเห็นว่า สิ่งหไกรภพของสุนทร ภู่อ น่าจะแต่งให้กับเจ้าฟ้าจุฑามณี ซึ่งต่อมาคือพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

บทที่ 3

ละครเวทีสมัยใหม่ในประเทศไทย

ละครเวที คือ ละครที่แสดงในพื้นที่ที่จำกัดที่เรียกว่าเวที บางแห่งมีการยกพื้นเพื่อให้ผู้ชมเห็นการแสดงอย่างชัดเจนขึ้น ละครเวทีสมัยใหม่ คือ ละครที่นำการแสดงแบบตะวันตกมาใช้กับการแสดงแบบไทย

มนุษย์มีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ แต่ก็มีความกลัวต่อภัยอันตรายต่างๆ อันเกิดจากธรรมชาติ อาทิ ไฟร้อง ไฟผ่า น้ำท่วม เป็นต้น โดยเข้าใจว่าปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นการกระทำของพระเจ้าเป็นเจ้าหรือเทพยดาต่างๆ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงมีการสักการะกราบไหว้บูชาสิ่งที่กลัวหรือไม่รู้สาเหตุของการเกิดปรากฏการณ์ต่างๆ เพื่อสนองความพอใจต่อพระเจ้าหรือเทพยดาเหล่านั้น หรือแม้กระทั่งพิธีกรรมบางอย่างทางศาสนา ซึ่งประกอบไปด้วยการระบำรำฟ้อนต่างๆ รวมถึงละครเวทีด้วย และมีการพัฒนาเรื่อยมา ในด้านการเขียนบทละคร ฉาก และเทคนิคในละครมีการพัฒนาเป็นเรื่องราวแบบโศกนาฏกรรมซึ่งถือเป็นต้นกำเนิดละครตะวันตก มีผู้เขียนบทละครที่มีชื่อเสียงหลายท่าน เช่น เทสพิส (Thesis) เอสคิลัส (Aeschylus) ซอโฟคลีส (Sophocles) และยูริพิดีส (Euripides) จนกระทั่งยุคที่ศาสนจักรและอาหรับมีอำนาจได้ต่อต้านมหรสพทุกประเภท แต่ต่อมาได้มีการนำละครมาเป็นสื่อสอนศาสนา จากนั้นขยายตัวไปสู่เรื่องอื่นๆ จนมาถึงยุคสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา การละครได้พัฒนาไปอีกขั้น มีนักเขียนที่มีชื่อเสียงคือ วิลเลียม เชกสเปียร์ (William Shakespeare) บทละครของเขาเป็นเรื่องที่แปลกใหม่ เนื้อเรื่องไกลตัว มีการใช้ฉากจากดินแดนต่างๆ และภาษาถิ่นนั้นๆ ในบทละคร ตัวละครเป็นชาวต่างชาติ ทำให้สมจริงมากขึ้น จากนั้นมาการละครได้มีการพัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

การละครในประเทศไทยเริ่มแรกนั้นเรามีละครเล่นบนเวทีหรือปลูกโรงอยู่ข้าง แต่เป็นโรงชั่วคราว หรือเป็นการแสดงละครรำ ซึ่งได้ปรากฏหลักฐานอยู่ในจดหมายเหตุลาลูแบร์ว่า

ชาวสยามมีมหรสพสำหรับเล่นในโรงอยู่ ๓ อย่าง อย่างที่ชาวสยามเรียกว่า โจน เป็นรูปคนเดินรำตามเสียงจังหวะพิณพาทย์ ตัวผู้เดินรำนั้นสวมหน้าโจนและถือศัสตราวุธ (ทำเทียม) เป็นตัวแทนทหารออกต่อยุทธมากกว่าเป็นตัวละคร และมาตรว่าตัวโจนทุกๆ ตัวโลดเต้นเล่นโผนอย่างแข็งแรง และออกท่าทางพิลึกพิลั่นเกินจริงก็ต้องเป็นไปจะพูดอะไรไม่ได้ ด้วย

หน้าโขนปิดปากบนเสี้ย (บทจะพูดต้องมีผู้อื่นคนพากย์พูดแทน) และตัวโขนเหล่านั้น
 สมมติเป็นตัวสัตว์ร้ายบ้าง ภูติผีบ้าง (คือลิงและยักษ์) การละเล่นที่ชาวสยามเรียกว่าละคร
 นั้นเป็นกลอนแถมกับคำเจรจา เรื่องหนึ่งเล่นตั้งแต่เช้า ๒ โมงจนทุ่ม ๑ ตลอด ๓ วัน ๓ คืน
 จึงจะจบเป็นทำนองพงศาวดารอย่างขลัง มีตัวละครร้องเป็นหลายคน บรรดาที่ออกมาจากมา
 อยู่กลางโรง แล้วเมื่อถึงบทใครคนนั้นก็ร้อง คือละครตัวหนึ่งร้องเล่าเรื่องพงศาวดาร และ
 ตัวละครนอกนั้นใครเป็นตัวบทไหน ถึงบทตัวนั้นพูดจึงร้อง แต่ตัวละครที่ร้องนั้นล้วนเป็น
 ชายทั้งนั้น ไม่มีหญิงเลย ระบายนั้นเป็นคนเต็มรำ ๒ แฉว ชายและหญิง ไม่ใช่ทหาร ไม่ใช่
 การทำศึกแต่เป็นเจ้าผู้มาสมโภชกรอกัน ต่างรำรำเข้าพิณพาทย์ให้เราดูพร้อมๆ กันและ
 สลับกัน ดังข้าพเจ้าได้กล่าวแล้วแต่ก่อน พวกกระบำเหล่านี้ทั้งชายและหญิงล้วนใช้เล็บเก้
 ยาวมากๆ ปลายอนทำด้วยทองแดง ร้องคำขับพลางรำพลาง ออกท่าทางได้โดยไม่เหนื่อย
 ยากอะไรนัก เพราะวิธีที่รำชั่วแต่กลับเดินไปกลับเดินมาและวงรอบๆ ช้าๆ ช้ามากหรือไม่
 โลดโผน โจนคะนอง จะยกมือยกไม้หรือเอี้ยวเนื้อเอี้ยวตัวก็แต่ละล้วนใช้กรียาอื่นๆ ทั้งนี้
 ไม่ใคร่พร้อมเพรียงกัน กำลังจับระบำอยู่นั้น มีชาย ๒ คนมาบ่าเรอคนคู่ด้วยวาจาทอดเสนห้
 ลวงๆหลายขบวน คนหนึ่งพูดในนามของพระระบำทั้งปวง และอีกคนหนึ่งพูดในนามนาง
 ระบำทั้งปวง บรรดาตัวระบำเหล่านี้ไม่มีเครื่องแต่งตัวแปลกประหลาดอย่างไร ผิดกว่าตัว
 โขนและละคร มีชฎาปิดทองสูงปลายแหลมคล้ายตะลอมพอกขุนนาง เวลางานพระราชพิธี
 แต่มีจระห้อยลงมาสองข้างจนได้หู ประดับพลอยเทียม (เห็นจะประดับกระจก) ทัดดอกไม้
 ปิดทอง โขนและระบำนั้นมักหากันไปเล่น ณ งานปลงศพ และบางทีก็หาไปเล่นในงาน
 อื่นๆบ้าง และการมหรสพอย่างนี้ไม่มีอะไรเกี่ยวแก่การพระศาสนา จึงพระสงฆ์ทั้งปวง
 ต้องห้ามมิให้ไปอยู่ในที่ดูละคร ละครนั้นมักมีในงานพิธีมงคลนักษัตรฤกษ์ เช่น
 มหกรรมการฉลอง โบสถ์วิหารสร้างใหม่ เมื่อเชิญพระพุทธรูปที่หล่อใหม่ขึ้นประดิษฐาน
 ในนั้น

(นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมพระ, 2505: 209-211)

อย่างไรก็ตามการแสดงในโรงชั่วคราวนั้นเป็นการแสดงละครแบบดั้งเดิม ส่วนมากเป็น
 ละครรำ จนมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จึงมีการเปลี่ยนแปลง

ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้นำวิธีการใหม่ๆ มา
 พัฒนาการละครของไทยหลายอย่าง ทรงพระราชนิพนธ์บทเจรจาเรื่องอิเหนาเป็นร้อยแก้ว ทรง
 กำกับละครเวทีและจัดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน นับเป็นบันทึกการกำกับเวที (stage direction) ครั้ง

แรก พร้อมทั้งทรงให้จตุรกายการอุปกรณประกอบฉากต่างๆ และตำแหน่งที่วางบนเวที(มัทนี รัตนิน, 2546:13) ในด้านการละครทรงสนับสนุนให้พระบรมวงศานุวงศ์มีคณะละครอิสระรูปแบบต่างๆ และเสด็จไปทอดพระเนตรที่โรงละครเหล่านั้นด้วยพระองค์เอง ทรงวิจารณ์และพระราชทานรางวัล เป็นกำลังใจแก่ศิลปิน ดังเช่นเสด็จทอดพระเนตรละครของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิป ประพันธ์พงศ์ที่โรงละครปริดาลัย

การละครไทยได้มีการพัฒนาเรื่อยมา และนำละครแบบฝรั่งชนิดต่างๆ ตั้งแต่ละครอุปรากร (Opera) จนกระทั่งละครพูดธรรมดาที่แสดงตามความสมจริง (Realism) เข้ามาสู่ละครไทย ปรับปรุงรูปแบบละครและโรงละครในลักษณะต่างๆ กัน มีการพัฒนาละครในรูปแบบใหม่ๆ ได้แก่ ละครพื้นทาง ละครดึกดำบรรพ์ ละครร้อง และละครพูด

การแสดงละครเวทีสมัยใหม่ที่ปรับปรุงมีดังนี้

การแสดงละครเวทีสมัยรัชกาลที่ 5-6

1. ละครพื้นทาง

ละครพื้นทางเป็นละครที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญสกุล) ข้าหลวงเดิมในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เป็นผู้คิดขึ้น เนื้อเรื่องส่วนใหญ่มาจากพงศาวดารของชนชาติต่างๆ เช่น จีน พม่า มอญ เขมร หรือมาจากนิทานคำกลอนของไทยซึ่งเป็นตอนที่เกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติ ทำรำจึงผสมด้วยท่ารำของไทยกับอากัปกริยาเลียนแบบท่าทางของชาติต่างๆ ตามเนื้อเรื่อง การร้องจะออกสำเนียงภาษาต่างๆ ตามท้องเรื่อง เครื่องแต่งกายประดิษฐ์ตามเชื้อชาติต่างๆ เช่นกัน กำหนดเล่นละครเป็นประจำที่โรงละครของท่านชื่อ ปรีณซ์เธียเตอร์ มีการเก็บค่าเข้าชมเป็นครั้งแรก การแสดงสมัยนั้นมีกำหนดเวลาแสดงเฉพาะในคืนเดือนหงาย เพื่อสะดวกแก่การเดินทาง เนื่องจากสมัยนั้นไฟตามถนนยังไม่สว่าง และยังไม่มียุกสายเหมือนอย่างสมัยนี้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยแสงจันทร์เป็นเครื่องนำทาง ตอนแรกการแสดงมีเพียง 7 วัน หรือหนึ่งสัปดาห์ต่อหนึ่งเดือน ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า วิค(week) นานเข้ากลายเป็น วิค ภายหลังเปลี่ยนมาเล่นเดือนละสองสัปดาห์หรือ 14 วัน คนไทยก็ยังเรียกว่า วิค อยู่เหมือนเดิม ต่อมาคำว่า “วิก” กลายเป็นชื่อเรียกสถานที่ไปด้วย

ระยะแรกที่แสดงบนเวทีในโรงละครนั้น ไม่มีฉากประกอบ ต่อมาพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงปรับปรุงให้มีการแบ่งฉากเป็นตอนๆ ตามท้องเรื่องและมีการใช้ฉากประกอบและเปลี่ยนฉากไปตามเนื้อเรื่องคล้ายละครตะวันตก

2. ละครดึกดำบรรพ์

ละครดึกดำบรรพ์เป็นละครที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ต้นเค้ามาจากการแสดงคอนเสิร์ตของฝรั่งและอิทธิพลของแบบแผนละครโอเปร่าตะวันตก ต่อมาพ.ศ. 2434 เจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว. หลาน กุญชร) อธิบดีกรมมหาดมหรสพมีหน้าที่จัดละครสำหรับแขกบ้านแขกเมือง จึงได้กราบทูลเชิญสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ ได้ทรงช่วยอำนวยความสะดวก จัดคอนเสิร์ต ทรงแต่งบทและปรับปรุงทำนองเพลง ทรงออกแบบฉากและกำกับการแสดง พัฒนาศิลปะการเขียนหน้าละคร ออกแบบเครื่องแต่งกายทันสมัยขึ้น ใช้เทคนิคพิเศษ (special effects) ให้เป็นธรรมชาติสมจริง เช่น ฉากป่าเขา มีเสียงนกร้อง ค้างคาวบิน ฯลฯ เจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์สร้างโรงละครในบ้านของท่านคือวัง ริมถนนอภัยวงศ์ ให้ชื่อโรงละครว่า “โรงละครดึกดำบรรพ์” แต่ชื่อนี้เกิดขึ้นพร้อมกับการเล่นละครไทยแบบใหม่ คนทั้งหลายจึงเอาชื่อละครที่เล่นแบบโอเปร่าเรียกว่า “ละครดึกดำบรรพ์” ตามชื่อของโรงละครของเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (โรงบน โรงละครเดิมเรียกโรงล่าง)

ลักษณะของโรงละครเลียนแบบโรงละครของอังกฤษ คือ มีขนาดเล็กจุคนได้ประมาณ 500-600 คน มีที่นั่งสำหรับผู้ชมที่มักันเป็นครอบครัว ด้านหน้ามีเวทีสำหรับแสดง ซึ่งยกระดับสูงขึ้นจากพื้น (สุจิตรา จรจิตร, 2522: 32)

3. ละครร้อง

ละครร้องดำเนินเรื่องด้วยการร้องซึ่งเป็นแนวละครเวทีแบบใหม่ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

3.1 ละครร้องสั้นๆ เป็นละครที่ดำเนินเรื่องด้วยการร้องตลอดเรื่อง ตัวละครขับร้องบทกลอนโต้ตอบกันอาจมีการรำแทรก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงคิดขึ้นเมื่อครั้งทรงดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ได้ทรง

ดัดแปลงจากตัวบทละครของโอเปราที่เรียกว่า operatic libretto ตัวอย่างละครเรื่องสั้นๆ เช่นเรื่องสาวตรี

3.2 ละครเรื่องสลับทูค ผู้ให้กำเนิดคือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ใช้หญิงล้วนเป็นผู้แสดง นอกจากตัวตลกเท่านั้นที่เป็นผู้ชาย ละครประเภทนี้ถือการร้องเป็นสิ่งสำคัญ การพูดหรือเจรจาเป็นการแทรกเข้ามาเพียงเล็กน้อย ตัวละครเป็นผู้ร้องเองและออกท่าทางประกอบบทในแบบธรรมชาติสามัญ ไม่มีการร้ายรำ ยึดหลักสมจริง มีฉาก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ได้ทรงตั้งชื่อคณะว่า “ละครนฤมิตร” เปิดแสดงครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2451 ด้วยเรื่องอาหรับราตรี ที่โรงละครของพระองค์ท่าน และได้เข้าไปแสดงถวายในพระราชฐานบ่อยครั้ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเกียรติให้เป็นละครหลวง โดยใช้ชื่อว่า “ละครหลวงนฤมิตร” ต่อมาโรงละครถูกไฟไหม้ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ได้ทรงสร้างโรงละครขึ้นในวังของพระองค์ท่านที่หลังตึกแถวแพรงนราใกล้ๆ ทางด้านถนนตะนาวให้ชื่อว่า “โรงละครปริดาลัย” แสดงทั้งละครพื้นทางและละครเรื่อง ละครเรื่องนี้พัฒนาด้านเนื้อเรื่องโดยนำพงศาวดาร นิยายต่างประเทศมาแปลง มีฉากทันสมัย เครื่องแต่งกายงดงามสมจริงตามเรื่อง ตัวอย่างเช่น เรื่องสาวเครือฟ้า ดัดแปลงจาก operetta ของตะวันตกเรื่อง Madame Butterfly โดยปรับเปลี่ยนจากนายทหารเรือชาวอเมริกันกับสาวญี่ปุ่น เป็นนายร้อยทหารบกจากกรุงเทพฯ กับสาวเชียงใหม่

ต่อมามีการสร้างโรงละครตามแบบอย่างต่างประเทศที่บริเวณด้านเหนือของวังบูรพาภิรมย์ ตำบลประตูสามยอด เป็นสถานมหรสพที่งามวิจิตรและทันสมัยที่สุดเป็นแห่งแรกในเมืองไทย ตัวละครก็ใช้หญิงล้วนอย่างโรงละครปริดาลัย โรงละครนี้มีชื่อว่า “ปราโมทย์” และมีคณะละครที่ต่อจากปราโมทย์ เช่น ปราโมทย์เมือง ประเทืองไทย วิไลกรุง ไฉวเวียง เสรีสำเร็จ บันเทิงไทย และมีอยู่มาหลังที่สุดคือ นาครบันเทิง ซึ่งแม่บุญนาคเป็นเจ้าของและเทพบันเทิงซึ่งแม่ช้อยเป็นเจ้าของ ละครเรื่องประเภทนี้ได้แพร่หลายและเฟื่องฟูมาจนถึงรัชกาลที่ 7 และมีการพัฒนาจากรูปแบบเดิมในปลายรัชกาลที่ 7 ด้วย

4. ละครพูด

ละครพูดเป็นละครที่ดำเนินเรื่องด้วยการพูด เกิดขึ้นในรัชกาลที่ 5 ในราชสำนักคราวงานฉลองปี

ใหม่จะโปรดให้เจ้านายและขุนนางจัดละครขึ้น ผู้นำการละครพูดเข้ามา คือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ พอถึงรัชสมัยของพระองค์เอง ทรงพระราชนิพนธ์บทพูดขึ้น ทรงแปลและแปลลงละครภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสอีกมากมาย อีกทั้งยังทรงพระราชนิพนธ์ละครพูดเป็นภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสอีกด้วย ยิ่งกว่านั้นในการจัดแสดงละครก็ทรงเป็นผู้อำนวยการแสดง กำกับการแสดงและผู้ร่วมแสดงด้วย ด้วยเหตุนี้รัชกาลที่ 6 จึงทรงได้รับการยกย่องว่า เป็นบิดาแห่งละครพูด

การแสดงละครพูดในระยะแรกนั้น ผู้แสดงเป็นชายล้วน มีผู้หญิงมาร่วมเป็นครั้งแรกเมื่อคณะละครกิตติมศักดิ์แสดงละครพูดพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษเรื่อง พวกช่างทอน เรื่อง ภรรยาของข้าราชการสำคัญ และเรื่อง ทรมานลูกกิตติชน ที่โรงโขนหลวงมโหรีวัน เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2460 ต่อมาอีก 3 ปี จึงมีผู้หญิงแสดงเป็นตัวละครในบทละครพระราชนิพนธ์ภาษาไทย ซึ่งตัวละครชายจริงหญิงแท้เริ่มด้วยเรื่อง เจ้าข้าสารวัด งดการสมรส ขนมผสมกับน้ำยา และ โพงพาง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนำการแสดงละครแบบตะวันตกมาใช้อย่างเด่นชัด ทั้งในด้านรูปแบบ โครงเรื่อง และเนื้อหาของบทละคร แต่พระองค์ทรงนำมาปรับหรือดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย และจุดประสงค์เฉพาะของพระองค์ เรื่องราวที่นำมาแสดงนั้นมีความใกล้ชิดชีวิตจริงในสังคมสมัยนั้น มีอารมณ์ขันแบบใหม่ ภาษาที่ใช้เป็นภาษาพูดธรรมดาประจำวัน ใช้คำพูดที่มีไหวพริบแบบตะวันตก ไม่หยาบ โหลนหรือเป็นตลกอย่างลิเก ทำทางแสดงเป็นธรรมชาติ มีการกำหนดตำแหน่งบนเวที ฉาก เครื่องแต่งกายและการแต่งหน้าเหมือนจริงเป็นธรรมชาติ ทรงสร้างโรงละครขึ้นในพระราชวัง และมีคณะละครส่วนตัวพระองค์

ละครพูดแบ่งได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ ละครพูดล้วน ละครพูดสลับคำ และละครสังคีต

4.1 ละครพูดล้วน แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ ละครพูดร้อยแก้วและละครพูดร้อยกรอง

4.1.1 ละครพูดร้อยแก้ว ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ 21 เรื่อง เช่น กลแตก เห็นแก่ลูก หัวใจนักรบ เป็นต้น เรื่องหัวใจนักรบนั้นได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรว่าเป็นยอดละครพูด เพราะเป็นเรื่องที่ทรงเขียนได้อย่างแนบเนียนไม่สับสน มีบทสนทนากระทัดรัด เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับบทบาทของตัวละคร

ส่วนบทละครพูดภาษาต่างประเทศนั้นมีอยู่ทั้งหมด 16 เรื่อง เช่น ซิงนาง ทรงแปลจากเรื่อง The Rivals ของ เซอร์ริแดน เวนิสวานิช เป็นบทละครพูดร้อยกรอง ทรงแปลจากเรื่อง The Merchant of Venice ของเชกสเปียร์ ปริยทรรศึกษา จากเรื่อง ปริยทรรศึกษาของพระเจ้าศรีหรรษวรรรณะ ซึ่งแปลจากภาษาอังกฤษ เป็นต้น

บทละครพูดที่ทรงแปลและแปลงจากบทละครฝรั่งเศส มี 10 เรื่อง เช่น คดีสำคัญ ทรงแปลจากเรื่อง Un Client Serieux ของจอร์ช กูร์เตอลิน ตักแตน ทรงแปลจากเรื่อง Les Sauterelles ของเอมิล ซาเปอระ

4.1.2 ละครพูดร้อยกรอง มีเพียง 2 เรื่อง คือ พระร่วง เป็นบทละครพูดคำกลอน และมีทนะพารา เป็นบทละครพูดคำฉันท์

4.2 ละครพูดสลับลำ ดำเนินเรื่องด้วยการพูดเป็นหลักและมีการร้องเป็นส่วนประกอบ ตัดบทร้องออกก็ไม่เสียความ เช่นเรื่อง ปล่อยแก่ ผิดใจ ได้ปลื้ม (ละครพูดแกมลำ)

4.3 ละครสังคีต เป็นบทละครที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ ตั้งแต่ยังทรงเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธและทรงพระราชนิพนธ์เรื่อยมาจนถึงรัชสมัยของพระองค์ท่าน ดังที่ ม.ล.ปิ่น มาลากุล (กอบกุล, 2540: 37) ได้กล่าวว่า “ในทวีปยุโรปนั้น การแสดงที่มีรูปลักษณะยอดเยี่ยมคือ Opera ที่เราเรียกกันว่า อุปรากร ถือเป็นดนตรีเป็นใหญ่ ถ้าไม่ใช่ศัพท์ อุปรากร ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังรัชกาลที่ 6 ก็อาจใช้คำว่า ละครสังคีต นี้เอง ข้าพเจ้าเดาเอาว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนึกถึงคำว่า Opera เมื่อทรงใช้ศัพท์ละครสังคีต” และม.ล.ปิ่น มาลากุล ได้เล่าเพิ่มเติมว่า “ละครประเภทนี้ทรงเปลี่ยนเป็น “ละครชวนหัวสลับลำ” แล้วเปลี่ยนเป็น “ละครพูดสลับลำ” บัดนี้ทรงแปลงศัพท์ “ละครพูดสลับลำ” เป็น comic opera กลับเป็น “อุปรากร” อีกเขียนเป็นวงกลมเช่นนี้”

ละครสังคีตดำเนินเรื่องด้วยการพูดและร้อง บทพูดและบทร้องมีความสำคัญเท่ากัน ตัดอย่างใดอย่างหนึ่งออกไปไม่ได้จะเสียความ เช่นเรื่อง มิกาโด วิวาหพระสมุท (วิวาหพระสมุทนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระราชนิพนธ์ทรงเรียกว่าละครพูดสลับลำ ทั้งนี้เพราะเวลาที่ทรงพระราชนิพนธ์นั้นยังไม่ได้ใช้คำว่าละครสังคีต)

นอกจากนี้ยังทรงพระราชนิพนธ์เค้าโครงสำหรับการแสดงละครพูดแบบภาพยนตร์ สำหรับการแสดงในวันท้ายประลองยุทธ หรือเมื่อเสร็จจากการซ้อมรบเสือป่าด้วย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถือว่าการละครนอกจากจะเป็นเครื่องบันเทิง และให้ความสุขแล้ว ยังเป็นวิธีแห่งการศึกษาที่สำคัญ เพราะละครเป็นสิ่งที่จะโน้มน้าวจิตใจคนให้ เห็นผิดเห็นชอบได้ ทำให้จิตใจสูงขึ้น จึงได้ส่งเสริมการละครเป็นอันมาก

การแสดงละครเวทีสมัยรัชกาลที่ 7-ปัจจุบัน

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือรัชกาลที่ 7 มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น หลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจและการเมือง ในช่วงนี้แม้ว่าสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ และการเมืองจะไม่ดีนักแต่ก็มีคณะละครที่ได้รับความนิยมในหมู่ผู้ชมมาก และมีการพัฒนาด้าน ละครเวทีโดยตลอด เกิดคณะละครร้องเกิดขึ้นหลายคณะด้วยกัน คณะที่ได้รับความนิยมมากที่สุดมี ดังนี้

1. คณะจันทโรภาส

คณะจันทโรภาสเดิมชื่อ ศรีโสภาส ตั้งขึ้นราวปี พ.ศ. 2474 โดยการนำของพรานบูรพ์ (จวงจันทน์ จันทร์คณา) ซึ่งประสบความสำเร็จมาจากการบอกบทให้แก่ละครคณะนี้ พรานบูรพ์ได้ พัฒนาตนเองเป็นผู้กำกับการแสดงอีกหน้าที่หนึ่ง ซึ่งเท่ากับเป็นการรวบรวมยอดละครเวทีในยุคนั้น เอาไว้ทั้งหมด แต่ไม่มีโอกาสแสดงเอง เพราะยังเป็นละครที่ผู้หญิงแสดงเป็นผู้ชายอยู่

ละครร้องของพรานบูรพ์ เป็นละครร้องที่พรานบูรพ์ เป็นผู้ปฏิรูปโดยใส่เนื้อร้องให้เต็ม แทนลูกคู่ และใช้เครื่องดนตรีของตะวันตกกลอง ตอนแรกเป็นดนตรีแจส (Jazz) แต่เสียงดนตรีกลบ เสียงของคนร้องตอนหลังจึงใช้เปียโนแทน สำหรับเนื้อหาของบทละครร้องในช่วงนี้ ส่วนใหญ่ มักจะแต่งเกี่ยวกับเรื่องราวชีวิต เรื่องรักใคร่จับใจ เรื่องอิงประวัติศาสตร์ และแปลงมาจากหนังฝรั่ง หรือเรื่องแปลของฝรั่งที่ส่งเข้ามาในเมืองไทยสมัยนั้น รวมทั้งเอามาจากนิยาย เป็นต้น เรื่องที่ได้รับความนิยมและโด่งดังที่สุดของพรานบูรพ์ คือ จันทร์เจ้าขา ซึ่งเพลงมีความไพเราะประกอบกับ เนื้อหาของเรื่องทันสมัย หรือทันสมัยกับเหตุการณ์ในยุคนั้น

นอกจากนี้พรานบูรพ์ยังเป็นนักปฏิรูปเพลงไทยด้านรูปแบบคนแรกของเมืองไทยโดยริเริ่มเพลงไทยสากลเป็นคนแรกโดยการใส่เนื้อร้องและคิดทำนองด้วยตนเอง ทำให้เพลงไทยมีการพัฒนากว้างไกลออกไป และมีการเลียนแบบกันต่อมา นอกจากนี้ยังมีการทำฉากให้ทันสมัยและพิถีพิถันมากขึ้น

2. ละครหลวงวิจิตรวาทการ

ละครหลวงวิจิตรวาทการเริ่มสมัยปลายรัชกาลที่ 7 ต่อเนื่องไปจนถึงรัชกาลที่ 9 เมื่อหลวงวิจิตรวาทการ เข้าดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากร ในราวปี พ.ศ. 2478 ซึ่งเป็นช่วงที่ละครร้องผู้หญิงแสดงเป็นผู้ชายเสื่อมความนิยมลง วงการละครกลับได้รับความนิยมคืนมาอีกครั้งด้วยละครของหลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งเปิดการแสดงที่โรงละครแห่งชาติ กรมศิลปากร โดยนโยบายของคณะรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม เน้นการปลุกใจให้ประชาชนรักชาติ

ละครของหลวงวิจิตรวาทการที่แต่งขึ้นในสมัยรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม มีสองสมัย คือ สมัยแรกระหว่าง พ.ศ. 2481-2487 เป็นเรื่องจากพงศาวดารและตำนานประวัติศาสตร์ สมัยที่สองระหว่างพ.ศ. 2490-2500 เป็นเรื่องประวัติวีรบุรุษวีรสตรีไทยชุดต้นตระกูลไทย หลวงวิจิตรวาทการ จะมาอำนวยการแสดงทุกเรื่อง และมอบหมายให้ศิลปินกรมศิลปากรแสดง ลักษณะการแสดงคล้ายละครพันทาง มีท่าทางประกอบคำพูดคล้ายการตีบทในละครรำ แต่งกายอิงประวัติศาสตร์ ผสมแนวละครร้องและละครพันทาง แต่ใช้ดนตรีสากลทำนองง่ายๆ ไพเราะ หรือคึกคัก ประชาชนร้องตามได้ง่าย หากมีความวิจิตรเสมือนจริง นิยมแนวโรแมนติก ใช้เทคนิคพิเศษให้คล้ายธรรมชาติ เช่น น้ำไหล ไฟไหม้ เป็นต้น เป็นเทคนิคที่เลียนแบบจากละคร โอเปรา และโอเปรეტตาของยุโรป และนาฏศิลป์ญี่ปุ่นที่เชี่ยวชาญในการสร้างฉากอลังการพิสดาร มีกลไกชักกรอกต่างๆ เป็นที่ตื่นตาตื่นใจของประชาชน ละครเรื่องแรกที่เสนอต่อสาธารณชนและประสบความสำเร็จอย่างสูงคือเรื่องเลือดสุพรรณ ละครเรื่องต่อมาก็ประสบความสำเร็จคล้ายคลึงละครจันทโรภาสของพรานบูรพ์ ด้วยการให้เพลงเป็นสื่อ

3. ละครแทนภาพยนตร์

หลังสมัยหลวงวิจิตรวาทการ ละครแนวโรแมนติกและละครพูดประกอบเพลงยังเป็นที่นิยม ต่อมาจนถึงสมัยละครภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่างสงครามโลกครั้งที่

ที่ 2 มีการแสดงละครแข่งขันกันหลายคณะหลายโรง เพราะภาพยนตร์ต่างประเทศไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าประเทศ จึงเป็นยุคทองของละครเวทียุคหนึ่ง มีนักประพันธ์บทละครมีชื่อหลายคน เช่น อิงอร เขียนละครแนวรักผจญภัย เช่น ครรชนินาง ในสมัยนั้นมีดารายอดนิยมคือ ส. อาสนจินดา, สุพรรณ บูรณพิมพ์, ฉลอง สิมะเสถียร ฯลฯ มีการนำนวนิยายมาแสดง เช่น บ้านทรายทอง ของ ก. สุรางคนางค์ และเรื่องต่างแดนโรแมนติก เช่น จุฬาทรีคูณ นางพญาขาว กามนิท- วาสัญญ์ เป็นต้น แนวการแสดงเหมือนจริงและโรแมนติกก่อนไปทางเมโลดราม่า รักโศก น้ำตานอง ประเภทนางเอกยากจนแสนดี นางร้ายใจโหด พระเอกที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณสมบัติและทรัพย์สมบัติเชื้อสายเจ้า หรือจบจากนอก จิตใจคงาม ผู้ร้ายแสนชั่วชนิดที่ไม่มีดีเลย ซึ่งเป็นลักษณะตรงกันข้ามอย่างเห็นได้ชัด ผู้กำกับการแสดงมักเป็นนักประพันธ์หรือนักแสดง และแสดงท่าทางให้ดูเป็นแบบ ซึ่งการแสดงท่าทางค่อนข้างเกินจริง (Over acting) เพราะละครเวทีไกลตาผู้ชม ผู้แสดงต้องพูดเสียงดังฟังชัด มีการบอกรับเสียงดังจากข้างฉาก แสดงอารมณ์ด้วยท่าทางภายนอกมากกว่าที่จะพัฒนาจากภายใน ผู้กำกับการแสดงมักเข้มงวดเรื่องเทคนิค และการเคลื่อนไหวบนเวที

ในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ขณะที่โรงภาพยนตร์เฉลิมกรุงซึ่งฉายภาพยนตร์เป็นหลักขาดแคลนภาพยนตร์ น.อ.สวัสดี้ ทิฆัมพร กรรมการผู้จัดการบริษัทสหชินีมาที่ดำเนินงานกิจการโรงภาพยนตร์เฉลิมกรุงอยู่ ได้นำคณะละครเข้าแสดงแทนนอกจากคณะปริดาไล์โดยการดำเนินงานของ พระนางเชอถักขมีลาวัณย์ พระธิดาของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ซึ่งไม่สามารถค้าจูนโรงละครได้ตลอดแล้ว คณะศิวารมณ เป็นอีกคณะหนึ่งที่กำลังกำเนิดขึ้นเพื่อป้อนรายการให้แก่โรงละคร ผู้ก่อตั้งคณะละครคือ น.อ.สวัสดี้ ทิฆัมพร และพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล ละครเรื่องแรกของคณะศิวารมณ แสดงเมื่อต้นปี พ.ศ. 2487 คือเรื่องนันทาทวี พระนิพนธ์ของพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล มีสุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ เป็นดารานำแสดง

ระหว่างปี พ.ศ. 2487-2488 คณะเทพศิลป์ของอานนท์ สมิตสุด เปิดแสดงที่เวทีเฉลิมกรุง แก่นนำสำคัญคือ พร่อมสิน สิบบุญเรือง(พันคำ), ขวลา และวิจิต ไวกาน เรื่องที่นำมาแสดงจะใช้เรื่องจากนวนิยายไทย อาทิ ธนุทอง ของ อิงอร, อาณาจักรถล่ม หรือไม่กี่เป็นเรื่องที่อยู่ในความนิยมของคนอ่านหนังสือ คือ กามนิท-วาสัญญ์ ดารานำมี พันคำ, มารศรี อิศรางกูร ณ อยุธยา, สุพรรณ บูรณพิมพ์

คณะพกาวัลี เจ้าของคือ ลัดดา สารตายน นักเขียนบทประจำคณะคือ กุฎท จันทรเรือง,

สด กุรุมะโรหิต เป็นละครแนวกึ่งโอเปร่า นิยมใช้เรื่องที่ดัดแปลงมาจากวรรณกรรมจากต่างประเทศ มาแสดง อาทิ แม็คเบธ เงือกน้อย ความพยายาม เป็นต้น

คณะอำนวยการละครและภาพยนตร์ แสดงอยู่ที่เวทีโรงละครศรีอยุธยา ลี้ก๊กพระยาสี อำนวยการละครและภาพยนตร์เป็นของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล นอกจากจะแสดงละครแล้วยังสร้างภาพยนตร์อีกด้วย

4. ละครย่อย

ละครย่อย คือ การฉายเศษหนัง(ภาพยนตร์)ที่นำมาต่อกันสลับกับการแสดงบนเวที อาจเป็นดนตรีหรือจำพวกก็ได้ เนื่องจากประเทศผู้ผลิตส่งภาพยนตร์มาให้ไม่ทันความต้องการของประชาชน การแสดงบนเวทีย่อยได้เกิดขึ้นมากมายคู่ไปกับละครเวที เช่น คณะสี่สมิง ของ จอก ดอกจันทร์ มีผู้แสดงสำคัญคือ ล้อต๊อก คณะของเสน่ห์ โกมารชุน คณะเสมาทอง ของ จำรูญและ สาหัส บุญหลง ฯลฯ

ต่อมาทั้งนักแสดงและนักร้องละครย่อยได้ร่วมกันสร้างละครเวทีขึ้น โดยกองภาพยนตร์หรือกองดุริยางค์ทหารอากาศเดิมได้เริ่มแสดงละครเรื่องแรกหลังสงครามและประสบความสำเร็จอย่างงดงามคือพันท้ายนรสิงห์ อันเป็นบทนิพนธ์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า ภาณุพันธุ์ยุคล ในนามของคณะละครศิวารมณี ผู้แสดงละครย่อยที่มีส่วนสำคัญในความสำเร็จของละครเวทีไทยยุคนั้น คือ จอก ดอกจันทร์ หัวหน้าคณะละครย่อยลูกไทยที่ได้เข้ามาแสดงเป็น พระพุทธเจ้าเสื่อ มี สุพรรณ บูรณพิมพ์แสดงเป็นนวล และสุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ แสดงเป็นพัน-ท้ายนรสิงห์ ต่อมาเมื่อคณะศิวารมณี แสดงละครเรื่องกาگی จอก ดอกจันทร์ แสดงเป็นพญาครุฑ ก็ประสบความสำเร็จอีกครั้ง

ในรัชกาลปัจจุบันเป็นยุคที่ภาพยนตร์ โทรทัศน์ และละครวิทยุเฟื่องฟูในขณะที่ละครเวทีได้เสื่อมความนิยมไป เนื่องจากผู้คนสนใจสิ่งใหม่มากกว่า และโรงละครก็เปลี่ยนไปเป็นโรงภาพยนตร์จนหมดหรือไม่กี่ปิดตัวไป คงเหลือแต่ละครของกรมศิลปากร ซึ่งเล่นที่โรงละครแห่งชาติ แต่ก็เสนอรูปแบบของละครรูปแบบเดิมเป็นส่วนใหญ่ ละครเวทีแบบละครพูดนั้นจะมีให้เห็นก็แต่ละครสมัครเล่น ซึ่งออกมาในรูปแบบของการจัดแสดงของโรงเรียน สมาคม หรือหน่วยงานต่างๆ

ซึ่งจัดละครเพื่อการกุศลหรือครบรอบวาระต่างๆ ของสถาบันนั้นๆ หรือเฉลิมฉลองเนื่องในวาระสำคัญๆ และมีการแสดงบนเวทีหอประชุมของโรงเรียนหรือหน่วยงานนั้นๆ เป็นส่วนมาก

5. ละครมหาวิทยาลัย

ละครมหาวิทยาลัยเป็นการแสดงละครเวทีของนิสิต นักศึกษา และเป็นการกลับคืนมาของละครเวทีอีกครั้งเมื่อ พ.ศ. 2513-2514 ที่นักศึกษาเอาใจใส่สังครอบตัวมากขึ้น เริ่มมีการตั้งกลุ่มละคร เน้นการแสวงหาคูณค่าของชีวิตและจิตใจของผู้คน ต่อมา มีการวางหลักสูตรการศึกษาวิชาการละครขึ้นในระดับอุดมศึกษา ละครเวทีเริ่มแสดงคุณค่าออกมาในแง่ของการเป็นเครื่องมือแสดงความคิดและความรู้สึกที่คนมีต่อสิ่งรอบตัว และมีแนวทางไปในด้านของละครเวทีตะวันตกมากกว่าละครของไทยในรูปแบบเดิม มีการใช้บทละครที่แปลและแปลงจากบทละครหรือเรื่องของต่างประเทศมาก เช่น ตู๊กตาแก้ว รถมารคันนั้นชื่อปรารถนา ดากอากาศกลางสนามรบ ฯลฯ จนกระทั่งถึงยุคที่การเมืองมีความเปลี่ยนแปลง ละครเวทีต้องหยุดพัฒนาชั่วคราวในช่วงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519

สิ่งหนึ่งที่ปรากฏชัดคือ เทคนิคของละครเวทีในระยะนี้มีความสำคัญอย่างมากไม่น้อยไปกว่าเนื้อหาที่นำเสนอ คนทำละครมักต้องการให้ละครที่เน้นเนื้อหาสาระเพื่อชีวิต เพราะเหตุนี้บรรยากาศของการทดลองเทคนิคจึงปรากฏอยู่ตลอดเวลา ในที่นี้ขอกกล่าวถึงมหาวิทยาลัยที่มีการแสดงละครเวทีที่เป็นที่รู้จักของคนส่วนใหญ่ ดังนี้

5.1 ละครเวทีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นจุดเริ่มต้นของละครเวทีที่ได้ก่อเกิดการรวมตัวขึ้นเป็นกลุ่ม เรียกชื่อว่า กลุ่มพระจันทร์เสี้ยว ประกอบด้วยสมาชิกสำคัญๆ อาทิ สุชาติ สวัสดิ์ศรี, นิคม รายขวา, วินัย อุกฤษฏ์, วีระประวัติ วงศ์พัทพันธ์, รัชญา ผลอนันต์ เป็นต้น และรุ่นต่อมาก็มีสมาชิกผลัดเปลี่ยนกันเข้ามา เช่น สำเริง คำพะอู, ประเสริฐ จันดำ โดยในยุคแรกนั้น ส่วนใหญ่มุ่งเน้นศึกษาและทำงานด้านวรรณกรรม ยุคต่อมาบางคนอาจสานต่อด้านวรรณกรรมและบางคนปลุกจิตวิญญาณของละครเวทีให้ฟื้นคืน โดยที่สมาชิกยุคแรกให้ความร่วมมือและสนับสนุนอย่างเต็มที่

ระยะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514-2516 กลุ่มพระจันทร์เสี้ยวนำเสนอละครเวทีออกมาหลายเรื่อง

เช่น พระอภัยมณี ผมอยากออกไปข้างนอก งานเลี้ยง เป็นต้น ซึ่งพยายามแสวงหาคคุณค่าของชีวิตและจิตใจในสังคม

นักศึกษาเริ่มเล็งเห็นคุณค่าและประโยชน์ทางอ้อมของละครเวทีในการปลูกจิตสำนึกของผู้ชมละครเวทีที่ก่อนหน้านี้เป็นมหรสพให้ความสำราญ ได้นำกลับมาใช้ในการแสดงออกทางความรู้สึกนึกคิด และพัฒนาไปสู่ทิศทางของรูปแบบละครตะวันตก ละครเวทีตามมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะจากกลุ่มพระจันทร์เสี้ยว ได้สร้างสรรค์ให้เกิดความสนใจในศิลปะการละครขึ้นมา และถือได้ว่าเป็นสายธารที่ค่อยสั่งสมมาสู่ละครเพื่อชีวิตเต็มรูปแบบในเวลาต่อมา

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยังมีการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีด้านการละคร โดยมีมัทนี รัตติน เป็นผู้สอนตั้งแต่พ.ศ. 2505 เป็นต้นมา (มัทนี รัตติน, 2546: 22) และมีการแสดงละครของสาขาการละครเป็นประจำทุกปี ซึ่งคัดแปลงหรือแปลจากบทละครตะวันตก ตะวันออกและไทย อีกทั้งมีงานวิจัยเกี่ยวกับการละครออกมามากมาย

5.2 ละครเวทีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่มีการแสดงละครเวที โดยสไตล พันธุมโกมลเป็นผู้บุกเบิกการเรียนการสอนศิลปะการละครสมัยใหม่เป็นคนแรกในประเทศไทย ตั้งแต่พ.ศ. 2507 (มัทนี รัตติน, 2546: 20) และเป็นผู้สอนวิชาประวัติพัฒนาการละครของตะวันตก และละครของเชกสเปียร์ที่ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ ได้เริ่มจัดแสดงและกำกับละครภาษาอังกฤษเรื่องแรกคือ *The Importance of Being Earnest* ของ อออสการ์ ไวลด์ (Oscar Wilde) และเรื่องอื่นๆ อีกมาก อีกทั้งได้แปลดัดแปลงและกำกับการแสดงละครสมัยใหม่หลายเรื่องในแนวต่างๆ อาทิ ตุ๊กตาแก้ว แปลจาก *The Glass Menagerie* ของเทนเนสซี วิลเลียมส์ เกิดเป็นตัวละคร ดัดแปลงจาก *Six Characters in Search of an Author* ของลุยจี ปีรันเดลโล และคนดีที่เสฉวน แปลจาก *The Good Woman of Setzuan* ของเบอร์ทอลท์ เบรชท์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีละครเวทีเรื่องต่างๆ อีกมาก ทั้งที่เป็นวรรณคดีไทย และวรรณคดีดัดแปลงของตะวันตก จนถึงปัจจุบัน

นอกจากคณะอักษรศาสตร์แล้ว ยังมีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ที่ผลิตละครเวทีมุ่งให้แรงบันดาลใจเป็นสิ่งสำคัญ

5.3 ละครเวทีมหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นสถาบันหนึ่งที่มีหลักสูตรปริญญาตรีทางการละคร ภาควิชานาฏยสังคีต คณะอักษรศาสตร์ โดยมีเด่นดวง พุ่มศิริ เป็นผู้ก่อตั้งละครของคณะอักษรศาสตร์ระยะแรกเป็นละครแปลจากตะวันตก และละครพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 ระยะหลังตั้งแต่ พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา มีแนวโน้มที่จะจัดแสดงเรื่องจากวรรณกรรมไทยสมัยใหม่ วรรณกรรมและบทภาพยนตร์ตะวันตก อาทิ ความเข้าใจผิด จาก Le Malentendu และผู้บริสุทธิ์ จาก Les Justes ของ กามูส์ 12 เรายังมีชีวิตและยังไฝฝืนอยู่ จากบทของวิทยากร เชียงกูล และคนพิพากษา จากภาพยนตร์ Twelve Angry Men เป็นต้น นอกจากนี้มีการแสดงละครเวทีที่นำมาจากวรรณคดีไทยด้วย อาทิ เงาะป่า และสิงห์ไกรภพ เป็นต้น

นอกจากสถาบันที่กล่าวมาแล้วข้างต้นยังมีอีกหลายสถาบันที่มีการเปิดการสอนและแสดงละครเวที เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่เปิดหลักสูตรวิชาเอกศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยกรุงเทพก็เช่นกันแต่เป็นคณะนิเทศศาสตร์ โดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2532 แนวการเรียนการสอนคล้ายกับคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพราะได้อาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาเป็นผู้ช่วยร่างหลักสูตรและสอน มีผลงานละครเป็นประจำทุกปี เป็นละครที่แปลและดัดแปลงจากตะวันตก ภาควิชาศิลปนิเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีการแสดงละครเวทีเป็นประจำทุกปีเช่นกัน นอกจากนี้ละครส่วนใหญ่เป็นแบบละครสมัยใหม่และมีการดัดแปลงตามความเหมาะสม เป็นต้น

6. ละครเวทีเอกชน

นอกจากตามมหาวิทยาลัยแล้ว ละครเวทีได้ขยายตัวออกสู่วงกว้างมากขึ้นตามสถานที่ต่างๆ ละครเวทีเอกชนที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับมีดังนี้

6.1 คณะละครมะขามป้อม ก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2523 “มะขามป้อม” ทำงานโดยใช้ละครเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำเสนอ ประเด็นปัญหาต่างๆ ในสังคม เช่น เอดส์ สื่อ สิ่งแวดล้อม สิทธิของประชาชน ฯลฯ และใช้กระบวนการละครเป็นเครื่องมือในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับผู้คนในสังคมทั้งเยาวชน ชาวบ้าน รวมทั้งเอ็นจีโอกลุ่มต่างๆ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเวทีอยู่ต่างจังหวัดและต่างประเทศมาโดยตลอด จึงได้มีการสร้างโรงละครใหม่คือ “โรงละครมะขามป้อม” ตั้งอยู่ย่านสะพานควาย ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้พื้นที่แก่ศิลปะการละครร่วมสมัย

ดังที่ ประดิษฐ ประสาททอง เลขาธิการมูลนิธิสื่อชาวบ้าน “มะขามป้อม” กล่าวว่า (คม ชัด ลึก, 2550: 26)

โรงละครนี้ทำหน้าที่ 3 ประการ คือ 1. สร้างพื้นที่ให้ศิลปะการละครร่วมสมัยที่บ้านเราน้อยมาก แล้วที่มีอยู่ก็มักอยู่ในรั้วมหาวิทยาลัยต่างๆ คนภายนอกบางครั้งจะเข้าไปใช้ก็ไม่สะดวกหรือบางโรงที่มีอยู่ก็ใหญ่เกินไปทำให้ ‘มือใหม่’ หรือคนกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยที่อยากสร้างก็ไม่มีทุนเข้าไปเช่าพื้นที่ โรงละครมะขามป้อมจึงเป็น ‘พื้นที่ขนาดเล็ก’ เหมาะกับคนหนุ่มสาวที่อยากทดลองค้นคว้าหา ทำงานสนุกๆ ขึ้นมาแต่มีทุนไม่สูง... งานของคนละครกลุ่ม “มะขามป้อม” คือนำละครแนวร่วมสมัยออกไปโรดโชว์แสดงทั่วประเทศตลอดปีพอกลับเข้ากรุงเทพฯ กลับไม่มีเวที ต้องไปเช่าหรือขอใช้พื้นที่สาธารณะแสดงอยู่บ่อยๆ หน้าที่ 2. โรงละครนี้จึงทำหน้าที่เหมือน ‘โชว์รูม’ และ 3. เป็นศูนย์ศิลปะชุมชน โดยเน้น ‘เชื่อมโยง’ กับศิลปินคนย่านสะพานควาย

นอกจากนี้ “มะขามป้อม” ยังมีการนำวรรณคดีไทยมาใช้ในการแสดงเพื่อสื่อถึงปัญหาสังคม เช่น “จันทโครพ” สื่อเรื่องโรคทางเพศสัมพันธ์ “เจ้าลอ” คัดแปลงจากวรรณคดี “ลิลิตพระลอ” เป็นละครเวทีร่วมสมัยแนววองการ์ด (แนวจัดแย้งในตัวเอง) สะท้อนปัญหาเสพติด เป็นต้น

6.2 มณเฑียรทองเชิยเตอร์ เป็นโรงละครขนาดเล็กในโรงแรมมณเฑียร ผู้ริเริ่มและบุกเบิกคือ ถาวร โสภิอมร เริ่มจัดแสดงเมื่อ พ.ศ. 2527 การชมละครที่นั่น ผู้ชมจะดื่มกินไปพร้อมกับการชมละคร เป็นแบบ cocktail lounge theatre นักแสดงจากมณเฑียรทองเชิยเตอร์ หลายคนพัฒนาเป็นผู้กำกับละครโทรทัศน์ในปัจจุบัน มณเฑียรทองเชิยเตอร์เปิดกิจการอยู่ประมาณสิบปีก็เลิกไปเพราะมีปัญหาทางการเงิน เรื่องที่แสดงเริ่มจากเรื่อง เด็ย่น ที่แปลงจาก Staircase ของ ชาร์ลส์ ไคเซอร์

ในระยะใกล้เคียงกันมีละครเวทีสมัยใหม่นำเรื่องในวรรณคดีมาแสดงหากแต่ใช้บทขับร้องและสนทนาเป็นภาษาอังกฤษทั้งสองเรื่อง เรียกว่า พระลอพุดอังกฤษ แล้วขณะเดียวกันเริ่มปรากฏกลุ่มละครต่างๆ ขึ้นมาใหม่ เช่น กลุ่มละคร 21 พิจิก และยังมีละครจากการจัดทำของสมาคมนักเขียน ซึ่งจัดขึ้นในวาระนิทรรศการชีวิตและผลงานของนักเขียนผู้มีชื่อเสียงหลายคนทีล่วงลับไปแล้ว ณ หอประชุม เอ.ยู. เอ. นำเอาบทประพันธ์ที่คัดทอนมาจากเรื่องยาว และเรื่องสั้นที่ทรงคำมาดัดแปลงเป็นบทละครแสดงให้ผู้สนใจเข้าชม เช่น ผมม่าพ่อ จากบทประพันธ์ของอิศรา

อมันตกุล ไม่เรียวอันสุดท้าย ของ นิมิตร ภูมิถาวร เบียดกับเครื่องมันด้านส์ ของรณรงค์วัน และยังเกิดละครลักษณะใหม่ขึ้นอีกแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นรูปแบบมาจากตะวันตกแท้ๆ คือ ละครใบ้ แต่ไม่ได้รับความนิยมมากนัก

6.3 คณะละครสองแปด กอบกุล อิงคุทานนท์ (2540: 90) ได้เขียนอธิบายไว้ว่า คณะละครนี้เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2528 ก่อตั้งโดยคนกลุ่มหนึ่งที่มีใจรักละครเวทีโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสรรค์งานละครเวทีที่สมบูรณ์ พร้อมด้วยรูปแบบและมีเนื้อหาสาระให้กับผู้ชม เป็นกลุ่มละครที่ทำละครโดยไม่หวังผลกำไร แต่หาเงินโดยการขอผู้อุปถัมภ์และจำหน่ายบัตรเพื่อให้พอกับทุนหรือค่าใช้จ่าย เป็นการนำเอาระบบธุรกิจมาใช้ ผลงานส่วนใหญ่แปล และดัดแปลงมาจากบทละครตะวันตก ส่วน มัทนีรัตติน (2546: 26) เขียนอธิบายถึงที่มาว่า คณะละครสองแปดเป็นกลุ่มบัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ร่วมกันจัดตั้งบริษัทผลิตละครคุณภาพจากบทละครและวรรณกรรมต่างประเทศ ผู้นำรุ่นบุกเบิก ได้แก่ รัศมี เผ่าเหลืองทอง, ยุทธนา มุกดาสนิท บุรณิรัชไชยบุญ และปนัดดา เลิศล้ำอำไพ

ผลงานเรื่องแรกคือละครแนวเอพิคเรื่อง กาลิเลโอ แปลจาก Galileo ของแบร์โทลด์ เบรชท์ เป็นการเปิดโฉมหน้าใหม่ของละครเวทีไทยอีกด้านหนึ่ง และมีผู้สนใจศึกษาจำนวนมาก หลังจากนั้นก็มีละครแนวอีกซ์เพรสชันนิสม์เรื่อง อยากให้ชีวิตนี้ไม่มีเธอ จาก Bio Graffe: Ein Spiel ของ แม็กซ์ ฟริสซ์ ฯลฯ

6.4 กลุ่มละครไนท์สเปคต เป็นค่ายเอกชนอีกค่ายหนึ่งที่เคยผลิตเทพเพลงและจัดรายการโทรทัศน์ เบนเข็มมาให้ความสนใจกับละครเวที มีสมาชิกบางส่วนสืบสายมาจากนักทำละครคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ละครเรื่องแรกเป็นฝีมือการกำกับของภัทราวดี (ศรีไตรรัตน์) มีชูชน คือ ลอดิลกราช ต่อจากนั้นคือ ยุทธการหุยมหิม ของคณะซูโม่สาว ต่อมาได้ปิดตัวลง

6.5 แดสเอนเตอร์เทนเมนต์ (Dass Entertainment) ทำละครเวทีติดต่อกันเป็นโครงการต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2529 มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรายการบันเทิงที่มีคุณภาพสำหรับประชาชน ทั้งคุณภาพด้านการผลิต ด้านการนำเสนอ คุณภาพของเนื้อหาสาระ ขอบข่ายการดำเนินงานไม่ได้จำกัดแค่ละครเวที แต่ครอบคลุมถึงการผลิตละครและการแสดงบนเวที เช่น บัลเลต์ (Balley) หรือ คอนเท็มโพรารีแดนซ์ (Contemporary Dance) การผลิตละครและสารคดีโทรทัศน์ การให้

คำแนะนำ กำกับ และการจัดแสดงบนเวที (Stage management) การพัฒนาคุณภาพของผู้ที่ทำงาน ด้านศิลปะการแสดง โดยจัดอบรม Workshop และสอนให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ศิลปะการแสดงทุกชนิด เปิดการแสดงที่ เอ.ยู.เอ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงละครแห่งชาติ ต่อมา ในพ.ศ. 2536 ได้สร้างโรงละครของตนเองชื่อ โรงละครกรุงเทพ นับเป็นโรงละครที่มีความทันสมัย มีการแสดงทั้งปี เปิดการแสดงในปีพ.ศ. 2536 เรื่องแรกคือเรื่อง ทุตตี

ละครกลุ่มนี้ใช้บทแปลหรือดัดแปลงเป็นส่วนใหญ่ เช่น กบดัก แปลจากบทประพันธ์ของ อากาธา คริสตี้ รัยเหลือเครือญาติ แปลจากบทละครเรื่อง Relative Values ของ โนเอล โควีร์ ละครเพลงสำหรับครอบครัว เช่น สูดมนต์เพลงขนมกรก ละครเด็ก เช่น ซินเดอเรล่า เป็นต้น

6.6 ภัทราวดีเธียเตอร์ ก่อตั้งโดย ภัทราวดี มีชูชน เป็นโรงละครเวทีกลางแจ้งแห่งแรกของ กรุงเทพฯ ตั้งอยู่ในซอยวัดระฆังโฆสิตาราม เปิดการแสดงครั้งแรกเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2535 การแสดงละครของคณะนี้เริ่มแรกเป็นการทดลองประพันธ์และสร้างละครเพลงเรื่อง เก็บดาวดวงใหม่ไปใส่ฟ้า แสดง ณ ศูนย์วัฒนธรรมโรงละครใหญ่ ในปีพ.ศ. 2530

ละครของภัทราวดีเธียเตอร์เป็นการผสมผสานการแสดงแบบไทยและชาติต่างๆ ทั้ง ตะวันออกและตะวันตก ส่วนใหญ่เป็นละครพูดสลับกับการเต้นรำ มีการใช้ฉาก แสง เสียงที่ทันสมัย

ด้านเนื้อหาของละคร หลังจากการแสดงละครเพลงเรื่องแรกแล้วภัทราวดีเธียเตอร์ได้ ดัดแปลงละครจากวรรณคดีไทยหลายเรื่อง อาทิ พระลอ ดัดแปลงจากนวนิยายของทมยันตี เรื่อง รักที่ต้องมนตรา เป็นละครแนวใหม่เรื่อง ลอดิลกราช สิงห์ไกรภพ อิเหนาจรกา เงาะป่า เป็นต้น แนว พระพุทธศาสนา เช่น รัยพระไตรปิฎก เป็นต้น

ภัทราวดีได้ฝึกฝนพัฒนานักแสดงในสังกัดอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดค่ายการแสดงและ สัมมนา สำหรับครู นักเรียน รวมถึงบุคคลทั่วไป มีการสอนศิลปะไทยและสากลตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ไปจนถึงระดับมืออาชีพ มีการมอบทุนการศึกษาให้แก่ผู้สนใจศิลปะการแสดงไม่จำกัดการศึกษาไม่ ต้องมีพื้นฐานการแสดง อีกทั้งมีการร่วมกับมูลนิธิละครธรรมะในพระสังฆราชูปถัมภ์จัดการเสวนา ธรรมะ และการแสดงให้ได้ชมทุกวันอาทิตย์ด้วย นอกจากนี้ยังมีร้านอาหาร ซึ่งสามารถชมการ แสดงได้พร้อมกัน มีโฮมสเตย์ (Home Stay) หรือที่พักสำหรับผู้ที่ต้องการพักผ่อนท่ามกลางศิลปะ นับได้ว่า “ภัทราวดีเธียเตอร์” ได้สร้างประโยชน์มากมายให้แก่วงการศิลปะและละครเวที

6.7 ละครเพลงเอ็กซ์แซ็กต์ เริ่มมาจากบริษัทผู้สร้างละครโทรทัศน์เอ็กซ์แซ็กต์(Ex'act)นำ โดย ถกเกียรติ วีรวรรณ ได้สร้างละครเพลงแนวดั่งการหรือที่มักเรียกกันว่า “ละครเพลง บรอดเวย์” โดยใช้ดารานักร้องชื่อดังมาร่วมแสดง ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างมาก เรื่องที่นำมา แสดงส่วนใหญ่มาจากนวนิยาย อาทิ วิมานเมือง บัลลังก์เมฆ ทวิภพ ฯลฯ เป็นการทำให้ละครเวที ไทยได้เผยแพร่กว้างขวาง ผู้คนเริ่มให้ความสนใจมากขึ้น ปัจจุบันได้มีโรงละครประจำดาวและ นับว่าเป็นโรงละครเวทีที่สมบูรณ์ที่สุดในเมืองไทยคือ “เมืองไทยรัชดาลัย เธียเตอร์” โดยได้รับความร่วมมือจาก บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด, ธนาคารไทยพาณิชย์ และ บริษัท สยามฟิว-เจอร์ตีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน) ที่ต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ให้ เกิดขึ้นในสังคม ร่วมออกแบบโดย สมิตร โอบายะวาทย์ แห่งบริษัท OBA (The Office of Bangkok Architects Co.,Ltd.) โดยเดินทางไปศึกษาการออกแบบโรงละครจริงๆ ถึงต่างประเทศ โรงละคร “เมืองไทยรัชดาลัย เธียเตอร์” ตั้งอยู่บนถนนรัชดาภิเษก ใช้พื้นที่ชั้น 4 ต่อเนื่องสู่ชั้น 6 ของ ศูนย์การค้าเอสพลานาด มีพื้นที่ใช้สอยทั้งสิ้น 6,000 ตารางเมตร ความจุ 1,455 ที่นั่ง เรื่องแรกที่ได้ เล่นที่โรงละครแห่งนี้คือ “ฟ้าจรดทราย” ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างมาก ต่อมาเรื่อง “บัลลังก์เมฆ”, “ลูกคุณหลวง” ฯลฯ อีกทั้งมีการนำละครบรอดเวย์จากต่างประเทศมาแสดงในประเทศไทย อาทิ “CAT” เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเส้นสีขาวที่เน้นไปในทางนาฏกรรมร่วมสมัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ เผยแพร่นาฏลีลาสมัยใหม่ของตะวันตก ซึ่งต่อมาได้พัฒนาให้เข้ากับนาฏลีลาไทยเผยแพร่งานแสดง ควบคู่กับการหาเงินให้กับองค์กรพัฒนาต่างๆ เช่น โครงการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์, กลุ่ม ละครมาฮา เป็นกลุ่มละครของสถาบันศิลปวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา นอกจากผลิตละครเวทีใน กรุงเทพฯแล้ว ยังมีโครงการละครเร่ ละครเพื่อเยาวชน นอกจากนี้ยังมีโครงการจัดอบรมละคร ค่าย เยาวชนภาคฤดูร้อน เป็นต้น, กลุ่มคนหน้าขาว เป็นกลุ่มละครไป้, บริษัท แพน อาร์ต โปรดักชั่น มี นโยบายผลิตละครเวทีเพื่อการกุศล, กลุ่มละครพับเพียบ นำโดย มารุต สาโรทาท นำเสนอละครที่มี แนวทางแบบทดลองเทคนิคและวิธีการแสดงแบบใหม่ๆ เรียกว่า เอ็กซ์เพอริเมนทัล เธียเตอร์ (Experimental Theatre) คณะละครกลุ่มนี้รวมตัวก่อตั้งขึ้นกับ กลุ่มละครมะนาวหวาน ฯลฯ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าปัจจุบันละครเวทีของไทยมีการพัฒนาและได้รับการ ขอมรับพอสมควร และไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อจุดประสงค์ใด ละครจะสำเร็จลงไม่ได้ถ้าขาดการร่วมมือ ร่วมใจ การค้นคว้าศึกษา และการสนับสนุนจากผู้มีบทบาทต่างๆ และมีการพัฒนาเรื่อยมาจนถึง ปัจจุบัน

หลักการเขียนและดัดแปลงบทละครเวที

การทำให้วรรณกรรมเพื่อการอ่านเป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดงต้องมีการปรับเปลี่ยน ดัดแปลงเพื่อความเหมาะสม เนื่องจากเป็นสื่อคนละครูปแบบซึ่งจักรกฤษณ์ ดวงพัตรา (2544: 149) ได้ให้ความหมายของคำว่า “การดัดแปลง” ว่า

เป็นศัพท์ซึ่งใช้กันอย่างกว้างขวางมานาน เพราะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า เมื่อจะ “ทำ” วรรณกรรมเพื่อการอ่านให้เป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดงนั้น “การดัดแปลงเป็นสิ่ง จำเป็นต้องทำ” ซึ่งอาจทำได้โดยใช้วิธีการ เดิม-ตัด ทวี-ทอน ขยาย-ยุบ หรือสลับลำดับฉาก นาฏการ ตัวละคร ฉาก สถานที่ และบทสนทนา แต่เพราะเหตุที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้เขียนวรรณกรรมต้นเรื่อง ผู้จัดทำบท หรือผู้อ่านซึ่งเป็นผู้ชมด้วย มักมีความรู้สึกต่อคำว่า “ดัดแปลง” ไม่แตกต่างกันว่า “เมื่อขึ้นชื่อว่าการดัดแปลง คำว่าน่ากลัวมักจะตามหลังก มาเสมอ” กล่าวคือ เกรงและกังวลว่าเหตุการณ์ ตัวละคร และบทสนทนาในวรรณกรรมเพื่อการแสดงที่ดัดแปลงมานั้นจะยังคงเนื้อหาที่น่าประทับใจเหมือนที่เคยอ่านมาหรือไม่ และ จะออกมาเหมือนกับหนังสือและเหมือนกับความรู้สึกที่มีต่อตัวละครที่ผู้เขียนเรื่องสร้าง เอาไว้หรือเปล่า

ด้วยเหตุข้างต้น จึงมีการคิดศัพท์ขึ้นใหม่เพื่อเลี่ยงการใช้คำว่า “การดัดแปลง” ซึ่งเป็นคำที่ เกี่ยวพันกับ “เนื้อหา” โดยตรง เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับการนำเสนอ “รูปแบบ” ของ วรรณกรรมแทน คำที่วันนี้คือ “การแปรรูป” ซึ่งมีเจตนาจะให้หมายถึงการเปลี่ยนรูปแบบวิธีการ นำเสนอวรรณกรรมรูปแบบเดิมให้มีรูปแบบใหม่ที่เป็นสื่อคนละครูปแบบกัน ศัพท์คำว่า “การแปร รูป” นี้ใช้กันอยู่เฉพาะในสถาบันการศึกษาบางแห่ง อาทิ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัย หอการค้าไทย เท่านั้น ยังไม่เป็นที่นิยมใช้แพร่หลายเท่าใดนัก ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า “การ ดัดแปลง” เพื่อให้เข้ากับหัวข้อของวิทยานิพนธ์

ละครเวทีส่วนใหญ่ นำเนื้อเรื่องมาจากบทประพันธ์ หรือวรรณกรรม แน่แน่นอนว่าตัวละครที่ นำมาแสดงนั้นอาจไม่เหมือนกับวรรณกรรมต้นฉบับทั้งหมด ต้องมีการดัดแปลงวรรณกรรมเพื่อการ อ่านมาเป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดง เพื่อให้ดูสนุกสนานมากขึ้น เหมาะสมแก่เวลาในการแสดง หรือตามจุดประสงค์ของผู้จัดทำละคร จากการศึกษาหลักการเขียนและดัดแปลงบทละครมีดังนี้

1. ผู้จัดทำละครต้องเลือกเรื่องที่จะนำมาดัดแปลง โดยต้องเป็นเรื่องที่มีการเริ่มต้น มีการดำเนินเรื่อง และมีการจบเรื่อง มีเนื้อหาสาระที่น่าสนใจ ชวนติดตาม ตัวละครมีมิติน่าสนใจ และมีแนวคิดหลักที่มีคุณค่าต่อสังคม ต้องสามารถนำเสนอในรูปแบบการแสดงได้ และตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้จัดทำละครว่าต้องการทำละครแนวใด ประเภทใด และสถานที่ที่ใช้ในการแสดง ควรมีความเหมาะสมในการแสดงละครเวที

2. การเขียนบทละครควรคำนึงถึงเวลาในการแสดง เนื่องจากผู้ชมต้องนั่งชมการแสดง ละครเวทีตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่ควรใช้เวลาในการแสดงนานจนเกินไป โดยปกติละครเวทีทั่วไปใช้เวลาไม่เกิน 2 ชั่วโมง ดังนั้นผู้เขียนบทจึงควรคำนึงถึงเรื่องนี้ด้วยว่าจะเขียนอย่างไรให้ได้เนื้อหาครบถ้วนและสามารถสื่อสารให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องทั้งหมดได้

3. ควรเขียนบทให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ชม ซึ่งเป็นเป้าหมายของผู้สร้างละครเวที เช่น กลุ่มเยาวชน ควรเป็นเรื่องที่ไม่รุนแรง แฝงข้อคิด ให้ความสนุกสนานกับผู้ชม เป็นต้น

4. เมื่อผู้เขียนทราบข้อมูลดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนบทละครต้องอ่านต้นฉบับเรื่องนั้นๆ อย่างละเอียด เพื่อทำความเข้าใจในเนื้อเรื่อง จับสาระสำคัญของเรื่องให้ได้ ต้องมีการตีความเนื้อหา และตัวละคร ศึกษาเหตุการณ์สำคัญๆ ของเรื่องว่าเหตุการณ์ใดมีผลกระทบต่อเนื้อเรื่อง เมื่อนำมาเขียนบทละครจะได้ทราบว่าตอนใดสามารถตัดทอนเนื้อเรื่องได้ ตอนใดไม่สามารถตัดทอนเนื้อเรื่องได้ตามความเหมาะสม รวมไปถึงตัวละครที่ต้องศึกษาถึงอุปนิสัยลักษณะของตัวละครอย่างละเอียด เพื่อที่จะนำมาสร้างตัวละครให้ดูสมจริงตามที่องเรื่อง ทั้งอุปนิสัยใจคอ ลักษณะของตัวละคร หรือแม้แต่ความคิดของตัวละคร

5. เขียนโครงเรื่องขึ้นมาใหม่ โดยรักษาเนื้อเรื่องสำคัญๆ ไว้ให้ได้มากที่สุด มีการเริ่มเรื่อง ดำเนินเรื่อง ปมปัญหา จุดสุดยอด(Climax) การคลี่คลายปัญหา และจุดจบของเรื่อง ซึ่งสามารถตัดเพิ่ม หรือ ลด ตอนออกไปได้ตามความเหมาะสม แต่ต้องไม่มีผลกระทบต่อเรื่องที่จะทำให้เรื่องบิดเบือนไปจากต้นฉบับหรือตามจุดประสงค์ของผู้จัดทำละคร และแบ่งฉากให้สัมพันธ์กับเนื้อหา เมื่อเขียนโครงเรื่องแล้วจะทราบว่าเนื้อหาเป็นอย่างไร โดยดูความเหมาะสมของเวทีที่จะใช้แสดง แสง สี เสียง อุปกรณ์ต่างๆ

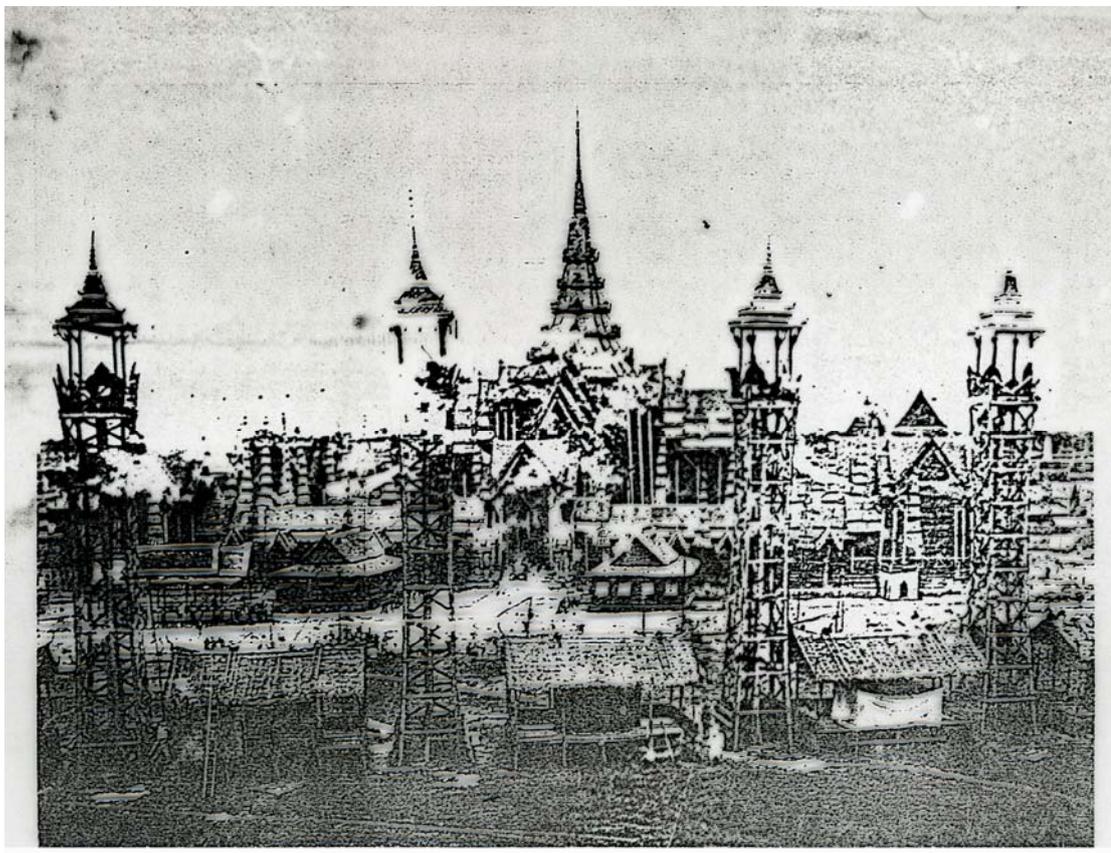
6. ตัวละครที่นำมาจากรื่องต้นฉบับสามารถเพิ่มหรือลดจำนวนได้ตามความเหมาะสม และอาจเพิ่มเติมลักษณะนิสัยหรือบุคลิกเข้าไป เพื่อให้เรื่องสนุกสนานมากขึ้น โดยไม่ส่งผลกระทบต่อเรื่อง ถ้าเป็นชื่อภาษาต่างประเทศสามารถเปลี่ยนเป็นภาษาไทยได้ เพื่อให้เรื่องดูสมจริงมากยิ่งขึ้น

7. ภาษาที่ใช้ในบทละครควรดูตามความเหมาะสม เช่น ถ้าเป็นบทละครที่นำมาจากรรณกรรมต้นแบบที่มีอยู่แล้ว สามารถชะลอคำพูดของตัวละครเดิมมาไว้ในบทได้ ถ้ากรณีเป็นร้อยกรอง สามารถนำมาตัดต่อได้ เช่น “เมื่อนั้นนางรจนามารศรี ได้ฟังก็แกลงแจ้งคดี จึงมีมธุรสวาจาว่านี่แน่ . . .” คำว่า “นี่แน่” (สุรพล วิรุฬักษ์ (2545(33):154) ถ้าตัดออกแล้วไม่เสียความก็ใช้ได้ แต่ถ้าตัดออกแล้วเสียความก็ไม่ควรตัดออก เป็นต้น ถ้าวรรณกรรมต้นแบบเป็นภาษาโบราณ ก็สามารถถอดความเป็นภาษาปัจจุบันได้ หรือดูตามความเหมาะสมว่าจะนำมาใช้ในบทละครหรือไม่ ถ้าเป็นภาษาต่างประเทศให้นำมาแปล และดัดแปลงให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย หรือดูตามความเหมาะสมของละครและผู้จัดทำละคร

8. การเขียนบทสนทนาควรมีความสมจริงตามตัวละครเช่น โกรธ ก็ใช้คำพูดที่แสดงความโกรธ รัก ก็ใช้คำพูดแสดงความรัก สื่อให้ผู้ชมเข้าใจ เป็นต้น

9. เมื่อเขียนบทละครเสร็จแล้วนำบทละครที่เขียนมาลองแสดงบนเวที ถ้ามีจุดบกพร่องหรือต้องการจะแก้ไข ก็สามารถนำมาแก้ไขให้ตรงตามความต้องการของผู้จัดทำละครได้

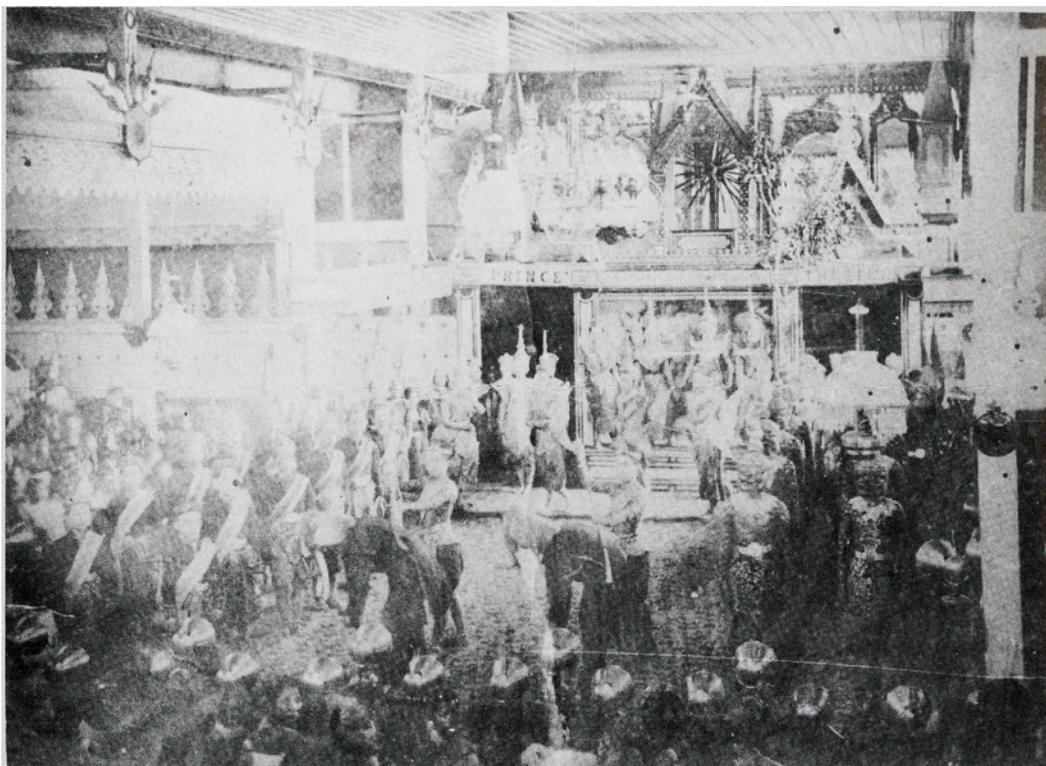
จะเห็นได้ว่าการเขียนและดัดแปลงเป็นบทละครเวทีนั้นสิ่งแรกที่ต้องทำคือผู้จัดทำต้องเลือกก่อนว่าจะทำเรื่องอะไร ตอนอะไร มีวัตถุประสงค์อะไรในการทำเรื่องนี้ เมื่อเลือกได้แล้วก็นำตัวต้นฉบับมาอ่านทำความเข้าใจก่อน แล้วนำมาเขียนหรือดัดแปลงตามความต้องการของผู้จัดทำละคร

ภาพที่ 1 โรงร้าวาระทา ในงานพระศพนัษัรตน โกลินทรตอนตัน
ที่มา: หอดคหมายเหตุแห่งชาติ

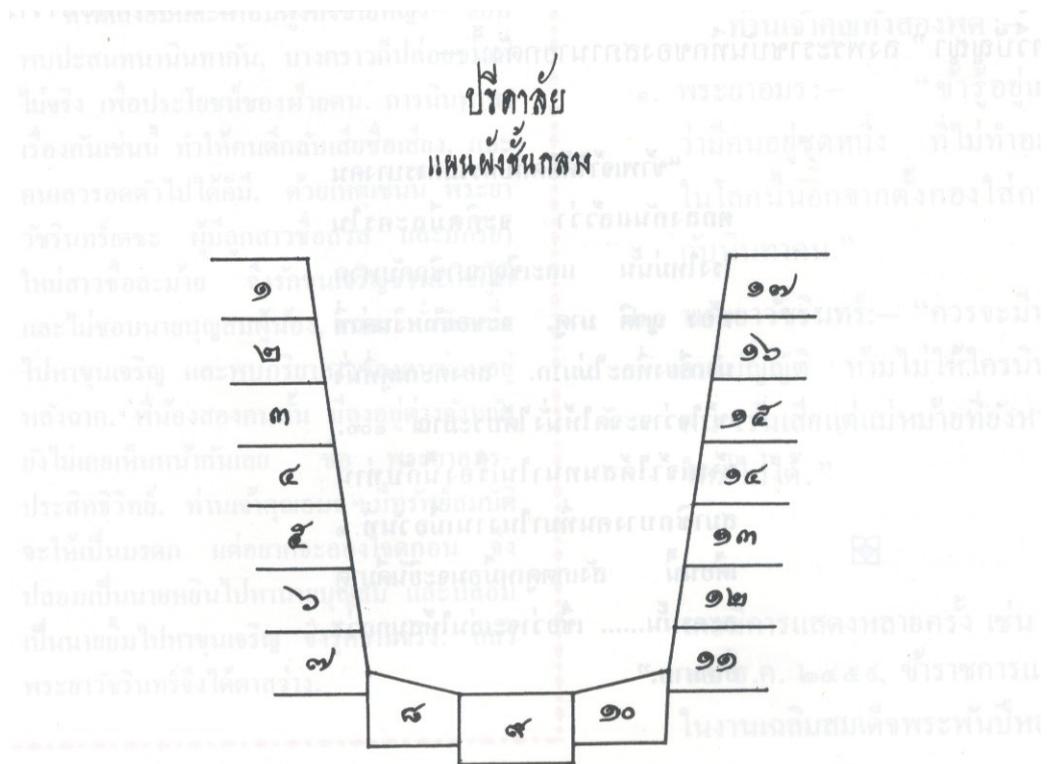
ภาพที่ 2 โรงมหรสพโรงใหญ่และโรงมหรสพหว่างระทา
 ที่มา: จิตรกรรมฝาผนังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เรื่องรามเกียรติ์ ภาพงานมหรสพสมโภชในงานศพบ
 ทศกัณฐ์

ภาพที่ 3 การแสดงละครของคณะเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงที่โรงละครปริญ์เรียมเตอร์
ที่มา: เบิกโรง : ข้อพิจารณานาฏกรรมในสังคมไทย (2534: 17)

ภาพที่ 4 การแสดงละครเวทีเรื่อง “อินากพระ โขนง” ณ เวทีชั่วคราว ภายในวังกรมพระนราธิป-
ประพันธ์พงศ์ บริเวณวังด้านถนนตะนาว เคยเป็นที่ตั้งโรงละครปรีดาถัย
ที่มา: บันทึกภาพโดยณัฐมณฑน์ แก้วตา วันที่ 17 ตุลาคม 2541

ภาพที่ 5 แผนผังโรงละครปรีดาสัย มีเวทีอยู่ตรงกลาง มีที่นั่งสำหรับผู้ชมอยู่รอบเวที ยกเว้นด้านหลังไว้สำหรับฉาก

ที่มา: งานละครของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าแผ่นดินสยาม (2518: 53)

ภาพที่ 6 วังบ้านหม้อ ตั้งอยู่ริมถนนอัยยวัฒน์ ที่ตั้งโรงละครดึกดำบรรพ์
ที่มา: ประมวลภาพวังและตำหนัก (2538: 69)

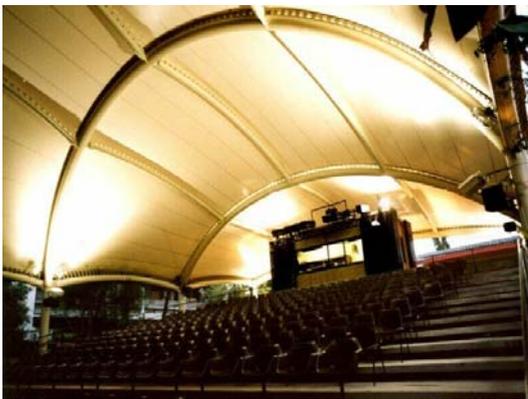

ภาพที่ 7 โรงละครแห่งชาติ มีกรอบเวที และซุ้มประตูเข้าออกเวทีทั้งสองด้าน มีพื้นที่ด้านข้าง
สำหรับเป็นเวทีดนตรี

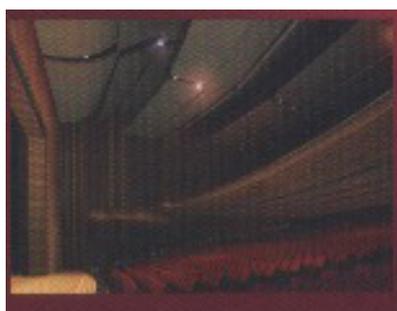
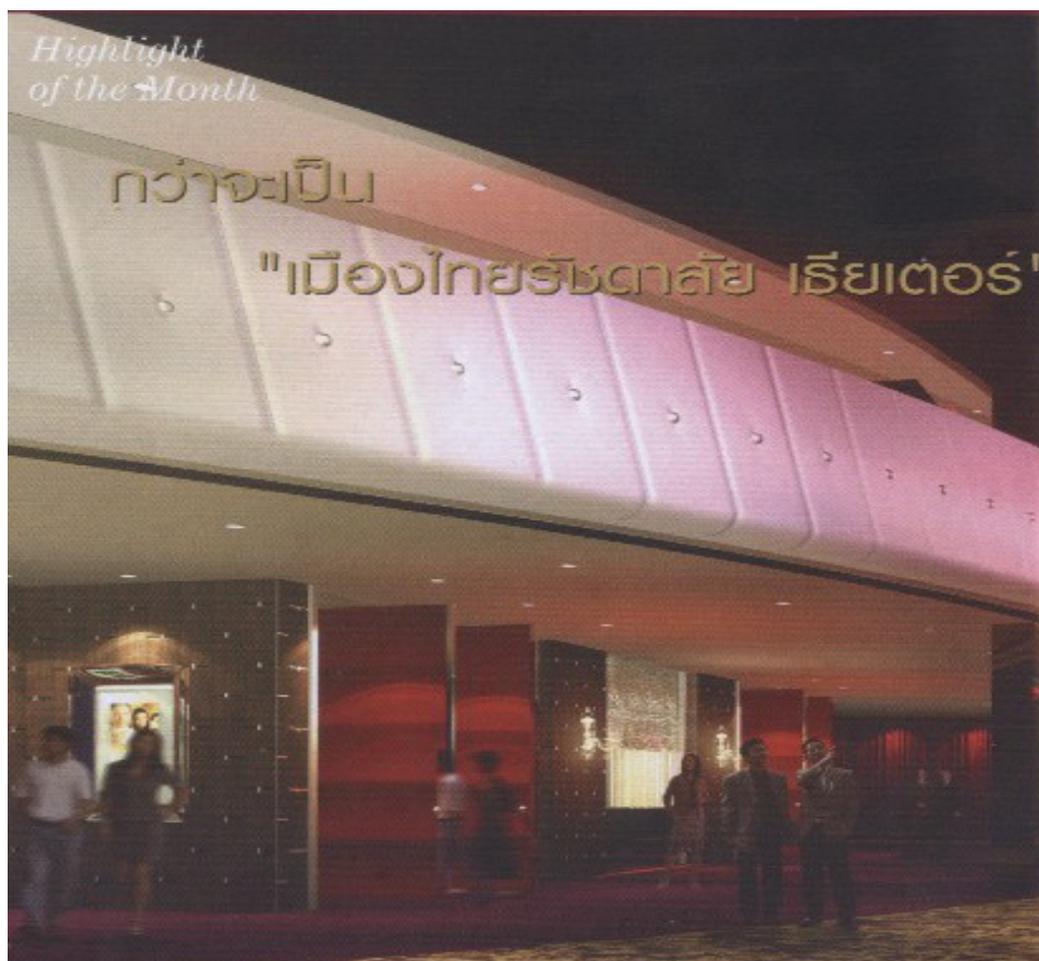
ที่มา: โรงละคร : แนวคิดในการออกแบบ (2546: 76)

ภาพที่ 8 ละครเวทีเรื่อง “สิงห์ไกรภพ” ที่โรงละครเวทีคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่มา: บทละครเวทีจากวรรณคดีไทย เงาะป่า สิงห์ไกรภพ (2536: 42)

ภาพที่ 9 กัทราวดีเธียเตอร์ รูปทางซ้ายมือ คือโรงละครกลางแจ้ง รูปทางขวามือคือโรงละครใน
สตูดิโอ ร้านอาหารที่มีเวทีสำหรับการแสดง และมีพื้นที่สำหรับสอนนาฏศิลป์
ที่มา: www.patravaditheatre.com

ภาพที่ 10 โรงละคร “เมืองไทยรัชดาลัย เรียบเตอร์” ตั้งอยู่บนถนนรัชดาภิเษกใช้พื้นที่ชั้น 4 ต่อเนื่องถึงชั้น 6 ของศูนย์การค้าเอสพลานาด
ที่มา: ฟ้าจรดทราย เดอะ มิวสิคัล (2007: 1 และ 3)

บทที่ 4

เรื่องสิงห์ไกรภพในประเทศไทย

สิงห์ไกรภพ เป็นนิทานคำกลอนเรื่องหนึ่งของสุนทรภู่ เนื้อเรื่องเป็นแบบจักรๆ วงศ์ๆ ตัวเอกเป็นโอรสกษัตริย์พลัดพรากจากบ้านเมือง มีการผจญภัย ได้ของวิเศษ ได้นาง ต่อสู้กับยักษ์ รบได้บ้านได้เมือง ซึ่งเป็นลักษณะของนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ทั่วไป ถึงแม้ว่านิทานคำกลอนเรื่องนี้จะไม่เป็นที่รู้จักมากเท่ากับเรื่องพระอภัยมณี แต่มีความน่าสนใจ ดังจะเห็นได้จากมีเรื่องสิงห์ไกรภพในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ

วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท เรื่อง การนำวรรณคดีวิจารณ์แผนใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับวรรณคดีไทย ของ ชลธิรา สัตยวิวัฒนา (2513) นำเรื่องสิงห์ไกรภพมาใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษาวิเคราะห์ในแง่หลักแบบฉบับ และใช้หลักจิตวิทยาและมานุษยวิทยามาประกอบการวิเคราะห์

สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 ได้นำเรื่องสิงห์ไกรภพมาทำเป็นละครโทรทัศน์ โดยดาราวีดีโอ อีกทั้งผลิตวีซีดีจำหน่าย

สิงห์ไกรภพฉบับการ์ตูน โดย ชลลดา ชะบางบอน (2549) และสี่กั๊กจรรย์ สิงห์ไกรภพฉบับการ์ตูน โดย อนุวัฒน์ โศทรพัฒน์ (2550)

ลิเกโดยคณะศ. เอกชัยศิลป์ (นิกร แห่งตั้ง, 2549: http://www.dass.co.th/mag_ligea.htm) เป็นคณะลิเกพื้นบ้าน แสดงเป็นภาษาเหนือแต่ร้องเป็นภาษากลาง ได้นำเรื่องสิงห์ไกรภพมาใช้ในการแสดงด้วย

นอกจากนี้มีเทปนิทาน การขับร้องเพลงประกอบการเชิดหุ่นชมพรรณไม้ในนิทานคำกลอน มีผู้ใช้ชื่อสิงห์ไกรภพในอินเทอร์เน็ตตนเอง อีกทั้งมีการแสดงละครเวทีตามโรงเรียน อาทิ โรงเรียนอัสสัมชัญระยอง (แผนกอนุบาล) ในงานกิจกรรมวันสุนทรภู่ เป็นต้น และการแสดงละครเวทีของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และภัทราวดีเธียเตอร์

สิงห์ไกรภพ นิทานคำกลอนของสุนทรภู่

สิงห์ไกรภพหรือสิงห์ไตรภพ เป็นนิทานคำกลอนที่เกิดจากจินตนาการของกวีสุนทรภู่ ประวัติในการแต่งไม่แน่นอน นักวิชาการให้ความเห็นต่างๆ กัน ดังนี้

เจือ สตะเวทิน (2516) กล่าวว่า “สิงห์ไกรภพ เป็นนิยายประโลมโลกอีกเรื่องหนึ่ง สุนทรภู่ แต่งเพียง 9 เล่มสมุดไทย ยังไม่จบ”

ประทีป วาทิกทินกร (2518) ได้กล่าวถึงประวัติโดยย่อของสุนทรภู่ว่า “พ.ศ. 2364 เป็นครูสอนหนังสือสมเด็จพระเจ้าฟ้าอาภรณ์ แต่งสวัสดิศรัภษา สิงห์ไกรภพ และคงจะแต่งเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนกำเนิดพลายงามด้วย” และประทีปยังให้ความเห็นอีกว่า “พ.ศ. 2383 มาอยู่วัดเทพธิดา กรมหมื่นอัปสรสุดาเทพทรงอุปการะ ขณะอยู่ที่วัดนี้ได้เดินทางไปหัวเมืองอีก แต่งพระอภัยมณีต่อ และคงแต่งสิงห์ไกรภพ (ตอนจบ) กับ ลักษณวงศ์ ในตอนนี้”

ชลดา เรื่องรักย์ลิขิต (2529) กล่าวว่า

สิงห์ไกรภพเป็นนิทานคำกลอนที่มีความยาวรองลงมาจากเรื่องพระอภัยมณี คือมีความยาว ๑๕ เล่มสมุดไทย บางคนกล่าวว่าสุนทรภู่แต่งเรื่องนี้เพื่อประชันกับเรื่องไกรทองพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย นายชนิด อยู่โพธิ์ กล่าวว่าสุนทรภู่เริ่มแต่งนิทานเรื่องนี้ตอนปลายรัชกาลที่ ๒ (พ.ศ. ๒๓๖๕-๒๓๖๗) เพื่อถวายเจ้าฟ้าอาภรณ์ (ขณะนั้นยังทำหน้าที่ถวายพระอักษรเจ้าฟ้าอาภรณ์อยู่) แล้วมาแต่งต่อในสมัยรัชกาลที่ ๓ เข้าใจว่าแต่งถวายกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ แต่เรื่องค้างอยู่ แต่งไม่จบ

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2529) ในสุนทรภู่ กับ งานนิพนธ์ อนุสรณ์สุนทรภู่ 200 ปี กล่าวว่า

นิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไตรภพนี้ ปรากฏตามประวัติว่า ท่านสุนทรภู่เริ่มแต่งในตอนต้นรัชกาลที่ ๒ และแต่งต่อเมื่อไปบวชอยู่ ณ วัดเทพธิดาราม แต่แต่งค้างไว้เพียง ๑๒ เล่มสมุดไทย สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า ท่านสุนทรภู่คงจะเริ่มแต่งเรื่องสิงห์ไตรภพตอนต้น ๆ เพื่อถวายเจ้าฟ้าอาภรณ์ได้ ๕ เล่มสมุดไทย ส่วนตอนท้าย ๆ นั้น อาจ

แต่งต่อภายหลังเพื่อถวายกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ และคงจะหยุดแต่งเมื่อกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพสิ้นพระชนม์เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๘

เทพ สุนทรสารทูล (2533) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับประวัติของสุนทรภู่ที่น่าสนใจหลายประการและได้กล่าวถึงประวัติของสุนทรภู่ที่พบใหม่เกี่ยวกับสิงหไกรภพว่า “พระสิงหไกรภพ แต่งถวายกรมขุนอิศเรศรังสรรค์ พระราชโอรสของพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เริ่มแต่งเมื่อเจ้าฟ้าจุฑามณี ได้รับแต่งตั้งเป็นกรมขุน โดยสุนทรภู่คาดหมายว่าเจ้าฟ้าองค์นี้จะสืบราชสมบัติต่อจากพระที่นั่งเกล้าฯ” และนอกจากนี้สุนทรภู่ยังกล่าวไว้ด้วยว่า “สิงหไกรภพ ก็คือ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์¹ เพราะเจ้าฟ้าพระองค์นี้ทรงเล่นมวยปล้ำ ทรงเล่นตีกระบี่กระบอง ทรงขี่ม้าเทศ ทรงเล่นเป่าแคน ทรงสนุกสนานไปในทางการช่าง ทรงมีร่างกายแข็งแรง กล้ามเนื้อที่พระอุระเป็นมัดทีเดียว เรื่องสิงหไกรภพจึงแต่งถวายเจ้าฟ้าองค์นี้”

เอกรัตน์ อุดมพร (2544) ได้ให้ความเห็นว่า สิงหไกรภพของสุนทรภู่แต่งเมื่อราว ๆ พ.ศ. 2364-2367 วัตถุประสงค์ในการแต่ง คือ แต่งเพื่อถวายเจ้าฟ้าอาภรณ์และกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ

นอกจากนี้ มาริสา เกศมณี (2536) ได้เขียนบทกล่าวนำในบทละครเวทีจากวรรณคดีไทย เงาะป่า สิงหไกรภพ ได้อ้างถึง พ.ณ ประมวลฎมารคที่กล่าวถึงสิงหไกรภพว่า

ท่านผู้หนึ่งเคยได้ยินมาดังนี้ ครั้งหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รับสั่งถึงนิทานคำกลอนสุนทรภู่ใจความว่า มันแต่งก็แต่งได้แต่จะให้พระเจ้าแผ่นดินเป็นจี้ข้าปากตลาด จะแต่งให้มีสง่าราศีอย่างเจ้าไม่ได้ เมื่อกระแสนี้ไปถึงสุนทรภู่ สุนทรภู่ก็ว่า อ้อ ท่านนะหรือก็ได้แต่งทรงพระราชนิพนธ์อย่างของท่านนั่นแหละ ฟังซิถ้าท่านเป็นไพร่เสียน้อยก็จงทรงนิทานได้ดีกว่านี้ ครั้นคำของสุนทรภู่ไปถึงพระกรรณก็ทรงพระราชนิพนธ์ บทละครนอกเรื่อง “ไกรทอง” ฝ่ายสุนทรภู่ก็แต่งเรื่อง “สิงหไกรภพ” ประชัน

จากคำกล่าวข้างต้น สิ่งที่ตรงกันคือสิงหไกรภพแต่งในช่วงรัชกาลที่ 2 ถวายเจ้านายซึ่งตามประวัติของสุนทรภู่โดยทั่วไปคือเจ้าฟ้าอาภรณ์ และกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ มีแต่งของเทพ สุนทรสารทูล (2533) เท่านั้นที่ให้ความเห็นว่าแต่งเพื่อถวายเจ้าฟ้าจุฑามณี และบางคนก็กล่าวว่าสิงหไกร-

¹ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์คือ เจ้าฟ้าชายจุฑามณี ต่อมาเป็นพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภพของสุนทรภู่ซึ่งยังแต่งไม่จบนี้แต่งขึ้นเพื่อประชันกับบทละครนอกเรื่องไกรทอง พระราชนิพนธ์
ในรัชกาลที่ 2

สิงห์ไกรภพ บทละครเวทีของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรมีทั้งหมด 12
ฉาก ดังนี้

ฉากที่ 1 ห้องพระโรงเมืองโกญจนา (ปากสิงห์) ท้าวอินธุมาศและมเหสีจันทรออกว่า
ราชการ อำมาตย์รายงานเรื่องปราบโจรสลัด ท้าวอินธุมาศและมเหสีจันทรับลูกโจรมาเลี้ยงตั้งชื่อ
ว่าคงคาประลัยมินิสัยเกรซอปรังแกชาวบ้าน

ฉากที่ 2 ห้องบรรทมเวลากลางคืน (ปากสิงห์) มเหสีจันทรฝันว่าจะได้ลูกและมีผู้มาพราก
ไป โดยเล่าความฝันให้ท้าวอินธุมาศฟัง และให้โหรทำนาย

ฉากที่ 3 หน้าปากสิงโต คงคาประลัย ทราบว่ามเหสีจันทรทรงครรภ์จึงคิดกบฏ หาพรรค
พวกและเข้ายึดอำนาจจากท้าวอินธุมาศ

ฉากที่ 4 ราวป่า ท้าวอินธุมาศและมเหสีจันทรนอนอยู่กลางป่า พอฟื้นขึ้นมาก็เดินป่าพบ
พรานเพิกและนางแตเมียบรานเพิก พรานจึงชวนไปอยู่ด้วยกันจนกระทั่งมเหสีจันทรคลอดลูก วัน
หนึ่งขณะที่ทั้งสองออกไปไร่พราหมณ์เทพจินดาเดินผ่านมาได้ยินเสียงเด็กร้องไห้ ดูว่าเป็นผู้มีบุญจึง
นำตัวไป ระหว่างทางเจอยักษ์พินทุมมาร ยักษ์เกิดสงสารและเอ็นดูจึงนำไปเลี้ยง โดยให้สิงห์ไกรภพ
ค่อมมนางไกรสร

ฉากที่ 5 (ปากสิงห์) พินทุมมารเข้ามาเรียกหาลูก โดยบอกว่าจะไปป่าให้ทั้งสองห้ามเข้าไปใน
เขตหวงห้าม แต่ทั้งสองฝ่าฝืนเข้าไปเจอดันสรรพยาและทดลองกินใบไม้ของดันสรรพยาจนสุดท้าย
กลายเป็นคนพิการ พินทุมมารกลับมาพบเข้าจึงนำน้ำมวกผามาให้ดื่มจนกลายเป็นคนดังเดิม
พราหมณ์เทพจินดาจึงเล่าความจริงให้สิงห์ไกรภพฟังว่าพินทุมมารไม่ใช่พ่อแท้ๆ ทั้งสองจึงคิดหนี
โดยนำใบยาวิเศษและน้ำมวกผาไปด้วย พินทุมมารตามไปจนพบทั้งสอง แต่สุดท้ายยักษ์จึงตามไป
ไม่ได้ขาดใจตายตรงนั้น

ฉากที่ 6 บ้านเทพจินดา พราหมณ์เทพจินดากำชับให้สาวใช้บอกว่าสิงห์ไกรภพเป็นน้องแท้ๆ ของตนจนกระทั่งพราหมณ์ประสิทธิ์โสมมาบ้าน สิงห์ไกรภพจึงรู้ความจริงว่าไม่ใช่พี่น้องแท้ๆ ของพราหมณ์เทพจินดา จึงกินใบยากลายเป็นนกแก้วบินหนีไปจนพบกับสร้อยสุคติธิดาท้าวจตุพักตร สร้อยสุคติเข้าใจว่าสิงห์ไกรภพเป็นนกแก้วจริงๆ จึงนำไปเลี้ยง

ฉากที่ 7 กระท่อม พราหมณ์เทพจินดาออกตามหาพ่อแม่ของสิงห์ไกรภพโดยเริ่มที่หมู่บ้านพราน พบนางแต่จึงทราบความว่าสิงห์ไกรภพเป็นโอรสของท้าวอินธุมาศและมเหสีจันทร์

ฉากที่ 8 วังอินธุมาศ (ปากสิงห์) นางแตพาพราหมณ์เทพจินดาเข้าเฝ้าท้าวอินธุมาศและมเหสีจันทร์ถึงเรื่องของสิงห์ไกรภพและพราหมณ์เทพจินดารับอาสาออกตามหาสิงห์ไกรภพ

ฉากที่ 9 เมืองยักษ (ปากสิงห์) สิงห์ไกรภพอยู่กับนางสร้อยสุคติธิดาจนนางตั้งครรภ์ จึงพากันหนีท้าวจตุพักตรตามมาทันนำตัวนางสร้อยสุคติกลับไป ส่วนสิงห์ไกรภพสู้จนสลบไปพราหมณ์เทพจินดามาพบจึงพากันกลับไปหาท้าวอินธุมาศและมเหสีจันทร์

ฉากที่ 10 เมืองยักษ (ปากสิงห์) นางสร้อยสุคติคลอดโอรสชื่อรามวงศ์เป็นที่รักของท้าวจตุพักตรและมเหสี พราหมณ์เทพจินดาเป็นทูตมาเฝ้าเพื่อขอสมานไมตรี แต่ท้าวจตุพักตรไม่ยอม

ฉากที่ 11 เมืองโกญจนา (ปากสิงห์) สิงห์ไกรภพและพราหมณ์เทพจินดาสู้กับท้าวจตุพักตร ท้าวจตุพักตรถูกสิงห์ไกรภพฆ่าตาย

ฉากที่ 12 เมืองยักษ (ปากสิงห์) สิงห์ไกรภพนำศพท้าวจตุพักตรมาให้มเหสีเพื่อทำศพและมารับนางสร้อยสุคติกับลูก แต่มเหสีขอรามวงศ์ไว้ดูต่างหน้า

สิงห์ไกรภพบทละครเวทีของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม เขียนบทโดย มาริสา เกศมณี มีการนำเอาMimeหรือศิลปะท่าทาง เข้าไปใช้ในการแสดง ซึ่งได้ อาจารย์สมพร โภปัญญา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาละครใบ้มากำกับท่าใบ้ที่ใช้ในละครเรื่องนี้ นับตั้งแต่ตอนกล่าวนำเรื่อง ตอนเล่าเรื่อง ตอนพูดถึงหน้ากากรสีต่างๆ ตอนในถ้ำยักษ์ และตอนใบ้ไม่พิเศษ

การเขียนบทเป็นแบบตีความ ใช้หน้าฉากในการแสดง ผู้แสดงเป็นนักศึกษา คนหนึ่ง สามารถแสดงได้หลายบทบาทโดยใช้การเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย และเครื่องประกอบการแสดง บางอย่าง เพื่อให้คนดูทราบบทบาทที่เปลี่ยนไป มีการใช้เครื่องดนตรีไทย และทำนองเพลงไทยเดิม มีบทเจรจา เป็นบทพูด มีการใช้แสงไฟประกอบการแสดง

นิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่ที่นำมาทำเป็นบทละครเวทีของมหาวิทยาลัย ศิลปากรนั้นไม่ได้นำมาทั้งเรื่อง นำมาแค่บางส่วนเท่านั้นซึ่งเป็นตอนแรกๆ ของนิทานคำกลอนเรื่องนี้คือเริ่มตั้งแต่ตอนที่กล่าวถึงท้าวอินธุมาศที่ครองเมืองโกญจาจนกระทั่งถึงตอนที่ท้าวจตุพักตร์ถูกสิงห์ไกรภพฆ่าตาย สิงห์ไกรภพและสร้อยสุดาต้องพลัดพรากจากรามวงศ์

สิงห์ไกรภพ บทละครเวทีของภัทราวดีเธียเตอร์

บทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์มีทั้งหมด 7 ฉาก ดังนี้

ฉากที่ 1 ท้องพระโรงเมืองโกญจา(ปากสิงห์) ท้าวอินธุมาศกับมเหสีจันทรรอกว่าราชการ อำมาตย์รายงานเรื่องปราบโจรสลัด ท้าวอินธุมาศและมเหสีจันทรรับลูกโจรมาเลี้ยงตั้งชื่อว่าคงคา ประลัยมีนิสัยเกรงขบรังแกชาวบ้าน

ฉากที่ 2 ห้องบรรทมเวลากลางคืน(ปากสิงห์) มเหสีจันทรฝันว่าได้ลูกและมีผู้มาพรากไป โดยเล่าความฝันให้ท้าวอินธุมาศฟัง และให้โหรทำนาย

ฉากที่ 3 หน้าปากสิงโต คงคาประลัย ทราบว่ามเหสีจันทรทรงครรภ์จึงคิดกบฏ หาพรรคพวกและเข้ายึดอำนาจจากท้าวอินธุมาศ

ฉากที่ 4 ป่า (ปากสิงห์) ท้าวอินธุมาศและมเหสีจันทรนอนอยู่กลางป่า พอฟื้นขึ้นมาก็เดินป่าพบพรานเพิกและนางแตเมียบรานเพิก พรานจึงชวนไปอยู่ด้วยกันจนกระทั่งมเหสีจันทรคลอดลูก ตัดมาที่พราหมณ์วิรุณฉายสังเสียให้พราหมณ์เทพจินดาออกตามหาผู้มีบุญไว้เพื่อพึ่งพาแล้วจึงสิ้นใจ พราหมณ์เทพจินดาออกตามหาจนมาพบเด็กทารกในกระท่อมซึ่งลักษณะตรงตามตำราจึงนำตัวไป ระหว่างทางพบยักษ์พันทุมารด้วยความสงสารและเอ็นดูยักษ์จึงนำไปเลี้ยงโดยน่านมนางไกรสรมา ให้ทารกดื่มและตั้งชื่อว่าสิงห์ไกรภพ

ฉากที่ 5 (ปากสิงห์) พินทุมารเข้ามาเรียกหาลูกและสอนวิชาอาคมให้จากนั้นจึงออกป่า และกำชับสิงห์ไกรภพและพราหมณ์เทพจินดาว่าอย่าเข้าไปในเขตหวงห้าม แต่ทั้งสองฝ่าฝืนคำสั่งจึงเข้าไปเจอต้นสรรพยาและทดลองกินใบไม้ของต้นสรรพยาจนสุดท้ายกลายเป็นงูใหญ่ พินทุมารกลับมาพบเข้าจึงนำน้ำมวกผามาให้ดื่มจนกลายเป็นคนดังเดิม พราหมณ์เทพจินดาเล่าความจริงให้สิงห์ไกรภพฟังว่าพินทุมารไม่ใช่พ่อแท้ๆ ทั้งสองจึงคิดหนี โดยนำใบยาวิเศษและน้ำมวกผาไปด้วย พินทุมารตามไปจนพบทั้งสอง แต่สุดเขตย์ก็จึงตามไปไม่ได้ขาดใจตายตรงนั้น ทั้งสองจึงฝังศพยักษ์ สิงห์ไกรภพรู้ความจริงว่าพราหมณ์เทพจินดาไม่ใช่พี่แท้ๆ จึงออกตามหาพ่อแม่ของตน

ฉากที่ 6 หมู่บ้านพราน (ปากสิงห์) สิงห์ไกรภพและพราหมณ์เทพจินดาออกเดินทางตามหาพ่อแม่แม่แท้ๆ ของสิงห์ไกรภพจนมาพบที่หมู่บ้านพราน ท้าวอินธุมาศและมเหสีจันทร์กำลังชายักอยู่ เมื่อพูดคุยกันประกอบกับหลักฐานที่มีทำให้ทราบว่าเป็นพ่อแม่ลูกกัน จึงรวบรวมคนไปกู้เมืองคืน

ฉากที่ 7 เมือง โกลัญจา (ปากสิงห์) สิงห์ไกรภพต่อสู้กับคงคาประลัยจนชนะได้เมืองคืนกลับมา

สิงห์ไกรภพพบละครเวทีของภัทราวดีเธียเตอร์เกิดขึ้นจากการทดลองทำละครเวทีเพื่อกลับไปสู่จุดที่เป็นไทยแท้ ซึ่งภัทราวดีได้ให้ความเห็นว่าถ้าจะมาถึงจุดนี้ ต้องมีการทดสอบลองผิดลองถูก เทคนิคแบบใดดีก็นำมาลองทำละครเวที (ภัทราวดี มีชูชน, (2545(33): 86) สำหรับในเรื่องนี้ได้มีการผสมผสานศิลปะการแสดงแบบตะวันตกเข้าไปด้วย

เรื่องสิงห์ไกรภพหรือที่ภัทราวดีใช้ชื่อว่านิทานข้างวัดที่นำมาทำเป็นละครเวทีนั้น ด้านตัวบทไม่ได้เขียนขึ้นเองแต่นำบทที่ มาริสา แสตนกุลศิริศักดิ์(เกษมณี) เขียนไว้และนำบทกลอนของสุนทรภู่มาใส่เข้าไปด้วย เป็นการตีความ มีการเปลี่ยนบทบ้างไม่เหมือนกับของมาริสา คือจบตอนสิงห์ไกรภพเป็นผู้ชิงเมืองคืนจากคงคาประลัย มีการใช้หน้าฉาก แสงสี เสียง เทคนิคสมัยใหม่เข้ามาช่วย อีกทั้งมีการใช้ทำนองเพลงสมัยใหม่ และเพลงไทยเดิมผสมผสานกันได้อย่างลงตัว แสดงบนเวทีกลางแจ้ง นำแสดงโดยมานพ มีจำรัส (นักแสดงในสังกัด) และนักเต้นรำที่ไม่เคยแสดงละครมาก่อน ร่วมกับนักแสดงรับเชิญ เทียมแข กุญชร ประสาท ทองอร่าม โดยมีญาณี ตราโมท และชรัส เฟื่องอารมณ์ รับบทแทนในบางครั้ง กำกับการแสดงโดยภัทราวดี มีชูชน ซึ่งช่วยร้องเพลงและพากย์เป็นภาษาไทยและอังกฤษ ประพันธ์เพลงโดยเทวัญ ทรัพย์แสนยากร เปิดแสดงอยู่หลายรอบ แสดง

ครั้งแรกเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2535 และการแสดงชุดนี้ได้ถูกนำไปใช้แสดงอีกครั้งใน Asian Theatre Festival ในปีพ.ศ. 2536 รวมการแสดงทั้งสิ้น 79 รอบ

จะเห็นได้ว่าบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของทั้งสองคณะมีลักษณะร่วมกันคือเน้นที่ตัวละครเอกคือสิงห์ไกรภพเป็นหลัก เพราะดำเนินเรื่องถึงเฉพาะตัวละครนี้เท่านั้น ส่วนเรื่องของรามวงศ์นั้น ไม่มีการดำเนินเรื่องต่อ ตัวละครหลักเหมือนกัน การดำเนินเรื่องก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ต่างกันที่ตอนจบของเรื่องคือละครเวทีของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จบตอนที่สิงห์ไกรภพและนางสร้อยสุดาต้องพลัดพรากจากรามวงศ์ ส่วนละครเวทีของภัทราวดีเธียเตอร์จบตอนที่สิงห์ไกรภพกลับบ้านเมืองคืนจากคงคาประลัย ฉากละครเวทีของมหาวิทยาลัยศิลปากรมีจำนวน 12 ฉาก ส่วนฉากละครเวทีของภัทราวดีเธียเตอร์มี 7 ฉาก

การที่นิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่ได้รับความสนใจและนำมาดัดแปลงทำเป็นละครเวทีจนประสบความสำเร็จและได้รับความนิยมในหมู่ผู้ชม ถือได้ว่าเป็นการฟื้นฟูวรรณคดีไทยให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในรูปของละครเวทีปัจจุบัน จึงเท่ากับเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทยไปพร้อมกัน

ภาพที่ 11 การแสดงละครเวทีเรื่อง “สิงห์ไกรภพ” ภายในคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่มา: บทละครเวทีจากวรรณคดีไทย เงาะป่า สิงห์ไกรภพ (2536: 42)

ภาพที่ 12 การแสดงละครเวทีเรื่อง “สิงห์ไกรภพ” ของภัทราวดีเฉียเตอร์ ช่างวัดระฆังโฆสิตาราม
ที่มา: วิกิทัศน์นิทานช่างวัดเรื่อง “สิงห์ไกรภพ” ของภัทราวดีเฉียเตอร์

บทที่ 5

ศึกษาเปรียบเทียบการดัดแปลงนิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่กับบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร และบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์

จากหลักการเขียนบทละครที่ได้กล่าวไปในบทที่ 3 เมื่อนำมาศึกษาแล้วพบว่านิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพมีการดัดแปลงตามความเหมาะสม ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็น การตัดทอนและเพิ่มเติมทั้งด้านเนื้อหา การสร้างตัวละคร ฉาก แก่นเรื่องและการตีความ การใช้สัญลักษณ์ ภาษา และการสื่อความหมายในสังคม

เนื้อหา

จากการศึกษาพบว่ายังคงเนื้อหาหลักของเรื่องไว้แต่มีการตัดทอนตอนบางตอน และดัดแปลงเหตุการณ์ไปจากต้นฉบับของสุนทรภู่ดังตาราง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบเนื้อหาเรื่องสิ่งทอกราฟ

ลำดับ ที่	นิทานคำกลอนเรื่อง สิ่งทอกราฟของสุนทรภู่	ละครเวทีเรื่องสิ่งทอกราฟ ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	ละครเวทีเรื่องสิ่งทอกราฟ ของภัทราวดีเซียเตอร์
1.	เมืองโกญจามมีท้าว อินณูมาศและมเหสีจันทร์ ครองเมือง ได้ปราบโจร สลัดและรับคงคาประลัย มาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม	เมืองโกญจนามีท้าว อินณูมาศและมเหสีจันทร์ ครองเมือง ได้ปราบ โจรสลัดและรับ คงคาประลัยมาเลี้ยงเป็น บุตรบุญธรรม	เมืองโกญจนามีท้าว อินณูมาศและมเหสี จันทร์ครองเมือง ได้ ปราบโจรสลัดและรับ คงคาประลัยมาเป็นบุตร บุญธรรม
2.	มเหสีจันทร์ทรงครรภ์ คงคาประลัยก่อกบฏ	มเหสีจันทร์ทรงครรภ์ คงคาประลัยก่อกบฏ	มเหสีจันทร์ทรงครรภ์ คงคาประลัยก่อกบฏ
3.	พราหมณ์เทพจินดาพา สิ่งทอกราฟหนีไป	พราหมณ์เทพจินดาพา สิ่งทอกราฟหนีไป	พราหมณ์เทพจินดาพา สิ่งทอกราฟหนีไป
4.	สิ่งทอกราฟและพราหมณ์ เทพจินดาถูกยักษ์พินทุมาร นำมาเลี้ยงเป็นลูก	สิ่งทอกราฟและพราหมณ์ เทพจินดาถูกยักษ์พินทุมาร นำมาเลี้ยงเป็นลูก	สิ่งทอกราฟและ พราหมณ์เทพจินดา ถูกยักษ์พินทุมารนำมา เลี้ยงเป็นลูก
5.	สิ่งทอกราฟรู้ความจริงว่า ไม่ใช่ลูกยักษ์จึงหนีไป	สิ่งทอกราฟรู้ความจริงว่า ไม่ใช่ลูกยักษ์จึงหนีไป	สิ่งทอกราฟรู้ความจริง ว่าไม่ใช่ลูกยักษ์จึงหนีไป
6.	สิ่งทอกราฟรู้ความจริงว่า ไม่ใช่พี่น้องแท้ๆ ของ พราหมณ์เทพจินดาจึงหนีไป	สิ่งทอกราฟรู้ความจริง ว่าไม่ใช่พี่น้องแท้ๆ ของ พราหมณ์เทพจินดาจึงไป	-

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	นิทานคำกลอนเรื่อง สิ่งใดที่กรรพของสุนทรภู่	ละครเวทีเรื่องสิ่งใดที่กรรพ ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	ละครเวทีเรื่องสิ่งใดที่กรรพ ของภัทราวดีเธียเตอร์
7.	สิ่งใดที่กรรพได้นางสร้อยสุดา	สิ่งใดที่กรรพได้นางสร้อยสุดา	-
8.	สิ่งใดที่กรรพปลัดพราจาก นางสร้อยสุดา	สิ่งใดที่กรรพปลัดพราจาก นางสร้อยสุดา	-
9.	สิ่งใดที่กรรพได้พบพ่อแม่ และได้ครองเมือง	สิ่งใดที่กรรพได้พบพ่อแม่ และได้ครองเมือง	สิ่งใดที่กรรพได้พบพ่อแม่ และชิงบ้านเมืองคืน
10.	สิ่งใดที่กรรพปราบยักษ์และ ได้นางสร้อยสุดาคืน	สิ่งใดที่กรรพปราบยักษ์และ ได้นางสร้อยสุดาคืน	-
11.	สิ่งใดที่กรรพและนางสร้อย สุดาปลัดพราจากรามวงศ์	สิ่งใดที่กรรพและนางสร้อย สุดาปลัดพราจากรามวงศ์	-
12.	ท้าวเทพทศจรจับรามวงศ์จองจำ รามวงศ์ได้นางแก้วกนิรี	-	-
13.	รามวงศ์ปลัดพราจากนาง แก้วกนิรี	-	-
14.	ท้าวเทพทศจรรบแพ้เมืองมารัน	-	-
15.	สิ่งใดที่กรรพพบกับท้าวเทพทศ จรชนะได้นางเทพกนิรา	-	-

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	นิทานคำกลอนเรื่อง สิ่งทึ่ไกรภพของสุนทรภู่	ละครเวทีเรื่องสิ่งทึ่ไกรภพ ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	ละครเวทีเรื่องสิ่งทึ่ไกรภพ ของภัทราวดีเธียเตอร์
16.	สิ่งทึ่ไกรภพรบชนะท้าว เทพาสุรและท้าวประลัยกัลป์ นางยักจินีไปหานางเทพกนิรา	-	-
17.	ชั้ยสุริยาป่วยเป็นไข้ใจ นางเหมวรรณให้ฝ้าสไป	-	-
18.	นางสร้อยสุดาให้ชั้ยสุริยาไป ทูลเชิญสิ่งทึ่ไกรภพกลับเมือง	-	-
19.	สิ่งทึ่ไกรภพกลับเมืองโกญจา จัดงานเผาศพพระชนกชนนี	-	-
20.	นางยักจินีทำเสน่ห์ให้ สิ่งทึ่ไกรภพ	-	-
21.	พราหมณ์เทพจินดาแก้เสน่ห์ นาง ยักจินีและนางเทพกนิรา หนีไป	-	-
22.	รามวงศ์พบนาง 7 คนลอยเรือมา นางทั้ง 7 ขอติดตามรามวงศ์ออก ตามหานางแก้วกนิรี	-	-

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	นิทานคำกลอนเรื่อง สิ่งไหนใครภาพของสุนทรภู่	ละครเวทีเรื่องสิ่งไหนใครภาพ ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	ละครเวทีเรื่องสิ่งไหนใครภาพ ของภัทราวดีเธียเตอร์
23.	เทวราชถูกยักษ์จับกินจึง ถอดดวงใจไว้ที่ภูเขา	-	-
24.	รามวงศ์และนางทั้ง 7 สัंहาร ยักษ์และช่วยชุบชีวิตเทวราช เทวราชติดตามรามวงศ์	-	-
25.	รามวงศ์พบนางยักษ์ 2 พี่น้อง นางยักษ์ขอติดตามรามวงศ์	-	-
26.	รามวงศ์กับผู้ติดตามสู้กับท้าว กาลเนตร ท้าวกาลเนตรและ นางยักษ์ 2 คนตาย	-	-

จากตารางจะเห็นได้ว่าการนำนิทานคำกลอนมาทำเป็นบทละครเวทีนั้นยังคงโครงเรื่องที่เป็นโครงเรื่องหลักไว้แต่มีการดัดแปลง และตัดทอนเนื้อหาออกดังต่อไปนี้

1. การตัดทอนเนื้อหา

เนื่องจากละครเวทีมีข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลาในการแสดง ละครเวทีส่วนใหญ่ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ถ้านำเสนอทั้งเรื่องต้องใช้เวลามากกว่านี้คนดูอาจจะเบื่อหน่ายได้ ทั้งละครเวทีของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และละครเวทีของภัทราวดีเธียเตอร์ จึงมีการตัดทอนเนื้อหาออกบ้างให้เหมาะสมแก่การแสดงภายในเวลาที่กำหนด ทำให้การดำเนินเรื่องเร็วขึ้น

ละครเวทีของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรเริ่มเรื่องสิ่งทวไกรภพตั้งแต่ต้นเรื่องจนกระทั่งถึงตอนที่ต้องพลัดพรากจากรามวงศ์เพื่อให้อยู่เป็นเพื่อนของนางมณฑาผู้เป็นยาย เนื้อเรื่องคงตามต้นฉบับของสุนทรภู่ แต่ตัดตอนที่พรรณนาด่างๆ ออกไปเพราะคนดูสามารถมองเห็นได้หรือตัดตอนที่ไม่น่าจำเป็นต้องมีก็สามารถดำเนินเรื่องได้ เช่น ตัดตอนที่บิดาของพราหมณ์เทพจินดาตั้งเสียพราหมณ์เทพจินดาให้ออกตามหาผู้มีบุญ แต่ให้พราหมณ์เทพจินดาพบผู้มีบุญเลย เป็นการทำให้เรื่องกระชับมากขึ้น ดังตัวอย่าง

จึงเรียกบุตรสุดสวาทมาบอกเหตุ	ซึ่งอาเพศวันไหว้ทั้งไอสวรรค์
ผู้มีบุญจุลจักรออกจากครรรภ์	จงสำคัญหรีดตามตำรา
พ่ออวดววยสายสุดสวาทแสวง	ในตำแหน่งท่านผู้มีวาสนา
จะได้ฟังหนึ่งจงจำเอาตำรา	ลักษณะจุลจักรให้แจ้งใจ

(พ.ณ ประมวลฎมารค, 2501: 28)

เทพจินดา : เอ๊ะ เสียงเด็กที่โหนร้องไห้จ้า เสียงคิชะด้วย เสียงเป็นผู้มีบุญจะเป็นผู้มีบุญจุลจักรอย่างที่ท่านบิดากำชับก่อนสิ้นใจให้เราตามหาหรือเปล่าหนอ เสียงดังจริงๆ เราต้องออกตามหาเพื่อจะได้ฟังพาฝากเนื้อฝากตัวใกล้เข้ามาแล้ว เอ๊ะ ไม่มีใครอยู่ในกระท่อมมีแต่ทารกห่อด้วยผ้าสีทอง ต้องดูอายุเท่าก่อน เอ๊ะ เท่ามีรูปกงจักรต้องตามตำราไขแน่เข้าพบผู้มีบุญแล้ว ผู้มีบุญไปกับข้าเถิด

(มาริสา เกศมณี, 2536: 60)

ละครเวทีเรื่องสิ่งทวไกรภพของภัทราวดีเชียวเตอร์ ยังคงเนื้อหาหลักไว้ตามต้นฉบับของสุนทรภู่ แม้จะนำบทละครของ มาริสา เกศมณี มาใช้แต่ก็มีการดัดแปลงและตัดทอนบางตอนออกบ้าง เช่น ฉากบ้านพราหมณ์เทพจินดาจนเล่นละครถึงตอนที่ยักษ์พิณทุมารตายและจบเรื่องตอนที่ภูบ้านเมืองคืนให้ท้าวอินธุมาศและมเหสีจันทร์ โดยดัดแปลงเนื้อหาบางส่วนตอนจบเรื่องโดยให้สิ่งทวไกรภพเป็นคนกอบกู้บ้านเมืองซึ่งเป็นการเน้นความสำคัญของตัวเอกและจบลงในตอนนี้หลังจากกอบกู้บ้านเมืองได้เรียบร้อยแล้ว

นอกจากนี้ตอนพราหมณ์เทพจินดาแนะนำให้ไปหาโยคีและได้วิชาผูกพันต์ บทละครเวทีให้พราหมณ์เทพจินดาบอกว่าทัพหุ่นพันต์พร้อมแล้วดังตัวอย่าง

พราหมณ์จินดาว่าทัพนานับหมื่น	คนจะตื่นแตกห้ำมปรามไม่ไหว
รณรงค์องค์เดียวเห็นเปลี่ยวใจ	จำจะไปหาผู้ความรู้มี
ผูกพยนต์พลรบสมทบทัพ	ไปตั้งรับฟุ้งนอกกรุงศรี
ข้าทราบความตามตำราในบาลี	ว่าโยคืออยู่เขานาวรัตน์

(พ.ณ ประมวลฎมรค, 2501: 114)

สิงห์ไกรภพ : พี่จินดา กองทัพของเราพร้อมหรือยัง

จินดา : พร้อมแล้วพระเจ้าค่ะ พลหุ่่นพยนต์ที่เราผูกไว้จะได้ไม่เปลืองชีวิตทหารก็เตรียมเอาไว้แล้ว

(มารีสา เกศมณี, 2536: 78)

จากตัวอย่างทำให้ทราบว่าในบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้มีการใช้วิชาสร้างหุ่นพยนต์รบแทนทหารแม้ไม่ได้กล่าวถึงที่มาแต่ก็เข้าใจได้ในทันที และรักษาเนื้อเรื่องเดิมไว้

2. การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในเนื้อหา

การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในเนื้อหาเป็นการทำให้เรื่องดูสมจริงมากขึ้น และเป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะแก่การแสดง ซึ่งการนำนิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพมาทำเป็นบทละครเวทีที่มีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในเนื้อหาดังนี้

2.1 ชื่อเมือง นิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่เริ่มต้นเรื่องกล่าวถึงเมืองโกญจา แต่คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรและภัทราวดีเธียเตอร์ใช้ชื่อเมืองว่า โกลุณา

2.2 อายุของสิงห์ไกรภพ นิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่ได้กล่าวว่าสิงห์ไกรภพอยู่กับยักษ์พินทุมารได้ถึงอายุ 14 ปี บทละครเวทีของคณะอักษรศาสตร์ไม่ได้กล่าวถึงอายุของสิงห์ไกรภพเพราะทำตามบทของสุนทรภู่ ส่วนบทละครเวทีของภัทราวดีเธียเตอร์กล่าวตอนพากย์ว่า สุนทรภู่อยู่กับยักษ์พินทุมารถึงอายุ 18 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับอายุของนักแสดง เนื่องจากผู้แสดงเป็นสิงห์ไกรภพตอนโตนั้นคือมานพ มีจรัส ซึ่งมีอายุมากกว่า 14 ปี ตามท้องเรื่อง อีกทั้งเป็นนักแสดงในสังกัดของภัทราวดีเธียเตอร์ มีความสามารถในการแสดงและการเดินรำ และ

ช่วยทำให้เรื่องคลุมจริงเข้ากับยุคสมัย เนื่องจากอายุเพียง 14 ปี ถือว่าเป็นช่วงอายุที่น้อยมากเกินไปที่จะออกผจญภัยตามลำพัง

3. การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดระหว่างบทละครเวที

ภัทรวดีเชียวเตอร์ได้นำบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพมาจากมารีสา เกศมณี แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนบทเพื่อให้เหมาะสมกับการแสดงมากขึ้น ดังนี้

3.1 เพลงหน้ากอก ได้มีการปรับเปลี่ยนดังนี้

เพลงหน้ากอก

คนเรามีหลายหน้า
 ทั้งหน้าเงินหน้าใจ
 หน้าบูด หน้าบาก
 หน้ากอกหลากสี
 สีแดงนาคี มีอำนาจ
 สีขาวลึงลม เสพสมรัก
 เขียวนกแก้ว เห็นฟ้าหาเสรี
 สีสีทองคำ สีร่ำรวย
 ทั้งสี่สีมีในใจมนุษย์
 สุดแต่สีสดใสไหนจะเด่น
 อันความทุกข์สุขสันต์ ความลำเค็ญ
 เปลี่ยนแปรเป็นไปตามสี ที่ในใจ

(มารีสา เกศมณี, 2536: 47)

เพลงหน้ากอก

คนเรามากมายมีหลายหน้า
 ทั้งหน้าเงินหน้าใจ
 หน้าบูด หน้าบาก
 หน้ากอกหลากสี

สีแดงนาคี มีอำนาจ
 สีขาวลึงลม เสพสมรัก
 เจียวนกแก้ว เห็นฟ้าหาเสรี
 สีสีทองคำ สีร่ำรวย
 ทั้งสี่สีมีในใจมนุษย์
 สุดแต่สีศดใสไหนจะเด่น
 อันความทุกข์สุขสันต์ ความลำเจ็ญ
 เปลี่ยนเป็นไปตามสี ที่ในใจ

(สิงห์ไกรภพของภทราวดีเชียวเตอร์)

ภทราวดีเชียวเตอร์ได้เพิ่มและลดคำในเพลงหน้ากาก อย่าง ประโยคที่ว่า “คนเรามากมายมีหลายหน้า” การเพิ่มคำว่า **มากมาย** เป็นการย้ำว่าเป็นคนส่วนมากในโลกนี้ ทำให้ดูมีน้ำหนักมากขึ้น ส่วนที่ลดคำว่า **แปร** เป็นการเน้นเช่นกันว่าคนยอมเปลี่ยนเป็นตามสีที่ในใจ คือ กิเลสในใจนั่นเอง

3.2 ตอนที่คงคาประลัยกบฏ ดังตัวอย่าง

ไอ้พ่อดวงนัยนาบิดาเอ๋ย	ไม่ควรเลยลูกรักจะหักหาญ
พ่อพร้าเลี้ยงรักษาพยาบาล	เจ้าเปรียบปานเหมือนชีวิตของบิดา
หรือแค้นพ่อขอไรนะลูกเอ๋ย	ไม่บอกเลยให้รู้ซึ่งโทษา
เจ้าจะฆ่าพ่อแล้วหรือแก้วตา	หรือปรารถนาสิ่งใดในธานี
จงบอกพ่อขอเถิดไม่ขัดขวาง	เมื่อวางวางขวัญข้าช่วยเผาศี
พระลูกแก้วแววตาอย่าราวี	ให้เสนีราษฎรได้รื้อนรณ

(พ.ณ ประมวลฎมรดก, 2501: 17)

อินธุมาศ : ลูกรัก ก็พ่อแม่มีไซ้หรือที่เลี้ยงเข้ามา เจ้าจึงมีกำลังยกมาฆ่าพ่อเช่นนี้ เจ้าอยากได้บัลลังก์พ่อก็จะยกให้ขอแต่อย่าฆ่าฟันประชาชนให้ล้มตายเลย ส่วนพ่อกับแม่จะขอบวชไปจนกว่าจะตาย

(มารีสา เกศมณี, 2536: 55)

อินธุมาศ : (ร้อง)ดวงนัยนาบิดาเอ๋ย ไม่ควรเลยลูกรักมาหักหาญ พ่อเลี้ยงรักษาพยาบาลเจ้าเปรียบ

ปานชีวิตของบิดา เจ้าจะฆ่าพ่อแล้วหรือแก้วตา หรือปรารถนาสิ่งใดในธานี พ่อขอถือ
ไม้ขัดขวาง เมื่อวายวางขวัญข้าวช่วยเผาผี ขอฝากไพร่ฟ้าประชาชี พ่อแม่นี้ขอบรรพชา
จนวายชีวานีกาลี้

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเชียวเตอร์)

จะเห็นได้ว่าสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเชียวเตอร์ได้นำคำกลอนของสุนทรภู่มาใช้ในบทละคร
เวทีที่นี้อาจเป็นเพราะเป็นรูปแบบการแสดงที่มีการทดลองทำละครเวทีเพื่อกลับไปสู่จุดที่เป็นไทย
แท้เหมือนกับละครไทยสมัยก่อน อีกทั้งคำกลอนของสุนทรภู่เป็นคำที่ไพเราะอยู่แล้วและเป็นการ
รักษาความตามต้นฉบับ เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยได้ทางหนึ่ง

3.3 ตอนท้าวอินธุมาศปลอบนางจันทร ดังตัวอย่าง

อินธุมาศ : อย่าโศกเศร้าไปเลย ทุกข์สุขนั้นไม่จริงอยู่กับตัวเราได้ไม่นานความสุขกับความโศก
เหมือนหนึ่งโรคที่มาเยือนร่างกาย กว่าที่จะถึงวันตายก็ต้องพบกันวันยังค่ำ อย่ากังวลไป
เลยเตรียมใจรับมันไว้ดีกว่านะจันทร

จันทร : หม่อมฉันสงสารแต่ลูกที่จะเกิดมาเพคะ

อินธุมาศ : จงรักษาตัวเจ้าให้ดีเพื่อโอรส แม้ว่าโหราทำนายว่าเราจะทุกข์แทบเป็นผุยผงก็ให้เรายึด
พุทธคุณให้มั่นคงเป็นทางตรงตราบสิ้นชีวาตา (อินธุมาศจูงจันทรเข้าโรงไป)

(มาริสสา เกศมณี, 2536: 53)

อินธุมาศ : ขอจงระงับดับความเศร้า อันทุกข์กับสุข ไม่มีจริงอยู่กับตัวเรา ความสุขกับความ
โศกเปรียบเสมือน โรคที่มาเยือนร่างกาย กว่าที่จะถึงวันตายก็ต้องพบพา ขอเจ้าจงอย่า
ทำใจให้กังวล จงรักษาตัวเจ้าให้ดีเพื่อโอรส ถึงแม้ว่าเราจะต้องทุกข์ทนก็จงยึดเอาพุทธ
คุณเป็นทางตรงตราบสิ้นชีวา

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเชียวเตอร์)

จะเห็นว่ามีการนำคำพูดของหลายๆ เดียวกันมารวมอยู่ในตอนเดียวกันจากต้นฉบับของบท
ละครเวทีที่นี้อาจเป็นเพราะเรื่องของเวลาและรูปแบบการแสดงหรือเนื้อความที่มีความสัมพันธ์กัน
จึงนำมารวมอยู่ในบทเดียวกัน ซึ่งอาจมีการตัดคำไปบ้างเพื่อให้เรื่องกระชับขึ้น

นอกจากนี้ยังมีการสลับความบังระหว่างบทละครเวทีของทั้งสองคณะทั้งนี้เพื่อเป็นการปรับเรื่องให้ดีขึ้น ดังตัวอย่างตอนที่คงคาประลัยคิดกบฏ

คงคาประลัย : พระมารดาจะมีโอรสตัวเราก็จะหมดความหมาย ใครที่ไหนดกันมันจะรักคนอื่นยิ่งกว่าลูก เราจะอยู่หนึ่งไม่ได้ต้องคิดทำอะไรสักอย่าง แล้วยังพวกเสนาทั้งหลายอีกเล่า เราตกอับพลาดพลั้งอย่างนี้แล้วก็จะพากันเกลียดชังดูหมิ่น ขึ้นปล่อยี่ง่าจะเป็นหมาหัวเน่ามองหน้าผู้ใดไม่ได้ เราต้องหาพวกพ้องด้วยของ 4 สิ่ง นี้ (คงคาประลัยดึงดิ่งหน้ากากทั้ง 4 ออกมาจากต้นไม้) เฮ้ยๆ พวกมึงมาทางนี้ซิ มาดูอะไรนี้ สวยไหม
(มารีสา เกศมณี, 2536: 53)

คงคาประลัย : พระมารดาจะมีโอรส ขึ้นตัวข้าก็หมดความหมาย ใครที่ไหนดกันมันจะรักคนอื่นยิ่งกว่าลูกของตนเอง แล้วยังพวกเสนาทั้งหลายอีกเล่า ถ้าเราตกอับพลาดพลั้งอย่างนี้แล้ว มันก็จะพากันเกลียดชังดูหมิ่น ถ้าขึ้นปล่อยี่ง่าเราจะเป็นหมาหัวเน่าอย่างนั้นนะหรือ เราจะอยู่หนึ่งไม่ได้ต้องคิดทำอะไรสักอย่าง เราต้องหาพวกพ้อง เราจะหาพวกพ้องด้วยของ 4 สิ่งนี้(คงคาประลัยหยิบหน้ากากขึ้นมาจากผู้แสดงที่นั่งอยู่) เฮ้ยๆ พวกมึงมาทางนี้หน่อยซิมาดูอะไรนี้ สวยไหม
(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเชียวเตอร์)

การสลับบทพูดในบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเป็นการทำให้ตัวละครนั้นมีเหตุผลหนักแน่นขึ้น เป็นการจัดระบบความคิดใหม่ซึ่งอธิบายตามหลักเหตุผลและหาข้อมูลมาสนับสนุน โดยเหตุเกิดจากมเหสีจันทรถงครรภ์ คงคาประลัยกลัวตนเองจะไม่มีใครเห็นค่า จึงคิดก่อกบฏขึ้น

การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในเรื่องนี้มาจากนิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่มาเป็นบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเชียวเตอร์ แม้มีการเปลี่ยนแปลงหรือดัดแปลงเนื้อหาไปบ้างแต่ก็ไม่ทำให้เรื่องผิดไปจากเดิม

การสร้างตัวละคร

การสร้างตัวละครถือได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญในเรื่องอย่างมาก และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เรื่องดำเนินต่อไปได้ ทั้งยังเป็นการทำให้เรื่องน่าติดตามมากขึ้น ชเนศ (ม.ป.ป.: 58) ได้กล่าวถึงตัวละครว่า

ตัวละคร คือ ผู้มีบทบาทในเรื่อง เป็นองค์ประกอบของนิยายที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นด้วยเครื่องปรุงอันหลากหลาย และนำเสนอด้วยเทคนิคต่างๆ ให้ผู้อ่านรู้สึกเสมือนว่าเป็นบุคคลที่มีตัวตนอยู่ในนิยายนั้น ตัวละครจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ ต้นไม้ ดอกไม้ สิ่งของ ฯลฯ ก็ได้ แต่รับรู้ในฐานะเดียวกับตัวละครที่เป็นมนุษย์ ตัวละครมีความสัมพันธ์กับโครงเรื่อง เพราะเป็นผู้ก่อให้เกิดและรับผลจากเหตุการณ์ต่างๆ โดยที่ตนเองก็เปลี่ยนแปลงไปตามการดำเนินเรื่องไม่มากนัก

จากข้อความข้างต้นทำให้เห็นว่าตัวละครมีความสำคัญในการดำเนินเรื่องมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องสิ่งทวิภาพที่ตัวเอกเป็นตัวดำเนินเรื่อง โดยตลอด การสร้างตัวละครจึงมีความสำคัญมาก เพื่อให้เนื้อเรื่องมีความสัมพันธ์กันและก่อให้เกิดความสนุกสนาน สำหรับในแง่ของการแสดงผู้แสดงจึงควรศึกษาตัวละครให้มากเพื่อถ่ายทอดออกมาได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด

ตัวละครในเรื่องสิ่งทวิภาพของสุนทรภู่และตัวละครในบทละครเวทีเรื่องสิ่งทวิภาพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และภัทราวดีเฉียเตอร์มีดังตารางนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบตัวละครเรื่องสิงห์ไกรภพ

ลำดับ ที่	นิทานคำกลอนเรื่อง สิงห์ไกรภพของสุนทรภู่	ละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพ ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	ละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพ ของภัทราวดีเธียเตอร์
1.	สิงห์ไกรภพ	สิงห์ไกรภพ	สิงห์ไกรภพ
2.	สร้อยสุดา	สร้อยสุดา	สร้อยสุดา
3.	อินธุมาศ	อินธุมาศ	อินธุมาศ
4.	จันทร	จันทร	จันทร
5.	คงคาประลัย	คงคาประลัย	คงคาประลัย
6.	เทพจินดา	เทพจินดา	เทพจินดา
7.	พินทุมาร	พินทุมาร	พินทุมาร
8.	นางไกรสร	นางไกรสร	นางไกรสร
9.	จตุพักตร์	จตุพักตร์	-
10.	มณฑาวดี	มณฑาวดี	-
11.	วิทยาธร	วิทยาธร	-
12.	พระอินทร์	-	-
13.	เพิก	เพิก	เพิก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ ที่	นิทานคำกลอนเรื่อง สิ่งใดของสุนทรภู่	ละครเวทีเรื่องสิ่งใด ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	ละครเวทีเรื่องสิ่งใด ของภัทราวดีเธียเตอร์
14.	แต่	แต่	แต่
15.	วิรุณฉาย	-	วิรุณฉาย
16.	ประสิทธิ์โสม	ประสิทธิ์โสม	-
17.	รามวงศ์	รามวงศ์	-
18.	แก้วกนิรี	-	-
19.	เทพาสูร	-	-
20.	เทพกนิรา	-	-
21.	เทวราช	-	-
22.	เทพมาลี	-	-
23.	ทิพกัลยา	-	-
24.	กาลเนตร	-	-
25.	วิรุฒพัฒ	-	-
26.	ชัยสุริยา	-	-

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ ที่	นิทานคำกลอนเรื่อง สิ่งใดภาพของสุนทรภู่	ละครเวทีเรื่องสิ่งใดภาพ ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	ละครเวทีเรื่องสิ่งใดภาพ ของภัทราวดีเธียเตอร์
27.	เหมววรรณ	-	-
28.	รัชฎาสूर	-	-
29.	ถาญีอิสิง	-	-
30.	นางทั้ง 7	-	-
31.	ยักจินี	-	-
32.	ยักษ์สองพี่น้อง	-	-
33.	อองออย	-	-
34.	โหรา	โหรา	โหรา
35.	อำมาตย์	อำมาตย์	อำมาตย์
36.	สนม	สนม	-
37.	สาวใช้	สาวใช้	สาวใช้
38.	ทหาร	ทหาร	ทหาร
39.	เทวดา	เทวดา	เทวดา

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ ที่	นิทานคำกลอนเรื่อง สิงห์ไกรภพของสุนทรภู่	ละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพ ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	ละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพ ของภัทราวดีเธียเตอร์
40.	-	ต้น	-

การสร้างตัวละครของสุนทรภู่เป็นการนำเสนอโดยตรง คือ บรรยายภาพตัวละคร โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครในด้านต่างๆ ทั้งในด้านประวัติ รูปร่างหน้าตา บุคลิกภาพ อุปนิสัย และการนำเสนอโดยอ้อม คือ ผ่านพฤติกรรม การกระทำ คำพูด ความรู้สึกนึกคิด สายตา ฯลฯ ที่ไม่ได้บรรยายโดยตรง และสร้างตามลักษณะแบบฉบับ (type character) คือ ตัวละครมีลักษณะเดียว เช่น ฝ่ายดีมักจะเป็นผู้มีคุณธรรมสูง เก่งกล้าสามารถ ส่วนตัวละครฝ่ายร้ายจะตรงข้ามกับฝ่ายดี เป็นต้น

สำหรับตัวละครในเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่มีอยู่หลายตัวด้วยกันเนื่องจากเนื้อเรื่องมีขนาดยาว ในที่นี้ขอกล่าวถึงแต่ตัวละครหลักที่มีในบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์ คือ สิงห์ไกรภพ นางสร้อยสุดา พราหมณ์เทพจินดา ท้าวอินธุมาศ พระมเหสีจันทร คงคาประลัย พราหมณ์เพิก นางแต ต้นพราหมณ์ประสิทธิ์ โสภ พินทุมาร นางไกรสร ท้าวจตุพักตร์ พระมเหสีมณฑาวดี รามวงศ์ โหรา และอำมาตย์

1. สิงห์ไกรภพ

สุนทรภู่ได้สร้างสิงห์ไกรภพให้มีความเป็นมนุษย์มากที่สุด มีอารมณ์รัก โลภ โกรธ หลง ตามมนุษย์ปุถุชนทั่วไป มีความสงสัยอยากลอง เช่นตอนที่พินทุมารห้ามเข้าในเขตหวงห้ามแต่ด้วยความอยากรู้สิงห์ไกรภพจึงชวนพราหมณ์เทพจินดาเข้าไปแล้วพบต้นสรพยา ดังตัวอย่าง

พระสิงห์ไกรภพพูนสวัสดิ์	หน่อกระษัตริย์แก่กล้าจะหาไหน
ถามเจ้าพราหมณ์ตามแกลงให้แจ้งใจ	พอจะไปแล้วก็ตั้งทุกครั้งครา
ว่ามีให้ไปเล่นที่ห้องนั้น	ของสำคัญคงจะมีกระมังหนา

ไปให้รู้คู่สักที่ที่จินดา

ว่าแล้วพาพราหมณ์เดินดำเนินไป

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 43)

จะเห็นได้ว่าสิงห์ไกรภพเป็นคนที่ชุกชอนอยู่พอสมควรและมีความดีอยู่เพราะไม่เชื่อยักษ์ พินทุมารที่บอกห้ามไม่ให้เข้าไปในเขตหวงห้ามและลองกินใบไม้ของต้นสรรพยากลายเป็น พญานาคหาวิธีแก้ไขไม่ได้จนต้องร้องไห้ ซึ่งการที่แก้ไขอะไรไม่ได้ก็ร้องไห้ บ่งบอกให้รู้ถึงความเป็น เด็กที่มีอยู่ในตัวของสิงห์ไกรภพ

สิงห์ไกรภพมีชายาหลายคนตามธรรมดาของผู้ชายในสังคมสมัยก่อนที่เปิดโอกาสให้ผู้ชาย มีภรรยาได้มากกว่า 1 คน ยังมียศศักดิ์สูงด้วยแล้วยังมีภรรยามาก เวลาไปรบชนะเมืองใดก็จะได้ ภรรยาหรือนางสนมของเจ้าเมืองนั้นด้วย เช่น ตอนที่สิงห์ไกรภพรบชนะท้าวเทพาสุรได้นางเทพกนิ ราชซึ่งเป็นมเหสีของท้าวเทพาสุร เป็นต้น ดังตัวอย่าง

แต่องค์พระมเหสีมิให้พบ

คิดปรารถมิได้สิ้นถวิลหวัง

ให้เชิญมาปราศรัยก็หลายครั้ง

ดูเหมือนดังสาวเส้เชือนแซไป

จะต้องเกี่ยวเกี่ยวดองลงคู่น้อย

นึกว่ากลอยกินเล่นเป็นไฉน

แต่นิ่งนึกตรึกตรองทำนองใน

เห็นจะได้สมคะเนด้วยเล่ห์กล

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 208-209)

สิงห์ไกรภพมีรูปสมบัติและทรัพย์สมบัติพร้อม คือมีรูปโฉมสง่างาม สะอาดสะอาด เป็น โอรสกษัตริย์ เป็นผู้มีบุญญาบารมี มีวิชาเก่งกล้าสามารถในการรบ การมคมคาย ผู้หญิงทุกคนเห็น แล้วต้องชอบ สนทนารู้ได้สร้างคุณลักษณะตรงตามพระเอกในวรรณคดีไทย เริ่มจากตอนที่สิงห์ไกร ภพใกล้จะเกิดมีเทวดามาคอยดูแลนางจันทร์ เกิดปรากฏการณ์ผิวดวงชาติโลกธาตุเคลื่อนไหว และ ลักษณะของผู้มีบุญตอนที่พราหมณ์เทพจินดาพบสิงห์ไกรภพ ดังตัวอย่าง

ฟังสำเนียงเสียงร้องต้องตำรา

พราหมณ์เทพจินดาดีใจใครจะปาน

ผู้มีบุญจุลจักรอยู่หน้าแล้ว

เสียงแจ้วๆ ห้วนไหวในไพรสาณฑ์

.....

.....

แล้วดูบาท โฉมงามตามประสงค์

เป็นลายกงจักรพรรดิกระหวัดผัน

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 30)

ตอนที่นางกำนัลและสนมยักษ์ชมสิงห์ไกรภพว่ารูปงาม ดังตัวอย่าง

สาวสุรางค์ต่างชะม้อยคอยชะม้าย
 สำอององค์ทรงโฉมประโลมใจ

เห็นเจ้านายนวลละอองผุดผ่องใส
 ตะลึงตะไลหลงใยมอยู่พริ้มพราย

(พ.ณ ประมวลมารค, 2501: 203)

แต่ที่แตกต่างจากวรรณคดีเรื่องอื่นคือ สุนทรภู่สร้างให้สิงห์ไกรภพมีพลังกำลังมากเพราะ
 คิมนนางไกรสรตั้งแต่องค์เป็นทารก และเรียนวิชากับยักษ์ไม่ใช่ฤาษี หรือผู้ทรงศีลแต่อย่างใด

การสร้างตัวละครสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และสิงห์ไกร-
 ภพของภัทราวดีเธียเตอร์ ยังคงลักษณะของสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่ คือ มีความสามารถ เก่งกาจ มี
 พลังกำลังมาก เป็นคนฉลาด ช่างสงสัย ดังตัวอย่าง

สิงห์ไกรภพ : พี่จินดา พี่ไม่สงสัยอะไรบ้างหรือ พอยักษ์กำชับไม่ให้เราเข้าไปในห้องนั้นทุกครั้งที่
 ออกป่า ฉันว่าต้องมีของสำคัญอะไรสักอย่างเข้าไปดูให้มันรู้สักทีเถอะพี่จินดา

(มารีสา เกศมณี, 2536: 63)

สิงห์ไกรภพ : เออแล้วพี่ไม่สงสัยอะไรบ้างเลยหรือ พอยักษ์กำชับไม่ให้เราเข้าไปเล่นแถวโขดหิน
 ทุกครั้งที่พี่ออกป่า (ตัวประกอบพูด “ใช่”) ฉันว่าต้องมีของสำคัญอะไรบางอย่าง
 ทลายเข้าไปดูให้รู้ไหมพี่ เออเลยนะพี่ เออเลยนะ เออเลย (สิงห์ไกรภพยกหิน) โห! พี่
 ไม่ไหวทำไงดีอะ

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์)

2. นางสร้อยสุดา

นางสร้อยสุดาเป็นนางที่เกิดในดอกไม้ ท้าวจตุพัตร์กับนางมณฑาวดีนำมาเลี้ยงเป็นธิดา
 บุตรธรรม การสร้างตัวละครเป็นแบบทั้งการนำเสนอโดยตรงและโดยอ้อม นางสร้อยสุดาเป็นหญิง
 งามทุกส่วน ดังตัวอย่าง ตอนที่สิงห์ไกรภพพบนางครั้งแรกตอนที่นางมาเที่ยวเกาะแก้วโมฬี

พลงเขม้นเห็นสร้อยสุดาสมร

ละอออ่อนเอาจองค์ทรงฐาน

พื้งแรกรุ่งรูปโคมประโลมลาญ
 ดังดวงจันทร์วันเพ็ญเปล่งจรัส
 พระเต้าตั้งคั้งดอกประทุมทอง
 เนตรขนงวงพัทตร์ประไพพริ้ม
 จะแลไหนก็วิไลละลานตา

เยวมาลัยนั่งเลือกมาลากรอง
 เป็นนวลผัดผิวฉวีไม่มีหมอง
 ดูขาวผ่องครีตเคร่งเต่งอร่า
 เป็นยักยิ่มน่ารักนั้นนักรหนา
 เสน่หารัญจวนปิ่นป่วนใจ

(พ.ณ ประมวลมารค, 2501: 63-64)

นอกจากนี้สุนทรภู่ได้สร้างตัวละครหญิงให้มีความแตกต่างจากวรรณคดีเรื่องอื่นๆ คือ มีความเข้มแข็ง เด็ดขาด กล้าหาญ มีสติปัญญาเอาตัวรอดได้ อย่างนางสร้อยสุดาที่สามารถใช้ไหวพริบ ปฏิภาณเอาตัวรอดจากเพชรพระยาธร ตอนที่นางและสิงห์ไกรภพหนีท้าวจตุพัทตร์มาพักระหว่างทาง ดังตัวอย่าง

จึงกล่าวแกลั้งแสร้งเสด้วยเล่ห์กล
 จะทิ้งพี่มีผิวเหมือนข้าวช้ำ
 แม้นเมตตาพาพี่เพื่อนชีวิต

ฉันสองคนพี่น้องร่วมท้องกัน
 ถึงชีวาอดวายไม่ผายผัน
 ไปด้วยกันก็ไม่ขัดหัตยา

นางเสแสร้งแกลั้งว่ามีอาวุธ
 ถือศาสตราหาผู้หญิงขันจริงจัง
 แม้นรักจริงทิ้งขว้างวางอาวุธ
 พระยาธรร้อนจิตตั้งคิดอาช
 ความรักนางวางมหาเทพอาวุธ

ฉันกลัวสุดที่จะเถื่อเอาเนื้อหนัง
 จะให้นั่งไถ่ตัวฉันกลัวตาย
 จึงจะหยุดอย่างประสงค้งงานหมาย
 จึงว่าสายสุดชีวาอย่าปรารมภ์
 ใ้ให้นางหยุดจะได้ชิตสนิทสนม

(พ.ณ ประมวลมารค, 2501: 83-84)

เมื่อนางได้พระขรรค์มาจึงได้สังหารเพชรพระยาธรนั้นจนสิ้นชีวิต จะเห็นว่านางสร้อยสุดา นอกจากความงาม ความกล้าหาญ มีไหวพริบปฏิภาณแล้ว ยังมีความซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อสามีอีกด้วย เป็นผู้หญิงที่มีจิตใจมั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อชายใด ซึ่งเป็นคุณสมบัติของหญิงที่ดี

บทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีนางสร้อยสุดา อยู่ในเรื่องด้วย เพราะจบถึงตอนที่ต้องให้รามวงศ์อยู่กับนางมณฑาวดีผู้เป็นยาย แต่เนื่องจากตัดตอนที่ฆ่าเพชรพระยาธรจึงทำให้ไม่เห็นถึงความมีไหวพริบปฏิภาณของนางสร้อยสุดา ซึ่งทำให้ไม่

เห็นถึงความแตกต่างของนางในวรรณคดีที่ส่วนใหญ่จะเป็นฝ่ายถูกกระทำ ไม่รู้จักแก้ไขปัญหา เฉพาะหน้า แต่เรื่องนี้ต้องการเน้นที่ตัวละครเอกจึงสามารถตัดตอนนี้ออกได้ แต่การสร้างตัวละคร ยังคงเหมือนกับสุนทรภู่ ดังตัวอย่าง

สร้อยสุดา : ถ้าฆ่าตัวก็เหมือนฆ่าลูก พระบิดาได้โปรดปรานี

จัดพักตร์ : หนอย ช่างอ้ออ้อจริงๆ เชียว กูจะหยิกให้ขาเขียวเขียวมึง
(สร้อยสุดาร้องไห้)

สร้อยสุดา : ลูกไม่ปรารถนาชายอื่นเป็นอันขาด

(มาริสา เกศมณี, 2536: 75)

ส่วนบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเขียวเตอร์ เนื้อเรื่องจบลงตอนที่สิงห์ไกรภพ ชิงเมืองคืนให้กับบิดามารดาจึงไม่มีนางสร้อยสุดาอยู่ในเรื่อง ซึ่งการตัดตัวละครดังกล่าว ไม่มีผลต่อ เรื่อง ไม่ทำให้เรื่องเสียเพราะเน้นตัวละครสิงห์ไกรภพเป็นหลัก

3. พราหมณ์เทพจินดา

พราหมณ์เทพจินดาเป็นตัวละครที่สำคัญตัวหนึ่งในเรื่อง เพราะถ้าไม่มีพราหมณ์เทพจินดา สิงห์ไกรภพก็จะไม่พลัดพรากจากพ่อแม่และไม่เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ตามมา สุนทรภู่ได้สร้าง พราหมณ์เทพจินดา โดยการนำเสนอว่าเป็นลูกของพราหมณ์วิรุณฉายผู้รู้ไตรเพท อยู่ที่เมืองมิลิตา เป็นพี่สิงห์ไกรภพ 12 ปี กำพร้าแม่ตั้งแต่อายุได้สามเดือน และกำพร้าพ่อตอนอายุ 12 ปี แต่ยังมีโชคดี ที่มีญาติช่วยงานศพ และพ่อทิ้งสมบัติมากมายไว้ให้โดยก่อนที่พราหมณ์วิรุณฉายจะตายได้มอบ ตำราลักษณะจูลจักร และให้หาผู้มีบุญเพื่อได้ฟังบารมีในภพหน้า ซึ่งพราหมณ์เทพจินดาก็เชื่อฟัง บิดาเป็นอย่างดี มีความเฉลียวฉลาด รู้จักพูดแต่ก็มีความเห็นแก่ตัวอยู่ และโกหกผู้อื่นเพื่อเอาตัวรอด หลายครั้ง เช่น ตอนที่โกหกบริวารว่าจะไปศึกษากับปาโมกข์แต่จริงๆ แล้วไปหาผู้มีบุญเพื่อฟังบารมี ตอนพบยักษ์พินทุมารก็โกหกว่าสิงห์ไกรภพเป็นน้อง ตอนตามหาสิงห์ไกรภพก็โกหกชาวบ้าน พรานว่าออกบวช สวดศึกษา และโกหกท้าวอินธุมาศและพระมเหสีจันทร์ว่ายักษ์พินทุมารลักพาตัว สิงห์ไกรภพไปมิใช่ตนเอง ดังตัวอย่าง

กรุงกระษัตริย์ตรัสถามตามสงกา
ว่าเดิมกุ่มกัณฑ์พาเข้าไปไว้

พราหมณ์จินดาทูลความตามทำนอง
กับหน่อไทได้เห็นกันเป็นสอง

ขุนยักษั๓ใช้ให้เลี้ยงรักเพียงน้อง

มีฝ้าทองทำอุให้กุมาร

(พ.ณ ประมวลฎมารค, 2501: 72-73)

นอกจากนี้พราหมณ์เทพจินดาซึ่งเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำของผู้ใหญ่ ดังตัวอย่างตอนที่สิงหไกรภพชวนให้เข้าไปให้ห้องต้องห้าม และให้ลองกินใบไม้จากต้นสรรพยาแต่พราหมณ์เทพจินดาไม่กล้า แต่ในเมื่อถูกชวนจึงยอมทำตาม ดังตัวอย่าง

ฝ่ายเจ้าพราหมณ์ห้ามน้องเป็นหลายครั้ง

เห็นไม่ฟังก็ไม่ขัดอ๓ฆมาสัย

(พ.ณ ประมวลฎมารค, 2501: 44)

อย่างไรก็ตามถือได้ว่าพราหมณ์เทพจินดาเป็นผู้ช่วยพระเอกเพราะเวลาที่สิงหไกรภพมีปัญหาพราหมณ์เทพจินดา ก็จะเข้ามาช่วยแก้ไข อย่างในกรณีที่สิงหไกรภพจะไปจึงนางสร้อยสุดา กลับมา พราหมณ์เทพจินดาได้เตือนสติให้สิงหไกรภพกลับไปหาบิดามารดา ก่อน เนื่องจากบิดามารดานั้นมีบุญคุณยิ่งใหญ่ อีกทั้งเป็นห่วงสิงหไกรภพมาก ส่วนเรื่องนางสร้อยสุดาค่อยจัดการ ภายหลัง ดังตัวอย่าง

พระชนกชนนีเป็นที่อ๓ง

ไม่ควรทิ้งทอดพระคุณให้สูญหาย

ถึงลูกเมียเสียไปแม้ไม่ตาย

ก็หาง่ายดอกพีเห็นไม่เป็นไร

พระบิดามารดานั้นหายาก

กำจัดจากแล้วไม่มีที่อาศัย

นางไปอยู่บุรีไม่มีภัย

มาเมื่อไรคงพบประสบกัน

(พ.ณ ประมวลฎมารค, 2501: 93)

จากตัวอย่างนี้ทำให้เห็นถึงข้อดีของพราหมณ์เทพจินดาที่เป็นลักษณะเด่นคือการรู้จักจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ควรกระทำ

ละครเวทีเรื่องสิงหไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร การสร้างตัวละครพราหมณ์เทพจินดาเหมือนกับของสุนทรภู๓ ดังตัวอย่าง

จินดา : แปลกก็อย่าไปยุ่งกับมันซิ กลับเหอะมีผีหรือเปลาก็ไม่รู้

(มารีสา เกศมณี, 2536: 65)

จินดา : ลูกเมียเสียไปแม้ไม่ตายก็ห่างเหินหรือที่ไม่เห็นเป็นอย่างไร แต่บิดามารดานั้นหายาก ถ้าจำจากกันแล้วไม่มีที่อาศัยอะไรอีก นางไปอยู่เมืองสบายดีไม่มีภัยไม่เท่าไรก็คงได้พบกัน ขึ้นชื่อว่าบิดามารดาข่มไม่ฆ่าบุตร เมื่อทรงพบพระบิดามารดาแล้วจึงค่อยกลับมารับภรรยา
(มาริสา เกศมณี, 2536: 76)

ส่วนบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์การสร้างตัวละครพราหมณ์เทพจินดาไม่ต่างจากของสุนทรภู่เพียงแต่เพิ่มบทบาทขึ้นให้แก่ตัวละครเพื่อให้มีสีสันและความบันเทิงมากขึ้น เช่น ขณะที่ฝึกวิชาหักเหล็กพราหมณ์เทพจินดาผายลมออกมา เป็นต้น ดังตัวอย่าง

พินทุมาร : สิงห์ไกรภพเอ๋ย เจ้าเก่งมาก (หันมาทางเทพจินดา) เจ้าด้วยเกือบเก่ง (ชี้ตัวประกอบข้างๆ) พวกนั้นไม่เก่งเลย (ตัวประกอบร้องโห่) วิชายังมีอีกเยอะ พ่อจะสอนให้กับเจ้า วิชาอย่างเดียวไม่พอจะคุ้มตัวเจ้าหรือลูกเอ๋ย ต่อไปเจ้าต้องหักเหล็ก ไกรหัก เอ้า

สิงห์ไกรภพ : พี่อาเลนนะพี่

(พินทุมารยื่นเหล็กให้เทพจินดา)

พินทุมาร : ช่วยกันเชียร

(เทพจินดาทำท่าออกแรงหักเหล็ก แต่กลับผายลมออกมา)

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์)

4. ท้าวอินธุมาศ

ท้าวอินธุมาศเป็นกษัตริย์เมืองโกญจา เป็นพระบิดาของสิงห์ไกรภพ สุนทรภู่ได้สร้างตัวละครให้มีลักษณะเป็นกษัตริย์ในอุดมคติคือเป็นกษัตริย์ที่ดี มีความเที่ยงธรรม ราษฎรอยู่อย่างสุขสบาย ดังตัวอย่าง

สำราญรอบขอบคั่นนิคมเขต

สองพระองค์ทรงธรรมไม่ลำเอียง

ทั่วประเทศพิณพาทย์ไม่ขาดเสียง

ไว้แต่เพียงบุตราธิดาดวง

(พ.ณ ประมวลยุทธมารค, 2501: 9)

นอกจากนี้ยังยึดหลักพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต และมีความเข้าใจชีวิตอีกด้วยอย่างตอนที่ท้าวอินธุมาศทราบจากโหรว่าตนเองและมเหสีจะตกทุกข์ได้ยากและจะพลัดพรากจากลูกก็ทำใจและบอกมเหสีให้ดูแลทารกในครรภ์ให้ดี ดังตัวอย่าง

กลับคืนเข้าแทนสุวรรณพรรณราย	ตรัสสอนสายสุดสวาหนานุองค์
สงวนครรภ์ขวัญเนตรเถิดน้องรัก	โหรเขาทักทุกซ์แทบจะผุผอง
เรายึดพุทธคุณให้มั่นคง	เป็นทางตรงตราปลิ้นชีวาเวลา

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 15)

นอกจากจะเป็นกษัตริย์ที่ดีแล้ว ยังเป็นผู้ที่มีจิตใจกรุณาด้งได้รับลูกใจคือคงคาประลัยมาเลี้ยง ถึงแม้อำมาตย์จะคัดค้านว่าเป็นลูกใจจะติดนิสสัยใจมา แต่ท้าวอินธุมาศเชื่อมั่นว่าเด็กย่อมเป็นไปตามสภาพแวดล้อม ถ้าอยู่กับคนดีก็จะดีตามไปด้วย ดังตัวอย่าง

เหมือนคำพระเทศนาท่านว่าขาด	ใครคบปราชญ์ก็เป็นปราชญ์ในสัจฐาน
ใครคบพาลก็จริตคิดเป็นพาล	เหมือนนิทานช้างทรงกระษัตรา

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 13)

จากเหตุการณ์นี้ได้บ่งบอกถึงคุณธรรมและความเป็นคนมองโลกในแง่ดีของท้าวอินธุมาศได้อย่างชัดเจน และเป็นผู้ที่เห็นแก่ความสุขส่วนรวม ในขณะที่คงคาประลัยก่อกบฏ เพื่อไม่ให้มีการเสียเลือดเนื้อและทำให้ประชาชนเดือดร้อน ท้าวอินธุมาศก็ยอมคงคาประลัยโดยดี อีกทั้งมีจิตใจเมตตากรุณาต่อสัตว์ อยู่ในศีลธรรม อย่างเช่นตอนที่อาศัยอยู่กับพรานเพิก ได้ตามพรานเพิกไปล่าสัตว์ แต่ก็อธิษฐานไม่ให้พบสัตว์ เพื่อจะได้ไม่ต้องฆ่าสัตว์เหล่านั้น

บทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์ การสร้างตัวละครท้าวอินธุมาศยังคงเดิมไว้ตรงตามต้นฉบับวรรณคดีเรื่องนี้ คือ เป็นกษัตริย์ที่ดี ทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรม เป็นผู้มีจิตใจเมตตากรุณา ยึดหลักพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากบทรำพึงของตัวละครดังกล่าว

อินธุมาศ : ชาตินี้เรามีกรรม ไม่มีบุตรสืบสร้างพระศาสนา เราจะอุปถัมภ์ค้ำชูกุมารนี้เอง ขอให้ชื่อ
บุตรที่ได้มาจากสายน้ำนี้ว่าคงคาประลัย

(มาริสสา เกศมณี, 2536: 50)

อินธุมาศ : จงรักษาตัวเจ้าให้ดีเพื่อโอรส แม้ว่าโหราทำนายว่าเราจะทุกข์แทบผุยผงก็ให้เราจงยึด
พุทธุคุณให้มั่นคงเป็นทางตรงตราบสิ้นชีวา (อินธุมาศจูงจันทร์เข้าโรงไป)

(มาริสสา เกศมณี, 2536: 53)

อินธุมาศ : ของจระงับดับความเศร้า อันทุกข์กับสุขไม่จริงอยู่กับตัวเรา ความสุขกับความโศก
เปรียบเสมือน โรคที่มาเยือนร่างกาย กว่าจะถึงวันตายก็ต้องพบพา ขอเจ้าจงอย่าทำใจ
ให้กังวล จงรักษาตัวเจ้าให้ดีเพื่อโอรส ถึงแม้ว่าเราจะต้องทุกข์ทนก็จงยึดเอาพุทธุคุณ
เป็นทางตรงตราบสิ้นชีวา

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเซียเตอร์)

5. พระมหาลีจันทร

พระมหาลีจันทรเป็นพระมหาลีของท้าวอินธุมาศ เป็นผู้ที่รักและเชื่อฟังสามี จะเห็นได้จาก
ตอนที่ตกยาก ต้องไปอาศัยอยู่กับชาวบ้านก็พยายามทำตัวให้เข้ากับชาวบ้านทั้งที่ไม่เคยตกกระก่า
ลำบากมาก่อนแต่ก็ต้องทน แม้แต่คำพูดก็ต้องเปลี่ยนมาใช้ภาษาชาวบ้าน ดังตัวอย่าง

เรายากแล้วแก้วตาของพี่เอ๋ย
มันด่าว่าขอดหญิงด้วยชิงชัง

สรงเสวยเมื่อย่าเรียกเหมือนหนหลัง
พุดระวังเจียวหนาเจ้าลำเภาพาล

(พ.ณ ประมวลฎมารค, 2501: 24)

จากตัวอย่างพอทำให้เห็นถึงนิสัยของพระมหาลีจันทรว่าเป็นผู้หญิงที่ค่อนข้างบอบบาง
เนื่องจากเป็นนางกษัตริย์ไม่เคยลำบากมาก่อน แต่ก็ยอมรับในชะตากรรมของตน

ทั้งบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และบท
ละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเซียเตอร์ การสร้างตัวละครเหมือนกับสิงห์ไกรภพของ
สุนทรภู่ ที่เป็นตัวละครที่มีลักษณะแบบฉบับคือ เป็นหญิงที่ดี รักและเชื่อฟังสามี แต่มีการ

ปรับเปลี่ยนบทบาทจากสุนทรภู่ คือ ในนิทานคำกลอนของสุนทรภู่ นางสนมเป็นคนค่าวคงคาประลัย แต่ในบทละครเวทีพระมเหสีจันทระเป็นคนค่าวคงคาประลัยเนื่องจากไม่มีนางสนมในฉากนี้ ดังตัวอย่าง

ฝ่ายสนมกรมนางที่นั่งแน่น	ให้แสนแค้นเพียงเลือดนัยน์ตาไหล
ต่างลุกขึ้นยืนหน้าพลับพลาชัย	แล้วร้องไห้รู้ว่าค่าประจาน
อ้ายลูกโจรตีเรือเชือสลัด	อวดสมบัติช่างไม่อายกับเดียรฉาน
น้ำปลาร้าน้ำเกลือท่านเจือจาน	มึงกล้าหาญขึ้นเพราะใครมึงไม่อาย
ช่างไม่คิดถึงพระคุณทูลกระหม่อม	ช่วยชุบย้อมเลี้ยงไว้ให้สืบสาย
เขาจับมาฝ่าแงไม่ติดกาย	เป็นเจ้านายเพราะใครอ้ายเนรคุณ ฯ

(พ.ณ ประมวลมารค, 2501: 18)

จันทระ : เจ้าคงคาประลัย ไอ้ลูกโจร ยังมีหน้ามาอวดสมบัติโจรอีก มีรู้คุณน้ำเกลือ น้ำปลาร้าที่ราดหัวตัวอยู่ เจ้ากล้าหาญชาญชัยเพราะใครกัน ช่างไม่คิดถึงพระคุณทูลกระหม่อม ช่วยชุบย้อมเลี้ยงไว้สืบเชื้อสาย เมื่อเขาจับมานะฝ่าแงไม่ติดกาย ได้เป็นเจ้านายก็เพราะใครหือไอ้เนรคุณ

(มาริสสา เกศมณี, 2536: 55)

จันทระ : ไอ้ลูกโจรนายเรือเชือสลัด อวดสมบัติช่างไม่อายขายหน้า น้ำเกลือ น้ำปลาร้าท่านประทาน เจ้ากล้าหาญขึ้นนะเพราะใคร ช่างไม่คิดถึงพระคุณทูลกระหม่อม ช่วยชุบย้อมเลี้ยงไว้ให้สืบเชื้อสาย เขาจับมานะฝ่าแงไม่ติดกาย ได้เป็นเจ้านายก็เพราะใครหือไอ้เนรคุณ

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเชียวเตอร์)

จะเห็นได้ว่าจากบทพูดในละครเวทีทำให้พระมเหสีจันทระมีบุคลิกลักษณะที่เปลี่ยนไปจากเดิมคือ จากคนที่ดูเรียบร้อย กลายเป็นคนที่กล้าพูดไม่กลัวใครและคำที่ใช้คำว่า ก็เป็นคำที่ชาวบ้านทั่วไปใช้คำว่ากัน ทำให้ผู้ชมเข้าใจง่าย เป็นการเพิ่มบุคลิกของตัวละคร และเนื่องจากเป็นละครเวทีทำให้พระมเหสีจันทระมีบทบาทเพิ่มขึ้นด้วย และไม่เปลืองตัวละคร แทนที่จะเพิ่มตัวนางสนมมาค่าวคงคาประลัย ก็ให้พระมเหสีค่าวแทน ทำให้การดำเนินน้ำหนักรวมมากขึ้น เพราะผู้ได้รับผลจากคงคาประลัยเป็นคนค่าวโดยตรงไม่ใช่คนอื่น เช่น นางสนม เป็นปฏิกิริยาโต้ตอบที่สมจริง ถูกคนเนรคุณก็ค่าวคนๆ นั้น

6. คงคาประลัย

คองคาประลัยเป็นบุตรของโจรกับเมียของพานิชที่ไปชิงมา ต่อมาพวกโจรถูกกวาดล้างโดยทหารของเมืองโกญจา และจับตัวคองคาประลัยมาตอนที่ยังเด็ก ทำวอนินุมาศสงสารจึงรับเป็นบุตรบุญธรรม เป็นตัวละครที่ร้ายตลอดทั้งเรื่อง คองคาประลัยถือได้ว่าเป็นตัวละครที่สำคัญตัวหนึ่ง เนื่องจากเป็นตัวต้นเหตุที่ทำให้ทำวอนินุมาศและมเหสีต้องออกจากเมือง และทำให้สิ่งไรภพต้องตระกำลำบากตั้งแต่เกิด ยิ่งไปกว่านั้นสุนทรภู่ได้สร้างให้คองคาประลัยเป็นบุตรของโจรแต่โชคดีที่ได้เป็นบุตรบุญธรรมของทำวอนินุมาศ นับว่าเป็นการพลิกชะตาเดือนสถานะของตัวละครจากที่โชคร้ายเพราะพ่อถูกทหารฆ่าตาย แต่ได้เป็นโอรสบุญธรรมของกษัตริย์

สุนทรภู่ได้กำหนดให้คองคาประลัยเป็นเด็กที่มีลักษณะดีคนหนึ่ง เมื่อทำวอนินุมาศและมเหสีเห็นครั้งแรกก็เกิดความเอ็นดู หลงรักจนได้อยากเป็นบุตรบุญธรรม ดังตัวอย่าง

เห็นเด็กนักรลัษณ์วิไลโฉม

งามประโลมโสภายะหาไหน

นวลละอองต้องลักษณะใน

จะเป็นใหญ่ศยงบุรุษชาย

ยิ่งพิณิจ์ยิ่งพิศวาสหวัง

ด้วยกำลังมานิยมอารมณ์หมาย

เป็นบุญเหลือเรือล่มไม่จมตาย

ลูกผู้ชายจะเลี้ยงไว้เวียงชัย

(พ.ณ ประมวลุมารค, 2501: 12)

จะเห็นได้ว่าคองคาประลัยถึงแม้เป็นตัวร้ายแต่ก็มีรูปร่าง มีลักษณะดีที่จะเป็นใหญ่ในภายหน้า ซึ่งผิดกับลักษณะของโจรทั่วไป นอกจากลักษณะภายนอกแล้ว คองคาประลัยยังมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และวาทศิลป์สามารถพูดจาหวานลุ่มเกี้ยวกล่อมให้พวกทหารมาเป็นพวกตนได้ ดังตัวอย่าง

แล้วโลมเล้าเอาใจพวกไพร่พล

ชุมนุมคนสงครามตามกระทรวง

เข้าเกลี้ยกล่อมพร้อมไพร่ได้หลายหมื่น

พอเที่ยงคืนออกประดั่งไถ่ล้างหลวง

(พ.ณ ประมวลุมารค, 2501: 16)

การใช้คำพูดหว่านล้อมเกลี้ยกล่อมคนนั้นสุนทรภู่ได้แสดงถึงประโยชน์ของเรื่องนี้ผ่านตัวละครออกมา ซึ่งไม่เฉพาะฝ่ายดีเท่านั้น แม้แต่ฝ่ายร้ายก็ใช้ได้เช่นกัน ซึ่งสุนทรภู่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการพูดอยู่มากพอควร

บทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์ การสร้างตัวละครนั้นเหมือนกับของสุนทรภู่ โดยนำเสนอผ่านทางบุคลิกภาพ บทบาทและพฤติกรรมของผู้แสดง และได้บอกถึงลักษณะนิสัยขององค์ประกอบด้วยเช่นในการหาพวกมาเข้ากับตน โดยมีสิ่งตอบแทน หรือให้ในสิ่งที่คนต้องการซึ่งส่วนใหญ่เป็นอิสรภาพ เงินทอง ลาภยศ หรือความรัก ดังตัวอย่าง

คงคาประลัย : พระมารดาจะมีโอรส ตัวเราก็จะหมดความหมาย ใครที่ไหนดกันมันจะรักคนอื่นยิ่งกว่าลูก เราจะอยู่หนึ่งไม่ได้ ต้องคิดทำอะไรสักอย่าง แล้วยังพวกเสนาทั้งหลายอีกเล่า เราตกอับพลาดพลั้งอย่างนี้แล้ว ก็จะทำกันเกลียดชังคูหมีน ขึ้นปล่อยซ้ำจะเป็นหมาหัวเน่า มองหน้าผู้ใดไม่ได้ เราต้องหาพวกพ้องด้วยของ 4 สิ่งนี้ (คงคาประลัยคิงหน้ากากทั้ง 4 ออกมาจากต้นไม้) เฮ้ยๆ พวกมึงมาทางนี้ซิ มาดูอะไรนี้สวยไหม

(มารีสา เกศมณี, 2536: 53)

คงคาประลัย : พระมารดาจะมีโอรส ขึ้นตัวข้าก็หมดความหมาย ใครที่ไหนดกันมันจะรักคนอื่นยิ่งกว่าลูกของมันเอง แล้วยังพวกเสนาทั้งหลายอีกเล่า ถ้าเราตกอับพลาดพลั้งอย่างนี้แล้ว มันก็จะพากันเกลียดชังคูหมีน ถ้าขึ้นปล่อยซ้ำเราจะเป็นหมาหัวเน่าอย่างนั้นนะ เหรอ เราจะอยู่หนึ่งไม่ได้ต้องคิดทำอะไรสักอย่าง เราต้องหาพวกพ้อง เราต้องหาพวกพ้องด้วยของ 4 สิ่งนี้(คงคาประลัยหยิบหน้ากากขึ้นมาจากผู้แสดงที่นั่งอยู่) เฮ้ยๆ พวกมึงมาทางนี้หน่อยซิมา ดูอะไรนี้ สวยไหม

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์)

ถึงแม้คงคาประลัยจะมีลักษณะตึฐูปงาม พูดจาหว่านล้อมเก่ง แต่ก็มิจิตใจหยาบช้า อีกทั้งออกศัตรูต่อผู้มีพระคุณ จนสุดท้ายได้รับผลแห่งการกระทำนั้น สุนทรภู่ได้สื่อว่า คนรูปร่างหน้าตาดีอาจมีจิตใจร้ายกาจตรงกันข้ามกับหน้าตาได้

7. พรานเพิก

พรานเพิกเป็นชาวบ้านพรานป่าธรรมดา ซึ่งถึงแม้จะเป็นชาวบ้านแต่ก็เป็นตัวละครสำคัญ สุนทรภู่ได้สร้างตัวละครชาวบ้านให้มีบทบาทในเรื่องมาก อาจเป็นไปได้ว่าสุนทรภู่ต้องการให้เรื่อง มีความหลากหลายและสะท้อนถึงความเป็นอยู่ของชาวบ้าน อีกทั้งไม่ว่าจะเป็นชนชั้นสูงหรือ ชาวบ้านก็เป็นผู้ที่มีความตั้งใจได้ โดยบอกถึงนิสัยของพรานเพิกด้วยว่าเป็นผู้มีความตั้งใจ โอบอ้อมอารี ให้ ความช่วยเหลือทำวอนธุมาศและมเหสีในยามตกทุกข์ได้ยาก ดังตัวอย่าง

พระบอกพรานไถ่ถามตามถวิล	เราซื่ออินกับนางจันตามนิสัย
ท่านอารีดีจริงเราขอบใจ	จะอาศัยอยู่ด้วยช่วยช่วยป้องกัน
อ้ายเพิกรับว่าอย่ากลัวแล้วหัวร่อ	ชาวเมืองหนอชื่อเสียงมันคมสัน
กูซื่อเพิกผัวอีแต่แม่ไอ้ตัน	อยู่ด้วยกันช่วยอย่างเนื้อเหลือสบาย

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 23)

บทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และบทละคร เวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์ การสร้างตัวละครคงเดิม ไม่ได้เปลี่ยนแปลงดังตัวอย่าง

เพิก : อยู่กับกูไหมล่ะ ที่ทางออกกว้างถมไป เทียวยิงเนื่อยิงข้างมาอย่างชายอยู่กับกูไม่ต้องกลัวเสีย เออ มึงกับอินางเมียนั้นชื่อไร

(มารีสา เกศมณี, 2536: 58)

เพิก : เออ ชื่อแปลกเว้ย ไม่ต้องกลัวหรอก อยู่กับกูก็ได้เลือกที่เอาสะดวกตรงไหนก็ตามใจ ที่ทาง ออกกว้างขวางอยู่กับกูนะเทียวยิงเนื่อยิงข้างมาอย่างชาย อยู่กับกูไม่ต้องกลัวเสียหรอก กูชื่อพรานเพิกผัวอีแต่แม่ไอ้ตัน

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์)

8. นางแต

นางแตเป็นเมียของพรานเพิก สุนทรภู่สร้างให้นางแตมีบุคลิกลักษณะนิสัยเหมือนกับ ชาวบ้านทั่วไป ทำงานช่วยเหลือสามี ดูแลบ้านเรือนเป็นอย่างดี ขยันทำงานแบบหนักเอาเบาสู เป็น

คนดีมีน้ำใจ โอบอ้อมอารี ชอบช่วยเหลือคนที่เดือดร้อนเหมือนพรานเพิก เป็นคนพูดตรงขวานผ่าซาก ปากร้ายแต่ใจดี ดังตัวอย่าง

ฝ่ายเมียพรานหาพินคั้นเข้าบ้าน	เห็นนงคราญหอบเหลือจนเหื่อไหล
อี่แม่เจ้าดำเข้าแต่ฎไป	ยังไม่ได้สักครกเจียวอกกุ
ยังไม่แหลกแตกเปลือกเสียดีกเล่า	น้อยหรือเข้าข้างครกหกอักขุ
อิทองจันเอ๋ยเองพันแต่หมากพลู	มานี้กูคำเองยักยกออกไป

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 24)

การสร้างตัวละครคือนางแต่นั้น ไม่มีอะไรต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่และบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์ และบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ดังตัวอย่าง

แต : เอ้า กินๆ เสียด กินข้าวยังกับคนป่วย เอ้า เลยรื่องให้เลยเป็นอะไรไปวะ

(มาริสสา เกศมณี, 2536: 58)

แต : กูนี่อี่เตแม่ไอ้ตันลูกไอ้เพิก ทำทางมึงจะหิวสินะ นีมากินข้าวเหนียวกับปลาร้าๆ อร่อยนะ นีจิ้มอร่อย ทำเองนะเนี่ย เอ้ากินเข้าไปปั้นจิ้มกิน เป็นอะไร ไปนั้นนะไม่อร่อยรีง

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์)

9. ตัน

ตันเป็นลูกของพรานเพิกกับนางแต มีลักษณะเป็นเด็กชาวบ้านทั่วไป ตันไม่ค่อยมีบทบาทในเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่เท่ากับในบทละครเวที เป็นเพียงตัวละครที่พรานเพิกเอ่ยถึงเท่านั้น ในบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์นั้นไม่มีตัวละครตัวนี้ มีแต่ในบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นตอนที่ครอบครัวพรานเพิกพบกับท้าวอินธุมาศและพระมเหสีจันทร์ จากบทสนทนาทำให้ทราบถึงนิสัยของตันได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่าง

ตัน : เอ๊ย อีพ่อแม่เอ๊ย มาดูอ้ายคนตัวขาว แต่หน้าตามันมอมเหมือนแมวคราวเร็ววู้
(มาริสสา เกศมณี, 2536: 57)

แต : กูชื่ออีแตแม่ไอ้ตัน ลูกพรานเพิก
ตัน : ข้าชื่อตันลูกแม่แตเมียพรานเพิก
เพิก : พอๆ ไอ้ตัน ไม่ต้องเสือก ไปเอาข้าวปลามาให้หน้าเขากิน กินกันตามประสามีประสาจน
นะ
ตัน : เอ้า น้ำ มีแต่ปลาร้ากันด้วย (ตันเสือกกระดิ่งให้)
(มาริสสา เกศมณี, 2536: 58)

จากตัวอย่างทำให้เห็นถึงนิสัยของตันที่เป็นเด็กขี้เล่นซุกซน แต่ก็มีน้ำใจเหมือนพ่อกับแม่
ประ โยคที่ตันพูดประ โยคแรกนั้นเป็นประ โยคที่สุนทรภู่เขียนไว้ คือ

ที่เด็กๆ มันคะนองก็ร้องแซ่	อีพ่อแม่เอ๊ยมาดูอ้ายคนขาว
มันนุ่งผ้าตาลายคล้ายแมวคราว	บ้างถามท้าวว่ามึงไปข้างไหนมา

(พ.ณ ประมวลยุทธ, 2501: 22)

ประ โยคที่เด็กๆ บ้านพรานร้องเรียกกันตอนเห็นท้าวอินธุมาศกับพระมเหสีจันทร์ครั้งแรก
ผู้เขียนบทได้นำประ โยคที่มีในนิทานคำกลอนมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์ในเรื่อง นอกจากนี้
จะทำให้ตัวละครนี้มีบทบาทมากขึ้นแล้วยังเพิ่มบุคลิกลักษณะให้กับตัวละครอีกด้วย การที่คณะ
อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรสร้างตัวละครนี้ขึ้นมาอาจเพื่อทำให้เห็นถึงความสำคัญของ
สถาบันครอบครัวที่แม่ไม่ร่ำรวยแต่อบอุ่น

10. พราหมณ์ประสิทธิ์โสม

พราหมณ์ประสิทธิ์โสมเป็นเพื่อนกับพราหมณ์วิรุณฉายพ่อของพราหมณ์เทพจินดา สุนทร
ภู่ได้บรรยายถึงลักษณะนิสัยของพราหมณ์ประสิทธิ์โสมว่าเป็นผู้ชำนาญในไตรเพท เป็นโยคีเที่ยว
เดินทางไปทั่ว และไม่ชอบคนโกหก ดังตัวอย่าง

ตาพราหมณ์ฟังคำพลางทางหัวร่อ

เราถามพ่อเจ้าแต่ยังไม่สังขาร

บอกว่ายายวายชีพนมาน
ว่าน้องรักร่วมครรภนั้นเห็นผิด
ให้เสียวสัพพ์พรหมณ์จันรรจา
พูดกันไปไยเล่าไม่เข้าข้อ
แล้วลงจากเคหาเดินพาที

เห็นแต่ท่านผู้เดียวคังดวงตา
นี่เนื้อคิดเสแสร้งแกล้งมูสา
อันบิดาเจ้าไม่เป็นเหมือนเช่นนี้
เจ้าหลอกล่อลวงเล่นเหมือนเช่นผี
ตั้งแต่นี้กูไม่มาแล้วอย่าแคลง

(พ.ณ ประมวลมารค, 2501: 55)

ในละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเชียวเตอร์ ไม่มีบทของพราหมณ์ประสิทธิ์โสม เพราะจบแค่สิงห์ไกรภพชิงบ้านเมืองคืนให้ท้าวอินธุมาศและมเหสี แต่ในละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีบทของพราหมณ์ประสิทธิ์โสม ซึ่งลักษณะนิสัยตัวละครยังคงเดิมตามต้นฉบับ เป็นตัวละครสำคัญทำให้สิงห์ไกรภพได้รู้ความจริงว่าไม่ใช่น้องแท้ๆ ของพราหมณ์เทพจินดา ดังตัวอย่าง

ประสิทธิ์ : ฮ้า อะไรกัน ก็เมื่อคราวแม่เจ้าตาย พ่อเจ้าบอกว่ามีเจ้าคนเดียว นี่แม่เจ้าตายไปนานแล้ว จะมาตลอดลูกทิ้งไว้อีกได้ยังไง ทำไมต้องหลอกคนแก่ด้วยหือ

(มาริสา เกศมณี, 2536: 67)

11. พินทุมาร

พินทุมารเป็นยักษ์เฝ้าต้นสรรพยา สุนทรภูได้สร้างลักษณะตัวละครให้เหมือนกับยักษ์ โดยทั่วไปคือหน้าตาน่ากลัว คุร้าย มีกำลังมาก กินเนื้อสัตว์เป็นอาหาร แม้พินทุมารจะเป็นยักษ์ แต่ก็ มีใจเอ็นดูสิงห์ไกรภพและพราหมณ์เทพจินดาไม่น้อยเนื่องจากมีเทวดามาคลใจ ทำให้เลี้ยงดูสองกุมารจนเติบโตใหญ่ และรักเสมือนลูกแท้ๆ ของตน และตอนที่พินทุมารตรอมใจตายเพราะ สิงห์ไกรภพและพราหมณ์เทพจินดาหนีไปก็ทำให้ผู้นำสงสารมากขึ้น (ซึ่งสื่อความหมายให้ทราบว่า แม้จะเป็นยักษ์แต่ก็มีหัวใจ มีอารมณ์ความรู้สึกไม่ต่างกับมนุษย์) ดังตัวอย่าง

เข้าโลมลูบจูบพัศตรเจ้าพี่น้อง
เจ้าเชิญใจไร่ขาดญาติวงศ์
จะเลี้ยงเจ้ารักเท่าโอรสา

อันเข้าของที่จะให้ไม่ประสงค์
พ่ออยู่คงไว้บุตรธิดาดวง
ไปคูหาเราเกิดเจ้าที่ขาหลวง

แล้วยักขาอุ้มแอบไว้แนบทรง

ก็หะล่องเขาใหญ่ในไพรวัน

(พ.ณ ประมวลฎมารค, 2501: 33)

บทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพทั้งของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และของ กัทราวดีเธียเตอร์นั้น การสร้างตัวละครก็ไม่ต่างจากสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่ แต่เพิ่มอุปนิสัยชอบ พุดล้อเล่นลงไป ทำให้ดูสนุกสนานขึ้น ดังตัวอย่าง

พินทุมาร : หนอย ไอ้ลูกแมลงหวี่ จะหนีไปไหน ตัวแค่นี้กินไม่ติดลิ้นข้าหรือ

(มาริสา เกศมณี, 2536: 61)

มีตัวประกอบโหดตอนแปลงร่างแล้ว(ยังใส่หน้ากากยังอยู่)

พินทุมาร : โหอะไร

เทพจินดา : ก็ยังน่ากลัวอยู่ดี

พินทุมาร : ก็คนมันไม่หล่อทำยังไงก็ไม่หล่อ แล้วกันไม่หล่อแต่ใจดีนะอย่ามาว่านะ มาไอ้หนูคน
อื่นไม่เกี่ยว เจ้าคนเดียวที่ข้าจะเลี้ยง

(สิงห์ไกรภพของกัทราวดีเธียเตอร์)

การที่เพิ่มบทพูดหรือการทำให้พินทุมารเป็นยักษ์อารมณ์ดี ทำให้ตัวละครเข้าถึงผู้ชม ผู้ชมมีความรู้สึกร่วมได้ง่าย และทำให้เรื่องมีความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น

12. นางไกรสร

นางไกรสรเป็นไกรสรแม่ลูกอ่อนอาศัยอยู่ในป่า เป็นเพื่อนรักของพินทุมาร เป็นตัวละครสำคัญตัวหนึ่ง เนื่องจากเป็นผู้ให้นมสิงห์ไกรภพ ทำให้สิงห์ไกรภพเป็นผู้มีกำลังมากกว่าคนทั่วไป และเป็นที่มาของชื่อสิงห์ไกรภพ แม้นางไกรสรจะเป็นสัตว์ แต่สุนทรภู่สร้างให้มีชีวิตเหมือนคน สามารถพูดคุยได้ ดังตัวอย่าง

ไกรสรเรียกกุมภกัณฑ์จ่านรจา

ไปไหนมาขุนมารช้านานเจียว

ค่อยอยู่ดีมีสุขหรือทุกข์ร้อน

มิใคร่จรมาหาเราที่เขาเจียว

ทุกวันนี้มีคู่หรืออยู่เดี่ยว

หรือท้องเที่ยวอยู่ไม่สมอารมณ์ปอง

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 35)

ละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และภัทราวดีเรียวเตอร์ ลักษณะของนางไกรสรเหมือนมนุษย์เช่นกันนอกจากใจดีให้นมแก่พิณฑุมารมาเลี้ยงสิงห์ไกรภพแล้ว ยังได้เพิ่มนิสัยของนางไกรสรให้เป็นผู้มีอารมณ์ดี ไม่คร่ำครวญ ดังตัวอย่าง

ไกรสร : เลี้ยงใครนะ

พิณฑุมาร : ฉันจะ พิณฑุมาร

ไกรสร : แหม หายไปไหนเสียนานนะ พ่อขุนมาร อยู่ดีมีสุขหรือมีความทุกข์ร้อนอะไร ไม่เคยมาหาเราที่เขาเขี้ยวนี้เลยนะ เออ แล้วตอนนี้มีคู่หรืออยู่ตัวคนเดียวล่ะ

พิณฑุมาร : แหม แม่ไกรสร ถามเสียละเอียด ฉันนะยังไม่มีเมีย มีแต่ลูกสองคนเป็นเด็กผู้ชาย เราเลี้ยงไว้เอาบุญนี่ก็จะมาขอให้นมแม่ไกรสร ไปเลี้ยงลูกนะจ๊ะ

ไกรสร : ชักษ์ เอ๊ย ชักษ์ใหญ่ไม่มีนมให้ลูกกิน ฮี ฮี เอาซิ เราจะให้ไม่ต้องเป็นห่วงหมดแล้วก็ตามเอาใหม่ได้

พิณฑุมาร : ใสให้เต็มผอบนี้เลยนะแม่ไกรสร

ไกรสร : เอานี้จะ หมดแล้วมาเอาใหม่ไม่ต้องเกรงใจ

พิณฑุมาร : ขอบใจจ๊ะ ลูกจะได้กินอิ่มแล้ว

(มาริสสา เกศมณี, 2538: 62)

ไกรสร : ใครเรียก

พิณฑุมาร : อ้อ ฉันเอง พิณฑุมารจ๊ะ

ไกรสร : โอ้ พ่อชักษ์พิณฑุมารหายไปแล้วเสียนานอยู่ดีมีสุขหรือมีทุกข์อันใดระอะ แหม ร้อยวันพันปีไม่เคยมาหาเราที่เขาเขี้ยวนี้เลยนะ แล้วตอนนี้มีคู่หรืออยู่ตัวคนเดียวล่ะ พ่อชักษ์จ๋า

พิณฑุมาร : ถามเสียละเอียดเขี้ยวแม่สิงห์ ฉันนะอยู่ตัวคนเดียวไม่มีเมีย แต่ว่าเลี้ยงลูกไว้สองเด็กผู้ชายนะ เลี้ยงมันไว้เอาบุญก็เลยตั้งใจจะมาขอนมแม่ไกรสร ไปเลี้ยงลูกจ๊ะ

ไกรสรและตัวประกอบ : ชักษ์เอ๊ยชักษ์ใหญ่ไม่มีนมให้ลูกกินๆ

ไกรสร : ไม่มีนมแล้วก็มีลูกนะ

พิณฑุมาร : อย่าไปเชื่อพวกนั้นมันเลยฉันเลี้ยงเอาบุญนะก็อยากให้มีแม่สิงห์ได้บุญด้วย

ไกรสร : ได้ฉันมีนมเยอะเยอะไป

พินทุมาร : แล้วแต่แม่สิ่งห้จะเมตดาเต้าไหนก็ได้จ้ะ
 ไกรสร : เอาเต้าซ้ายแล้วกัน เต้าซ้ายรสสตอเบอรี่ เต้าขวารสช็อคโกแลต
 พินทุมาร : แหม เอาสองอันผสมกันเลยได้ใหม่จ้ะ
 ไกรสร : ได้เลย เต้าหลังรสเจอฝุ่น
 พินทุมาร : เต้าหลังไม่เอาจ้ะ เอาละขอเต็มๆ เลยได้ใหม่จ้ะ
 ไกรสร : จ้ะๆๆ เดี่ยวฉันไปบีบในถ้ำ มาบีบหน้าถ้ำเดี่ยวเปียกหมด
 พินทุมาร : เซี่ยจ้ะ ไม่เป็นไร
 ไกรสร : พ้อยักษ์อย่าแอบคุนะ
 พินทุมาร : แหม เราเพื่อนกันนะ
 ไกรสร : ไม่ได้ พ้อยักษ์ไม่มีนมเหมือนฉัน
 พินทุมาร : แล้วบีบยังจ้ะ น้านมนะจ้ะ
 ไกรสร : เอาไปๆ น้านมสตอเบอรี่
 พินทุมาร : แหม ถ้าแม่สิ่งห้แง่นแง่นจ้ง ขอบใจนะจ้ะ
 ไกรสร : วันหลังมาเอาใหม่นะพ้อยักษ์นะ
 พินทุมาร : ขอบพระคุณค่ะ

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเซี่ยเตอร์)

เมื่อนำมาทำเป็นบทละครเวทีลักษณะของนางไกรสรจะมีความเหมือนกับนางไกรสรของสุนทรภู่ แต่เพิ่มนิสัยให้เป็นผู้มีอารมณ์ดี ชอบพูดล้อเล่นกับพินทุมาร โดยเฉพาะบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเซี่ยเตอร์ที่เพิ่มมุขตลกลงไปด้วย ทำให้เรื่องมีความสนุกสนานยิ่งขึ้น

13. ท้าวจตุพักตร์

ท้าวจตุพักตร์เป็นกษัตริย์กรุงมารัน พ่อของนางสร้อยสุดา และสามีของพระมเหสี มณฑา วดี เป็นตัวละครตัวหนึ่งที่สร้างสีสันให้กับวรรณคดีเรื่องสิงห์ไกรภพมาก สุนทรภู่ได้สร้างตัวละครนี้ให้มีลักษณะนิสัยคล้ายมนุษย์เช่นเดียวกับพินทุมาร ความที่มีเชื้อสายและอิทธิฤทธิ์สูงกว่าพินทุมาร ทำให้หยิ่งทะนงในศักดิ์ศรีของกษัตริย์ และมีนิสัยเกี้ยวกราด โมโหง่าย จะเห็นได้จากตอนที่พราหมณ์เทพจินดาเป็นทูตมาขอมาท้าวจตุพักตร์ก็ปฏิเสธไม่ยอม กลับยกทัพไปรบกับสิงห์ไกรภพดังตัวอย่าง

พระฟังทพุดขัดจึงตรัสขับ
 แม่นมิให้อ้ายผู้ร้ายถึงปลายปี
 จงจัดแจงแต่งทัพไว้รับรบ
 เป็นอันขาดราชทูตอย่าพุดจา

กูไม่รับบรรณาการทั้งสารศรี
 จะไปตีจับโจรเมืองโกญจา
 ไม่ขอคบบขายพัศตรพวกยักษ์
 แล้วลีลาจากบัลลังก์เข้าวังใน

(พ.ณ ประมวลมารค, 2501: 111)

แต่อย่างไรก็ดียักษ์ตนนี้มีความรักลูกอย่างลึกซึ้งขนาดนางสร้อยสุดาทำผิดก็ให้อภัย และ
 เลี้ยงหลานคือรามวงศ์อย่างดี จึงมิใช่ยักษ์ที่ร้ายกาจโดยสันดาน ความพิโรธที่เกิดขึ้นเป็นผลจาก
 ความรักลูกประกอบกับขัดตีมานะตามวิสัยกษัตริย์ ในบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะ
 อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรก็เช่นกัน การสร้างตัวละครไม่ต่างจากสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่
 แต่มีเพิ่มบทพุดบ้างเพื่อแสดงให้เห็นถึงนิสัยของท้าวจตุพัศตร ดังตัวอย่าง

จตุพัศตร : พ่อว่า นกตัวนี้หน้าตามันพิลึกก่นะลูก แต่ถ้าลูกอยากได้นกแก้วเจ้าชู้นี้ไปเลี้ยงก็เอาซิ
 ลูก เอ้า ทหาร จับนกมาให้ลูกข้า
 นกแก้ว : พระราชาชิตาช่วยด้วย กลัว กลัว
 จตุพัศตร : แหม ไช้เชียวนะ ไอ้แก้ว
 มเหสี : นกนี้ขี้ประจบนะเพคะ
 จตุพัศตร : ฉันว่ามันขี้หีสมากกว่า
 สร้อยสุดา : แหม เสียดใจพ่อละก็ หวงลูกแม่กระทิงกับนก
 จตุพัศตร : ก็ลองมันไม่ใช่นกซิพ่อไม่จับมาฆ่าเป็นเลี้ยงก็อย่าเรียกจตุพัศตรยักษ์ใหญ่เลย
 มเหสี : ใครๆ เขาก็ล้อชื่อแหละเพคะว่าทรงหวงลูกสาวยังกับอะไรดี
 จตุพัศตร : ก็ฉันมีลูกคนเดียวนี่

(มารีสา เกศมณี, 2536: 69-70)

จะเห็นได้ว่าท้าวจตุพัศตรเป็นผู้ที่รักลูกและตามใจลูกมาก อยากได้อะไรก็ทำให้ อีกทั้งยัง
 หวงลูกสาวมากด้วยดังที่เราได้เห็นจากบทสนทนา สำหรับบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของ
 กัทธราดิเชียเตอร์ไม่มีตัวละครตัวนี้อยู่ด้วยเนื่องจากจบตอนที่ท้าวอินธุมาศได้เมืองคืน

14. พระมหีสัณทาวดี

พระมหีสัณทาวดีเป็นแม่ของนางสร้อยสุดา และมเหสีของท้าวจตุพัคค์ร เชื้อพัง รักและรักดีต่อสามี แม้จะรักสามีมากแต่เมื่อท้าวจตุพัคค์รถูกสิงห์ไกรภพฆ่าตาย ก็ยังให้อภัยสิงห์ไกรภพ เพราะรู้ว่าสิงห์ไกรภพทำเพราะความจำเป็น ดังตัวอย่าง

นางพังคำขำเลื่องคูลูกเขย
สมกับสร้อยสุดาวิลาวัณย์
จึงตรัสตอบขอบใจที่ได้ศพบ
อันองค์ท้าวเจ้าโทโสโมโหร้าย

ช่างเฉลยล้นลมก็คมสัน
ที่ผูกพันพยายามท้อยคลาดคลาย
มาพานพบพงศ์ประยูรไม่สูญหาย
จึงได้อภัยภัยถึงปลดปลง

(พ.ณ ประมวลมารค, 2501: 124)

ในบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร การสร้างตัวละครนั้นเหมือนกับต้นฉบับคือสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่ ดังตัวอย่าง

มเหสี : แม่ขอบใจที่เจ้าอัญเชิญพระศพกลับมาให้แม่กับสร้อยสุดาได้ร่ำลาบ้าง ทูลกระหม่อมทรงโมโหร้ายจึงทำให้มีอันเป็นเช่นนี้ แม่ก็แก่เฒ่าเห็นแต่เจ้ากับสร้อยสุดาจะได้ครอบครองบ้านเมืองแม่ขอฝากบรรดาประยูรญาติและเสนาประชาชนไว้กับลูกด้วย เรื่องที่แล้วก็ให้แล้วกัน ไปแม่ไม่ยากให้พยายามกันไป

(มารีสา เกศมณี, 2536: 79)

15. รามวงศ์

รามวงศ์เป็นโอรสของสิงห์ไกรภพกับนางสร้อยสุดา การสร้างตัวละครเป็นแบบฉบับ รูปโฉมงามสุดผ่อง ตอนเป็นเด็กก็ช่างพูดช่างเจรจาเป็นที่รักแก่ทุกคน ท้าวจตุพัคค์รเองแม่จะเกลียดสิงห์ไกรภพแต่ก็รักรามวงศ์ผู้เป็นหลานมาก ดังตัวอย่างที่สุนทรภู่บรรยายว่า

เป็นน้ำนวลอ้วนอวบได้ขบเสข
พาขึ้นเฝ้าเจ้าตากกรุงมารัน
ประทานนามรามวงศ์ตามพงศ์ยักย์

ตั้งดวงเนตรนอนหลับเฝ้ารับขวัญ
ท้าวกุมภภัณฑ์พิศวาสราชนัดดา
เฝ้าพุ่มพืกรักเลี้ยงไม่เลี้ยงสา

ค้อยสมบูรณ์พูนสวัสดิ์วัฒนา

รู้เจรจาน่าเอ็นดูพระกุมาร

(พ.ณ ประมวลมารค, 2501: 107)

ด้านนิสัยของรามวงศ์นั้นคล้ายกับสิงห์ไกรภพ คือมีความเก่งกล้าสามารถ แต่ไม่เจ้าชู้ จะเห็นได้จากตอนที่รามวงศ์พลัดพรากกับนางแก้วกนิษฐี เมื่อตามหานางไม่เจอก็ขอบวชเป็นฤาษี ไม่ขอมีเมียอื่นอีก ดังตัวอย่าง

เจ้ารักผัวตัวตายข้างฝ่ายผัว

จะบวชตัวตั้งถือเป็นฤาษี

รักษาสัตย์ตัดขาดแล้วชาตินี้

ไม่ขอมีเมียแล้วแก้วกลอยใจ

(พ.ณ ประมวลมารค, 2501: 179)

สุนทรภู่ได้สร้างรามวงศ์ให้เป็นตัวแทนของผู้ที่มั่นคงในความรัก แม้จะเสียผู้ที่เป็นที่รักไป แต่ก็ไฝ่ทางธรรม บวชถือเพศพรหมจรรย์ และรักษาศีล (แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมในใจของสุนทรภู่ ที่มักจะกล่าวถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาอยู่เสมอ)

บทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรนั้นมี รามวงศ์อยู่บ้างเล็กน้อยตอนที่ยังเป็นเด็กอยู่ แต่ก็เห็นถึงนิสัยคือการช่างพูดช่างเจรจาตามต้นฉบับ สิงห์ไกรภพของสุนทรภู่ ดังตัวอย่าง

สร้อยสุดา : รามวงศ์บังคมทูลกระหม่อมตา ทูลกระหม่อมยายหรือยังลูก

รามวงศ์ : ตาคมคับ ยายคมคับ

จตุพักตร : เห็นไหมท่านยาย หลานว่าฉันตาคมเนาะ

มเหสี : ท่านตาสะเก้เห่อหลานเกลียดตัวกินใจ

จตุพักตร : อย่าพูดถึงพ่อมันฉันเกลียด ฉันรักแต่แม่กับลูกก็พอ

(มารีสา เกศมณี, 2536: 76)

16. โหรา

โหราเป็นตัวละครที่มีความรู้ในด้านโหราศาสตร์ สามารถทำนายเหตุการณ์ต่างๆ ได้และเป็นตัวละครที่มักปรากฏในนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ในเรื่องสิงห์ไกรภพโหราเป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญตัวหนึ่ง ทำให้ทราบถึงเรื่องที่จะเกิดขึ้นต่อไปของตัวละคร เช่น การทำนายความฝันของนางจันทร์ที่ต่อไปต้องพลัดพรากจากโอรส เป็นต้น ดังตัวอย่าง

พระแกลงแจ้งเรื่องสุบินนิมิต	ตาโหรคิดทูลตามเนื้อความฝัน
ก็รู้ว่ากาลปักษ์ประจักษ์วัน	พुरुกับจันทร์สู่สุกร์อังการตาม
ชะตาฟ้องสองกระษัตริย์ประหัตสะ	สุรินทะทับแซกเป็นเสี้ยนหนาม
ประจักษ์จิตคิดคุณแล้วทูลความ	ต้องในยามสังหรณ์สุราลัย

(พ.ณ ประมวลฎมารค, 2501: 14)

ตอนพราหมณ์จินดาตามหาสิงห์ไกรภพ โดยทำวอญูมาศได้ให้โหราทำนายหาที่อยู่ของสิงห์ไกรภพ ดังตัวอย่าง

แล้วตรัสตามพราหมณ์พฤฒาโหราราช	ให้คิดคาดคุณชะตาในราศี
แต่หายไปได้เสรีจงเจ็ดปี	ประเดี๋ยวนี้อยู่หนตำบลใด
พระโหรครู้ความตามคำรับ	น้อมค่านับทูลแจ้งแกลงใจ
ขอเดชะพระ โอรสยศไกร	เสด็จไปได้คู่ทศบุรพา
อยู่สำนักกษัตริย์พวกผีเสื้อ	สตรีเชื้อสูงศักดิ์ช่วยรักษา
อีกหนึ่งถึงราหูชูชะตา	จะกินมานักเรศนิเวศน์วัง

(พ.ณ ประมวลฎมารค, 2501: 73)

นอกจากความสามารถด้านการทำนายแล้ว สุนทรภู่สร้างให้โหราเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ต่อวิชาสาขาที่เรียน เมื่อทำวอญูมาศเรียกให้มาทำนายก็ทำนายตามความเป็นจริงและยืนยันคำทำนายด้วยชีวิต ดังตัวอย่าง

อีกสามเดือนเหมือนข้าโหราคาด
ถ้าแม่นผัดคำข้าโหราจารย์

อรินทร์ราชคนรักจะหักหาญ
จงประหารเสียให้กายข้าวาวาง ฯ

(พ.ณ ประมวลฎมารค, 2501: 15)

บทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และบทละคร
เรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์การสร้างตัวละครเหมือนกันสุนทรภู่ ดังตัวอย่าง

โหรา : พุชกับจันทรสู่อังคารตาม จะเกิดเสี้ยนหนามในแผ่นดิน ทั้งสองพระองค์กำลังมี
พระเคราะห์จากผู้ที่ทรงรักจะหักหาญยับยั้ง ถึงขนาดต้องพลัดพรากจากเสวตฉัตร แม้
จะทรงพระครรภ์พระโอรสที่มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ แต่มีราหูคอยถอยพระเดชานุภาพ
จะมีผู้รู้เวทมนตร์มาพรากโอรสเอาไป ต่อภายหน้าจึงได้กลับมาพบกัน ส่วนพระองค์
นั้นหมดพระเคราะห์ ก็จะได้ราชสมบัติคืนพระเจ้าค่ะ

โหรา : แม่ผัดคำทำนายนี้ขอถวายชีวิต

(มาริสา เกศมณี, 2536: 52)

โหรา : (ร้อง)พุชกับจันทรสู่อังคารตาม จะเกิดเสี้ยนหนามในแผ่นดิน
(พูด)ทั้งสององค์จะมีเคราะห์ จะพลัดพรากจากเสวตฉัตรแก้วแต่เกล้าแค้นราชย์
ไม่สังขาร์

เสียงพากย์: The dream means the king beloved one will destroy him and take away the
Throne. The king will be exile and a son will be born and he'll rescue the
Kingdom after the bad fortune is over.

โหรา : (ร้อง)แม้จะทรงพระครรภ์พระโอรสที่มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่
(พูด)แต่มีราหูคอยถอยพระเดชานุภาพ จะมีผู้รู้ไสยศาสตร์เวทมาพรากไปจาก
ประเทศเหมือนความฝันตอนาน ไปจึงจะได้กลับมาพบกัน
(ร้อง)ส่วนพระองค์นั้นหมดพระเคราะห์ก็จะได้ราชสมบัติคืน
(พูด)พระเจ้าค่ะ แม่ผัดคำทำนายนี้ขอถวายชีวิต

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์)

17. อำมาตย์

อำมาตย์เป็นตัวละครที่สุนทรภู่ได้สร้างให้มีบทบาทเป็นขุนนางรับใช้ท้าวอินธุมาศ คอยดูแลความเรียบร้อยในบ้านเมือง มีส่วนตักต้อนใจในราชกิจต่างๆ และคอยทูลรายงานความเป็นไปของบ้านเมือง ดังตัวอย่างตอนที่ทูลถวายรายงานเรื่องปราบโจรสลัดแต่ท้าวอินธุมาศ

ผู้สำเร็จราชการอ่านถวาย

เกิดผู้ร้ายเกราะเลหลวง

พลตระเวนวารินสิ้นทั้งปวง

ออกทะเลวงได้ล้างกลางคงคา

(พ.ณ ประมวลฎมารค, 2501: 11)

เมื่อนำมาทำเป็นบทละครเวทีทั้งของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และภัทราวดีเรียเตอร์ อำมาตย์เป็นตัวละครที่มีบทบาทมากตัวหนึ่ง นอกจากหน้าที่ดังกล่าวแล้วยังเป็นเพื่อนเล่นของคงคาประลัยอีกด้วย ดังตัวอย่าง

คงคาประลัย : เสด็จพ่อตั้งให้เราเป็นรัชทายาทแล้วต่อไปเราจะได้เป็นกษัตริย์ ใครขัดใจเราละก็ เราจะเอาคืนตอนนั้น

อำมาตย์ : (พุดป้อง) กษัตริย์เกรงราษฎรก็เดือดร้อน

คงคาประลัย : ท่านว่าอะไรนะท่านอำมาตย์

อำมาตย์ : เปล่าข้าพระพุทธเจ้าว่าหน้านี้กระท้อนคกพระเจ้าค่ะ

คงคาประลัย : แล้วไป มามะ มาให้ข้าจี้คอเสียดิจๆ ไป ไป เจ้าม้าว่าน

(คงคาประลัยจี้คออำมาตย์เข้าฉากไป เปลี่ยนตัวคงคาประลัยตอนโตจี้คออำมาตย์ออกมาแทน)

(มารีสา เกศมณี, 2536: 50)

คงคาประลัย : เสด็จพ่อแต่งตั้งให้เราเป็นรัชทายาทแล้ว ต่อไปเราก็จะได้เป็นกษัตริย์ ถ้าใครขัดใจเราละก็เราจะเอาคืนตอนนั้น

อำมาตย์ : (พุดป้อง) กษัตริย์เกรงราษฎรก็เดือดร้อนนะ

คงคาประลัย : อะไร ใครพุด ท่านว่าอะไรนะท่านอำมาตย์

อำมาตย์ : เอ่อ เอ่อ กระหม่อม กระหม่อมบอกว่าหน้านี้กระท้อนคกพระเจ้าค่ะ

คงคาประลัย : แล้วไป มะ มาให้เราจี้คอเสียดิจๆ

อำมาตย์ : เอาคนโน้นไม่ดีหรือพระเจ้าค่ะ

กงคาประลัษย์ : เอาแก่นั่นแหละ

อำมาตย์ : กระทบหรือพระเจ้าค่ะ ไม่ดีมั้งพระเจ้าค่ะ

(กงคาประลัษย์ชี้หลังอำมาตย์และเดินประกอบเพลงสักพักก็เข้าฉากไป เปลี่ยนตัวกงคาประลัษย์คอน
โตออกมาแทน มีเพลงประกอบการแสดง และมีตัวละครประกอบออกมาแสดง)

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเชี๋ยเตอร์)

อำมาตย์ในบทละครเวทีได้เพิ่มบุคลิกลักษณะให้เป็นตัวละครที่มีอารมณ์เหมือนกับมนุษย์
มากขึ้น และเป็นผู้มีอารมณ์ขัน เพื่อความสนุกสนานเพิ่มสีสันให้ละครไม่น่าเบื่อเหมือนอำมาตย์ใน
นิทานคำกลอนที่เป็นตัวละครลักษณะเดียว

การสร้างตัวละครโดยรวมจะเห็นว่าสร้างตามแบบของสุนทรภู่ คือ เป็นแบบฉบับ หรือ
type character คือพระเอก นางเอกมักจะเป็นผู้เพียบพร้อมในทุกด้าน เช่นด้านรูปสมบัติ ทรัพย์
สมบัติ มีวิชาความรู้ สติปัญญา ไหวพริบ แต่ก็ไม่ได้ดีทุกอย่าง มีข้อด้อยบ้าง เช่น หูเบา เจ้าชู้ เป็นต้น
ส่วนผู้ร้ายมักเป็นปฏิปักษ์กับพระเอก มีคุณธรรมต่ำกว่า แต่ก็มีความดีอยู่บ้าง เช่น ยักษ์ถึงแม่จะมี
นิสัยชั่วร้าย โมโหง่าย แต่ก็รักลูก รักเมีย เป็นต้นและเป็นการนำเสนอตัวละครโดยตรงและโดยอ้อม
โดยตรงคือ ผู้แต่งใช้วิธีบรรยายภาพตัวละคร โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครในด้านต่างๆ คือ ด้าน
ประวัติ เช่น ชื่อ เพศ อายุ สถานภาพทางสังคม ครอบครัว ฯลฯ ลักษณะทางกายภาพ เช่น หน้าตา
รูปร่าง บุคลิกภาพ การแต่งกาย ฯลฯ ลักษณะทางจิตใจ เช่น นิสัย วิธีคิด ปรัชญาชีวิต เป็นต้น ส่วน
การนำเสนอโดยอ้อม คือ ข้อมูลที่ไม่ได้บอกโดยตรงแต่สอดแทรกจากการเล่าเหตุการณ์ต่างๆ โดย
ผ่านพฤติกรรม การกระทำ คำพูด ทั้งที่สนทนากับตัวละครอื่น หรือพูดในใจ ความรู้สึกนึกคิด
ส่ายตา ฯลฯ ซึ่งเราให้เห็นอยู่ตลอดเรื่องทำให้เข้าใจถึงตัวละครนั้นๆ มากขึ้น

ฉาก

ฉาก (Setting) คือ เวลาและสถานที่ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง ซึ่งรวมทั้ง
สภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมแล้ว ฉากจะประกอบด้วยส่วนต่างๆ 4 อย่าง
ได้แก่ (ยูวพาส์ (ประทีปะเสน) ชัยศิลป์วัฒนา, 2544: 141)

1. ภูมิประเทศ สภาพท้องที่ ทิวทัศน์ การจัดแบ่งสถานที่ เช่น ที่ตั้งของประตูหน้าต่างใน
ห้อง

แล้วหยุดยั้งชะง่อนสิงขรเขา	ได้ร่มรังบังเงาภูเขาหลวง
เสวยผลไม้เล่นพอเย็นทรวง	เที่ยวชมห้วงหุบเขาลำเนาธาร
เป็นห้องถ้ำน้ำพุทะลุถัน	ไหลกระชั้นกระโจกฟาดฉะฉาดฉาน
ทั้งสององค์สร่งน้ำเล่นสำราญ	ลงท่องธารธาราเก็บมาลี

(พ.ณ ประมวลมารค, 2501: 78)

2. อาชีพ สถานภาพทางกรงานและความเป็นอยู่ประจำวันของตัวละคร ดังตัวอย่าง

แต่ปางหลังยังมีบุรีเรือง	ชื่อว่าเมือง โกลุจาสถาวร
นามพระองค์ซึ่งดำรงอาณาราชกูร์	อินธุมาศบพิตรอดิศร
พระนามนางเกศสุรางคนิก	ชื่อจันทรแก้วกัลยาณี
แสนสนมหมื่นประนมประณตน้อย	ดั่งดาวล้อมจันทรารามราศี
ทั้งเสนาพฤตมาตย์ราชกระวี	อัญชลีเพียบพื้นพระโรงเรียง

(พ.ณ ประมวลมารค, 2501: 9)

จากตัวอย่างบอกได้ว่า ท้าวอินธุมาศมีสถานภาพเป็นกษัตริย์ผู้ครองเมือง โกลุจามีนางจันทรเป็นมเหสีและมีเสนาอำมาตย์ช่วยบริหารบ้านเมือง

3. เวลา ยุคสมัย ที่เกิดของเหตุการณ์ในเรื่อง

นิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นนานมาแล้ว ดังตัวอย่าง

แต่ปางหลังยังมีบุรีเรือง	ชื่อว่าเมือง โกลุจาสถาวร
--------------------------	--------------------------

(พ.ณ ประมวลมารค, 2501: 9)

คำว่า “แต่ปางหลัง” ทำให้รู้ว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่เกิดมานานแล้วซึ่งสุนทรภู่ได้สมมติขึ้นมาหรือตอนที่สิงห์ไกรภพและพราหมณ์เทพจินดาอยู่กับยักษ์พันทุมารจนอายุได้ 14 ปี ดังตัวอย่าง

ขอหยุดเรื่องเมืองไว้ให้สงบ	จะกล่าวถึงสิงห์ไกรภพในคฤหา
----------------------------	----------------------------

แต่อยู่ด้วยพินทุมารกีนานมา

จนชันษาได้ถึงสิบสี่ปี

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 42)

จากตัวอย่างทำให้เห็นได้ว่าฉากทำให้เรื่องเป็นไปอย่างราบรื่น ไม่คิดขัด และเป็นการเปลี่ยนฉากที่ช่วยให้คนอ่านเข้าใจเหตุการณ์ได้ดี

4. สภาพแวดล้อมทั่วไปของตัวละคร ดังตัวอย่าง

สำราญรอบขอบคันนิคมเขต

ทั่วประเทศพิณพาทย์ไม่ขาดเสียง

สองพระองค์ทรงธรรมไม่ลำเอียง

ไร้แต่เพียงบุตราธิดาควง

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 9)

ตัวอย่างข้างต้นบอกถึงสภาพแวดล้อมทั่วไปของตัวละครว่าอยู่ในเมืองที่สงบสุข และเป็นผู้อยู่ในศีลธรรม หรือตอนที่ท้าวอินธุมาศและนางจันทร์พินขึ้นมาจากบ้านและพบว่าตนเองอยู่ในป่า ดังนี้

จะกลับกล่าวสองท้าวที่กลางเดือน

ครั้นดาวเดือนเดือนลับเหลี่ยมสิงขร

พระสุริยจันทร์แผ่นเยี่ยมยุคนธร

ทิวากรเพรียกพร้องในไพรวัน

เสียงลึงค่างบ่างชะนีวิเวกโหวย

ระโอดโอยรับแสงพระสุรินัน

ท้าวพินองค์เห็นแต่แดงแดนอรัญญ

สิงขรคัน โขดเขตภูเขาคีง

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 20)

ฉากในบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และในบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์มีไม่มากเท่ากับในนิทานคำกลอน เนื่องจากเป็นละครเวทีที่จำกัดพื้นที่และเวลา อีกทั้งไม่ได้นำเนื้อเรื่องมาเล่นละครเวทีทั้งเรื่อง ฉากของละครเวทีเป็นการสร้างขึ้นตามจินตนาการของผู้สร้าง และนำมาทำเป็นฉากที่มีอยู่ในการตัดแปลงแล้วเท่านั้น โดยมีการใช้แสง สี เสียงในการสร้างบรรยากาศให้กับเรื่องดูสมจริงมากขึ้น การบรรยายฉากไม่จำเป็นต้องมี เนื่องจากผู้ชมสามารถมองเห็นได้ แต่อีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้ทราบว่าเป็นฉากอะไร สถานที่ใด ก็มาจากบทสนทนาของตัวละคร ซึ่งมีองค์ประกอบของฉากทั้ง 4 ส่วนเช่นกัน ดังตัวอย่าง

ฉาก 1 ท้องพระโรง (ปากสิงห์)

ทหาร : พระราชาเสด็จ พระราชินีก็เสด็จด้วย

อำมาตย์ : ทรงพระเจริญ ทรงพระเจริญ

อินธุมาศ : ขอบใจ

จันทร : ขอบใจ

อินธุมาศ : เอ้อ ท่านอำมาตย์ ประชาชนเมืองโกญจนาของเราได้รับความสุขคืออยู่หรือ

อำมาตย์ : เพราะกษัตริย์ทรงทศพิธราชธรรม ประชากรายฎฐ์จึงร่มเย็นเป็นสุขไพร่ฟ้าหน้าใส ใครใคร่ค้าช้างค้า ใครใคร่เล่นม้าเราห้ามไม่ให้เล่นพระเจ้าค่ะ

อินธุมาศ : ได้ยินอย่างนี้เราก็มีความสุข เออ แล้วเรื่องโจรสลัดละท่าน

อำมาตย์ : อ้อ จอมโจรพอลูกอ่อนนะหรือพระเจ้าค่ะ ฝ่ายเราจัดการปราบปรามเรียบร้อยพระเจ้าค่ะ แหม น่าตื่นเต้น ข้าพระพุทธเจ้าจะเล่าให้ฟัง (ระหว่างอำมาตย์เล่าเรื่องนักแสดงแสดงทำใบ้ประกอบเหตุการณ์)

ฝ่ายเราประจวบขึ้นอิงตามช่องกราบ

แหม ประกายวาววูบวางเสียงผางผิง

หางเสื่อเรือซัดฟาดแรงตะแคงคว่า

พวกตระเวนซำยังมาทัวหน้าหลัง

พวกโจรห้ำร้อยขึ้นลอยน้ำ

พวกชวด่านซำเข่นฆ่าให้อาสัญ

ในลำเรือเหลืออยู่แต่กุมาร

กอดกระดานร้องไห้ในสายชล

(มาริสา เกศมณี, 2536: 48-49)

จากบทสนทนาข้างต้นทำให้ทราบว่าเป็นเรื่องที่เกิดในสมัยโบราณเนื่องจากการใช้ภาษาของตัวละคร ทราบสถานะ ความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมของอินธุมาศและจันทรว่าเป็นพระราชาและพระราชินีผู้มีทศพิธราชธรรมเป็นห่วงความเป็นอยู่ของราษฎร ครองเมืองโกญจนาซึ่งสภาพภูมิประเทศของเมืองอยู่ติดกับทะเล กำลังอยู่ในท้องพระโรง สนทนากับเหล่าอำมาตย์ มีบริวารล้อมรอบ ตรงตามส่วนประกอบของฉากทั้ง 4 ส่วน ซึ่งในบทละครของภัทราวดีเซียเตอร์ก็เช่นกัน ทำให้ไม่เสียเวลาในการดำเนินเรื่อง อีกทั้งอยู่ในกรอบของเวลาที่มีจำกัด

ด้านเวทีฉากของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทำเป็นยกพื้นเล่นระดับ มีความเป็นกลางไม่ระบุว่าเป็นสถานที่ใด ในฉากเดียวกันฉากเปลี่ยนผันไปตามสถานการณ์ของเรื่องว่าเป็น

ป่าเขาหรือพระราชวัง ตรงกลางฉากเป็นประตู ปากสิงโตเป็นทางเข้าออกของตัวละคร ทางขวาของเวที มีกระบอกลไม้ไผ่ต่อเป็นที่นั่งเหมือนโขนนั่งราว และมีต้นไม้ทำด้วยฟางสำหรับเลียนหน้าฉากอยู่ตรงกลางฉาก ซ้ายของเวทีมีโครงไม้ไผ่ต่อเป็นรูปกระท่อมเคลื่อนย้ายได้สะดวก

เวทีฉากของภัทราวดีเธียเตอร์จะคล้ายกันกับของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร แต่ต่างกันตรงที่ภัทราวดีเธียเตอร์เป็นเวทีกลางแจ้ง ไม่มีกระบอกลไม้ไผ่ต่อเป็นที่นั่ง และไม่มีที่เลียนหน้าฉาก

จะเห็นได้ว่าฉากระหว่างนิทานคำกลอนกับฉากในละครเวทีมีความแตกต่างกัน เนื่องจากเป็นสื่อต่างรูปแบบ วิธีการเสพและลักษณะการนำเสนอจึงต่างกันระหว่างการอ่านและการแสดง อย่างไรก็ตามแม้จะเป็นละครเวทีเหมือนกันก็ยังมี ความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานที่และรูปแบบที่ต้องการนำเสนอเป็นสำคัญ

แก่นเรื่องและการตีความ

นิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่กับบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์ แก่นเรื่องนั้นเหมือนกันคือ **ธรรมะชนะอธรรม ความดีชนะความชั่ว ทำใจให้อยู่ในธรรม** ซึ่งมีหลักธรรมแทรกอยู่ตลอดทั้งเรื่อง ดังตัวอย่างการทำใจให้ตั้งมั่นในพุทธคุณของท้าวอินธุมมาศ

แล้วหวนห้ามความโศกให้สิ้นสุด

ด้วยคำพุทธไตรเพทเทศนา

เป็นทุกขังอนิจจังอนัตตา

อันเกิดมาเป็นบุคคลไม่พ้นตาย

สุขกับโศกเหมือนหนึ่งโรคสำหรับร้าย

รำพึงพลางหักให้พระทัยหาย

.....

เรายึดดูคุณพุทธคุณให้มั่นคง

เป็นทางตรงตราบสิ้นชีวิตร

(พ.ณ ประมวลมกราคม, 2501: 15)

ก็ตามใจเถิดพ่อให้ทั้งพารา

อย่าฆ่าฟันผู้คนให้ล้มตาย

ขอฝากฝูงไพร่ฟ้าอาณาราษฎร

ก้านล้นาณักสนมสิ้นทั้งหลาย

แต่แม่พ่อชอบรรพพากาย

กว่าจะวายชีวนิคาลัย ฯ

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 18)

พระจํารับหอกใหญ่ขึ้นใส่บ่า

อ้ายเพิกแบกปืนพาทันผายผัน

พระเดินพลางทางพิชฐานพลัน

ไปในวันนี้อย่าพบสัตว์สิ่งใด

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 24)

พระชนกชนนีเป็นที่ยิ่ง

ไม่เคารพทอติงพระคุณให้สูญหาย

ถึงลูกเมียเสียไปแม่นไม่ตาย

ก็หาง่ายดอกพื้เห็นไม่เป็นไร

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 93)

อินธุมาศ : อย่าโศกเศร้าไปเลย ทุกข์สุขนั้นไม่จริงอยู่กับตัวเราได้ไม่นานความสุขกับความโศก
เหมือนหนึ่งโรคที่มาเยือนร่างกาย กว่าที่จะถึงวันตายก็ต้องพบกันวันยังค่ำ อย่ากังวลไป
เลยเตรียมใจรับมันไว้ดีกว่านะจันทร

จันทร : หม่อมจันสงสารแต่ลูกที่จะเกิดมาเพคะ

อินธุมาศ : จงรักษาตัวเจ้าให้ดีเพื่อโอรส แม้ว่าโอรสทำนายว่าเราจะทุกข์แทบเป็นผุยผงก็ให้เรายึด
พุทธคุณให้มั่นคงเป็นทางตรงตราบสิ้นชีวา (อินธุมาศจูงจันทรเข้าโรงไป)

(มาริสสา เกศมณี, 2536: 53)

อินธุมาศ : ลูกรัก ก็พ่อแม่มีไข้หรือที่เลี้ยงเข้ามา เจ้าจึงมีกำลังยกมาฆ่าพ่อเช่นนี้ เจ้าอยากได้
บัลลังก์พ่อก็จะยกให้ ขอแต่อย่าฆ่าฟันประชาชนให้ล้มตายเลย ส่วนพ่อกับแม่จะขอ
บวชไปจนกว่าจะตาย

(มาริสสา เกศมณี, 2536: 55)

อินธุมาศ : ขอจงระงับดับความเศร้า อันทุกข์กับสุขไม่มีจริงอยู่กับตัวเรา ความสุขกับความ
โศกเปรียบเสมือนโรคที่มาเยือนร่างกาย กว่าที่จะถึงวันตายก็ต้องพบพา ขอเจ้าจงอย่า
ทำใจให้กังวล จงรักษาตัวเจ้าให้ดีเพื่อโอรส ถึงแม้ว่าเราจะต้องทุกข์ทนต์ก็จงยึดเอาพุทธ
คุณเป็นทางตรงตราบสิ้นชีวา

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์)

การตีความเป็นวิธีหนึ่งที่มีความสำคัญในการทำความเข้าใจเนื้อหาของเรื่อง เพราะ ประสบการณ์ ความรู้ ความคิดของคนแต่ละคนไม่เหมือนกันบางที่เนื้อความเดียวกันแต่เข้าใจ ต่างกัน ดังนั้นการที่จะนำเรื่องใดก็ตามมาทำเป็นละครเวทีย่อมต้องมีการศึกษาหาความรู้และอ่านให้ เข้าใจเรื่องนั้นๆ ก่อน จึงสามารถถ่ายทอดได้

นิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่เป็นเรื่องที่มีความยาว เนื่องจากเป็นคำกลอน จึงต้องมีการแปลและตีความเพื่อให้เข้าใจเนื้อเรื่อง ยังเป็นการนำมาดัดแปลงเป็นละครเวทีด้วยแล้ว ต้องมีการตีความเพื่อใช้ในการเขียนบท และให้ผู้แสดงเข้าใจถึงความคิด ความรู้สึกของตัวละคร และสามารถถ่ายทอดสู่ผู้ชมได้ การตีความในที่นี้แบ่งเป็นการตีความเนื้อหา และการตีความตัว ละคร

1. การตีความเนื้อหา

ตัวละครเอกคือสิงห์ไกรภพ ดังนั้นเนื้อหาของเรื่องจึงมีความเกี่ยวกับสิงห์ไกรภพตลอดทั้ง เรื่องตั้งแต่เกิดจนถึงเรื่องราวของรามวงศ์ ซึ่งเป็นโอรสของสิงห์ไกรภพกับนางสร้อยสุดา

เนื้อเรื่องส่วนมากเป็นการผจญภัยของตัวละครเอก มีการต่อสู้ชิงดีชิงเด่นกันตลอดทั้งเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอำนาจและความรัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงนิสัยของคนโดยทั่วไปที่มีกิเลส ตัณหา อยากได้อยากมีอยากเป็น ทำให้เข้าใจชีวิตและโลกมากขึ้น รู้ว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก เมื่ออ่าน แล้วจึงตีความได้ไม่ยากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพทั้งสองคณะได้ให้ข้อคิด ในตอนจบของเรื่อง ดังนี้

สิงห์ไกรภพจบลง	ต้องพราดจากรามวงศ์
ตามกบกรรมชั่วด้ามเกวียน	ชีวิตหมุนเวียนเปลี่ยนแปลง
เชิญแสงทองจบ	ที่หลบซ่อนไปไม่ไกล
อยู่ในชีวิตท่านเอง	อยู่ในชีวิตท่านเอง.

เป็นการให้ข้อคิดผู้ชมว่าต่อไปชีวิตจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับตัวเองและการกระทำของ ตนเอง

2. การตีความตัวละคร

การตีความตัวละครนั้น อาจตีความได้จากคำพูดหรือความคิดของตัวละครนั้นๆ อย่างเช่น ตอนที่ท้าวอินธุมาศปลอมมเหสีจันทร์ไม่ให้เสวราโศกเมื่อโหราทำนายว่าจะมีผู้มาชิงบัลลังก์และมีการพลัดพรากจากโอรส

กลับคืนเขาแทนสุวรรณพรรณราย	ตรัสสอนสายสุดสวาทนาฏอนงค์
สงวนครรภ์ขวัญเนตรเถิดน้องรัก	โหราเขาทักทุกซ์แทบจะผุยผง
เรายืดพุทธคุณให้มันคง	เป็นทางตรงตราบสิ้นชีวาตา

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 15)

จากความคิดและคำพูดของท้าวอินธุมาศทำให้ตีความได้ว่าเป็นผู้ที่มีธรรมะอยู่ในใจ และสามารถนำหลักธรรมนั้นมาใช้ในการเตือนตนเองและผู้อื่น เมื่อทำเป็นบทละครเวทีต้องมีการตีความและเข้าใจในตัวละครเพื่อทำให้ผู้แสดงสามารถถ่ายทอดอารมณ์ความคิดของตัวละครนั้นๆ ได้ดี ตัวละครอื่นก็เช่นเดียวกัน เช่น เราทราบว่าคงคาประลัยเป็นตัวร้ายเพราะบทบาทของตัวละครและการกระทำ คำพูด ความคิด ที่กวีถ่ายทอดออกมา ดังเห็นได้จากตัวอย่าง

ฝ่ายคงคาประลัยใจฉกาจ	หินชาติเชื้อโจรกำแหงหาญ
นึกทะนงตามพงส์สันดานพาล	แต่ทราบสารแสนรันทศสลตใจ
ชนนี้มีครรภ์โอรสราช	โหราเขาคาดว่าจะยิงขมะไห
อันตัวเราเล่าจะอยู่ในกรุงไกร	แล้วมิใช่ลูกเกิดอุทรเธอ
อันลูกตัวชั่วช้าไม่หาญหัก	ไหนดจะรักลูกเลี้ยงเคียงเสนอ
ลูกของเขาเขาก็ตั้งจะบำเรอ	เราจะเกื้ออยู่เปล่าๆ ไม่เข้าการ

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 15-16)

จากตัวอย่างข้างต้นทำให้ทราบถึงความคิดและนิสัยของคงคาประลัยอย่างชัดเจน เมื่อนำมาดัดแปลงเป็นละครเวทีก็มีการตีความตัวละครทุกตัวและนำมาแสดงเพื่อให้สมจริงและยังคงเหมือนกับในนิทานคำกลอน ดังตัวอย่าง

คงคาประลัย : พระมารดาจะมีโอรส ตัวเราก็จะหมดความหมาย ใครที่ไหนดกันมันจะรักคนอื่นยิ่ง

กว่าถูก เราจะอยู่หนึ่งไม่ได้ ต้องคิดทำอะไรสักอย่าง...

(มารีสา เกศมณี, 2536: 53)

การตีความตัวละครนี้ทั้งภทราวดีเรียเตอร์และคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
เหมือนกันคือคงเดิมเหมือนกับนิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพ

การใช้สัญลักษณ์

สัญลักษณ์ (Symbol) คืออะไรก็ตามที่มีความหมายในตัวเองและมีความหมายถึงสิ่งอื่นๆ
ด้วยในเวลาเดียวกัน สัญลักษณ์อาจเป็นสิ่งของ คน พฤติกรรม เหตุการณ์ สถานการณ์ หรืออะไรก็
ตามที่สามารถเห็นได้

(ยูวพาส์ (ประทีปะเสน) ชัยศิลป์วัฒนา, 2544: 147)

การใช้สัญลักษณ์ในเรื่องสิงห์ไกรภพนั้นนับว่ามีความโดดเด่นมาก กระทั่งมีผู้นำมาวิจัย
อาทิ งานของชลธิรา สัตยวิวัฒนา ในวิทยานิพนธ์เรื่อง การนำวรรณคดีวิจารณ์แผนใหม่แบบ
ตะวันตกมาใช้กับวรรณคดีไทย ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณคดีในแง่หลักแบบฉบับ (The
Archetypal Approach of Criticism) เป็นการวิจารณ์สิ่งที่เป็นความเชื่อถือ แบบแผนประเพณี
พฤติกรรม หรือเรื่องราวในวรรณคดีที่มีลักษณะเป็นแบบฉบับซึ่งเป็นแบบแผนซ้ำๆ กันในจิตไร้
สำนึกของมนุษย์ ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับการเกิด การตาย ความรัก ชีวิตในครอบครัว ความสูญเสีย
ความหลงผิด การต่อสู้ การแก่งแย่งชิงดี ความตกต่ำ ฯลฯ สำหรับในวรรณคดีผู้แต่งใช้โครงเรื่อง
หรือภาพพจน์ใหม่ๆ เป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งที่อยู่ในจิตไร้สำนึกส่วนรวม ซึ่งสามารถนำมาตีความให้
เข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยการนำความรู้ทางวิชาการต่างๆ โดยเฉพาะจิตวิทยาและจิตวิเคราะห์รวมทั้ง
มานุษยวิทยามาช่วยประกอบการวิเคราะห์ ในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้กล่าวถึงสัญลักษณ์ในเรื่อง
สิงห์ไกรภพว่า “ถ้าพิจารณาเฉพาะชื่อ “สรรพยา” หมายถึงสิ่งที่มีค่ามากมายสามารถนำไปใช้ให้เป็น
ประโยชน์, โดยเฉพาะในด้านการบำรุงรักษาเยียวยาคนให้ดำรงชีวิตอยู่ได้. แต่สรรพคุณของยานี้มีสี่
ประการต่างๆ กันตามสีของใบไม้” (ชลธิรา สัตยวิวัฒนา, 2513: 152)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าต้นสรรพยาเป็นต้นไม้ที่มีคุณ เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ สี
ใบไม้ของต้นสรรพยาเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายได้ดี และเป็นสากลที่คนทั่วไปสามารถเข้าใจ
ได้ไม่ยาก สีใบไม้ของต้นสรรพยานั้นมีทั้งหมด 4 สี คือสีเขียว สีแดง สีเหลือง และสีขาว

1. สีเขียว สุนทรภู่ได้กล่าวถึงใบไม้สีเขียวว่า

เอาใบเขียวเขียวตามรูปก็กลายเป็นนกแก้วแพรพรายบินลำพอง

(พ.ณ ประมวลุมารค, 2501: 45)

สีเขียวเป็นสีที่ดูแล้วสบายตา เป็นสีที่สดชื่น สีเขียวจึงสอดคล้องกับนกแก้วซึ่งมีสีเขียว เป็นสัตว์ที่ดูแล้วสดชื่นสดใส นกคือสัญลักษณ์ของความเป็นอิสระ สามารถบินไปได้ทุกที่ตามใจปรารถนา ไม่อยู่ในอำนาจของใคร สีเขียวจึงหมายถึงความมีอิสระเสรี ซึ่งนำความสุขสดใสมาให้กับคนทั้งหลาย

2. สีแดง สุนทรภู่ได้กล่าวถึงใบไม้สีแดงว่า

พอกลิ่นกายกลายเป็นนาคราช ทำอำนาจเลื้อยไล่กันสับสน

นัยน์ตาแดงแดงฤทธิ์คำรามรณ ภาษาคนก็ขังรู้อยู่ในใจ

(พ.ณ ประมวลุมารค, 2501: 44)

สีแดงเป็นสีที่มีความเด่น ร้อนแรง และมีอำนาจ ดังที่ชลธิรา สัตยวัตนา (2513: 156) ได้อธิบายถึงสัญลักษณ์ของสีแดงไว้ว่า

“สีแดง” ที่สุนทรภู่บัญญัติขึ้นเป็นสัญลักษณ์ของภาวะจิตใจดังกล่าวก็เหมาะสมถูกต้องตามหลักธรรมชาติของสีมีขุ่นน้อย, เพราะสีแดงเป็นสีที่มีกำลัง มีอำนาจ (energetic) และเป็นสีที่มีอิทธิพล ก้าวร้าว (aggressive). การที่สุนทรภู่ใช้ใบยาสีแดงให้หมายถึงพระยานาคราช จึงเป็นการเหมาะสมอย่างยิ่ง, เพราะพระยานาคราชเป็นสัญลักษณ์ของความคูร้าย มีกำลัง ก้าวร้าว มีอำนาจ. ขณะเดียวกันสีแดงก็มีสีเหมือนสีเลือดสีนัยประหวัด (Association) ถึงการฆ่า การทำร้าย การสู้รบ ความโหดร้าย ทารุณ...

จะเห็นได้ว่า สีแดง เป็นสีที่ดูมีอำนาจ พญานาค เป็นสัตว์ที่สื่อถึงความทรงอำนาจ มีฤทธิ์ จึงมีความสอดคล้อง เหมาะสมกัน

3. สีเหลือง สุนทรภู่ได้กล่าวถึงใบไม้สีเหลืองว่า

แล้วเอาใบไม้เหลืองมากินลอง เนื้อเป็นทองธรรมชาติสะอาดตา
(พ.ณ ประมวลพจนานุกรม, 2501: 45)

กินเป็นทองส่องแว้วในผิวเนื้อ ปะผู้หญิงยิงเรือคงรักเรา
(พ.ณ ประมวลพจนานุกรม, 2501: 45)

สีเหลือง เป็นสีที่คนฉลาด คึงดูใจคน ในสมัยก่อนผู้ที่มีผิวเหลืองเป็นที่นิยม เพราะคนชมว่างาม จึงมีการทาขมิ้นตามตัว การที่สุนทรภู่นำสีเหลืองมาใช้จึงเป็นการสื่อความหมายถึงการมีรูปร่างงาม เมื่อกินใบไม้สีเหลืองเข้าไปแล้ว จะทำให้ผู้ที่กินเข้าไปมีรูปร่าง หน้าตา หล่อหรือสวยก็ได้

4. สีขาว สุนทรภู่ได้กล่าวถึงสีขาวว่า

เจ้าพรหมณ์ไปเก็บใบขาวนั้นมา แล้วเคี้ยวกินตรงหน้าพระน้องชาย
เป็นลึงลม โลกไล่กันในถ้ำ แล้วกินน้ำรูปนั้นจึงพลันหาย
(พ.ณ ประมวลพจนานุกรม, 2501: 45)

สีขาวเป็นสีแห่งความบริสุทธิ์ไม่มีสีใดมาเจือ การใช้สัญลักษณ์ใบไม้สีขาวเป็นการบอกถึงความเป็นตัวตนที่มีมาแต่กำเนิดของมนุษย์ สุนทรภู่ได้ใช้ลึงลมเป็นสัญลักษณ์เพราะสัตว์ป่ามักทำตามสัญชาตญาณของตนเอง มนุษย์เมื่อไม่ได้รับการขัดเกลาจึงทำตามสัญชาตญาณของตนเอง เช่น กิน นอน สืบพันธุ์ ฯลฯ

ในละครเวทีของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และภัทราวดีเธียเตอร์ ได้มีการนำสีใบไม้ของต้นสรรพยามาใช้เช่นกัน เมื่อผู้แสดงได้กินใบไม้สีต่างๆ ก็จะแสดงท่าทางสื่อความหมายตามสีของใบไม้ที่กิน ดังตัวอย่าง

สิงห์ไกรภพ : ดิฉัน ตามมาเถอะ นั้นไงพี่จินดา ดันไม้เอะไรนะ พี่จินดา รู้จักไหม ใบมันมีทั้งสีเขียว
สีขาว สีแดง สีทอง แปลกจริงๆ
เทพจินดา : แปลกก็อย่าไปยุ่งกับมันสิ กลับเหอะมีผีหรือเปล่าก็ไม่รู้
สิงห์ไกรภพ : แต่ฉันว่ามันต้องมีของดีมากกว่า เรามาลองกินใบไม้พวกนี้กันไหมละ
เทพจินดา : เอาจันเหอะ เอาทีเถา

(สิงห์ไกรภพกับเทพจินดากินใบไม้แล้วเปลี่ยนร่างตามหน้าาก หน้าากสีขาวยกลาย
เป็นลิง หน้าากสีเขียวกลายเป็นนกแก้ว หน้าากสีทองตัวเป็นทอง จนสุดท้ายถึง
หน้าากนาค เพลงประกอบทำทางที่เปลี่ยนไป)

(มาริสา เกศมณี, 2536: 63)

สิงห์ไกรภพ : หู! พี่ต้นอะไรนะ ทำไมมีใบทั้งสีขาว สีเขียว สีทอง สีแดง ดูแปลกจริงๆนะพี่

เทพจินดา : เฮ้ย แปลกแล้วมีผีหรือเปล่าไม่รู้ล่ะ

สิงห์ไกรภพ : โหนผีหรือพี่ ผีหรือ (สิงห์ไกรภพและเทพจินดาวิ่งหนีกัน) พี่แต่ฉันว่าต้องเป็นของ
ดีมากกว่านี้แน่(เค็ดใบ ไม้) ใบไม้สีขาว อิม กิน ได้ด้วย พี่กิน

เทพจินดา : จะดีหรือ

สิงห์ไกรภพ : ดีซิ กิน(ป้อนเทพจินดา) นี่แน่

(เมื่อทั้งคู่กินใบไม้สีขาวแล้วก็กลายร่างเป็นลิง โดยทำท่าทางเหมือนลิงประกอบเพลง)

สิงห์ไกรภพ : ใบไม้สีเขียว พี่กิน (ป้อนเทพจินดา)

(เมื่อทั้งคู่กินใบไม้สีเขียวทำท่าทางเหมือนนกบินคลอกัน)

สิงห์ไกรภพ : ใบไม้สีทอง พี่กิน(ยื่นใบไม้ให้เทพจินดา) ข้ากินมั่ง

(ทั้งคู่กินใบไม้สีทองแล้วคู่ตัวเอง ตัวประกอบชมว่าหล่อ ทั้งคู่เต้นลีลาประกอบเพลง)

สิงห์ไกรภพ : ใบไม้สีแดง พี่

เทพจินดา : กินเอง

สิงห์ไกรภพ : ข้ากินมั่ง

(เมื่อทั้งคู่กินแล้วกลายร่างเป็นงู ทำท่าทางเหมือนงูเต้นลีลาประกอบเพลง)

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเชียวเตอร์)

จะเห็นได้ว่าทั้งคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และภัทราวดีเชียวเตอร์ ก็นำ
สัญลักษณ์ของคันศรพญาและสีของใบไม้มาใช้ในการแสดงเช่นกัน มีการตีความที่เหมือนกับ
สุนทรภู่ แต่มีการเปลี่ยนจากใบไม้สีเหลืองมาเป็นสีทอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการแสดงที่มีการใช้
แสง สี เสียงประกอบ เมื่ออยู่บนเวทีสีทองนั้นจะดูโดดเด่นกว่าสีเหลือง และสื่อความหมายเรื่องสีได้
ชัดเจน เนื่องจากสีทองในบทละครเวทียังหมายถึงความร่ำรวยอีกด้วย จึงนำสีทองนั้นมาใช้
นอกจากนี้ละครเวทีทั้งสองคณะได้มีการนำหน้าากมาใช้ซึ่งมีความโดดเด่น ทำให้การแสดงนั้นตื่น
ตาตื่นใจมากขึ้น และทำให้สัญลักษณ์เรื่องสีมีความชัดเจนขึ้น

หน้ากาก

ละครเวทีทั้งสองคณะได้มีการใช้น้ำกากมาแสดงร่วมด้วย ทำให้นักแสดงหนึ่งคนสามารถแสดงเป็นตัวละครได้หลายตัว ไม่ต้องใช้นักแสดงจำนวนมาก อีกทั้งทำให้ผู้ชมเห็นความหมายของสีได้อย่างชัดเจนขึ้น การใช้น้ำกากมีความโดดเด่นมากในละครเวทีของละครสองคณะ ซึ่งภัทราวดีเรียเตอร์ได้บอกความหมายของสีผ่านการแสดง ดังนี้

อินธุมาศ : เอาละ เออ พ่อกับแม่นะมีของจะมอบให้เจ้า สีสิ่ง เป็นยิ่งสิ่งใดในโลก

เสียงพากย์ : The King gives to his son the four maks.

สิ่งแรกมีสีขาว คือ ความรัก จงรักษาไว้ด้วยใจภักดี (นำหน้ากากสีขาวมาใส่)

เสียงพากย์ : White signifies love.

สอง สีเขียว ปราดเปรียวอิสระจะชนะพันธนาการมารทั้งหลาย (นำหน้ากากสีเขียวมาใส่)

เสียงพากย์ : Green means freedom.

สาม สีทองต้องประกายคนทั้งหลายก้มหัวให้ตัวทอง (นำหน้ากากสีทองมาใส่)

เสียงพากย์ : Gold offers prosperity.

สี่ สีแดงอำนาจราชศักดิ์ ใช้ให้ระวังนะลูกรัก มันจะชักสู่สนามแห่งความตาย (นำหน้ากากสีแดงมาใส่)

เสียงพากย์ : Red restores power.

(ละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเรียเตอร์)

ทั้ง 4 สิ่งนี้ เป็นสิ่งที่ใครๆ ก็อยากมีอยากได้ ซึ่งคงคาประลัยรู้ถึงเหตุผลข้อนี้เป็นอย่างดีจึงนำมาหลอกล่อบริวารทั้งหลายให้มาเป็นพวกตนดังตัวอย่าง

คงคาประลัย : พระมารดาจะมีโอรสตัวเราก็จะหมดความหมาย ใครที่โหนกมันจะรักคนอื่นยิ่งกว่าลูก เราจะอยู่นิ่งไม่ได้ต้องคิดทำอะไรสักอย่าง แล้วยังพวกเสนาทั้งหลายอีกเล่า เราตกอับพลาดพลั้งอย่างนี้แล้วก็จะพากันเกลียดชังดูหมิ่น ขึ้นปด้อยซ้ำจะเป็นหมาหัวเน่ามองหน้าผู้ใดไม่ได้ เราต้องหาพวกพ้องด้วยของ 4 สิ่ง นี้ (คงคาประลัยดึงหน้ากากทั้ง 4 ออกมาจากต้นไม้) เฮ้ยๆ พวกมึงมาทางนี้ซิ มาดูอะไรนี้ สวยไหม

ทหาร : อ้ออ้ออะไรนะ

คงคาประลัย : สีเชียวนี้มีอิสระเสรี มึงอยากได้ไหมละ

ทหาร 1 : ออยาก ออยาก ข้าอยากมี ไม่ต้องถูกใครกดขี่ (รับหน้ากากสีเชียวมาใส่)

คงคาประลัย : นี่ สีทองคำ ความร่ำรวย มึงคนไหนอยากได้บ้าง

ทหาร 2 : ออยาก ออยาก ข้าอยากร่ำรวย (รับหน้ากากทองมาใส่)

คงคาประลัย : เหลือแต่แม่สาวน้อยนี่ ต้องเอาความรักเข้าล่อ นี่สีขาวของความรัก เจ้าอยากได้ไหม

สาวใช้ : ออยาก ออยาก ข้าอยากมีความรัก (รับหน้ากากสีขาวมาใส่)

คงคาประลัย : เอาสิ เหลือสีแดงนาคี อำนาจนี้สำหรับเรา (ใส่หน้ากากสีแดง กลองรัว คงคาประลัย

ใส่หน้ากากสีแดงนาคีวงนำหน้าบริวารตามหลังวิ่งเข้าฉากไป เมื่อออกมาอีกที่ตัว

ละครวิ่งไล่จับกุมอินทมาศกับจันทร์ อินทมาศกับจันทร์หนีขึ้นไปอยู่บนยกพื้น

สมมุติเป็นเชิงเทิน คงคาประลัยกับพรรคพวกล้อมอยู่ที่พื้น)

(มารีสา เกศมณี, 2536: 53-54)

คงคาประลัย : พระมารดาจะมีโอรส งั้นตัวข้าก็หมดความหมาย ใครที่โหนกมันจะรักคนอื่นยิ่งกว่าลูกของมันเอง แล้วยังพวกเสนาทั้งหลายอีกเล่า ถ้าเราดกอับพลาดพลั้งอย่างนี้แล้ว มันก็จะพากันเกลียดชังดูหมิ่น ถ้าขึ้นปล่อยข้าเราจะเป็นหมาหัวเน่าอย่างนั้นนะหรือ เราจะอยู่หนึ่งไม่ได้ต้องคิดทำอะไรสักอย่าง เราต้องหาพวกพ้อง เราจะหาพวกพ้องด้วยของ 4 สิ่งนี้(คงคาประลัยหยิบหน้ากากขึ้นมาจากผู้แสดงที่นั่งอยู่) เฮ้ยๆ พวกมึงมาทางนี้หน่อยซิ มึง มาดูอะไรนี้ สวยไหม

คงคาประลัย : สีเชียวนี้มีอิสระและเสรี มึงคนไหนอยากได้บ้าง

(ทหาร1 ทำท่าออยากได้)

คงคาประลัย : ออยากได้ไซ้ไหม มาเอามามะ

(ทั้งสองเดินลีลาประกอบเพลง ทหาร1 รับหน้ากากมาใส่)

เสียงพากย์ : และแล้วคงคาประลัยก็หาสมัครพรรคพวกด้วยการซื้อเสียง

คงคาประลัย : แล้วอย่าลืมเป็นพวกข้าล่ะ ดีมาก สีทองของความร่ำรวย มึงอยากได้มะ

ทหาร 2 : ออยาก ออยาก ข้าอยากร่ำรวย (แสดงลีลาประกอบและรับหน้ากากมาใส่)

คงคาประลัย : เหลือแต่แม่สาวน้อยนี่ ต้องเอาความรักเข้าล่อ สีขาวของความรัก เจ้าอยากได้ไหม

สาวใช้ : ออยาก ออยาก ข้าอยากมีความรัก (แสดงลีลาประกอบและรับหน้ากากมาใส่)

คงคาประลัย : สีแดงนาคี อำนาจนี้สำหรับข้า ข้าจะล้างแค้นแทนคุณพระบิดุเรศ ให้เรื่องเดชลือ

แจ้งทุกแห่งหน พระราชามันฆ่าบิดาให้วายชน พวกท่านๆ จะช่วยเราหรือไม่

(ตัวประกอบร้องบอกเอาด้วย และร้องฆ่ามัน คงคาประลัยนำพรศพมาจับทำวอนอุมาศและ
จันทร์ ทั้งสองหนีไปอยู่บนขกพื้น คงคาประลัยกับพวกล้อมอยู่ที่พื้น)

(สิ่งทโกรภพของภทราวดศีเชียเตอร์)

จากตัวอย่างทำให้เห็นถึงการใชัสัญลักษณ์ของสีได้อย่างชัดเจนเหมาะสม และคง
ความหมายตามต้นฉบับของสุนทรภู์ ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนสีของใบไม้ไปบ้าง ก็เพื่อความเหมาะสม
ตามรูปแบบของการแสดง นอกจากนี้ยังมีการใช้น้ำากาสีต่างๆ สื่อความหมาย โดยเพิ่ม
ความหมายเข้าไปคือ สีเหลือง และสีขาว โดยสีเหลืองเพิ่มความหมายเรื่องความมั่งคั่ง ร่ำรวย ส่วนสี
ขาวเพิ่มความหมายเรื่องของการรักซึ่งมีในตัวมนุษย์ทุกคน ในเพลงหน้าากของบทละครเวทีทั้ง
สองคณะได้มีการใชัสัญลักษณ์ของสี ให้ข้อคิดจากบทละครเวทีเรื่องสิ่งทโกรภพ ดังนี้

เพลงหน้าาก

คนเรามีหลายหน้า
ทั้งหน้าเงินหน้าโง
หน้าบูคหน้าบาก
หน้าากหลากสี
สีแดงนาคีมี่อำนาจ
สีขาวลึงลมเสพสมรัก
เขียวนกแก้วหินฟ้าหาวเสรี
สีสีทองคำสีร่ำรวย
ทั้งสีสีมีในใจมนุษย์
สุดแต่สีสคไสไหนจะเด่น
อันความทุกข์สุขสันต์ความลำเค็ญ
เปลี่ยนแปรเป็นไปตามสีที่ในใจ

(มารีสา เกศมณี, 2536: 47)

จากบทเพลงทำให้เห็นว่าอำนาจ ความรัก อิสระเสรีและความร่ำรวยเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ
การที่เราจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับจิตใจเป็นสำคัญ เพราะใจแปรเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ต้องควบคุม
ใจให้ดี และจากการศึกษาทั้งหมดทำให้เห็นว่าสัญลักษณ์ในเรื่องสิ่งทโกรภพ โดยเฉพาะสีมีความ
โดดเด่นมาก และมีความเป็นสากลไม่ว่าชาติใดก็เข้าใจได้

เพื่อให้เห็นถึงสัญลักษณ์ในเรื่องสิ่งทอกราฟที่มีการดัดแปลงเป็นบทละครเวทีได้อย่างชัดเจน จึงมีการเปรียบเทียบโดยใช้ตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบสัญลักษณ์เรื่องสิ่งทอกราฟ

สี	นิทานคำกลอนเรื่อง สิ่งทอกราฟของสุนทรภู่	ละครเวทีเรื่องสิ่งทอกราฟ ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	ละครเวทีเรื่องสิ่งทอกราฟ ของภัทราวดีเธียเตอร์
สีเขียว	นกแก้ว อีสรภาพ	นกแก้ว อีสรภาพ	นกแก้ว อีสรภาพ
สีแดง	นาค อำนาจ	นาค อำนาจ	นาค อำนาจ
สีเหลือง	รูปงาม	รูปงาม ร่ำรวย	รูปงาม ร่ำรวย
สีขาว	สิงลม สัญชาติญาณ ที่มีมาแต่กำเนิดของมนุษย์ เช่น กิน นอน สืบพันธุ์ ฯลฯ	สิงลม สัญชาติญาณ ที่มีมาแต่กำเนิดของ มนุษย์เช่น กิน นอน สืบพันธุ์ ฯลฯ ความรัก	สิงลม สัญชาติญาณที่มีมา แต่กำเนิดของมนุษย์เช่น กิน นอน สืบพันธุ์ ฯลฯ ความรัก

ภาษา

ภาษาในนิทานคำกลอนเรื่องสิ่งทอกราฟของสุนทรภู่เป็นภาษาของกวีที่แต่งในสมัยนั้น คือ สมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และเป็นร้อยกรอง เมื่อนำมาทำเป็นบทละครเวทีจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม ดังตัวอย่าง

ตอนมเหสีจันทรผืน ในสิ่งทอกราฟของสุนทรภู่ได้บรรยายถึงภาพความฝันของมเหสีจันทรดังนี้

นุชนาฎหาวาดทรงสุบินนิมิต	ว่าอาทิตย์ตกลงตรงบรรจฐรณ์
นางกลืนไว้ในอุราให้อาวรณ์	วิชาธรหนึ่งเหาะระเห็จมา
เข้าแหะทรวงชิงดวงพระสุริย์ศรี	ระเห็จหนีไปในห้องพระเวหา
สว่างแสงแจ่มแจ้งทั้งโลกา	นางผวาหวาดพื้นดินบรรทม

(พ.ณ ประมวลฎมารค, 2501: 14)

เมื่อนำมาทำเป็นละครเวทีได้มีการดัดแปลงบทคือ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นำมาถอดเป็นร้อยแก้ว ส่วนภัทราวดีเธียเตอร์นำบทร้อยกรองของสุนทรภู่มาใช้ในบทละครเวทีและมีบทพากย์เป็นภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้ชมชาวต่างชาติเข้าใจ ดังตัวอย่าง

ฉาก 2 ห้องบรรทมเวลากลางคืน (ปากสิงห์)

อินธุมาศกับจันทรบรรทม นางจันทรฝันว่าพระอาทิตย์มาตกลงตรงหน้านางคว้าเอาไว้มีวิทย์ยาธรรมาแย่งชิงเอาไป แสงสว่างส่องทั่วโลก(ความฝันแสดงเป็นทำไม้)

จันทร : ทูลกระหม่อมเพคะ ดื่นเถอะ

อินธุมาศ : อะไรหรือ แม่จันทร

จันทร : หม่อมฉันฝันประหลาด

อินธุมาศ : เอ้าว่าไปให้ประหลาดจริงๆ นะ

จันทร : หม่อมฉันฝันว่าดวงอาทิตย์ตกลงบนที่นอน หม่อมฉันกลืนเอาไว้

อินธุมาศ : ก็ประหลาดจริงๆ แหะ อย่างนี้เขาว่าเราจะได้ลูก

จันทร : แต่มีวิทย์ยาธรรตนหนึ่งตรงเข้ามาแหะออกล้วงเอาดวงอาทิตย์นั้นไปเพคะ

(มาริสสา เกศมณี, 2536: 51)

ฉาก 2 ห้องบรรทมเวลากลางคืน (ปากสิงห์)

(อ่านทำนองเสนาะ อินธุมาศและจันทรนอนข้างกันบนเตียงนอน

นุชนาฎหาวาดทรงสุบินนิมิต

ว่าอาทิตย์ตกลงตรงบรรจฐรณ์

นางกลืนไว้ในอุราให้อาวรณ์

วิชาธรหนึ่งเหาะระเห็จมา

เข้าไปแหะทรวงชิงดวงพระสุริย์ศรี

(ระเห็จหนีไปในห้องพระเวหา)

สว่างแสงแจ่มแจ้งทั้งโลกา
(นางผวาทวาดพื้นดินบรรทม)

จันทร์ : ออย่า ออย่าเอาไป เอาคืนมา ออย่าเอาไป เอาคืนมา ออย่า (สะดุ้งตื่น) ตื่นเถอะเพคะ
พระองค์ ตื่นเถอะ

อินธุมาศ : มีอะไรหรือๆ ทำใจดีๆ

จันทร์ : หม่อมฉันฝันประหลาดเพคะ

อินธุมาศ : ฝันประหลาด เป็นอะไรหรือ

จันทร์ : ฝันว่า

เสียงพากย์ : The queen dreamt that the sun descended upon her. She swallowed it but an angel appeared and took the sun away.

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเซี่ยเตอร์)

ตอนโหราทำนายความฝัน ดังตัวอย่าง

ก็รู้ว่ากาลปักษ์ประจักษ์วัน	พุกกับจันทร์สู่ศุกร์อังการตาม
ชะตาฟ้องสองกระษัตริย์ประหัตสะ	สุรินทะทับแขกเป็นเสี้ยนหนาม
ประจักษ์จิตคิดคุณแล้วทูลความ	ต้องในยามสังหรณ์สุราลัย
แม่นโถมยงทรงครรภ์พระโอรส	จะยั้งศเพียงพื้นแผ่นดินไหว
พระเคราะห์ต้องสององค์พระทรงชัย	ราหูให้โทษถอยพระเดชา
จะพลัดพรากจากเสวตฉัตรแก้ว	แต่คลาดแคล้วราชย์ไม่สังขาร์
ด้วยนิมิตนั้นมาติดดวงชะตา	หนึ่งลูกยามือจะคลอดออกจากครรภ์
จะมีผู้รู้ไสยศาสตร์เวท	มาพรากไปจากประเทศเหมือนความฝัน
ต่อنانไปจึงจะได้มาพบกัน	คืนถวัลยราชเรื่องปรีชาชาญ

(พ.ณ ประมวลฎมารค, 2501: 14-15)

โหรา : พุกกับจันทร์สู่ศุกร์อังการตาม จะเกิดเสี้ยนหนามในแผ่นดิน ทั้งสองพระองค์กำลังจะมี
เคราะห์จากผู้ที่ทรงรักจะหักหาญย่ำยี ถึงขนาดต้องพลัดพรากจากเสวตฉัตร แม้จะทรง
พระครรภ์พระโอรสที่มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ แต่มีราหูคอยถอยพระเดชานุภาพ จะมีผู้รู้เวท
มนตร์มาพรากโอรสเอาไป ต่อภายหน้าจึงได้กลับมาพบกัน ส่วนพระองค์นั้นหมดพระ

เคราะห์ ก็จะได้ราชสมบัติคืนพระเจ้าค่ะ

(มารีสา เกศมณี, 2536: 52)

โหรา : (ร้อง) พุทธกับจันทร์คู่สุภังค์อังการตาม จะเกิดเสียนนามในแผ่นดิน
(พูด) ทั้งสององค์จะมีเคราะห์ จะพลัดพรากจากเสวตฉัตรแก้วแต่เกล้าเกล้าราชย์
ไม่สังขาร์

เสียงพากย์ : The dream means the king beloved one will destroy him and take away the
Throne. The king will be exile and a son will be born and he'll rescue the
Kingdom after the bad fortune is over.

โหรา : (ร้อง) แม้จะทรงพระครรรภ์พระโอรสที่มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่
(พูด) แต่มีราหูคอยถอยพระเดชานุภาพ จะมีผู้รู้ไสยศาสตร์เวทมาพรากไปจาก
ประเทศเหมือนความฝันต่อมานั้น ไปจึงจะได้กลับมาพบกัน
(ร้อง) ส่วนพระองค์นั้นหมดพระเคราะห์ก็จะได้ราชสมบัติคืน
(พูด) พระเจ้าค่ะ แม้ผิดคำทำนายนี้ขอถวายชีวิต

(สิงห์ ไกรภพของภัทราวดีเชี่ยเตอร์)

จะเห็นได้ว่ามีการนำหลักการดัดแปลงมาใช้คือ มีการนำศัพท์สำนวนเดิมมาปรุงแต่งใหม่
และนำคำพูดของตัวละครมาใช้เป็นบทสนทนาในละครเวทีซึ่งได้ใจความตรงกันกับนิทานคำกลอน
และไม่เสียความ ในกรณีที่เป็นร้อยกรองก็นำมาตัดต่อ คือ “พุทธกับจันทร์คู่สุภังค์อังการตาม” ซึ่ง
ปรากฏในบทละครเวทีของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และบทละครเวทีของภัทราว
ดีเชี่ยเตอร์ ในตัวอย่างเป็นการทำนายฝันของมเหสีจันทร์จะเห็นว่าคำที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นภาษาโหร
ซึ่งทำนายจากดวงดาวถ้าราหูตกอยู่ที่ดาวใดก็จะเกิดเคราะห์ เมื่อนำมาเป็นบทละครเวทีแม้มีการตัด
ทอนบ้างก็ยังสามารถเข้าใจได้

ตอนใดเป็นบทสนทนาของชาวบ้านก็นำบทหรือคำพูดของตัวละครนั้นมาใช้ ดังตัวอย่าง

เอ็งจะไปภูให้ปรารภแทน	คู่อ่อนแอ้นเสื่อพมมันขบตาย
อยู่กับกูเถิดสู้อย่างกลัวเสื่อ	เที้ยวยิงเนือยงซ้างมาอย่างขาย
อยู่บ้านเมืองเคืองใจไม่สบาย	อ้ายมูลนายเบียดเบียนทั้งคาปี
อันที่ทางกว้างขวางเป็นไหนๆ	เอ็งอยู่ได้ฟัวเมียเกษมศรี

ทั้งที่นอนหมอนใหม่ล้วนดี ๆ เองกับอินางเมียนั่นชื่อไร ๆ

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 23)

เพิก : อยู่กับกูใหม่ละ ที่ทางออกกว้างลมไป เทียวยิงเนื้อยิงช้างมาอย่างขายอยู่กับกูไม่ต้องกลัวเสือ
เออ มึงกับอินางเมียนั่นชื่อไร

(มาริสสา เกศมณี, 2536: 58)

เพิก : เออ ชื่อแปลกเว้ย ไม่ต้องกลัวหอรอก อยู่กับกูก็ได้เลือกที่เอาสะดวกตรงไหนก็ตามใจที่
ทางออกกว้างขวางอยู่กับกูนะ เทียวยิงเนื้อยิงช้างมาอย่างขาย อยู่กับกูไม่ต้องกลัวเสือหอรอก
กูชื่อพรานเพิกพ่อวีแถมแม่ไ้อัดัน

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเชียวเตอร์)

ตอนที่มหีสัจจันทรพูดกับพรานเพิก

ส่วนพรานเห็นสองรำน้ำตาไหล	ให้สงสัยซักถามตามฉงน
เองเป็นไรร้องให้ทั้งสองคน	นฤมลแจ้งการพวกรานไพร
พระไม่เคยจะเสวยพริกเทศเผ็ด	เคี้ยวเข้าเม็ดหนึ่งก็น้ำพระเนตรไหล
อ้ายพรานป่าวแม่เจ้าอีชาวไพร	ยังกระไรบ้านกูอยู่ไม่เคย
เมื่อน้ำตาว่าน้ำพระเนตรเล่า	แต่กินเข้ากับปลาว่าเสวย
นางกัมพัตร์นึ่งไปมิได้เขย	แล้วก็เลยอ้อมโอชโภชนา

(พ.ณ ประมวลกฎหมาย, 2501: 23)

จันทร : เอ้อ ไม่ได้เป็นอะไรหอรอกพ่อพราน ท่านไม่เคยเสวยพริกเคี้ยวเข้าเม็ดหนึ่งเลยน้ำพระ
เนตรไหล

เพิก : อูแม่เจ้า อีชาวป่านี่พูดแปลก น้ำตาว่าน้ำพระเนตร แดกข้าวกับปลาร้าก็ว่าเสวยกูไม่
เคยได้ยันทะ

(มาริสสา เกศมณี, 2536: 58)

เพิก : มึงเป็นอะไร

จันทร : เออ ไม่ได้เป็นอะไรหอรอกพ่อพราน ท่านไม่เคยเสวยพริกน่ะจะพอเคี้ยวเข้าเม็ดหนึ่ง

เลขน้ำพระเนตรไหล

เพิก : อูแม่เจ้า อีกคนบ้านป่านี่พูดแปลก น้ำเนตรๆ ฎไม่รู้จักหрок แดกข้าวกับปลาว่าก็ว่า
ทรงเสวยพิลึกเว้ย ฎไม่เคยได้ยินหว่า

(สิงห์ไกรภพของภทราวดีเซียเตอร์)

เห็นได้ว่าการใช้ภาษาในนิทานคำกลอนและบทละครเวทีจะคำนึงถึงความสมจริง คือตัวละครอยู่ในสถานะใดก็พูดในสถานะนั้น ถึงจะมีการเปลี่ยนจากร้อยกรองเป็นร้อยแก้ว ความหมายก็ยังคงเดิม

การสื่อความหมายในสังคม

การแต่งนิทานนอกจากจะให้ข้อคิด หรือเพื่อความสนุกสนานแล้ว ยังเพื่อสื่อความหมายในสังคมอีกด้วย ดังเช่นประโยคที่ว่า “ดูละครแล้วข้อนคุณตัว” ประโยคนี้สื่อให้เห็นได้อย่างดีว่าละครกับชีวิตจริงนั้น ไม่ต่างกันเพราะละครก็มาจากชีวิตจริงนั่นเอง นิทานและละครถ้าไกลจากชีวิตจริงมากเกินไป คนอ่านหรือคนดูย่อมไม่สามารถจินตนาการตามไปได้ นอกจากนี้นิทานและละครสะท้อนถึงสังคมในสมัยนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่ที่แสดงความคิดของตัวละครและผู้แต่งอย่างชัดเจนดังที่กล่าวมาแล้วในส่วนที่เกี่ยวกับแก่นเรื่องและการตีความ

การสื่อความหมายคือการที่ผู้แต่งได้ประมวลความคิดและความเชื่อของผู้อ่านหรือผู้รับสารออกมา อันเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้อ่านติดตามและเข้าใจแนวความคิดของผู้แต่งหรือผู้เขียนบทละครได้ การสื่อสารที่ดีนั้นต้องประกอบด้วย

1. ผู้ส่งสาร คือ ผู้เขียนหรือผู้แต่ง
2. สาร คือ สิ่งที่ผู้เขียนหรือผู้แต่งต้องการสื่อออกไป
3. ผู้รับสาร คือ ผู้รับสิ่งที่ผู้เขียนหรือผู้แต่งได้สื่อมาแล้ว
4. สื่อหรือช่องทาง คือ เครื่องมือในการส่งสาร ในที่นี้คือบทกลอนและบทละครเวทีผ่านการอ่านและการแสดง

การสื่อความในที่นี้เป็นการสื่อสารในรูปแบบของการเขียนบทกลอนและบทละครเวทีผ่านสื่อการแสดงซึ่งจะสัมฤทธิ์ผลได้นั้นผู้เขียนต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของภาษาเป็นอย่างดี

สำหรับเรื่องสิ่งไหนที่ได้ออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นรวมไปถึงแนวคิด ลักษณะอารมณ์ของตัวละคร แม้กระทั่งฉาก ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพและสามารถคล้อยตามผู้แต่งได้ ทั้งนี้ผู้อ่านต้องมีความรู้ทางภาษาคำด้วยจึงจะสามารถเข้าใจในสิ่งที่ผู้แต่งต้องการสื่อออกมา

สำหรับบทละครเวทีนั้นเป็นการเขียนขึ้นเพื่อการแสดงจึงต่างจากบทกลอนที่เขียนเพื่อการอ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนบทละครเวทีสมัยใหม่ที่นำมาจากวรรณคดีจำเป็นต้องอ่านและทำความเข้าใจให้เป็นอย่างดี เพราะวรรณคดีเป็นคำกลอนต้องมีการแปลเป็นร้อยแก้วก่อนจึงนำมาเขียนได้ เมื่อเขียนเป็นบทละครแล้วมีการสื่อความ โดยการแสดง นักแสดงจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่จะสื่อออกมาให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อเรื่องได้ ซึ่งนักแสดงต้องได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นการใช้ น้ำเสียง สีตา ท่าทางการแสดงต่างๆ ทั้งนี้บทละครเวทีได้มีการเขียนรายละเอียดในเรื่องนี้ไว้ด้วย ดังตัวอย่าง

อินธุมาศ : (ปลอบจันทร์ นักแสดงอื่นเข้ามา) หักใจเสียเถิดน้อง อย่าร้องไห้เลย สงสารลูกในท้องจะพลอยเศร้าหมองไปด้วย จริงดังคำทำนายของโหรแล้ว เจ้าจงปลดเครื่องทรงออกจะได้เดินทางกันอย่างไพบ่ (อินธุมาศกับจันทร์ถอดเครื่องประดับออกห่อแล้วออกเดินทางไปทางจากที่เป็น โครงหลังคากระท่อม)

(มารีสา เกศมณี, 2536: 56-57)

อินธุมาศ : (ปลอบจันทร์) จันทรหักใจเสียเถิดน้อง อย่าร้องไห้ จะพลอยให้ลูกในท้องเศร้าหมองไปด้วย นี่เป็นจริงดังคำทำนายของโหรแล้วละ เอาละ แม่จงเปลื้องเครื่องทรงออกเสียเถะเราจะได้เดินทางกันต่อไปอย่างไพบ่

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเซียเตอร์)

นอกจากนี้บทพูดในละครเวทีนั้นว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นส่วนที่ทำให้คนดูหรือผู้ชมเข้าใจถึงเนื้อเรื่องหรือเหตุการณ์ทั้งหมด จะเห็นได้ว่าบทละครต้องมีบทสนทนาโต้ตอบกันของตัวละคร ต้องมีความกระชับเข้าใจได้ในทันที การใช้คำพูดต้องเหมาะสมกับตัวละคร ทำให้ละครดำเนินเรื่องไปได้โดยไม่ติดขัด ดังตัวอย่าง

อินธุมาศ : เอ้อ ข้าเป็นคนเมืองมิลิตา มามีเมียอยู่ในป่า ตอนนี้นางทรงครรภ์

เพิก : เออ คั่นอะไรก็เกาไปซิ

แต : มันพูดแปลกๆ แะะ

(มารีสา เกศมณี, 2536: 57)

อินธุมาศ : คือ ฉันเป็นชาวเมืองมิลิตา และฉันมาเมียอยู่ในป่า ตอนนี้นางทรงครรภ์

เพิก : มิ่งทรงคั่นมิ่งก็ทรงเกาไปซิมาบอกอะไรกู

แต : พูดแปลก เฮ้ย

(สิงห์ไกรภพของภทราวดีเซียเตอร์)

จะเห็นได้ว่าคำพูดของกษัตริย์และชาวบ้านจะไม่เหมือนกัน การใช้คำพูดแบบกษัตริย์ต้องใช้คำราชาศัพท์ แต่ถ้าเป็นชาวบ้านยิ่งถ้าเป็นชาวป่าชาวเขาจะพูดอีกแบบหนึ่ง อาจไม่ไพเราะแต่ดูจริงใจ ดังนั้นการทาบทละครเวทีต้องคำนึงถึงความสมจริงด้วย เพื่อคนดูจะได้เชื่อในเรื่องราวหรือสิ่งที่คุณต้องการนำเสนอและสื่อถึงคนดูได้

การสื่อความหมายในสังคมสำหรับเรื่องสิงห์ไกรภพแล้วถือได้ว่าเป็นเรื่องที่สื่อความหมายได้ดีเรื่องหนึ่ง แม้จะมีการตีความหมายในเรื่องของใบไม้สีต่างๆ แต่ก็มีกรอบอธิบายไปในตัวว่าใบไม้แต่ละสีหมายถึงอะไร ซึ่งจะเห็นได้จากการที่นำนิทานคำกลอนเรื่องนี้มาทำเป็นบทละครเวที ทั้งของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรและภทราวดีเซียเตอร์ก็มีการตีความที่คล้ายคลึงกัน การสื่อความหมายจึงไม่ต่างกันมากนัก ดังตัวอย่าง

เจ้าพราหมณ์ไปเก็บใบขวานั้นมา

เป็นลึงลม โลดไล่กันใกล้

เอาใบเขียวเขียวตามรูปก็กลาย

เอาน้ำกลืนกินเป็นมนุษย์ได้

แล้วเอาใบไม้เหลืองมากินลง

แล้วเขียวกินตรงหน้าพระน้องชาย

แล้วกินน้ำรูปนั้นจึงพลันหาย

เป็นนกแก้วแพรพราวบินลำพอง

เจ้าชობใจสรวลสันต์กันทั้งสอง

เนื้อเป็นทองธรรมชาติสะอาดตา

(พ.ณ ประมวญมารค, 2501: 45)

(สิงห์ไกรภพกับเทพจินดากินใบไม้แล้วเปลี่ยนร่างตามหน้ากาก หน้ากากสีเขียวกลายเป็นลึง หน้ากากสีเขียวกลายเป็นนกแก้ว หน้ากากสีทองตัวเป็นทอง จนสุดท้ายถึงหน้ากากนาค เพลง

ประกอบท่าทางที่เปลี่ยนไป)

(มารีสา เกศมณี, 2536: 63)

(เมื่อทั้งคู่กินใบไม้สีเขียวแล้วก็กลายร่างเป็นลิงโดยทำท่าทางเหมือนลิงประกอบเพลง)

สิงห์ไกรภพ : ใบไม้สีเขียว พี่กิน (ป้อนเทพจินดา)

(เมื่อทั้งคู่กินใบไม้สีเขียวทำท่าทางเหมือนนกบินคลอกัน)

สิงห์ไกรภพ : ใบไม้สีทอง พี่กิน (ยื่นใบไม้ให้เทพจินดากิน) ข้ากินมั่ง

(ทั้งคู่กินใบไม้สีทองแล้วคู่ตัวเอง ตัวประกอบชมว่าหล่อ ทั้งคู่เต้นลีลาประกอบเพลง)

สิงห์ไกรภพ : ใบไม้สีแดง พี่

เทพจินดา : กินเอง

สิงห์ไกรภพ : ข้ากินมั่ง

(เมื่อทั้งคู่กินแล้วกลายร่างเป็นงู ทำท่าทางเหมือนงูเต้นลีลาประกอบเพลง)

(สิงห์ไกรภพของภัทราวดีเชียวเตอร์)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดการนำนิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่มาดัดแปลงเป็นละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเชียวเตอร์ทำให้ทราบว่ายังคงแก่นเรื่อง การตีความ และการสื่อความหมายในสังคมตรงตามต้นฉบับอยู่ ส่วนเนื้อหา การสร้างตัวละคร ฉาก การใช้สัญลักษณ์ และภาษา มีดัดแปลงบ้างตามความเหมาะสมเนื่องจากรูปแบบการแสดงที่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและใช้การแสดงแบบตะวันตกเข้ามาผสมผสานเป็นรูปแบบละครเวทีสมัยใหม่อีกทั้งองค์ประกอบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแสง สี เสียง ทำให้การแสดงนั้นมีสีสันน่าชมมากขึ้น

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากการศึกษาการนำนิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่มาดัดแปลงเป็นบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเธียเตอร์ มีดังนี้

เนื่องจากสิงห์ไกรภพเป็นนิทานคำกลอนเรื่องยาว แต่การแสดงละครเวทีมีข้อจำกัดเรื่องเวลา ดังนั้นผู้เขียนบทจึงมีการตัดทอนส่วนที่ไม่จำเป็นออกไป และเพิ่มเติมบทลงไปเพื่อความเหมาะสม ดังจะเห็นได้จากบทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพทั้งของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และภัทราวดีเธียเตอร์ จะไม่แสดงเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบเหมือนกับต้นฉบับ แต่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหา การสร้างตัวละคร จากการใช้สัญลักษณ์ และภาษา ดังนี้

1. เนื้อหา มีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของเรื่องและผู้สร้างละคร เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาการแสดง จึงไม่ได้นำเรื่องมาทั้งหมด และเปลี่ยนรายละเอียดเนื้อหาบางส่วน ได้แก่ ตอนจบของเรื่อง ชื่อเมือง แม้แต่บทละครของทั้งสองคณะก็มีการปรับเปลี่ยนเช่นกัน คือ อายุของสิงห์ไกรภพ เพื่อให้เหมาะกับนักแสดง และบทละครบางตอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้สร้างละคร และรูปแบบในการแสดง

2. การสร้างตัวละคร ตัวละครหลักคือ สิงห์ไกรภพ นางสร้อยสุดา พราหมณ์เทพจินดา ท้าวอินธุมาศ ตัวละครคงเดิมตามต้นฉบับของสุนทรภู่ พระมเหสีจันทร์ ยักษ์พินทุมาร พรานเพิก นางแต ต้น มีการเพิ่มบทบาท อุปนิสัยตามความเหมาะสม เพื่อความสนุกของเรื่อง

3. จาก การเขียนบทละครเวทีไม่ต้องมีการบรรยายฉาก เนื่องจากผู้ชมสามารถมองเห็นได้ และผู้ชมทราบได้จากบทสนทนาของตัวละคร ด้านเวที มีการยกพื้นสูงขึ้นให้คนดูเห็นการแสดงได้ชัดเจน และฉากสามารถเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ มีการใช้แสง สี เสียงประกอบการแสดงให้ดูสมจริงยิ่งขึ้น

4. สัญลักษณ์ คงตามต้นฉบับเดิมของสุนทรภู่แต่มีการเปลี่ยนสีไปไม่จากสีเหลืองเป็นสีทอง เนื่องจากรูปแบบการแสดง และความหมายของสีจะได้ชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการใช้หน้ากากรูปต่างๆ เป็นการเน้นการใช้สัญลักษณ์ในละครเวทีทั้งสองคณะ ทำให้เรื่องนี้มีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้น

5. ภาษา มีการนำศัพท์สำนวนเดิมมาปรุงแต่งใหม่ และนำคำพูดของตัวละครมาใช้เป็นบทสนทนาในละครเวที ในกรณีที่เป็นร้อยกรองก็นำมาตัดต่อ แต่ก็ไม่ได้เสียความแต่อย่างใดและเหมาะสมกับการแสดง

ส่วนแก่นเรื่อง การตีความ และการสื่อความหมายในสังคมยังคงเดิม

อย่างไรก็ตามวรรณคดีไทยที่ถูกดัดแปลงเป็นบทละครเวทีมีอยู่ด้วยกันหลายเรื่องแต่จำกัดอยู่ในวงแคบ บางเรื่องแสดงเพียงวาระเดียวก็เงียบไป ทำให้การเติบโตช้ามาก และขาดปัจจัยสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากภาครัฐบาลที่จะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมมากกว่า ดังที่ มาร์ต สารีวาท ได้ให้สัมภาษณ์ใน คม ชัด ลึก (2549: 28) ว่า

ละครเวทีที่บ้านเรา มันเกิดและเติบโตในวงของคนมีการศึกษามากกว่า ทำให้การเติบโตช้ามาก โดยเฉพาะละครเวทีสมัยใหม่มีให้ดูน้อยมาก ซึ่งจะเกิดจากคนที่ไปเรียนเมืองนอกแล้วมาทำตรงนี้เลยไม่แพร่หลายไปสู่ประชาชนมากเท่าที่ควร เรียกว่าคนทำก็น้อย คนเล่นก็น้อย คนดูก็ยิ่งเป็นกลุ่มแคบ

นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่า

รัฐบาลจะห่วงใยศิลปวัฒนธรรมประจำชาติที่ดั้งเดิมมากกว่า แต่ของประจำชาติที่เราพยายามอนุรักษ์เอาไว้บางที่ยังจะไม่รอด เพราะฉะนั้นเรื่องจะให้หันมาทุ่มเทกับละครเวทีที่ยากเข้าไปใหญ่ แต่จะบอกว่าเพราะคนดูไม่ชอบไม่ได้ โทษคนดูไม่ได้ เราไม่มีให้เขาดูมากกว่า

ดังนั้นไม่เฉพาะภาครัฐบาลเท่านั้น แม้แต่เอกชนหรือมีผู้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมวงการละครเวทีก็สามารถขยายตัวมากขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

การดัดแปลงวรรณคดีไทยแบบดั้งเดิมมาเป็นบทละครเวทีนั้นถือได้ว่าเป็นการทำให้วรรณคดีไทยให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลายได้ทางหนึ่ง ผู้ที่จะศึกษาหรือทำการวิจัยด้านนี้สามารถหาข้อมูลและทำต่อเนื่องได้ ซึ่งอาจเป็นการนำวรรณคดีไทยมาแปลงเป็นบทละครวิทยุหรือบทละครโทรทัศน์ได้ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงกระบวนการเหล่านั้น และนำมาศึกษาเปรียบเทียบกันได้อีกทั้งนำไปใช้กับงานเขียนชนิดอื่นๆ ได้อีก เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้ให้ผู้สนใจศึกษาได้อีกต่อไป

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมศิลปากร. 2529. **ประวัติผู้ทรงคุณวุฒิทางศิลปะ เล่ม 2**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์หัตถศิลป์.

_____. 2541. การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องอิทธิพลกลอนอ่านในนิทานคำกลอนของ
สุนทรภู่. กรุงเทพมหานคร.

_____. 2543. **ชีวิตและงานของสุนทรภู่**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ไพลินบุ๊ก
เน็ต จำกัด.

_____. 2545. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเรื่อง “เศรษฐกิจ การเมือง เรื่องสุนทรภู่”
ในโครงการพินิจวรรณกรรมไทยครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร.

_____. 2547. **สุนทรภู่ที่คนไทยไม่รู้จัก**. กรุงเทพมหานคร. (พิมพ์แจกในการ
สัมมนาวิชาการ 23 มิถุนายน 2547).

กระแสร้ มาลาภรณ์. 2522. **วรรณคดีเปรียบเทียบเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:
บรรณกิจ.

กระแสร้ มาลาภรณ์ และ ชูดา จิตพิทักษ์. 2528. **มนุษย์กับวรรณกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

กอบกุล อิงคุทานนท์. 2540. **ละครเวทีสมัยใหม่ยุคแรกเริ่ม - รัชกาลที่ 9**. กรุงเทพมหานคร:
ชมรมมิตร.

_____. 2545. อิทธิพลละครตะวันตกต่อบทละครดึกดำบรรพ์. **ภาษาและหนังสือ** 33:
50-55.

_____. 2546. **ศัพท์วรรณกรรม**. กรุงเทพมหานคร: รักอักษร.

กุลวดี มกราทิรมย์. 2548. การละครตะวันตก สมัยคลาสสิก – สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา.
กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. 2517. วรรณกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

_____. 2542. ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เกษม ขนากแก้ว. 2540. แง่คิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

ขนิษฐา ตันติพิมล. 2536. การวิเคราะห์ความเชื่อเชื่อนิทานคำกลอนของสุนทรภู่.
กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

คม ชัด ลึก. 2549. กรุงเทพมหานคร: 11 กรกฎาคม 2549. หน้า 28

_____. 2550. กรุงเทพมหานคร: 4 มิถุนายน 2550. หน้า 26

จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา. 2532. วิเคราะห์บทละครตีก๋าดำบรรพ์ของสมภพ จันทรประภา.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

_____. 2544. แปล แปลง และแปรรูปบทละคร. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.

_____. 2546. วรรณคดีการแสดง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา และคณะ. 2545. บันทึกการเสวนาเรื่อง “จากวรรณคดีสู่ละครเวที
สมัยใหม่”. ภาษาและหนังสือ 33: 86 – 102.

จักรพงษ์ แสงจันทร์. 2541. การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างละครเวทีกับละครโทรทัศน์.
สารนิพนธ์วารสารศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์,

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จันทิมา พรหมโชติ. 2518. **วิเคราะห์บทละครเรื่องของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

จิตรลดา สุวัตติกุล. 2526. **วรรณกรรมไทยร่วมสมัย**. นครปฐม: แผนกบริการกลาง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เจตนา นาควัชระ. 2539. **แนวทางการประเมินคุณค่าวรรณคดีในวรรณคดีวิจารณ์เยอรมัน ฝรั่งเศส และอังกฤษ – อเมริกา ในศตวรรษที่ 20**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

เจือ สตะเวทิน. 2516. **สุนทรภู่**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุทธิสารการพิมพ์.

เจือ สตะเวทิน และ เต็มสิริ บุญยสิงห์. 2526. **การละครเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของคุรุสภา.

เฉลิม เสวตนันท์. 2524. การละคร. **วัฒนธรรมไทย**: 26 – 27.

ชยากร สุทินศักดิ์. 2550. **ฟ้าจรดทราย เดอะ มิวสิคัล**. (June 2007): 3.

ชลดา ชะบางบอน. 2549. **สิ่งไหนกรรพ(ฉบับการ์ตูน)**. ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์.

ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต. 2529. **ชีวประวัติและผลงานของสุนทรภู่**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญผล. (พิมพ์เผยแพร่เนื่องในโอกาสฉลอง 200 ปีเกิดของสุนทรภู่ พ.ศ. 2529).

ชลธิรา สัตยวัฒน์. 2513. **การนำวรรณคดีวิจารณ์ใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับวรรณคดีไทย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัตสุณี สิ้นธุสิงห์. 2544. **วรรณคดีพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

ชาติ เอี่ยมกระสินธุ์. 2520. แลหลังบางกอก. กรุงเทพมหานคร: เรื่องศิลป์.

ชูโรมาน เวศยาภรณ์. 2541. งานฉากรละคร 1. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. 2529. สุนทรภู่กับงานนิพนธ์อนุสรณ์สุนทรภู่ 200 ปี. กรุงเทพมหานคร:
อมรินทร์การพิมพ์.

จิตติมา วิทยาวงศ์รุจิ. 2528. วิเคราะห์บทละครนอกสามสมัย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ณัฐ ประกายเกียรติ และคณะ. 2538. ประมวลภาพวังและตำหนัก. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
เจฟิล์ม โปรเซส จำกัด. หน้า 69.

ดวงมน จิตรจ้านงค์. 2544. คุณค่าและลักษณะเด่นของวรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เด่นดวง พุ่มศิริ. 2520. ศิลปการละครทางปฏิบัติ ตอน การวิเคราะห์บทละคร. นครปฐม:
มหาวิทยาลัยศิลปากร. (อัคราเนนา)

_____. ม.ป.ป. ศิลปการละครทางปฏิบัติ ตอน แนวการศึกษาบทละคร. นครปฐม:
มหาวิทยาลัยศิลปากร. (อัคราเนนา)

_____. ม.ป.ป. ศิลปการละครทางปฏิบัติ ตอน ผู้กำกับการแสดงกับผู้แสดง. นครปฐม:
มหาวิทยาลัยศิลปากร. (อัคราเนนา)

_____. 2523. ศิลปการละครทางปฏิบัติ ตอน ศิลปแห่งการจัดแสดงละคร. พิมพ์ครั้งที่ 3.
นครปฐม: แผนกบริการกลาง สำนักงานอธิการบดี พระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัย

ศิลปากร. (อัครสำเนา)

เด่นดวง พุ่มศิริ. 2527. **ทางสู่ละคร**. นครปฐม: แผนกบริการกลาง สำนักงานอธิการบดี พระราชวัง
สนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (อัครสำเนา)

_____. 2545. ละครตามแบบละครและละครตามแบบชีวิตจริง. **ภาษาและหนังสือ** 33: 56– 63.

ตรีศิลป์ บุญขจร. ม.ป.ป. **วรรณคดีเปรียบเทียบ : กระบวนทัศน์และวิธีการ**. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทรงศักดิ์ ปรารักษ์วัฒนากุล. ม.ป.ป. **การละครไทย**. กรุงเทพมหานคร: ศิลปบรรณาการ.

ทิพย์สุนทร อนันบุตร. 2536. **วรรณกรรมรัตนโกสินทร์ 2 (รัชกาลที่ 5 – รัชกาลที่ 7)**.
พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทิพวัน บุญวิระ. 2541. **การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรม เรื่องอิทธิพลกลอนอ่านในนิทานคำกลอน
ของสุนทรภู่**. กรุงเทพมหานคร: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

เทพ สุนทรสารทูล. 2533. **ชีวประวัติพระสุนทรโวหาร (ภู่ ภูเรือหงส์)**. กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

ชนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์ และคณะ. 2538. **ภาษาไทย 7 (วรรณคดีวิจารณ์สำหรับครู) หน่วยที่ 1 – 8**.
พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

_____. 2538. **ภาษาไทย 7 (วรรณคดีวิจารณ์สำหรับครู) หน่วยที่ 9 – 15**. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธรรมบุญ เรื่องศิลป์. 2519. **อนุสรณ์พรานบุรุษ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เรืองศิลป์ (พิมพ์
แจกในงานฌาปนกิจศพ นายจวงจันทร์ จันทร์คณา 12 พฤษภาคม 2519 คุณงามริ
จันทร์คณา มอบลิขสิทธิ์ในการจัดพิมพ์)

ชเนศ เวศร์ภาดา. ม.ป.ป. เอกสารประกอบการสอนวิชา๔๐๘๔๔ วรรณกรรมวิจารณ์. ม.ป.ท.
(อัดสำเนาหรือMimeographed)

นพมาศ แวหงส์. 2550. **ปริทัศน์ศิลปการละคร**. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงาน
วิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระ. 2505. **จดหมายเหตุลาดูแบร์ เล่ม 1**.
กรุงเทพมหานคร: ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์.

นราธิปพงศ์ประพันธ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่น. 2518. **ข้อคิดเกี่ยวกับภาษาและวรรณคดี**.
กรุงเทพมหานคร: บริษัท บพิธ จำกัด.

นันททัทยา ลำควน. 2531. **วรรณคดีการละคร**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

นิกร แซ่ตั้ง. ม.ป.ป. **ลิเกลูกผสม ไทย – เยอรมัน** (Online). www.dass.co.th/mag_ligea.htm, 28
มีนาคม 2549.

นิรนาม. ม.ป.ป. **นิทานข้างวัด(สิงห์ไกรภพ)** (Online). [http://www.patravaditheatre.com/
portfolio_detail.asp?id=2](http://www.patravaditheatre.com/portfolio_detail.asp?id=2), 12 กุมภาพันธ์ 2548.

นิรนาม. ม.ป.ป. **ประวัติของภัทราวดีเธียเตอร์** (Online). [http://www.patravaditheatre.com/
tha_history_01.asp](http://www.patravaditheatre.com/tha_history_01.asp), 12 กุมภาพันธ์ 2548.

นิรนาม. ม.ป.ป. **ประวัติภัทราวดี มีชูชน ผู้ก่อตั้งภัทราวดีเธียเตอร์** (Online).
http://www.patravaditheatre.com/tha_history_ptrvd_t01.asp, 12 กุมภาพันธ์ 2548.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. 2522. **วิเคราะห์สุวรรณคดีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
ไทยวัฒนาพานิช.

บุญมานพพานิชย์, หลวง. 2526. การละครและวงการกวี. **ภาษาและหนังสือ** 16 (1): 17 – 22.

บุญमानพานิชย์, หลวง. 2528. **ข้อเสนอแนะแก่นักแสดง ผู้กำกับ และนักเขียนบทละคร.**

บ้านไม่รู้อยู่ 1 (10): 33.

_____. 2539. **แฉกวรรณกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.**

เบญจมาศ พลอินทร์. 2525. **แฉกจากวรรณคดีและวรรณกรรม. กรุงเทพมหานคร:**

โอเดียนสโตร์.

ประทีป วาทิกทินกร. 2518. **สุนทรภู่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.**

ปรีตดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล. 2534. **เบิกโรง: ข้อพิจารณานาฏกรรมในสังคมไทย.**

กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด. (พิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเจริญพระชนมายุครบ 3 รอบ และประกอบการสัมมนาสาธิตนาฏศิลป์ไทย 14-15 มีนาคม 2534).

ปาริชาติ จิ่งวิวัฒนาภรณ์. 2545. **การเขียนบทละครเวทีในประเทศไทย: สภาพ ปัญหา และ**

ทางออก. ในกุสุมา รัชชมณี. (บรรณาธิการ). ภาษาและหนังสือ 33: 5 – 15.

ปิ่น มาลากุล, ม.ล. 2518. **งานละครของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ**

พระมงกุฎเกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

พ.ณ. ประมวลยุทธ (นามแฝง). 2501. **นิทานคำกลอนสุนทรภู่ สิงห์ไกรภพ ลักษณะวงศ์ โคบุตร.**

พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.

พรรคัน ดำรง. ม.ป.ป. **เรียนละครแล้วย้อนมองดูตัวเอง (Online).**

www.thaiwisdom.org/p_art/article/article_h.htm, 26 กุมภาพันธ์ 2550.

พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ. 2545. **ศิลปะการแสดงของไทยในสังคมโลกหลังสมัยใหม่. สถาบันวิจัย**

ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 3 (2): 58 – 68.

พิทยา ว่องกุล. 2528. ตำนานนักแสดงในยุค “ละครเวที” รุ่งเรือง. *บ้านไม่รู้อยู่* 1 (10): 39 – 51.

พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. 2512. *บทละครเรื่องอิเหนา*. พิมพ์ครั้งที่ 8.
พระนคร: บรรณาการ.

ภัทร (นามแฝง). 2543. *สื่อละครเวที สื่ออดีต สื่ออนาคต*. *มรดกใหม่* 2 (14): 6 – 7.

ภัทรวดี มีชูชน และคณะ. 2545. *จากวรรณคดีสู่ละครเวทีสมัยใหม่*. ใน *กุสุมา รักษมณี*.
(บรรณาธิการ). *ภาษาและหนังสือ* 33: 86 – 102.

มยุรา ศรีสิทธิเดชารักษ์. 2529. *ศิลปะการแสดงสมัยใหม่*. สารนิพนธ์วารสารศาสตรบัณฑิต
สาขาภาพยนตร์และภาพถ่าย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2544. *พัฒนาการวรรณคดีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

มัทนี รัตนิน. 2546. *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศิลปะการกำกับการแสดงละครเวที*.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มารีสา เกศมณี. 2536. *บทละครเวทีจากวรรณคดีไทย เงาะป่า สิงห์ไกรภพ*. กรุงเทพมหานคร:
โอเดียนสโตร์.

ยุพร แสงทักษิณ และ ประอรรัตน์ ตั้งกิตติภากรณ์. 2545. *ไทยศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา. 2544. *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา. 2545. *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี II*. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- รติกา สอนสม. 2535. การวางแผนโฆษณาประชาสัมพันธ์ละครเวทีการศึกษาเรื่อง ดอกไม้
สำหรับมิสซิสแอริส. สารนิพนธ์วารสารศาสตรบัณฑิต สาขาโฆษณา,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ระวาท วณิชพันธ์. ม.ป.ป. เก็บตกจกจกวย สารระอันควรรู้ในวรรณคดี. ม.ป.ท.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2545. พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ – ไทย. กรุงเทพมหานคร:
ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุ่งรัตน์ สุริยะ. 2531. ละครเวที: ละครโทรทัศน์. สารนิพนธ์วารสารศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยุ
กระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณนา นาวิกมูล และคณะ. 2536. วรรณคดี – ศิลปะ ประสานศิลป์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
อักษรสมัย. (จัดพิมพ์เนื่องในการสัมมนาทางวิชาการ “วรรณคดีกับศิลปะ” ในวาระครบ
รอบ 50 ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 8 – 9 กรกฎาคม 2536).
- วันทนี เจียรสุนันท์. 2543. การเขียนบทละครโทรทัศน์ดัดแปลงจากนวนิยายเรื่อง “ปีกแห่งความ
ฝัน”. สารนิพนธ์วารสารศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2539. A NEW ENGLISH – THAI DICTIONARY (ฉบับรวบรวมศาสตร์).
กรุงเทพมหานคร: อักษรพิทยา.
- _____. 2541. พจนานุกรมไทย – อังกฤษ (ฉบับห้องสมุด). กรุงเทพมหานคร: อักษรพิทยา.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. 2544. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร:
ธรรมชาติ.
- ศิรินทร์พร ศรีใส. 2545. จินตทัศน์ในกระบวนการสื่อสารการแสดงของคณะละครเวทีสมัยใหม่.
วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สดไส พันธุมโกมล. 2528. ศิลปะการละครและแนวการละครของเบิร์ทอลท์ เบรคซท์.
 บานไม่รู้โรย 1 (10): 72 – 82.
- _____. 2538. ศิลปะของการแสดง (ละครสมัยใหม่). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- ส. พลายน้อย (นามแฝง). 2528. ละครเวทีรมณีสถานในบางกอก. บานไม่รู้โรย 1 (10): 20 – 27.
- สมถวิล วิเศษสมบัติ. 2527. วรรณคดีการละคร. กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต.
- สมพร มั่นตะสูตร แฟงพิพัฒน์. 2540. การเขียนเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร:
 โอเดียนสโตร์.
- สุวรรณญา อิศราพร และ เริง รัตนกร. 2531. จังหวะก้าวการละครเวที. ม.ป.ท.
- สัญญาชัย (นามแฝง). 2528. แนวโน้มละครเวทีไทยในอนาคต. สตรีสาร 37 (50): 13 – 15.
- สายวรุณ น้อยนิมิตร. 2545. จากละครดึกดำบรรพ์ถึงละครร้อง: พระอภัยมณีลักษณะของสองนัก
 ประชาญ์. ภาษาและหนังสือ 33: 29 – 49.
- สิทธิทา พิณีจิววดล และ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. 2544. วรรณคดีเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 10.
 กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุจิตรา จรจิตร. 2522. วิเคราะห์บทละครดึกดำบรรพ์ พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
 เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย,
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุธา ศาสตรี. 2525. วรรณคดีเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุมนมาลย์ นิ่มเนติพันธ์. 2532. การละครไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สุรพงษ์ พินิจคำ. 2544ก. ภาษาหนังสือบนเวทีละคร: การถ่ายโอนทางภาษา สองกติกาคือหนึ่งเดียว.

ศิลปวัฒนธรรม 22 (10): 100 – 103.

_____. 2544ข. ภาษาหนังสือบนเวทีละคร: วรรณศิลป์บนจักษุยนตร์ของช่างปรุงหนัง ปรุง

ละคร. ศิลปวัฒนธรรม 22: 100 – 103.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. 2546. โรงละคร: แนวคิดในการออกแบบ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. 2547. หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์และคณะ. 2545. เรื่องวรรณกรรมแปรรูปสู่สื่อการแสดง. ในกุสุมา รัชมณี.

(บรรณาธิการ). ภาษาและหนังสือ 33: 149 – 168.

สุริย์ ทองสมาน. 2542. การวิเคราะห์เปรียบเทียบบทละครโทรทัศน์กับนวนิยาย. วิทยานิพนธ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุวณีย์ มกราพันธ์. 2525. แง่คิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.

อนุমানราชชน, พระยา. 2507. การศึกษาวรรณคดีแง่วรรณศิลป์. กรุงเทพมหานคร:

ราชบัณฑิตยสถาน.

อนุวัฒน์ ไคตรพัฒน์. 2550. ตี้อัจฉริยะ สิงห์ไกรภพ. กรุงเทพมหานคร: กะทิ.

อัยยา เขาวีวัฒน์กุล. 2545. “ฟ้าเพียงดิน” : จากนวนิยายสู่บทละครโทรทัศน์. สารนิพนธ์

วารสารศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยุโทรทัศน์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อิรวดี ไตลังคะ. 2543. ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์.

เอกรัตน์ อุดมพร. 2544. **วรรณคดีสมัยกรุงรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.

เอมอร ชิตตะโสภณ. 2529. **วรรณคดีวิจารณ์สองเชิง**. กรุงเทพมหานคร: ศุภัญญา.

Cohen, R. 2000. **Theater Brief Version**. 5th ed. New York: McGraw – Hill.

Jacobus, L. A. 1989. **The Bedford Introduction to Drama**. New York: St. Martin's Press.

Oscar, G.B. 1979. **The theatre : an introduction**. 4th ed. United States of America: Holt, Rinehart And Winston.

Smiley, S. 1987. **THEATRE : The Human Art**. New York: Happer & Row, Publishers.Inc.

ภาคผนวก

ภาพผนวก ก

เรื่องขออนุญาตนำคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่

เรื่องย่อนิทานคำกลอนเรื่องสิงห์ไกรภพของสุนทรภู่

สิงห์ไกรภพ เป็นพระราชโอรสของท้าวอินธุมาศ และพระมเหสีจันทร์ ครองเมืองโกญจา ด้วยความผาสุกตลอดมา ก่อนที่สิงห์ไกรภพจะเกิดท้าวอินธุมาศและพระมเหสีจันทร์ได้รับคงคาประลัยซึ่งเป็นลูกของโจรสลัดที่ถูกปราบมาเป็นบุตรบุญธรรม ภายหลังเมื่อคงคาประลัยรู้ว่าท้าวอินธุมาศและพระมเหสีจันทร์จะมีลูกก็เกิดความระแวงอีกทั้งอยากแก้แค้นให้บิดา จึงก่อกบฏยึดอำนาจ และตั้งใจจะสังหารท้าวอินธุมาศและพระมเหสีจันทร์ แต่พระอินทร์เสด็จทิพยเนตรเห็นเหตุการณ์จึงมาช่วยไว้ทัน และพากษัตริย์ทั้งสองที่สลบอยู่ไปวางไว้ในป่าซึ่งอยู่ห่างจากเมืองโกญจา ระหว่างเดินป่ากษัตริย์ทั้งสองพบพรานเพิกจึงได้อาศัยอยู่กับครอบครัวของพรานเพิก จนกระทั่งพระนางจันทร์ประสูติพระราชโอรส โดยมีผ้าทองรองรับ และมีพระธำมรงค์ผูกอยู่ที่มือทั้งสองข้าง

พราหมณ์เทพจินดา เป็นลูกของมหาพราหมณ์วิรุณฉาย ซึ่งทำนายเหตุการณ์ไว้ว่าจะมีผู้มีบุญมาเกิด ก่อนตายจึงได้สั่งให้พราหมณ์เทพจินดาไปสืบหาเพื่อจะได้เป็นที่พึ่ง และมอบตำราไว้ให้พราหมณ์เทพจินดา พราหมณ์เทพจินดาเดินทางไปถึงกระท่อมที่สงกษัตริย์พักอยู่ พบพระราชโอรสที่มีลักษณะตามตำรา จึงลักพาพระราชโอรสไปขณะที่สองกษัตริย์ออกไปทำไร่

กล่าวถึงยักษ์ชื่อพินทุมารเฝ้าต้นสรรพยาในเหวหิน ต้นไม้นี้มีใบไม้สีต่างกัน 4 สี คือ กิ่งที่อยู่ทางทิศตะวันออกมีใบสีเขียว ใครกินจะกลายเป็นนกแก้ว กิ่งทางทิศใต้มีใบสีเหลือง ใครกินแล้วจะมีผิวเนื้อเป็นสีทอง กิ่งทางทิศเหนือมีใบสีแดง ใครกินแล้วจะกลายเป็นพญานาค และกิ่งทางทิศตะวันตกมีใบสีขาว ใครกินแล้วจะกลายเป็นลิงลม วิธีแก้ฤทธิ์ยาคือ ต้องกินน้ำมวกผาจึงจะกลายร่างเป็นอย่างเดิม ยักษ์ตนนี้ได้ปิดต้นสรรพยาไว้ด้วยหิน ขณะเข้าป่า เทียวจับสัตว์ป่ามากินเป็นอาหาร ได้ยินเสียงเด็กร้อง พบพระราชโอรสและพราหมณ์เทพจินดาเกิดความเอ็นดูจึงนำไปเลี้ยงเป็นลูก และแปลงกายเป็นมนุษย์เพื่อไม่ให้เด็กทั้งสองกลัวตน

ยักษ์พินทุมารนั้นเห็นว่าพระราชโอรสยังเป็นทารกอยู่ยังต้องกินนมจึงไปขอน้ำนมนางไกรสรแม่ลูกอ่อนซึ่งเป็นเพื่อนรัก นางไกรสรจึงให้น้ำนมแก่ยักษ์พินทุมารมาเลี้ยงพระราชโอรส พระราชโอรสกินน้ำนมนางไกรสรจึงทำให้มีกำลังมาก สามารถผลักหินปิดปากถ้ำได้ ยักษ์พินทุมารจึงตั้งชื่อพระราชโอรสว่า สิงห์ไกรภพ

ฝ่ายเมืองโกญจา ตั้งแต่คงคาประลัยครองเมือง ประชาชนได้รับความยากลำบากเพราะเสนาอำมาตย์น้อย โกง กินสินบน ฝ่ายเสนาอำมาตย์ของท้าวอินธุมาศที่จงรักภักดีจึงรวบรวมกำลังกันเพื่อรบเอาเมืองคืนได้ อีกทั้งจับตัวคงคาประลัยและเหล่าเสนาชื่อ โกงฆ่าเสีย และเชิญท้าวอินธุมาศและพระมหาลีครองเมืองตามเดิม กษัตริย์ทั้งสองจึงประทานรางวัลแก่พรานเพิกและครอบครัวเพื่อเป็นการตอบแทนที่ให้ความช่วยเหลือขณะลำบาก

กล่าวถึงสิงห์ไกรภพอาศัยอยู่กับยักษ์พินทุมารและพราหมณ์เทพจินดาจนอายุได้ 14 ปี เรียกยักษ์ว่าพ่อ เรียกพราหมณ์เทพจินดาว่าพี่ ยักษ์พินทุมารสอนเวทมนต์ให้แก่บุตรบุญธรรมทั้งสอง เพื่อป้องกันตัวและต่อสู้ศัตรู วันหนึ่งยักษ์พินทุมารลาลูกทั้งสองไปป่า และสั่งว่าอย่าไปที่คูหาหวงห้ามสิงห์ไกรภพสงสัยว่าทุกครั้งทีพ่อออกไปข้างนอกต้องสั่งห้ามไปที่คูหาหวงห้ามทุกครั้ง เกิดความอยากรู้อยากเห็นในคูหาหวงมีอะไร จึงชวนพราหมณ์เทพจินดาไปที่คูหาหวงนั้น เมื่อเข้าไปก็พบต้นสรพยาและได้กินใบไม้สีแดงกลายเป็นพญานาค พอยักษ์พินทุมารกลับมาจากป่าไม่เห็นบุตรทั้งสอง เห็นแต่พญานาคก็รู้ทันที จึงนำน้ำมวกผามาให้ทั้งสองรดตัวและดื่ม และห้ามเข้ามาเล่นอีก แต่ทั้งสองก็ไม่ฟัง พอยักษ์พินทุมารออกไปข้างนอก ทั้งสองก็แอบเข้าไปลองกินใบไม้ทุกสีและนำน้ำมวกผามาแก้ฤทธิ์ด้วย ระหว่างเล่นกันอยู่นั้น พราหมณ์เทพจินดาก็เผลอพูดว่า ถ้านำไปใช้ในเมืองคงจะมีประโยชน์กว่านี้มาก สิงห์ไกรภพจึงเกิดความสงสัยเพราะตั้งแต่เกิดมาก็เห็นเพียงแคंपินทุมารและพราหมณ์เทพจินดาเท่านั้น พราหมณ์เทพจินดาจึงบอกว่าทั้งตนเองและสิงห์ไกรภพเป็นเพียงลูกบุญธรรมของพินทุมารซึ่งเป็นยักษ์ ส่วนพ่อแม่มันตายแล้ว ทั้งสองจึงคิดหนีไปจากพินทุมารและนำใบของต้นสรพยาและน้ำมวกผาไปด้วย ทั้งสองหนีไปตอนพินทุมารหลับ โดยกินใบยา กลายเป็นนกแก้วบินหนีไป พินทุมารเมื่อตื่นขึ้นมาไม่เห็นลูกจึงออกตามหามาถึงสุดแดนยักษ์ที่พระอินทร์สาปไว้ พบสองพี่น้องจึงขอร้องให้กลับไปอยู่กับตน แต่ทั้งสองไม่ยอมกลับด้วยกลัวยักษ์และบอกว่าจะตามหาญาติ พินทุมารเสียใจมากจึงตรอมใจตาย ทั้งสองเสียใจมาก หลังจากได้จัดการเผาศพยักษ์แล้วก็เดินทางต่อไป

พราหมณ์เทพจินดาพาสิงห์ไกรภพไปอาศัยที่บ้านของตน ทั้งยังสั่งคนในบ้านว่าถ้าสิงห์ไกรภพมาถามว่าเป็นใครให้บอกว่าเป็นน้องร่วมท้องแม่เดียวกันกับตน และอยู่กันมาจนสิงห์ไกรภพอายุ 15 ปี วันหนึ่งมีพราหมณ์ชื่อประสิทธิ์โสมซึ่งเป็นสหายกับพราหมณ์วีรุณฉายพ่อของพราหมณ์เทพจินดามาหา พ่อเห็นสิงห์ไกรภพก็ถามว่าเป็นใคร พราหมณ์เทพจินดากลัวสิงห์ไกรภพจะรู้ความจริง จึงบอกกับสหายของบิดาว่าสิงห์ไกรภพเป็นน้องแท้ ๆ ของตน พราหมณ์ประสิทธิ์โสมรู้ว่าพราหมณ์เทพจินดาโกหกจึงโกรธและตัดความสัมพันธ์กัน จากเหตุการณ์ครั้งนั้นประกอบกับถามความจริง

จากคนในบ้านโดยให้สินบน ทำให้สิงห์ไกรภพรู้ความจริงว่าตนไม่ใช่พี่น้องชายแท้ๆ ของพราหมณ์เทพจินดา จึงหนีไปโดยกินใบยากลายเป็นนกแก้วแล้วบินไปจนหยุดพักที่เกาะแก้วโมฬีซึ่งเป็นสถานที่บวงสรวงของพวกยักษ์แห่งเมืองมารัน โดยมีท้าวจตุพักตร์เป็นผู้ครองเมือง

ท้าวจตุพักตร์มีมเหสีชื่อมณฑาวดี และมีบุตรบุญธรรมคือนางสร้อยสุดาซึ่งเกิดในดอกไม้วันหนึ่งท้าวจตุพักตร์พามเหสี สร้อยสุดาและบรรดายักษ์ไปเกาะแก้วโมฬีเพื่อไปบวงสรวง ฝ่ายสิงห์ไกรภพซึ่งยังมีร่างเป็นนกเห็นนางสร้อยสุดาเข้าก็เกิดความรัก ฝ่ายนางสร้อยสุดาเห็นนกแก้วส่งเสียงใสก็อยากได้ไปเลี้ยงไว้ จึงพูดชักชวนให้ไปอยู่ด้วย แต่นกแก้วทำบายเบี่ยงไม่ยอมไป ท้าวจตุพักตร์เห็นเช่นนั้นจึงให้ทหารยักษ์ไปล้อมจับ นกแก้วตกใจจึงบินไปซบลงที่อกนางสร้อยสุดา นางสร้อยสุดาจึงพาไปเลี้ยงในวังและทำคอนให้นกเกาะอยู่ในห้องบรรทมของนาง พอตกกลางคืน นกแก้วก็คาบขวิดไปตักน้ำวมกามาดื่มกลายเป็นชายหนุ่มคือสิงห์ไกรภพ และได้เสียดกับนางในคืนนั้นอีกทั้งได้บอกความจริงกับนางว่าตนเป็นนกแก้วแปลงกายมา

กล่าวถึงพราหมณ์เทพจินดา เมื่อสิงห์ไกรภพหนีไปได้ก็ได้ออกตามหา โดยกินใบยากลายเป็นนกแก้วบินไปที่เคยพบสิงห์ไกรภพคือบริเวณแถวบ้านพรานเพิกแล้วกลายเป็นพราหมณ์ซักถามจึงได้ความว่าสิงห์ไกรภพเป็นโอรสกษัตริย์เมืองโกญจา จึงไปเข้าเฝ้าเพื่อกราบทูลเรื่องราวที่ถูกยักษ์จับตัวไปจนกระทั่งหนีมาและพลัดพรากจากกันแต่ไม่ได้บอกความจริงที่ตนลักสิงห์ไกรภพมาจนสิงห์ไกรภพรู้ความจริงและหนีไป และรับอาสาตามหาสิงห์ไกรภพเมื่อทราบจากโหรว่าอยู่ที่เมืองมารัน

ฝ่ายสิงห์ไกรภพเมื่อได้นางสร้อยสุดาแล้วกลางวันก็แปลงกายเป็นนกแก้ว กลางคืนก็กลายเป็นชายหนุ่มเซซมนางสร้อยสุดาจนนางตั้งครรภ์จึงพากันหนีไป โดยกินใบยากลายเป็นวานรอุ้มนางเหาะไป บรรดานางในเมื่อตื่นมาไม่เห็นพระธิดาและนกแก้วก็หายไปถึงไปทูลท้าวจตุพักตร์ ท้าวจตุพักตร์จึงให้โหรทำนายว่าสิงห์ไกรภพเป็นใครและไปทางใด เมื่อทราบแล้วออกตามไปจนพบทั้งสองจึงเกิดการสู้กัน แต่จำนวนของยักษ์นั้นมีมาก สิงห์ไกรภพกับนางสร้อยสุดาจึงกินใบยา กลายร่างเป็นนกแก้วแล้วบินหนี พอเหนื่อยก็พักลงที่เขาเขียว แล้วดื่มน้ำวมกกลายเป็นคน

สิงห์ไกรภพด้วยความที่เหนื่อยมากจึงหลับไป นางสร้อยสุดานั่งเฝ้าปรนนิบัติอยู่ใกล้ๆ จนหลับไป ระหว่างนั้นมีพิฆาตรตนหนึ่งใคร่ฆ่าไม่ตาย ถือพระขรรค์เพชรผ่านมาเพื่อหานารีผล พอเห็นนางสร้อยสุดาเกิดหลงรักจึงเป่ามนต์สะกดสิงห์ไกรภพไม่ให้ตื่น แต่ให้นางสร้อยสุดาตื่นแล้ว

ถามว่าสิงห์ไกรภพเป็นใคร ด้วยความที่กลัวสิงห์ไกรภพจะตายถ้าบอกความจริง จึงบอกว่าเป็นพี่ชาย พิตยารจึงบอกจะพานางไปอยู่ด้วย นางสร้อยสุดามีไหวพริบ จึงหลอกล่อพิตยารให้วางอาวุธ โดยบอกว่านางกลัวอาวุธจะต้องกายนาง พิตยารหลงเชื่อยอมทำตาม พอพิตยารเผลอนางก็ใช้พระขรรค์ฟันคอขาดกระเด็น แล้วลับเป็นขึ้นๆ จนพิตยารถึงแก่ความตาย หลังจากพิตยารสิ้นใจ มนต์ที่สะกดสิงห์ไกรภพไว้จึงคลาย นางสร้อยสุดาเล่าเรื่องให้ฟังและมอบพระขรรค์เพชรให้ สิงห์ไกรภพดีใจที่ได้อาวุธวิเศษ จึงถือพระขรรค์เหาะไปกับนางสร้อยสุดา พอตกเย็นเจอกลุ่มยักษ์ที่ตามมา ก็เกิดการสู้รบกันถึง 7 วัน สิงห์ไกรภพอ่อนเพลียมาก ขณะนั้นท้าวจตุพักตร์มาถึงจึงได้หยุดพุดจกกัน สิงห์ไกรภพและนางสร้อยสุดาได้ขอมาท้าวจตุพักตร์ แต่ท้าวจตุพักตร์โกรธมากไม่ยอมรับคำขอ มา นางสร้อยสุดาร้องไห้จนสลบ ท้าวจตุพักตร์จึงกระโจนไปอุ้มนางมาขึ้นช้างทรงแล้วพานางกลับเมืองมารัน ปล่อยให้สิงห์ไกรภพสู้กับพวกยักษ์ตามลำพัง สิงห์ไกรภพเหาะรบสู้กับพวกยักษ์จนสิ้นพลยักษ์บนอากาศ พอสิงห์ไกรภพไม่เห็นนางก็เสียใจ เหาะมาถึงฝั่งจึงสลบไป

กล่าวถึงพราหมณ์เทพจินดาที่ตามหาสิงห์ไกรภพขณะแปลงกายเป็นนกแก้วบินหาสิงห์ไกรภพอยู่นั้น ก็พบกับสิงห์ไกรภพที่นอนสลบอยู่จึงทำให้ตื่น เมื่อสิงห์ไกรภพตื่นแล้วก็ดีใจที่เห็นพราหมณ์เทพจินดา และเล่าความทุกข์ที่ต้องพลัดพรากจากนางสร้อยสุดาให้ฟัง พอสิงห์ไกรภพกินผลไม้พอมีกำลังบ้างแล้ว เห็นท้าวจตุพักตร์ก็ท้อรบจึงเกิดการรบกัน พราหมณ์เทพจินดาเข้าช่วยเหลือสิงห์ไกรภพให้หนีไปได้โดยดีท้าวจตุพักตร์จมน้ำไป สิงห์ไกรภพจะกลับไปรบเพื่อชิงนางอีก แต่พราหมณ์เทพจินดาเตือนสติไว้ให้คิดถึงพระชนกชนนีที่อยู่ทางกรุงโกญจา สิงห์ไกรภพยอมเชื่อฟังจึงพักผ่อนเพื่อเตรียมตัวเดินทางไปเมืองโกญจาตามคำแนะนำของพราหมณ์เทพจินดา

เช้าวันรุ่งขึ้น สิงห์ไกรภพและพราหมณ์เทพจินดาเที่ยวไปหาวิเศษกลายร่างเป็นนกแก้วบินไปเมืองโกญจา เมื่อทั้งสองไปถึงได้เข้าเฝ้าท้าวอินธุมาศและพระมเหสี อีกทั้งยื่นยันด้วยหลักฐานคือสไปทองและและพระธำมรงค์ทั้งสองพระองค์แน่ใจว่าเป็นพระราชโอรส ด้วยความดีใจทุกพระองค์จึงกันแสงจนสลบไป พราหมณ์เทพจินดาช่วยแก้ไขพยาบาลจนฟื้น หลังจากนั้นท้าวอินธุมาศได้มอบราชสมบัติให้สิงห์ไกรภพครองเมือง แต่งตั้งพราหมณ์เทพจินดาเป็นอุปราช และจัดให้มีการสมโภชพระนคร

เมื่อสิงห์ไกรภพได้ครองเมืองแล้วก็รำลึกถึงแต่นางสร้อยสุดาและพระกุมารในครรภ์จนประชวรมิได้ออกว่าราชการ พราหมณ์เทพจินดาสงสารจึงกราบทูลว่า ตนจะอาสาไปเป็นทูตที่เมืองมารัน และขอให้แต่งตั้งอำเภานำพระราชสาส์นที่จะขอมาไปพร้อมกับขอพระราชธิดาสร้อยสุดาคืน

สิงห์ไกรภพจึงสบายใจขึ้น และบัญชาให้จัดสำเภามาตามที่พราหมณ์เทพจินดาทูลแนะนำ นอกจากนี้ยังจารึกแผ่นทองฝากไปให้นางสร้อยสุดาพร้อมกับพระธำมรงค์ทับทิมและบุษราคัมที่จะประทานแก่พระกุมารในครรถ์ด้วย

ทางฝ่ายเมืองมารัน นางสร้อยสุดาได้ประสูติพระราชโอรสทรงลักษณะงดงามอย่างผู้มีบุญญาธิการ ท้าวจตุพัตร์จึงประทานพระนามว่ารามวงศ์ รามวงศ์เป็นที่โปรดปรานของท้าวจตุพัตร์ยิ่งนัก วันหนึ่งมีสำเภามาถึงเมืองมารัน เมื่อทราบว่ามีทูตถือพระราชสาส์นจากเมืองโกญจา นายด่านก็จัดการมีใบบอกเข้าไปแล้วให้เชิญขบวนทูตไปเฝ้าท้าวจตุพัตร์ แต่ท้าวจตุพัตร์ยังไม่หายโกรธ จึงรับสั่งจะให้ฆ่าทูตเสีย เสนาอำมาตย์ผู้ใหญ่ทูลคัดค้านว่าผิดธรรมเนียม ในที่สุดท้าวจตุพัตร์ก็ยอมให้พราหมณ์เทพจินดาเข้าเฝ้า ฝ่ายนางสร้อยสุดาเมื่อทราบว่ามีทูตจากเมืองโกญจาก็ดีใจ แอบไปฟังความที่ปราสาทพระราชบิดา ในที่สุดก็ทราบว่าท้าวจตุพัตร์รับสั่งให้ส่งตัวสิงห์ไกรภพมารับโทษที่เมืองมารัน มิฉะนั้นจะประหารให้หมดทั้งเผ่าพงศ์วาน เมื่อพราหมณ์เทพจินดาได้ฟังรับสั่งเช่นนั้นก็ขออนุญาตพักอยู่ 1 คืน แล้วจะทูลลากลับเมือง ในคืนนั้นเองพราหมณ์เทพจินดา กินใบยาแปลงกายเป็นวานร นำพระราชสาส์นและพระธำมรงค์ไปเฝ้านางสร้อยสุดาที่พระตำหนักใน นางสร้อยสุดาได้รับพระราชสาส์นก็มีความยินดี จึงเขียนสาส์นตอบและฝากสาส์นห่อสไบไปถวายสิงห์ไกรภพ ทั้งฝากทูตไปให้ทรงทราบว่าพระราชโอรสมีพระนามว่ารามวงศ์ เมื่อพราหมณ์เทพจินดานำสำเภากลับไปเมืองโกญจาจึงทูลเรื่องราวทั้งหมดให้สิงห์ไกรภพทราบ

เมื่อสิงห์ไกรภพทราบข่าวของนางสร้อยสุดาและรามวงศ์ก็คลายทุกข์ได้บ้าง แต่มีความกังวลเรื่องศึกใหญ่ทางเมืองมารัน เพราะท้าวจตุพัตร์จะยกทัพมาทางเรือ พราหมณ์เทพจินดาจึงกราบทูลว่า มีโยคีคนหนึ่งมีความรู้ทางผูกพันต์พลรบ ถ้าไปขอเรียนวิชาจากท่านก็จะเป็นประโยชน์มากในการทำศึก เพราะจะได้หุ้่นพันต์เป็นพลรบนับโกฏิ สิงห์ไกรภพพอใจความคิดของพราหมณ์เทพจินดา ทั้งสองจึงเดินทางไปหาโยคีที่เขานาวรัตน์ใกล้เมืองโรมวิสัย โยคีรู้ความนี้จึงมอบตำราผูกพันต์ที่เขียนไว้ในลานทองให้สิงห์ไกรภพและหายตัวไป เมื่อสิงห์ไกรภพอ่านเวทมนต์คาถาในลานทองจนจำได้หมด ลานทองก็หายไปด้วย

ในที่สุดสิงห์ไกรภพกับท้าวจตุพัตร์รบกัน สิงห์ไกรภพอยู่บนหลังนกพยนต์บัญชาการรบอยู่ ส่วนท้าวจตุพัตร์อยู่บนหลังช้าง พร้อมด้วยพลรบทั้งสองฝ่าย ทั้งสองฝ่ายต่างดาโถมสู้กันอย่างไม่มีใครยอมใคร สุดท้ายท้าวจตุพัตร์ก็ถูกสิงห์ไกรภพสังหาร บรรดาไพร่พลยักษ์จึงยอมแพ้อย่างราบคาบ

สิงห์ไกรภพทูลลาพระชนกชนนีไปเมืองมารัน เพื่อนำพระศพของท้าวจตุพัคร์ไปถวายพระเพลิงให้เรียบร้อยตามประเพณี หลังจากงานศพผ่านไป สิงห์ไกรภพให้พราหมณ์เทพจินดาอยู่รักษาเมืองส่วนตนเองพานางสร้อยสุดา กลับเมืองโกญจา ส่วนรามวงศ์นั้น นางมณฑาวดีซึ่งเป็นมเหสีของท้าวจตุพัคร์ขอให้อยู่เป็นเพื่อน ทั้งสองจึงยินยอม

รามวงศ์เมื่อเติบโตใหญ่ได้เรียนหนังสือและวิชาชำนาญอาวุธหลายอย่าง ส่วนเมืองโกญจานั้น ท้าวอินธุมาศกับนางจันทรลีนชีวิต สิงห์ไกรภพจึงส่งสาส์นไปเมืองมารันขอรับรามวงศ์มางานปลงพระศพ พราหมณ์เทพจินดาเป็นห่วงรามวงศ์จึงให้ลูกชายชื่อชัชสุรียาติดตามไปถึงเมืองโกญจาเข้ากราบทูลสิงห์ไกรภพ ฝ่ายวิรุณพัฒน์ที่เลียดรามวงศ์คิดร้าย พารามวงศ์ไปเมืองกาลวาศแล้วบอกเรื่องมนุษย์ฆ่าท้าวจตุพัคร์ ท้าวเทพาสูรเจ้าเมืองกาลวาศจับรามวงศ์จำจองไว้เพื่อแก้แค้นแทนเพื่อน ร้อนถึงพระอินทร์ต้องลงมาช่วยสะกดยักษ์หลับทั้งเมือง แล้วอุ้มรามวงศ์ไปไว้ในห้องนางแก้วกนิริธิดาท้าวเทพาสูรกับนางเทพกนิรา

รามวงศ์ได้นางแก้วกนิริเป็นชายาแล้วขอให้นางนำอาวุธประจำกายที่ท้าวเทพาสูรเก็บไว้มาให้ตน รามวงศ์พอได้อาวุธแล้วฆ่าพลยักษ์ตายสิ้นแล้วพานางแก้วกนิริไปเมืองโกญจา ระหว่างทางพบผีป่าชื่อองออยมาขอร่วมทาง องออยสะกดรามวงศ์แล้วพานางแก้วกนิริไปทิ้งในถ้ำริมธาร รามวงศ์ฆ่าองออยแล้วตามหานางแก้วกนิริ พบแต่ผ้าสไบและขนปีกที่ตกอยู่ คิดว่านางสิ้นชีวิตแล้วจึงบวชเป็นฤาษี ส่วนนางแก้วกนิรินั้นลอยตามน้ำไปอาศัยฤาษีอิสิง

ฝ่ายท้าวเทพาสูรกับวิรุณพัฒน์รีบยกทัพไปเมืองมารัน ท้าวเทพาสูรได้พบนางมณฑาวดีบอกเรื่องจับรามวงศ์ไว้ที่เมืองกาลวาศ นางมณฑาวดีโกรธจึงให้พราหมณ์เทพจินดา นำอาหารไปรบกับท้าวเทพาสูร หลังจากท้าวเทพาสูรหนีกลับเมืองรู้ว่ารามวงศ์พานางแก้วกนิริหนีไปก็เสียใจ

พราหมณ์เทพจินดาเกรงว่ายักษ์ที่แตกทัพจะกลับไปทำร้ายรามวงศ์จึงส่งสาส์นไปเมืองโกญจา สิงห์ไกรภพสั่งคนถวายพระเพลิงพระชนกชนนี ออกตามหาพระราชโอรสและมอบหมายให้ชัชสุรียาดูแลเมืองโกญจา ระหว่างทางได้รับหนังสือจากพราหมณ์เทพจินดาจึงตรงไปเมืองกาลวาศหยุดอยู่ชายป่าให้ไพร่พลออกสืบข่าวรู้ว่ารามวงศ์หนีจากเมืองไปแล้วจึงให้กองทัพเข้าตี ได้รับกับท้าวเทพาสูร ท้าวเทพาสูรบาดเจ็บหนีไปเมืองจักรวาท สิงห์ไกรภพแปลงเป็นท้าวเทพาสูรเข้าห้องนางเทพกนิรา

ท้าวเทพาสูรกับท้าวประลัยกัลป์เจ้าเมืองจักรวาลพกพลกลับมาสู่ท้าวสิงห์ไกรภพได้นางเทพกนิรายิ่งโกรธแค้น เข้าสู้รบกับสิงห์ไกรภพ ท้าวประลัยกัลป์ตายในที่รบ ท้าวเทพาสูรบาดเจ็บสาหัสหนีไป ฝ่ายนางยักษ์นิมเหสีท้าวประลัยกัลป์รู้ข่าวการตายของพระสวามีก็ออกติดตามหาศพจนพบแล้วจึงไปหานางเทพกนิราและเข้าอยู่ในเมืองกาลวาศ

กล่าวถึงเมืองโกญจา ชัยสุริยาหลงรักนางเหมวรรณซึ่งเป็นพระราชธิดาของสิงห์ไกรภพกับนางสร้อยสุดา ชัยสุริยาป่วยเป็นไข้ใจ นางสร้อยสุดาให้นางเหมวรรณมาเยี่ยม ชัยสุริยาขอผ้าสไบของนางเหมวรรณ

ยักษ์วิรุณถือสารจากเมืองมารัน แจ้งแก่ชัยสุริยาว่าสิงห์ไกรภพฆ่าท้าวประลัยกัลป์และท้าวเทพาสูรหนีไป ตอนนี้อยู่ที่เมืองกาลวาศ แต่ยังไม่พบรามวงศ์ ชัยสุริยาให้โหรทำนาย โหรดูดวงชะตาสิงห์ไกรภพว่าจะปราบยักษ์ได้ ส่วนรามวงศ์กับนางแก้วกนิรต้องพลัดพรากจากกันถึง 7 ปี

สิงห์ไกรภพไม่ยอมกลับเมืองโกญจา นางสร้อยสุดาจึงให้ชัยสุริยาไปทูลเชิญกลับเมือง ชัยสุริยาไปเมืองกาลวาศ ระหว่างเดินทางได้ไปพบพราหมณ์เทพจินดาที่นางรัชฎาสูรได้ปรึกษาเรื่องที่ตนมีความรักนางเหมวรรณ พราหมณ์เทพจินดาแนะนำให้รอคอยจังหวะที่สิงห์ไกรภพโปรดปรานแล้วค่อยทูลขอนางเหมวรรณ เพราะอย่างไรเสียสิงห์ไกรภพก็ต้องเห็นแก่พราหมณ์เทพจินดา

ชัยสุริยามาเมืองกาลวาศทูลเรื่องที่นางสร้อยสุดาส่งความมา สิงห์ไกรภพจึงให้ชัยสุริยาอยู่รักษาเมืองกาลวาศ แล้วตนเองกลับไปเมืองโกญจาโดยนางเทพกนิราและนางยักษ์หนีไปด้วย สิงห์ไกรภพเหาะแหวะไปเมืองมารัน บอกเรื่องที่ยังตามหารามวงศ์ไม่พบ นางมณฑาดีให้ทหารยักษ์ช่วยออกตามหาทั้ง 4 ทิศ

สิงห์ไกรภพกลับถึงเมืองโกญจา นางสร้อยสุดาที่นางเทพกนิราปรองดองกันดี สิงห์ไกรภพให้จัดงานพระเมรุเผาศพพระชนกชนนีต่อ ชัยสุริยามีโอกาสกลับมาและได้ขอฝ้านางสร้อยสุดา บอกเรื่องความรักที่มีต่อนางเหมวรรณ นางสร้อยสุดาจับปากจะกราบทูลสิงห์ไกรภพเมื่อโอกาสสมควร สิงห์ไกรภพเห็นชอบแต่ให้รอตามตัวรามวงศ์ให้พบก่อน

นางเทพกนิรกับนางยักษ์หนีมาอยู่เมืองโกญจา เห็นสิงห์ไกรภพไม่โปรดปรานเหมือนก่อนก็เป็นทุกข์ร้อน นางยักษ์หนีอาสาทำเสน่ห์สิงห์ไกรภพให้หลงเสน่ห์จนลืมนางสร้อยสุดา นางสร้อยสุดา

จึงไปต่อว่านางเทพกนิราที่ไม่เตือนให้สิงห์ไกรภพออกว่าราชการ ทั้งสองทะเลาะกัน นางเทพกนิรา
 ทำมรยาว่าถูกรังแก นางสร้อยสุดาให้โหรทำนาย โหรทูลว่าสิงห์ไกรภพถูกอำนาจผีสิง ปลายปีจะมี
 ผู้รู้วิชามาแก้ไข นางสร้อยสุดาจึงให้ยักษ์พิเรนถือสารไปเมืองมารัน เรียกพราหมณ์เทพจินดามาเมือง
 โกลุจาทันที

เทพจินดาเห็นว่าสิงห์ไกรภพถูกปีศาจสิง ใช้เวทมนต์เรียกผีพาไปขูดรูปรอยที่ฝังไว้แล้วเอา
 น้ำกรดชำระ อำนาจผีจึงคลายไป สิงห์ไกรภพเมื่อตื่นขึ้นมาก็เหม็นกลิ่นนางเทพกนิรา เสด็จกลับ
 ตำแหน่งนางสร้อยสุดา นางยักษ์นี้บอกนางเทพกนิราว่ามีผู้มาแก้เสน่ห์ทั้งสองจึงพากันหนีไป

ส่วนรามวงศ์ถือเพศเป็นฤาษีได้พบนาง 7 คนลอยเรือมา นางทั้ง 7 ขอเป็นบริวารติดตามราม
 วงศ์ไปตามหานางแก้วกนิรี

ฝ่ายท้าวเทพมาลีเจ้าเมืองวิเรนมีมเหสีชื่อนางทิพกัลยา ทั้งสองมีพระราชโอรสชื่อเทวราช มี
 วิชาเดินดิน คำคิน เล่นพิณ และถอดดวงใจ วันหนึ่งเทวราชกับพี่เลี้ยงเล่นหงส์ยนต์มาพบยักษ์ทำพิธี
 อยู่ ยักษ์โกรธที่ทำให้เสียพิธีจึงจับกินเสีย แต่เทวราชถอดดวงใจไว้ที่ภูเขาจึงไม่ตาย

รามวงศ์กับนางทั้ง 7 หะมา ยักษ์เห็นจึงจะจับกิน รามวงศ์จึงใช้จักรขว้างตัดขาด 2 ท่อน
 ส่วนนางที่ติดตามก็ช่วยเอาจักรขว้างแขนยักษ์ขาดทำให้ต่อไม่ติด พอยักษ์ตายได้มีเสียงพิณบรรเลง
 สรรเสริญและหินผาพูดได้ ขอให้ชุบชีวิตจะยอมเป็นข้ารับใช้ รามวงศ์จึงช่วยชุบชีวิต เทวราช
 พารามวงศ์และนางทั้งเจ็ดเข้าเฝ้าท้าวเทพมาลีและพระมเหสี ได้กราบทูลถึงเรื่องราวทั้งหมดแก่ทั้ง
 สองพระองค์แล้วจึงติดตามรามวงศ์ไปคอยรับใช้ตามสัญญา

รามวงศ์และผู้ติดตามหะมาพบดาบสชื่ออนูโรธ โคตรอสุรากินลมเป็นอาหาร ฤาษีบอก
 ทางว่าจะผ่านเมืองยักษ์ผีเสื้อ รามวงศ์ได้พบนางยักษ์พี่น้อง 2 คน ซึ่งหลงรักรูปงามของรามวงศ์ขอ
 ติดตามไปด้วย ครั้นหะมาผ่านเมืองยักษ์กาลเนตร ทั้งหมดเกรงว่าจะถูกจับกินจึงลงเดิน พบเสาศิลา
 ล้มขวางทางอยู่จึงยกขึ้นปักไว้ เจ้าเมืองกาลเนตรจึงเรียกให้ไปพบเพื่อยกธิดาให้ รามวงศ์ไม่รับหนี
 ไปตั้งหลักอยู่ยอเขา มอบให้เทวราชคิดพิณสกดศัตรุ ยักษ์ตายลงจำนวนมาก ท้าวกาลเนตรออกรบ
 ถูกอาวุธของรามวงศ์ถึงแก่ความตาย นางยักษ์ 2 คนที่ติดตามรามวงศ์ก็ตายด้วย นางยักษ์ได้ขอร้อง
 ให้รามวงศ์เก็บเขี้ยวแก้วของนางไว้

เรื่องสิ่งใดกระทบหมดต้นฉบับเท่านี้ ไม่มีหลักฐานว่าสุนทรภู่อ้างอิงเฉพาะไว้เพียงนี้หรือ
ต้นฉบับขาดหาย

ภาคผนวก ข

บทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตัวละคร ผู้แสดงคนหนึ่ง เล่นหลายบทบาททั้งนี้ด้วยความคิดที่ว่าคนเรานั้นเป็นอะไรได้หลายอย่าง แต่สิ่งที่เรามากจะไม่ได้เป็น คือตัวของเราเอง ผู้แสดงจึงใช้การเปลี่ยนเครื่องแต่งกายและเครื่องประกอบการแสดงบางอย่าง เพื่อให้คนดูทราบบทบาทที่เปลี่ยนไป

นักแสดง 1 คน เล่นได้หลายบทบาท ดังนี้

ชาย 1 - อินธุมาศ	ชาย 4 - จิตุพักตร
- สิงห์ไกรภพ	- ประสิทธิ์โสม
- ทหาร	- พินทุมาร
ชาย 2 - เทพจินดา	- โหรา
- คงคาประลัย	- เทวดา
- พราณเพิก	ชาย 5 - เด็กเก็บหน้ากาก
- อำมาตย์ 1	หญิง 1 - จันทร
- วิทยาธร	- มเหสี
ชาย 3 - คงคาประลัยตอนเด็ก	- นางไกรสร
- รามวงศ์	หญิง 2 - นางแต
- อ้ายตัน	- สร้อยสุดา
- พระอาทิตย์	- สาวใช้
- นกอินทรี	- สนม
- นางเล็กๆ	

ฉาก ยกพื้นเล่นระดับ มีความเป็นกลางไม่ระบุว่าเป็นสถานที่ใด ฉากเปลี่ยนผันไปตามสถานการณ์ของเรื่องว่าเป็นป่าเขาและพระราชวังในฉากเดียวกัน ตรงกลางฉากวาดเป็นประตูปากสิงโตเป็นทางเข้าออกของตัวละคร ทางขวาของเวทีมีกระบอกไม้ไผ่ต่อเป็นที่นั่งเหมือน โขนนั่งราว และมีต้นไม้ทำด้วยฟางสำหรับเสียบหน้ากากอยู่ตรงกลางฉาก ซ้ายของเวทีมีโครงไม้ไผ่ต่อเป็นรูปกระท่อมเคลื่อนย้ายได้สะดวก

ดนตรี ใช้ดนตรีไทย ได้แก่ ระนาดเหล็ก, กลอง, ฉิ่ง, กรับ และวัสดุสร้างสรรค์เสียงได้แก่ ขันน้ำ, ไม้ไผ่ เป็นต้น

เปิดฉาก ระนาดเหล็กทำเสียงน้ำหยดทีละหยด กลองทำเสียงเหมือนน้ำไหลบ่า มีเสียงคำรามของ
สิงโต ไฟเปิด นักแสดงชาย 1, 2, 3 ขึ้นลดหลั่นกันอยู่ในฉาก

ชาย 1 : น้ำรดหยดน้อยค่อยใหญ่

 ลามไหลกลายเป็นแม่น้ำ

 ยังเล็กเด็กน้อยคอยตาม

 ทุกยามตลิ่งใหญ่คุ้มภัยพาล

ชาย 2 : เวลาล่วงผ่านกาลคล้อย

 น้ำน้อยหยิ่งคือถือดี

 ฮึดฮัดซัดฟุ้งเคยฝังชีวี

 เรื่องเศร้าเช่นนี้ที่แสดง

ชาย 3 : ตลิ่งใหญ่อย่าได้อณาทร

 น้ำน้อยจงตั้งวร

 บาปกรรมเหมือนกลอน

 ถันดานทวารชีวี มีอาจหลีกหนีไถล

- ฝน -

เพลงม้าย่อง ตัวละครทั้งหมดเดินตามคนถือห่อสมบัติออกมา ตัวละครแก้ห่อสมบัติและนำ
เครื่องประกอบการแสดงมาประดับตัว

เพลงห่อสมบัติ

 ห่อนี้มีสมบัติ

 เอาไว้ปลัดกันชม

 ไม่มีใครมีสิทธิ

 เอาไว้ขีดเอาไว้ชม

 สมบัติปลัดกันชม

เมื่อเพลงห่อสมบัติจบผู้แสดงในฉากนี้อยู่หนึ่ง ขณะที่เพลงหน้าฉากขึ้นเด็กเก็บหน้าฉากเดิน
ออกมานำหน้าฉากมาเสียบที่ต้นไม้ออกฉาก

เพลงหน้าาก

คนเรามีหลายหน้า
 ฝั่งหน้าเงินหน้าใจ
 หน้าบูด หน้าบาก
 หน้ากากหลากสี
 สีแดงนาคี มีอำนาจ
 สีขาวลึงลม เสพสมรัก
 เขียวนกแก้ว เห็นฟ้าหาเสรี
 สีสีทองคำ สีร่ำรวย
 ฝั่งสีสีมีในใจมนุษย์
 สุดแต่สีสดใสไหนจะเด่น
 อันความทุกข์สุขสันต์ ความลำเค็ญ
 เปลี่ยนแปรเป็นไปตามสี ที่ในใจ
 - ไฟลง -

เสียงม้อง เสียงกลอง แตรสังข์ รับเสด็จพระราชฯ ราชนี พระราชาอินธุมาศและมเหสีจันทร
 เสด็จจากปากสิงห์

ฉาก 1 ท้องพระโรง (ปากสิงห์)

ทหาร : พระราชาเสด็จ พระราชินีก็เสด็จด้วย
 อำมาตย์ : ทรงพระเจริญ ทรงพระเจริญ
 อินธุมาศ : ขอบใจ
 จันทร : ขอบใจ
 อินธุมาศ : เอ้อ ท่านอำมาตย์ ประชาชนเมืองโกญจนาของเราได้รับความสุขคืออยู่หรือ
 อำมาตย์ : เพราะกษัตริย์ทรงทศพิธราชธรรม ประชากรราษฎร์จึงร่มเย็นเป็นสุขไปพร้าหน้าใส
 ใครใคร่ค้าช้างค้า ใครใคร่เล่นม้าเราห้ามไม่ให้เล่นพระเจ้าค่ะ
 อินธุมาศ : ได้ยินอย่างนี้เราก็มีความสุข เออ แล้วเรื่องโจรสลัดละท่าน
 อำมาตย์ : อ้อ จอมโจรพอลูกอ่อนนะหรือพระเจ้าค่ะ ฝ่ายเราจัดการปราบปรามเรียบร้อยพระเจ้า
 ค่ะ แหม น่าตื่นเต้น ข้าพระพุทธเจ้าจะเล่าให้ฟัง (ระหว่างอำมาตย์เล่าเรื่องนักแสดง
 แสดงทำใบ้ประกอบเหตุการณ์)

ฝ่ายเราประจวบยื่นยื่นอิงตามช่องกราบ

แหมประกายวาววูบวางเสียดผางฝั่ง
 หางเสื่อเรือจืดขาดฟาดแรงตะแคงคว่ำ
 พวกตระเวนซ้ายิงมาท้วนหน้าหลัง
 พวกโจรห้าร้อยขึ้นลอยน้ำ
 พวกชาวค่านซ้าเข่นมาให้้อาลัย
 ในลำเรือเหลืออยู่แต่กุมาร
 กอดกระดานร้องไห้ในสายชล

- จันทร : โถ น่าสงสาร กำพร้าพ่อแม่แต่ยังเล็ก
- อินธุมาศ : เด็กคนนี้ทำที่จะมีบุญเอาชีวิตรอดมาได้คนเดียว น่าแปลกใจ เราซ้กอยากจะเห็นหน้า
 ซะแล้ว ทหาร ให้นำตัวเด็กเข้ามาซิ (ทหารนำตัวคงคาประลัยเข้ามา)
- จันทร : อู๋นาร์กจริง คูชิ เด็กตัวนิคเดียวมัดซะอย่างกับนักโทษจรรจ
- อินธุมาศ : แก้มัดเด็กซิท่านอำมาตย์
- จันทร : มาหาแม่ชิลูก
- คงคาประลัย : เสด็จแม่ช่วยด้วย (เข้าไปซบตักจันทร)
- อินธุมาศ : เด็กนี้ทำทางฉลาดอาจหาญ เราไม่ควรลงโทษเด็กที่ไม่รู้เดียงสา
- จันทร : เราก้ไม่มีลูก
- อินธุมาศ : เราคิดจะเลี้ยงเด็กคนนี้เป็นลูกบุญธรรม พวกท่านจะเห็นเป็นยังง
- อำมาตย์ 1 : อันน้ำเนื้อเชื้อใจระใจเหี้ยม ย่อมไม่รู้จักบาป รู้จักบุญ รู้จักคุณ รู้จักโทษ จะเป็นการ
 โปรดสัตว์ได้บาปนะพระพุทเจ้าคะ
- อำมาตย์ 2 : เลี้ยงมันไว้ก็ไม่มีคุณ เหมือนเลี้ยงลูกเสื่อลูกจะเข้ มันจะขบกัดให้ภายหลังนะ
 พระเจ้าคะ
- อินธุมาศ : เด็กนี้ลักษณะไม่เป็นโจรเลยสักนิค มันอยู่ที่คนเลี้ยงต่างหาก คำพระท่านว่าคบบพาลก็
 เป็นพาล คบบพราชญ์ก็เป็นพราชญ์ ก็เหมือนนิทานเรื่องซ้างของกษัตริย์ยังง เมื่อมี
 โจรมาอาศัยในโรงซ้าง ซ้างก็ฉุนเฉียวกริ้วกวราดเหมือนโจร แต่เมื่อจับโจรไป ให้
 พ่อพลายอยู่กับชีพรามณณ์ ใจพ่อพลายก็งามตามพราหมณ์ไปด้วย เอ้อ ท่านเห็นด้วย
 กับเราใช่ไหมละ
- อำมาตย์ : เอ้อ เอ้อ
- อินธุมาศ : เอาเถอะน่า
- อำมาตย์ : พระเจ้าคะ

อินธุมาศ : ชาตินี้เรามีกรรมไม่มีบุตรสืบสร้างพระศาสนา เราจะอุปลัมภัก้าชุกุมารนี้เอง ขอให้
ชื่อบุตรที่ได้มาจากสายน้ำนี้ว่า คงคาประลัย

- เสียงกลอง -

อินธุมาศ, จันทร, อำมาตย์, สนมใส่เครื่องทรงให้คงคาประลัย ใส่หน้ากากนาค หน้ากาก
ทอง ตัวละครอื่นเข้าจากไปเหลือคงคาประลัย อำมาตย์ และทหาร

คงคาประลัย : เสด็จพ่อตั้งให้เราเป็นรัชทายาทแล้วต่อไปเราจะได้เป็นกษัตริย์ ใครขัดใจเราละก็ เรา
จะเอาคืนตอนนั้น

อำมาตย์ : (พูดป้อ) กษัตริย์เกเรราษฎรก็เดือดร้อน

คงคาประลัย : ท่านว่าอะไรนะท่านอำมาตย์

อำมาตย์ : เปล่าข้าพระพุทธเจ้าว่าหน้านี้กระท้อนคคพระเจ้าค่ะ

คงคาประลัย : แล้วไป มามะ มาให้ข้าจี้คอเสียจี้ๆ ไป ไป เจ้าม้าอ้วน (คงคาประลัยจี้คออำมาตย์เข้า
จากไป เปลี่ยนตัวคงคาประลัยตอน โต้จี้คออำมาตย์ออกมาแทน)

อำมาตย์ : โอ๊ย เหนื่อย ทูลกระหม่อมจี้คอเกล้ากระหม่อมตั้งแต่เล็กจนโตไม่สงสารกันบ้างหรือ
อย่างไร

คงคาประลัย : สงสารทำไม จี้ข้าก็เอาไว้กคจี้เนี่ยนา จะมาบ่นทำไม เฮ้ย โอ้ย่อง วันนี้จะไปเที่ยวไหน
ดีวะ

อำมาตย์ : ทรงปลอมตัวออกเที่ยวทุกวัน ไม่กลัวโดนลงพระอาญาหรือพระเจ้าข้า

คงคาประลัย : ใครจะมาลงอาญาข้า เสด็จพ่อนะหรือ จะทำอะไรข้า รักข้าจนไม่กล้าหือ ไปโอ้ย่อง
ไปโปรดสัตว์กัน

ทหาร : โอ้ตัวไหนมีกรรม เจอเราจะได้ส่งลงนรกไปเลย

คงคาประลัยกับทหารเจอใครก็รังแก ไล่ชกต่อยตีจุดคร่าผู้หญิง

- ฟ้าลง -

ฉาก 2 ห้องบรรทมเวลากลางคืน (ปากสิงห์)

อินธุมาศกับจันทรบรรทม นางจันทรฝันว่าพระอาทิตย์มาตกลงตรงหน้านางคว่ำเอาไว้มี
วิทยาคมแย่งชิงเอาไป แสงสว่างส่องทั่วโลก (ความฝันแสดงเป็นทำไม้)

จันทร : ทูลกระหม่อมเพคะ ตื่นเถอะ

อินธุมาศ : อะไรหรือแม่จันทร

จันทร : หม่อมฉันฝันประหลาด

อินธุมาศ : เข้าว่าไปให้ประหลาดจริงๆ นะ

- จันทร : หม่อมฉันฝันว่าดวงอาทิตย์ตกลงบนที่นอน หม่อมฉันก่อกองไฟไว้
- อินธุมาศ : ก็ประหลาดจริงๆ แหละ อย่างนี้เขาว่าเราจะได้อะไร
- จันทร : แต่มีวิฆาทรคนหนึ่งตรงเข้ามาแหวกอกล้างเอาดวงอาทิตย์นั้นไปเพคะ
- อินธุมาศ : แปลกจริงต้องเรียกพระโหรามาทำนายซะแล้ว ท่านโหรา โหรา
- โหรา : มาแล้วพระเจ้าค่ะ
- อินธุมาศ : ท่านโหรา เราอยากให้คุณทำนายฝันของพระราชินีว่าจะดีร้ายประการใด จันทรเล่า ฝันของน้องให้ท่านโหราฟังซิ
- จันทร : เราฝันว่าก่อกองไฟไว้บนนอก แต่มีวิฆาทรมาแหวกอกล้างเอาดวงอาทิตย์นั้นไป แสงสว่างส่องไปทั่วโลก ฝันนี้ดีร้ายอย่างไรจะ
- โหรา : พุชกับจันทรผู้ศุกร์อังการตาม จะเกิดเสี้ยนหนามในแผ่นดิน ทั้งสองพระองค์กำลังมีพระเคราะห์จากผู้ที่ทรงรักจะหักหาญย้าย ถึงขนาดต้องพลัดพรากจากเสวตฉัตร แม้จะทรงพระครรภ์พระโอรสที่มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ แต่มีราหูคอยถอยพระเดชานุภาพ จะมีผู้รู้เวทมนตร์มาพราดโอรสเอาไป ต่อภายหลังจึงได้กลับมาพบกัน ส่วนพระองค์นั้นหมดพระเคราะห์ ก็จะได้ราชสมบัติคืนพระเจ้าค่ะ
- โหรา : แม้คิดคำทำนายนี้ขอถวายชีวิต
- อินธุมาศ : ไม่มีวิธีใดจะผ่อนปรนให้เบาบางบ้างหรือท่าน
- โหรา : ข้าพพระพุทธเจ้าตรวจดวงชะตาแล้วไม่มีทางแก้ไขพระเจ้าค่ะ เหตุการณ์ทั้งหลาย หลีกเลี่ยงมิได้ เหตุใดจะเกิดก็ต้องให้เป็นไปพระเจ้าค่ะ
- อินธุมาศ : ใครหนอที่เรารักใคร่จะคิดทำร้ายเราได้ลงคอ
- จันทร : หม่อมฉันไม่สบายใจเลยเพคะทูลกระหม่อม
- อินธุมาศ : อย่าโศกเศร้าไปเลย ทุกข์สุขนั้นไม่จริงอยู่กับตัวเราได้ไม่นาน ความสุขกับความโศก เหมือนหนึ่งโรคที่มาเยือนร่างกาย กว่าจะถึงวันตายก็ต้องพบกันวันยังค่ำ อย่างกังวลไปเลย เตรียมใจรับมันไว้ดีกว่านะจันทร
- จันทร : หม่อมฉันสงสารแต่ลูกที่จะเกิดมาเพคะ
- อินธุมาศ : จงรักษาตัวเจ้าให้ดีเพื่อโอรส แม้ว่าโหรายทำนายว่าเราจะทุกข์แทบเป็นผุยผงก็ให้เรา ยึดพุทธคุณให้มั่นคงเป็นทางตรงตราบสิ้นชีवाल (อินธุมาศจูงจันทรเข้าโรงไป)

- ฝูง -

ฉาก 3 หน้าปากสิงโต

คงคาประลัย : พระมารดาจะมีโอรสตัวเราก็จะหมดความหมาย ใครที่ไหนักันมันจะรักคนอื่นยิ่ง

กว่าลูก เราจะอยู่นิ่งไม่ได้ต้องคิดทำอะไรสักอย่าง แล้วยังพวกเสนาทั้งหลายอีกเล่า เราตกอับพลาดพลั้งอย่างนี้แล้วก็จะพากันเกลียดชังดูหมิ่น ขึ้นปด้อยซ้ำจะเป็นหมาหัวเน่ามองหน้าผู้ใดไม่ได้ เราต้องหาพวกพ้องด้วยของ 4 สิ่ง นี้ (คงคาประลัยคิดถึงหน้ากากทั้ง 4 ออกมาจากต้นไม้) เฮ้ยๆ พวกมึงมาทางนี้ซิ มาดูอะไรนี้ สวยไหม

ทหาร : อ้อชื่ออะไรนะ

คงคาประลัย : สีเขียวนี้มีอิสระเสรี มึงอยากได้ไหมละ

ทหาร 1 : อยาก อยาก ข้าอยากมี ไม่ต้องถูกใครกดขี่ (รับหน้ากากสีเขียวมาใส่)

คงคาประลัย : นี่ สีทองคำ ความร่ำรวย มึงคนไหนอยากได้บ้าง

ทหาร 2 : อยาก อยาก ข้าอยากร่ำรวย (รับหน้ากากทองมาใส่)

คงคาประลัย : เหลือแต่แม่สาวน้อยนี้ ต้องเอาความรักเข้าต่อ นี่สีขาของความรัก เจ้าอยากได้ไหม

สาวใช้ : อยาก อยาก ข้าอยากมีความรัก (รับหน้ากากสีขาวมาใส่)

คงคาประลัย : เอาซิ เหลือสีแดงนาคี อำนาจนี้สำหรับเรา (ใส่หน้ากากสีแดง กลองรัว คงคาประลัยใส่หน้ากากสีแดงนาคีวิ่งนำหน้าบริวารตามหลังวิ่งเข้าฉากไป เมื่อออกมาอีกที่ตัวละครวิ่งไล่จับกุมอินธุมาศกับจันทร อินธุมาศกับจันทรหนีขึ้นไปอยู่บนยกพื้น สมมุติเป็นเชิงเทียน คงคาประลัยกับพรรคพวกล้อมอยู่ที่พื้น)

คงคาประลัย : เอ้า พวกเราล้อมมันไว้ เราจะจับอินธุมาศฆ่าล้างแค้นแทนบิดาเรา

อินธุมาศ : นั่นใครกัน

คงคาประลัย : เราคงคาประลัยบุตรที่ท่านได้จากสายน้ำยังไงละ

อินธุมาศ : คงคาประลัย เหตุใดเจ้าจึงทำเช่นนี้ พ่อเลี้ยงเจ้ามาก็รักเจ้าเหมือนชีวิต เจ้าโกรธแค้นพ่อเรื่องอะไร หรือเจ้าต้องการสิ่งใด ทำไมไม่บอกพ่อ พ่อจะยกให้ขออย่าได้รับร่ำฆ่าฟันให้ราษฎรไพร่พลเดือดร้อนเลย

คงคาประลัย : เอ้าเว้ยช่วยกันเยาะเย้ยกษัตริย์ไว้บัลลังก์นี้หน่อย

ทหาร : ฮุย ฮา หน้าด้าน หน้าด้าน สะพานเหล็ก

คงคาประลัย : ท่านนี้หน้าด้านจริง ยังมาล่ำเลิกอีกว่าเลี้ยงข้ามา ใครเขาใช้ให้วุ่นให้มาเลี้ยงข้า นี่คงหมดทำแล้วใช้ใหม่จึงพูดเช่นนี้ ตระกูลของข้าก็ไม่ใช่ยากจนมีสมบัติมากกว่าท่านเป็นไหนๆ ท่านมันจัญทาลผลลาญพ่อเราแล้วยังมีหน้ามาทวงบุญคุณ วันนี้เราจะทวงชีวิตท่านแทนพ่อเรา

อินธุมาศ : ลูกรัก ก็พ่อแม่มีใช้หรือที่เลี้ยงเจ้ามา เจ้าจึงมีกำลังยกมาฆ่าพ่อเช่นนี้ เจ้าอยากได้บัลลังก์พ่อก็จะยกให้ ขอแต่อย่าฆ่าฟันประชาชนให้ล้มตายเลย ส่วนพ่อกับแม่จะขอบวชไปจนกว่าจะตาย

- คงคาประลัย : จะบวชชื่อนะมีท้อง ได้หรือ เป็นแม่ชื้อมท้องมองคูมันไม่งามนะท่าน
- จันทร : เจ้าคงคาประลัย ไอ้ลูกโจร ยังมีหน้ามาอวดสมบัติโจรอีก มีรู้คุณน้ำเกลือ น้ำปลาร้าที่
 ราคหัวตัวอยู่ เจ้ากล้าหาญชาญชัยเพราะไครกัน ช่างไม่คิดถึงพระคุณทูลกระหม่อม
 ช่วยชุบข้อมเลี้ยงไว้สืบเชื้อสาย เมื่อเขาจับมานะ ผ่านุ่งไม่มีติดกาย ได้เป็นเจ้านายก็
 เพราะไครกันหือไอ้ในรคุณ
- คงคาประลัย : ไม่ต้องพุดมาก ขึ้นชื่อว่าเนื้อก็ต้องเป็นเหยื่อเสื่อ ท่าน ไม่มีวันพ้นเงื้อมมือข้าได้หรอก
 จับตัวมันให้ได้
- (เสียดกลองรัว คงคาประลัยไล่จับอินธุมาศกับจันทรแล้วพลัดหลงกัน จันทรกับ
 อินธุมาศหนีมาสลบ มีเทวดามาอุ้มไป คงคาประลัยกับทหารเข้ามาสวมหน้ากาก
 กลณะสี คงคาประลัยสวมหน้ากากนาคอยู่เหนือหน้ากากอื่นๆ ไฟดับ)

ฉาก 4 ราวป่า ใช้ราวกระบอกไม้ไผ่แทนราวป่า

- ไฟค่อยๆ ขึ้น -

- เสียงไก่ขัน อินธุมาศกับจันทรนอนสลบอยู่
- อินธุมาศ : ตื่นเกิดแม่จันทร นี้นมันที่ไหนกัน เมื่อกลางคืนเรายังอยู่ในเวียงวัง พอสว่างวันกลับมา
 อยู่ราวป่าน่าเศร้าใจจริง หรือคงคาประลัยมันไว้ชีวิตเราเอามาทิ้งไว้ที่นี่
- จันทร : มีหรือว่าคงคาประลัยมันจะไว้ชีวิต หม่อมฉันคิดว่าเทวดามาโปรดรามากกว่าเพคะ
 (นักแสดง แสดงทำใบ้ประกอบความคิดของอินธุมาศและจันทร)
- อินธุมาศ : ป่านี่ในเมืองคงว่ารุ่นคงฆ่าฟันกันเป็นขุยผง
- จันทร : เวียงวังคงพังทลาย
- อินธุมาศ : เพราะเราเมตตาสัตว์จันต้องพลัดจากเวียงวัง สงสารราษฎรจะร้อนรน
- จันทร : สงสารนางสาวสรรกำนัลในจะถูกย่ำยี
- อินธุมาศ : สงสารพวกสามนต์ต้องจำทนไหว้ไอ้คนพาล
- จันทร : สงสารนางเต่าแก่จะร้องไห้กันเซ็งแซ่
- อินธุมาศ : สักเวชโหราจารย์มันจะพาลคอยจับผิดเป็นนิจไป
- จันทร : สงสารพวกเสนาจะถูกจองจำมันน่าซ้ำใจนัก
- อินธุมาศ : (ปลอบจันทร นักแสดงอื่นเข้าฉากไป) หักใจเสียดนึกน้อง อย่าร้องไห้เลย สงสารลูก
 ในท้องจะพลอยเศร้าหมองไปด้วย จริงดังคำทำนายของโหรแล้ว เจ้าจงปลดเครื่อง
 ทรงออกจะได้เดินทางกันอย่างไพร่ (อินธุมาศกับจันทรถอดเครื่องประดับออกห่อ
 แล้วออกเดินทางไปทางฉากที่เป็น โครงหลังคากระท่อม)

- อินธุมาศ : โนนแน่ แม่จันทร์ คงจะเป็นหมู่บ้านของชาวป่า เข้าไปถามไถ่ดูดีกว่าเป็นเมืองไหน
เรบอกเขาว่าหลงทางมาก็แล้วกันนะน้อง
- จันทร์ : เพคะ
- อินธุมาศ : อย่าพูดเพคะซี
- จันทร์ : เพคะ เอ๊ย จ๊ะ
(ต้นเห็นคนเดินเข้ามาตะโกนเรียกพ่อแม่)
- ต้น : เอ๊ย อีพ่อแม่เอ๊ยมาดูอ้ายคนตัวขาว แต่หน้าตามันมอมเหมื่อนแมวคราวเร็วว๊วย
- พรานเพิก : ไคระนั้น อูแม่เจ้า ทำไมมันขาวผิคนุชช้อย่างนี้วะ ไหนกูดูหน้อยอิสาวนี่ทำทาง
พิลึก
- แต : แล้วมึงเสือกอะไรด้วย พิลึกก็ช่างมันปะไร
- เพิก : เอ๊ย มึงละก็ขี้หิ่งนั๊ก เอ้าว่ายังงี้ มึงไปไหนกันมาละ
- อินธุมาศ : เอ้อ ข้าเป็นคนเมืองมิลิตา มามีเมียอยู่ในป่า ตอนนี้นางทรงครรรภ์
- เพิก : เออ คั่นอะไรก็เกาไปซี
- แต : มันพูดแปลกๆ แฮะ
- อินธุมาศ : เอ้อ เอ้อ เมียฉันมีท้องนะ ก็เลยจะกลับบ้านเมือง แต่ก็มาหลงทางกลับไม่ถูกนะจ๊ะ
ที่นี่เขาเรียกบ้านอะไรจ๊ะ แล้วจะไปเมืองมิลิตาต้องเดินทางกี่วัน
- เพิก : เขาเรียกว่าบ้านทันไร จะไปมิลิตานะต้องเดินทางอีกสามเดือนครึ่งเชียวนา มึงนี่เป็น
ผู้ชายเสียเปล่าๆ เข้าป่าไม่ถึงพรวด ดินาที่เสื่อไม่คาบเอาไปแตก
- แต : แหม ข้าละกลัวใจ ไอ้ตัวก็เอาจ่อน อีเมียก็อ่อนแออย่างนี้ไปเจอเสื่อมันจะเหลือ
อะไร
- เพิก : อยู่กับกูไหมละ ที่ทางออกกว้างลมไป เทียวยิงเนื้อยิงช้างมาอย่างขาย อยู่กับกูไม่ต้อง
กลัวเสื่อ เออ มึงกับอินนางเมียนั้นชื่อไร
- อินธุมาศ : เราชื่ออินส่วนเมียเราชื่อจัน ขออาศัยอยู่กับพี่ชายด้วย
- เพิก : ฮะ ฮะ ชื่อสำมะคัญ ชาวเมืองนี้ชื่อมันเข้าที่ กูชื่อเพิกตัวอีเตแม่อ้ายต้น
- แต : กูชื่ออีเตแม่ไอ้ต้น ลูกพรานเพิก
- ต้น : ข้าชื่อต้นลูกแม่เตเมียพรานเพิก
- เพิก : พอๆ ไอ้ต้นไม่ต้องเสือก ไปเอาข้าวปลามาให้น้ำเขากิน กินกันตามประสามีประสา
จนนะ
- ต้น : เอ้า น้ำ มีแต่ปลาร้ากันด้วย (ต้นเสือกกระดิ่งให้)
- แต : เขากินๆ เสีย กินข้าวยังกับคนป่วย เอ้า เลยร้องไห้เลย เป็นอะไรไปวะ

- จันทร : เอ้อ ไม่ได้เป็นอะไรหรือพ่อพราน ท่านไม่เคยเสวยพริกเคี้ยวเข้าเม็ดหนึ่งเลยน้ำพระเนตรไหล
- เพิก : อูแม่เจ้า อีชาวป่านี่พูดแปลก น้ำตาว่าน้ำพระเนตร แดกข้าวกับปลาร้าก็ว่าเสวยกูไม่เคยได้ยื่นหว่า
- แต : พูดเข้าหน่อยเลยพลอยอิมเลย เอ้าไม่กิน ไอ้ตันเก็บไป
- อินธุมาศ : เราจนยากแล้วแก้วตาของพี่ สรงเสวยเมื่อย่าเรียกเหมือนเมื่อก่อนเลยจะถูกพรานมัน ค่อนด่าเอา พูดจาต้องระวังให้จงหนัก
- จันทร : จ๊ะพี่
- เพิก : เฮ้ย อออินออกป่าได้แล้ว มึงแบกหอกเล่มใหญ่ไปกับกูอจันอยู่ตักน้ำดำข้าวกับอีแตแม่ไอ้ตัน เอ้าแบกไป (เอาหอกใส่หลังอินธุมาศ)
- จันทร : โถ พระทูลกระหม่อมแก้ว
- แต : เอาอีกแล้ว อินี่ถ้าจะบ้าอีก มึงอยู่บ้านดำข้าว กูจะเข้าป่าหาฟัน (จันทรดำข้าวหกรึยราด แสงเปลี่ยนเป็นเย็น แดกกลับมาพบเข้าร้องอะอะ โวยวาย)
- แต : อกนางแตจะแตกแน่แล้วมึงดำทำอะไรจึงหาเคลื่อนอย่างนี้ ถอยไปกูดำเอง (พรานเพิกกลับมาพร้อมอินธุมาศทำทางอารมณ์เสีย)
- เพิก : เฮ้ยนางแตมึงทำอะไรอยู่เย็นค้ำยังไม่หุงข้าว
- แต : กูไปป่าหาฟันตัวเป็นเกลียว หยุคประเดี้ยวเดียวไม่ทันเพื่อจะแห้งเม็ดให้นางจันดำ ข้าวมันค้ำยังกับหนูเกล็ดถึงได้พึ่งก่อไฟหุงข้าวแล้วมึงไปไหนถึงพึ่งมา
- เพิก : กูไปหาเนื้อทางเหนือโน้น วัวควายไม่ได้สักตัวก็เพราะไปกับไอ้ตัวชวนี้ชื่อนางเมียก็เสียดชาติเกิดดำข้าวไม่แตกกาก ดีแต่ทรงเสวยมึงเสวยเกลือเถิดทั้งผิวเมีย
- แต : จี้นให้อยู่ด้วยคงอดตายกันหมด มึงไปอยู่กระท่อมเฝ้าไร่ถั่ววงของกูดีกว่าไปพากันไปเชียว (อินธุมาศ จันทรเข็น โครงกระท่อมห่างออกไป เสียงลมเสียงฟ้าก็ก้อง จันทรจะคลอดโอรส)
- จันทร : โอ๊ย ออกมาเถิดลูกเฮ้ย อย่าทรมานแม่เลย ออกมาเป็นเพื่อนแม่ในป่าเปลี่ยว พ่อกับแม่จะได้ชื่นใจบ้าง (ตัวละครที่เหลือล้อมวงรอบจันทร คนหนึ่งวางเด็กลงตรงดักแล้วเข้าฉากไป เสียงเพลง เสียงฟ้า เสียงฝน เสียงเด็กร้อง)
- อินธุมาศ : ลูกรัก วรพักตร์เพียงพระจันทร์วันเพ็ญ สงสารลูกเกิดเมื่อพ่อขาดวาสนา
- จันทร : พระวงศาก็จะล้อมอยู่พร้อมเพรียง
- อินธุมาศ : ท้าวไททุกประเทศถ้ารู้ข่าวก็จะรีบมาทำขวัญ

- จันทร์ : กลางคืนและกลางวันฝูงก้านักก็จะเห่ดังเรไร
- อินธุมาศ : นี่แม้กระทั่งอุ๊กก็ไม่มีจะรององค์ คิดแล้วใจหาย เอาหนังควายต่างฟูกเถิดลูกรัก พ่อจะ
รับขวัญด้วยแหวนค่าครเมือง
- จันทร์ : สายแล้วพ่อแม่ต้องไปทำงานอยู่บ้านนะลูก
(อินธุมาศ, จันทร์ออกไป เสียงเด็กร้องให้ เทพจินดาเข้ามาได้ยินเสียงเด็กร้อง)
- เทพจินดา : เอ๊ะ เสียงเด็กที่ไหนร้องให้จ้า เสียงดีชะด้วย เสียงเป็นผู้มีบุญจะเป็นผู้มีบุญจุลจักร
อย่างที่ท่านบิดากำชับก่อนสิ้นใจให้เราตามหาหรือเปล่าหนอ เสียงดังจริงๆ เราต้อง
ออกตามหาเพื่อจะได้ฟังพาฝากเนื้อฝากตัวใกล้เข้ามาแล้ว เอ๊ะ ไม่มีใครอยู่ในกระท่อม
มีแต่ทารกห่อด้วยผ้าสีทอง ต้องดูลายเท้าก่อน เอ๊ะ เท้ามีรูปจักรต้องตามตำรา ไข่ม้วน
ข้าพบผู้มีบุญแล้ว ผู้มีบุญไปกับข้าเถิด
(จินดาอุ้มเด็กหนีไปในป่าและพบยักษ์พินทุมมาร)
- เทพจินดา : โอ้ น่องยาร้องให้เดี๋ยวตุ๊กแกมันกินตับเอานะ
- พินทุมมาร : แล้วไม่กลัวยักษ์กินบ้างหรือไง
- เทพจินดา : ยาร้องซึน้อง เดียวยักษ์มันได้ยิน
- พินทุมมาร : หนอย ไข่ม้วนแมลงหวี่ จะหนีไปไหนตัวแค่นี้กินไม่ติดลิ้นข้าหรือ
- เทพจินดา : ตาจ้า อย่าฆ่าหนูเลย พ่อแม่หนูตายหมด เหลือหนูอยู่กับน้องสองคน น่องหนูร้องให้
หิวนมด้วย ลูกประหลังกำไลของหนูนี้ไงจะตา อยากได้ก็เอาไปเถิด
- พินทุมมาร : เออ เจ้านี่ฉลาดพูด สมบัติอะไรของเจ้า พ่อไม่เอาหรือมาอยู่เป็นลูกพ่อดีกว่า
พ่อไม่มีลูกจะรักเจ้าเท่ากับลูกที่เดี๋ยว อ้าว ทุนหัวของพ่อนี่เสียลูก เอ เป็นอะไรไป
เห็นหน้าพ่อแล้วร้องให้จ้า
- เทพจินดา : ยักษ์ออกไปซิ อย่ามาแตะต้อง น่องหนูกลัว
- พินทุมมาร : เออ จริงซึนะ พ่อต้องแปลงตัวซะน่องจะได้ไม่กลัว โอม เพียง
- เทพจินดา : อย่างนี้ค่อยดีหน่อย
- พินทุมมาร : แต่ เอ เราจะเอานมที่ไหนให้ลูกกิน นึกได้แล้วแม่สิงห์ไกรสรเพื่อนเรากำลังมีลูกอ่อน
เราจะไปขอนนมแม่ไกรสรมาให้ลูกกิน เจ้าดูแลน้องให้ดี พ่อจะไปเขาเขี้ยวโน่นไปหา
นมมาให้ให้น้องกินนะ
- เทพจินดา : ไม่ต้องห่วงจะพ่อ
- ฝูง -
- (พินทุมมารเดินทางมาถึงถ้ำนางสิงห์เป็นฉากรูปปากสิงห์)
- พินทุมมาร : แม่ไกรสร แม่ไกรสรจ๊ะ

- ไกรสร : เสี่ยงใครนะ
- พินทุมาร : ฉันจะ พินทุมาร
- ไกรสร : แหม หายไปไหนเสียนานนะ พ่อขุนมาร อยู่ดีมีสุขหรือมีความทุกข์ร้อนอะไร ไม่เคยมาหาเราที่เขาเจียวนี้เลยนะ เออ แล้วตอนนี้มีคู่หรืออยู่ตัวคนเดียวล่ะ
- พินทุมาร : แหม แม่ไกรสร ตามเสียดะเอียด ฉันนะยังไม่มีเมีย มีแต่ลูกสองคนเป็นเด็กผู้ชาย เราเลี้ยงไว้เอาบุญนี่ก็จะมาขอให้น้ำนมแม่ไกรสร ไปเลี้ยงลูกนะจ๊ะ
- ไกรสร : ยักษ์ เอ๊ย ยักษ์ใหญ่ไม่มีนมให้ลูกกิน อี อี เอาซิ เราจะให้ไม่ต้องเป็นห่วงหมดแล้วก็มาเอาใหม่ได้
- พินทุมาร : ใสให้เต็มผอบนี้เลยนะแม่ไกรสร
- ไกรสร : เอานี้จะ หมดแล้วมาเอาใหม่ไม่ต้องเกรงใจ
- พินทุมาร : ขอบใจจะ ลูกจะได้กินอิ่มแล้ว
- เสียงสิงห์คำราม ปล่อย -

ฉาก 5 (ปากสิงห์) มีเสียงลมเสียงฝน พินทุมารเข้ามาเรียกหาลูก

- พินทุมาร : เจ้าจินดา สิงห์ไกรภพเอ๊ย
- สิงห์ไกรภพ : อะไรจะพ่อ กำลังเรียกลมเรียกฝนเล่นอยู่เชียวนะ
- พินทุมาร : เออ เจ้าทั้งสองเก่งขึ้นมากวิชาอาคมพ่อก็ถ่ายทอดให้เจ้าหมดสิ้นแล้วเก่งจะเท่าพ่ออยู่แล้ว
- เทพจินดา : พ่อจะไปไหนหรือจ๊ะ
- พินทุมาร : พ่อจะไปเที่ยวป่า เจ้าทั้งสองต้องไม่ลืมที่พ่อเคยห้ามเจ้าทุกครั้งที่พ่อไม่อยู่ อย่าเข้าไปวุ่นวายที่ห้องในเจียวนะลูก
- เทพจินดา : จ๊ะพ่อ พูดอย่างนี้ทุกทีเลย (พินทุมารเดินออกไป)
- สิงห์ไกรภพ : พี่จินดา พี่ไม่สงสัยอะไรบ้างหรือ พ่อยักษ์กำชับไม่ให้เราเข้าไปในห้องนั้นทุกครั้งที่ออกไปว่าต้องมีของสำคัญอะไรสักอย่าง เข้าไปดูให้มันรู้สักทีเถอะพี่จินดา
- เทพจินดา : จะดีหรือ
- สิงห์ไกรภพ : ดีซิ ตามมาเถอะ นั่นไงพี่จินดา ดันไม้อะไรนะ พี่จินดารูจักไหม ไบมันมีทั้งสี่เขียว สีขาว สีแดง สีทอง แปลกจริงๆ
- เทพจินดา : แปลกก็อย่าไปยุ่งกับมันซิ กลับเหอะมีผีหรือเปล่าก็ไม่รู้
- สิงห์ไกรภพ : แต่ฉันว่ามันต้องมีของดีมากกว่า เรามาลองกินไบไม้พวกนี้กันใหม่ละ
- เทพจินดา : เอางั้นหรือ เอาก็เอา

(สิงห์ไกรภพกับเทพจินดากินใบไม้แล้วเปลี่ยนร่างตามหน้าาก หน้าากสีขาวยกลายเป็นลิง หน้าากสีเขียวกลายเป็นนกแก้ว หน้าากสีทองตัวเป็นทอง จนสุดท้ายถึงหน้าากนาค เพลงประกอบทำทางที่เปลี่ยนไป)

สิงห์ไกรภพ : พี่จินดา ทำยังไงถึงจะกลายเป็นคนละ ใบสุดท้ายกลายเป็นนาคแล้ว

เทพจินดา : นั่นนะซี ทำยังไงดี หรือชาตินี้ต้องเป็นนาคไปตลอดชีวิตก็ไม่รู้ อือ อือ
(พินทุมารเข้ามา)

พินทุมาร : เจ้าจินดา สิงห์ไกรภพ ไปหลบอยู่ที่ไหนลูก

สิงห์ไกรภพ : อยู่ที่นี่จะพอ

พินทุมาร : นี่คงจะแอบมากินใบไม้สีแดงเข้านะซีจึงได้กลายเป็นนาค รอเดี๋ยวพ่อจะไปเอาน้ำมวกผามารดให้ เอ้า ค้มเข้าไป เป็นยังไงสมน้ำหน้า พ่อห้ามแล้วไม่ฟัง คราวหลังอย่าเข้ามาอีกนะ

สิงห์ไกรภพ : พี่จินดาคราวหน้าเราเอาน้ำมวกผามาด้วยนะ

- ใฟล่ง -

(พินทุมารนอนหลับ แต่สิงห์ไกรภพและจินดาไม่ยอมนอน)

สิงห์ไกรภพ : พี่จินดา ฉันอยากเข้าไปกินใบไม้วิเศษนั้นเล่นอีก สนุกดี

เทพจินดา : ใบไม้ที่อยู่ในถ้ำนี้ก็ไม่มีประโยชน์ ถ้าเราได้ใบยาเข้าไปในเมืองล่ะก็จะดังระเบิดเลย กินใบไม้สีเขียวก็คือนกแก้วจะไปไหนก็ได้ยังมีอิสระ กินสีแดงเป็นนาคก็มีฤทธิ์ มีอำนาจ กินสีขาวยก็เป็นลิงลมว่องไว กินใบสีทองเนื้อก็เป็นทอง สาวๆ เห็นก็ต้องหลงรัก แฮ่ อยู่อย่างนี้เนื้อเป็นทองหมูหมาก็ไม่มอง เป็นนกกปีกหักถูกกักขังอยู่อย่างนี้ เช็งจริงๆ

สิงห์ไกรภพ : พี่จินดาพูดถึงเมืองอะไร ข้าไม่เข้าใจ

เทพจินดา : ก็...ก็เราสองคนเป็นชาวเมืองมิถิลา พ่อแม่ของเราตายหมดยกพี่พินทุมารจับเราสองคนเอามาเลี้ยงไว้ดูแล

สิงห์ไกรภพ : เราก็คงไม่ใช่ลูกยักษ์นะซี นี่ถ้าพ่อยักษ์เกิด โหมโหขึ้นมาจับหักแขนหักขา กินหรือพี่จินดาอย่าอยู่ที่นี้อีกเลย

เทพจินดา : พี่ที่ว่าอย่างนั้นแหละแล้วจะหนีไปอย่างไรละ

สิงห์ไกรภพ : ปีกเราก็กลัว ขาเราก็แข็ง วิชอาคมเราก็มี ของวิเศษก็มีจะกลัวอะไรอีกละ เรากินใบไม้สีเขียวแปลงเป็นนกกบินหนีไป พ่อก็ตามไม่พบ

เทพจินดา : เรารีบไปเอาใบไม้แล้วก็หนีไปก่อนพ่อจะตื่นขึ้นมา

สิงห์ไกรภพ : ลูกกราบลาพ่อแล้ว

(สิงห์ไกรภพ, เทพจินดาถือหน้ากากทั้งสี่หนีไป)

(พินทุมารฝันว่ามีนกอินทรีโฉบมาจิกตาทั้งสองข้างก็สะดุ้งตื่น)

พินทุมาร : เทพจินดา สิงห์ไกรภพ เราฝันร้ายนัก เอ๊ะ ลูกของเราหายไปไหนนี่ เทพจินดา สิงห์ไกรภพ หรือจะแอบไปที่ด้นยาอีก (เข้าไปดูข้างใน) ไบยาหายไป เจ้าจินดา เจ้าไกรภพคงหลบหนีพ่อไปแล้ว ทำกับพ่อได้ลงคอเชียวหนอลูก เราจะออกตามไปดูน้ำใจมัน

(พินทุมารออกตามลูก สิงห์ไกรภพกับเทพจินดาแปลงเป็นนกแก้วบินหนีขึ้นไปอยู่บนที่สูง พินทุมารตามไปไม่ได้)

สิงห์ไกรภพ : พี่จินดาพ่อตามมา

เทพจินดา : หนีขึ้นไปบนเขานั้นก่อน

พินทุมาร : ลูกรักลงมาหาพ่อหน่อย เขตของพ่อสิ้นสุดอยู่เพียงภูเขานี้ ไม่มีกำลังจะตามเจ้าขึ้นไป

เทพจินดา : พ่อตามขึ้นมาบนนี้ไม่ได้ เรากลายร่างเป็นคนเถอะ

สิงห์ไกรภพ : พ่อจำ ลูกลงไปหาพ่อไม่ได้หรือ กโทษที่หลบหนีถึงชีวิตลูกกลัวจะพ่อ

เทพจินดา : พ่อกลับไปอยู่ถ้ำเถิด ลูกจะกลับไปอยู่บ้านเมืองของลูก

พินทุมาร : เจ้าดวงตาของพ่อไม่เห็นเลยที่ว่าลูกจะหลบหนีมา พ่อเลี้ยงเจ้าไว้ได้ถึงสิบสี่ปีไม่เคยตี เคยค่าให้อาหาร เมื่อแรกมาอยู่ถ้ำพ่อก็อุตส่าห์ขอมมนางสิงห์มาเลี้ยงเจ้า ยามนอนเอาแนบข้างไม่ห่างกัน แต่เห็นเจ้าร้องไห้ก็ใจหาย พ่อต้องอุ้มเจ้านุ่มเนื้อแล้วรับขวัญ ถึงทุกวันนี้เจ้าเป็นหนุ่มพ่อยังอุ้มเลย เจ้าหลบหนีมาก็ไม่ลาพ่อ ไม่ส่งสารพ่อมั่งเลย ลูกเอ๊ย เจ้ามาพ่อได้ลงคอนะลูก

สิงห์ไกรภพ : ดินนั่นเรียกค่าตอบแทนด้วยการพันผูกพฤกษาไว้กับตน ฟาลีมิขอสั่งใจและปล่อยพฤกษาให้เป็นอิสระ

พินทุมาร : พ่อนี้มีค่าเพียงดิน มีอาจเอื้อมเป็นฟ้า พ่อขอฝากใจกายให้สลายไปกับดิน (ยักษ์พินทุมารสิ้นใจตาย)

(เสียงกลองรัว ไฟดับลง เสียงความวิเวก ความเศร้าคลอไป)

ฉาก 6 บ้านเทพจินดา

เทพจินดา : เราเดินทางมาถึงบ้านแล้ว พี่จะเข้าไปก่อน เจ้าอยู่รอที่นี้ก่อนนะ

สิงห์ไกรภพ : บ้านเราน่าอยู่นะพี่

คนใช้ : เอ้า เร็วพวกเราเจ้านายกลับมาแล้ว

สาวใช้ : ตายโศเป็นหนุ่มแล้ว คุณชายหายไปนานจริงเจียวค่ะ

- เทพจินดา : เอาละ เราพาคนมาด้วย เจ้าทุกคนต้องบอกว่าเขาเป็นน้องร่วมท้องของเราจำได้ไหม
- คนใช้ : เป็นน้องร่วมท้องของเราจำได้แล้วเจ้านาย
- เทพจินดา : จำได้แล้วก็ไปเชิญเขาเข้ามา
- คนใช้ : เอ้าเชิญเจ้านาย จำไว้นายเป็นน้องร่วมท้องเรา
- สิงห์ไกรภพ : อะไรของเจ้านะ
- คนใช้ : เอ้อ ก็นายเป็นน้องร่วมท้องของนายเราจ๊ะ
- เทพจินดา : ไปได้แล้ว
- สาวใช้ : นายเจ้าขาท่านประสิทธิ์โสภนสหายท่านบิดามาเยี่ยมคะ
- เทพจินดา : ทำไมต้องมาตอนนี้ละ เจ้าสิงห์ไกรภพเจ้าหลบไปก่อน
- สิงห์ไกรภพ : ทำไมต้องหลบสหายท่านบิดาข้าก็ควรอยู่การะ
- เทพจินดา : เออ จริงสินะ ไปเชิญท่านเข้ามา
- สิงห์ไกรภพ : พี่จินดาเป็นอะไรนะ
- จินดา : ปล่าว เปล่านี้ อ้าว ท่านอามาเชิญท่านอานั่งพักก่อน
- ประสิทธิ์โสภ : เออ ดี ดี นี่พ่อเจ้าเขาไม่อยู่หรือ
- เทพจินดา : พ่อข้าตายไปหลายปีแล้ว เห็นท่านอาก็เหมือนได้เห็นท่านบิดาข้าดีใจจริง
- ประสิทธิ์โสภ : อนิจจาเอ๋ย ข้าไม่รู้เลยนี่ เมื่อคราวโน้นมาเมียก็ตาย เดียวนี้มาตัวตายเอง ข้าเลยพลอย
ไม่สบายใจไปด้วย เออ แล้วนี่พี่น้องพ้องญาติไปอยู่ไหนกันหมดละ อ้าว แล้วนั่น
ใครมายืนหน้าแหลมอยู่นั่น
- เทพจินดา : เอ้อ คือ คนนี้ท้องเดียวกับข้า
- ประสิทธิ์โสภ : ฮ่า อะไรกัน ก็เมื่อคราวแม่เจ้าตาย พ่อเจ้าบอกว่ามีเจ้าคนเดียว นี่แม่เจ้าตายไปนาน
แล้วจะมากลอดลูกทิ้งไว้อีกได้ยังไง ทำไมต้องหลอกคนแก่ด้วยหือ
- เทพจินดา : ท่านอา ถ้าจะลืมไปกระมัง นี่ สิงห์ไกรภพไงท่าน เออ ท่านอาไปอาบน้ำอาบทำก่อน
เถอะ
- สิงห์ไกรภพ : อะไรกัน พี่จินดา ข้างไปหมดแล้ว
- เทพจินดา : ทางนี้ขอรับท่านอา
- สิงห์ไกรภพ : นำสงสัยจริง พี่จินดามีพิรุณ สงสัยว่าเราจะไม่ใช่พี่น้องพี่จินดา ไอ้สี่ อีมา
- คนใช้+สาวใช้ : เจ้าขา
- สิงห์ไกรภพ : ข้านี้สงสัย
- คนใช้+สาวใช้ : บอกไม่ได้
- สิงห์ไกรภพ : (สิงห์ไกรภพชูหน้ากากทอง สองคนเหมือนต้องมนต์สะกด) ข้านี้สงสัย

คนใช้+สาวใช้ : บอกทุกอย่างก็ได้ นายท่าน

สิงห์ไกรภพ : ข้ากับพี่จินดาพราหมณ์เป็นพี่น้องร่วมท้องกันใช้ไหม

คนใช้+สาวใช้ : ไม่ใช่

คนใช้ : เมื่อนายผู้ใหญ่ตาย นายน้อยหายไประหว่างป่าช้านาน

สาวใช้ : กลับมาก็พาท่านมาด้วย

คนใช้+สาวใช้ : ท่านมิใช่เชื้อสายพ่อนายพราหมณ์

สิงห์ไกรภพ : พอแล้วไปให้พ้น เอ้า นี่รางวัลของคนปากเบา

(สิงห์ไกรภพส่งหน้ากากทองให้สองคนใช้ คนใช้ใส่หน้ากากทองวิ่งเข้าฉากไป)

สิงห์ไกรภพ : ช่างชั่วช้าจริงนะ จินดาพราหมณ์ พ่อแม่เราเป็นใครก็ไม่ยอมบอก ฮี เจ้าคนหลอกหลวง เห็นจะอยู่ดูหน้ากันไม่ได้แล้ว เราก็ถูกผู้ชายไปตายเอาดาบหน้าคิดว่า

(สิงห์ไกรภพใส่หน้ากากนกแก้วบินหนีไป นกแก้วนั่งพักที่ราวป่าขบวนของ จตุพัตร์เข้ามา)

ทหาร : ถึงศาลเทพารักษ์แล้วพระเจ้าค่ะ ขอเชิญเสด็จพระราชฯ พระราชินี พระราชธิดา ประทับที่ราวป่าก่อนพระเจ้าค่ะ

จตุพัตร์ : ป่านี่ร่มรื่นดี ดอกไม้ก็สวย ชอบไหมลูกสร้อยสุดา

สร้อยสุดา : ชอบมากเพคะ

มเหสี : จะได้หายหงอยเหงาเสียที เจ้ากับนางเล็กๆ ราววงสรวท่านท้าวเหราศักดิ์ดาเดชเสียดิ ลูก

สร้อยสุดา : เพคะ

(สร้อยสุดาราววงสรวท)

จตุพัตร์ : แหม ลูกรักรำดีจัง เหมือนหนังแขกเลขลูก เอาละพอแล้วลูก เดี่ยวจะเมื่อยศอกคอหัก ไป

นกแก้ว : สวยจริงๆ

สร้อยสุดา : นกแก้วพูดได้ด้วยเพคะพระบิดา นกแก้วมาหาน้องหน่อย ไปอยู่ด้วยกันเอาไหม พระบิดาเพคะ ลูกขอเอานกแก้วไปเลี้ยงนะเพคะ

จตุพัตร์ : พ่อว่า นกตัวนี้หน้าตามันพิลึกนะลูก แต่ถ้าลูกอยากได้นกแก้วเจ้าชู้นี้ ไปเลี้ยงก็เอาสิ ลูก เอ้า ทหาร จับนกมาให้ลูกข้า

นกแก้ว : พระราชธิดาช่วยด้วย กลัว กลัว

จตุพัตร์ : แหม ไข่เขียวนะ ไข่แก้ว

มเหสี : นกนี้ขี้ประจบนะเพคะ

- จตุพัตร์ : ฉันว่ามันขี้หลื้มากกว่า
 สร้อยสุดา : แหม เสด็จพ่อล่ะก็ หวงลูกแม่กระทั่งกับนก
 จตุพัตร์ : ก็ลองมันไม่ใช่หนักชีพอไม่จับมาผ่าเป็นเสี่ยงก็อย่าเรียกจตุพัตร์ยักษ์ใหญ่เลย
 มเหสี : ใครๆ เขาก็ล้อชื่อแหละเพคะว่าทรงหวงลูกสาวยังกับอะไรดี
 จตุพัตร์ : ก็ฉันมีลูกคนเดียวนี่
 สร้อยสุดา : พระบิดาพุดจนนกของลูกง่วงนอนแล้วกลับกันเกิดเพคะ
 จตุพัตร์ : แหม เอาใจกันจริง ถ้ามันเป็นผู้ชายล่ะก็พ่อยิ่งทิ้งแล้ว เอ้า เคลื่อนขบวนกลับได้
 (ขบวนเดินอยู่กับที่มีแต่สร้อยสุดากับนกแก้วที่เดินไปที่ปากสิงห์)
 สร้อยสุดา : เอ้านอนชะนะจ๊ะ
 นกแก้ว : จะนอนกะพระธิดา หนาว หนาว กกหน้อย กกหน้อย
 สร้อยสุดา : ร้ายจริงเจ้าแก้วนี่ เอ้า นอนชะ เราจะกกให้
 (นกแก้วถอดหน้ากากออกเป็นสิงห์ ไกรภพนอนลงข้างนาง เสียงกลอง เสียงฟ้าร้อง)
 - ใพลง -

ฉาก 7 กระท่อม

- เทพจินดา : ป่านี่สิงห์ไกรภพคงจะอ้าวร้างร้อนรุ่มเนจรอยู่ตัวคนเดียว เราจะต้องออกสืบหา
 พระบิดา มารดาของเธอให้ได้ เป็นการไถ่โทษที่ทำให้เธอพลัดญาติวงศ์
 (เทพจินดาใส่หน้ากากนกเหาะไปบ้านพรานเพิก)
 เทพจินดา : บ้านนี้มีใครอยู่บ้างจ๊ะ
 แด : มีข่าอยู่คนเดียวละ ข่าชื่ออ๊อแต แม่ไ้ตันลูกพรานเพิก พรานเพิกข่าขำมันถูกเสือกัด
 ตายไปนานแล้ว ไ้ตันลูกข่าขำมันก็หนีไปมีเมีย เหลือข่าอยู่คนเดียว พ่อพราหมณ์ถาม
 ทำไมละ
 เทพจินดา : ยายอยู่นานแล้วหรือยัง
 แด : โอ๊ย ตั้งแต่คุณปู่เป็นแฟนกับคุณย่าเนาะ
 เทพจินดา : เอ้อ เมื่อก่อนนี่ที่นี้มีใครลูกหลานหายบ้างหรือเปล่า
 แด : เออ มีซิ ลูกคนใหญ่คนโตเสียด้วยนา พระราชมาอยู่กับพระราชินีเธอมีครรรค์ชดเช
 พเนจรมา ข่าก็เลี้ยงเอาไว้อย่างดี งานการไม่ให้เตะให้เฝ้าแต่ไร้แดง ท่านไปตักน้ำ
 พรหมแดง ลูกแดงก็เลยหายไปหลายปีแล้ว พอพวกอำมาตย์เขาปราบไ้ตันโจรราบ
 คาบเอาหัวเช่นคมดาบเสียดาสม แล้วก็มาเชิญเสด็จกลับเข้าครองเมือง เรื่องมันก็เป็น
 อย่างนี้แหละ

เทพจินดา : ขำรู้ว่าเรื่องโอรสของท้าวพญา
 แต่ : หาว่าไงนะ นี่จะมีลาภมหาศาลละรู้ไหม
 เทพจินดา : ถ้ายายช่วยฉันให้เข้าเฝ้าเพื่อบอกข่าวพระโอรส
 แต่ : ช่วยแน่ๆ อีพ้อพราหมณ์เอ๊ย คราวนี้ได้รางวัลงามไหมไม่ไหวแน่ไปกันเลยพ่อคุณ
 (แต่กับเทพจินดาเข้าฉาก)

- ฝูง -

ฉาก 8 วังอินธุมาศ (ปากสิงห์)

ทหาร : พระราชาอินธุมาศ พระราชินีจันทรเสด็จแล้ว
 อินธุมาศ : ทหารไปตามโหราจารย์มา
 โหรา : ถวายบังคมพระเจ้าค่ะ
 อินธุมาศ : ท่านโหรา ข้าฝันว่ามีพรานชูดวงมณีเข้ามาถวาย ข้ารับไว้ในอุ้งหัตถ์ก็เกิดรัศมีแพรว
 พราว แก้วเคลื่อนคล้อยลอยวนไปรอบเมืองและลอยวนรอบเศวตฉัตรมันน่าอัศจรรย์
 จริง
 โหรา : ขอเดชะ พระองค์จะได้ทราบข่าวพระโอรสในวันนี้ พຽງนี้พระเจ้าข้า
 ทหาร : คุณนายแต่ แม่หนูตัน ภรรยาพรานเพิกขอเข้าเฝ้าพระเจ้าค่ะ
 อินธุมาศ : อ๊ะไปเชิญเข้ามาเร็ว
 แต่ : ถวายบังคมเพคะ
 อินธุมาศ : เป็นอย่างไรบ้างจ๊ะ แม่แต่ดูยังไม่แก่เลย
 แต่ : อู๊ย ไม่แก่อะไรเพคะ วยตกกระแล้ว
 จันทร : วันนี้มาหาน้องมีเรื่องขุ่นข้องหมองใจอะไรหรือเปล่า
 แต่ : มีแต่เรื่องดีใจเจ้าเพคะ คือพ้อพราหมณ์นี้เขาบอกว่าเขารู้ข่าวลูกชายท่านท้าวเจ้าค่ะ
 อินธุมาศ : รู้ข่าวอย่างไรว่าไปชี้ท่านพราหมณ์
 เทพจินดา : พระโอรสของพระองค์ทรงถูกยักษ์ลักพามาอยู่ด้วยกันกับข้าพระบาท ยักษ์ใช้ให้ข้า
 เลี้ยงดู ข้าก็รักเลี้ยงเยี่ยงน้อง เมื่อตอนมามีผ้าทองรององค์กับชำมรงค์วงเพชรเจ็ดกระ
 รัตผูกพระหัตถ์ข้างขวาไว้พระเจ้าค่ะ
 จันทร : ลูกเราแน่แล้ว ทูลกระหม่อมแก้ว
 เทพจินดา : ข้าดวงล่อ ขอวิชาจากพญามารนั้นจนเก่งกล้า จึงชวนกันหลบหนียักษ์มาแต่พลัดหลง
 กันกลางอากาศพระเจ้าค่ะ ยักษ์นั้นตั้งชื่อข้าว่า จินดาพราหมณ์ พระโอรสทรงนาม
 สิงห์ไกรภพ

- อินธุมาศ : เจ้าจะคิดอ่านตามหาหน่องอย่างไรหรือลูก
 เทพจินดา : ข้าจะแปลงเป็นนกแก้วบินไปสืบข่าวพระเจ้าค่ะ
 แตะ : รู้เรื่องกันแล้วไซ้ไหมเจ้าคะ แล้วรางวัลล่ะ
 อินธุมาศ : เอานี่ เงินทองของต้องใจ จูงฝูงเราไปไหนก็ได้เอ๋ย
 (แต่ใส่หน้ากากทองทุกคนเกาะเอาแต่วิ่งไปทางเดียวกัน)

- ใฝลง -

ฉาก 9 เมืองยักษ (ปากสิงห์)

- สิงห์ไกรภพ : สร้อยสุดาเราเห็นจะต้องพากันหนีเสียแล้ว ถ้าบิดาเจ้ารู้ว่าเจ้ามีครรภ์ต้องลงทัณฑ์เรา
 ถึงตายแน่
 สร้อยสุดา : น้องสงสารบิดามารดาที่ต้องขายหน้า ท่านเลี้ยงมาแต่เมตตาไม่เคยคิดว่าดีเลย แล้ว
 น้องมาทำเช่นนี้
 สิงห์ไกรภพ : พี่ก็ไม่อยากพาเจ้าหนี แต่ถ้าอยู่ก็ต้องทำสงครามกับพ่อตาและต้องฆ่ากัน
 สร้อยสุดา : ถ้าพี่ฆ่าพ่อ น้องก็ไม่ขอยู่ แต่ถ้าพ่อฆ่าพี่ น้องจะมีชีวิตได้อย่างไร
 สิงห์ไกรภพ : เราจึงต้องไปไหนน้อง จะได้ไม่ต้องหม่นหมองทั้งสองฝ่าย ลาบิดามารดาเสียตรงนี้
 แหละ พี่จะพาเจ้าเหาะไป
 สร้อยสุดา : พระบิดามารดาถูกลาก่อน
 (สิงห์ไกรภพใส่หน้ากากนกแก้วพาสร้อยสุดาหนีไป จิตุพัคตรยกกองทัพตาม)
 จิตุพัคตร : ไอ้คนถ่อยปล่อยลูกกูคืนมานะ ไม่ต้องตกใจลูกรัก พ่อไม่ทำอะไรเจ้าหรอก จะฆ่า
 ไอ้ผู้ร้ายใจฉกรรจ์นี้เท่านั้น หนอย แปลงเป็นนกให้ลูกกูหลงรักแล้วพาหนี ไอ้ชาติ
 ไพรทำไมไม่สู้ขอทำอย่างนี้มันดูถูกทั้งลูกทั้งพ่อ กูจะบั่นคอให้คอขาดเชียว
 สิงห์ไกรภพ : ท่านลองทบทวนดูอีกที เมื่อข้านี้เป็นนกบินเล่นตามประสา ท่านให้ทหารจับ
 ประทานพระธิดาจึงได้อยู่ร่วมกัน บัดนี้นางทรงครรภ์ก็หวั่นใจจะได้าย จึงจะพา
 ไปพระนครแล้วค่อยย้อนกลับมาสู้ขอ พระองค์ทรงเห็นแก่พระนัดดาด้วย
 จิตุพัคตร : กูไม่ขอเป็นพ่อตามึง ถึงลูกสาวเป็นม่ายกูก็ไม่อายใคร กูเอาใส่ตะกร้าล้างน้ำสอง
 สามที่ยังดีกว่าให้มนุษย์แสนกลคนอย่างมึง สร้อยสุดามาหาพ่อ พ่อจะได้ฆ่าไอ้จ้อ
 นั้นให้ถนัดมือ
 สร้อยสุดา : ข้าเชื่อว่าฝ่าถึงชั่วช้าก็รักจนกว่าชีวิตจะหาไม่ ถ้าแม่ครั้งนี้มีทรงโปรด ลงโทษฝ่าก็
 เหมือนฆ่าตัวลูกด้วย ขอพระบิดาให้อภัยไว้ชีวิตด้วยเถิดพะคะ
 จิตุพัคตร : อีสร้อยสุดามึงเชื่อฝ่าจนไม่กลัวพ่อหรือ หน้าด้านตามันมาไม่กลัวเสียศักดิ์ศรี ให้มี

ใหม่มีงก็ไมยอมมีหรืออีจี้รว เสียแรงกุดนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงคумаแต่ตัวยังนิคจิตจัว
มึงไม่ฟังคำกูบ้างเลย ทำผิดแล้วยังบิดพลิ้ว ดีล่ะจะจับตัวเสียทั้งผิวและเมีย (ทหาร
ยักษัรบกับสิงห์ไกรภพ จตุพักตรจึงเอาตัวสร้อยสุคามาได้)

สร้อยสุคา : พระบิดามาถูกเสียเกิดเพคะถึงอยู่ไปอับอายขายหน้าประชาชน

จตุพักตร : พ่อนะหรือจะฆ่าลูก เป็นลูกเต้าพ่อต้องรักเอ็นดูไม่รู้หายหรือ แต่ไอ้ผิวเจ้านะเอาไว้
ไม่ได้ พ่อจะตามจับมันลับเป็นเสี่ยงๆ ไม่เลี้ยงไว้หรือ

สร้อยสุคา : ถ้าฆ่าผิวก็เหมือนฆ่าตัวลูก พระบิดาได้โปรดปรานี

จตุพักตร : หนอย ช่างอ้ออึ้งจริงๆ เชียว กูจะหยิกให้ขาเขียวเขียวมึง
(สร้อยสุคาร้องไห้)

สร้อยสุคา : ลูกไม่ปรารถนาชายอื่นเป็นอันขาด

จตุพักตร : อีนี่พูดไม่รู้เรื่องทหารจับมันมัดกูดจะงูมันกลับคอก
(จตุพักตรจูงสร้อยสุคาออกไป สิงห์ไกรภพวิ่งออกมาสลบอยู่ที่ปากสิงห์ จินดา
พราหมณ์ออกมา)

เทพจินดา : สิงห์ไกรภพเพียงแต่สลบไป ต้องแก้ไขให้ฟื้น เป็นอย่างไรบ้างน้อง

สิงห์ไกรภพ : พี่จินดา นี่มายังไงกัน

เทพจินดา : พี่ออกตามหาเจ้าก็เลยพบพระบิดามารดาของเจ้าด้วย ท่านโปรดให้พี่มาตามหาน้อง
บุญของพี่ที่ได้พบพระองค์จะเชิญกลับเมือง พระบิดามารดาคอยรับขวัญอยู่นานวัน
แล้ว

สิงห์ไกรภพ : ข้ายังกลับไม่ได้หรือพี่จินดา ข้าต้องชิงสร้อยสุคากลับไปด้วย ข้ากำลังจะมีลูกจะทิ้ง
ลูกทิ้งเมียไปเสียอย่างไร ถ้ายักษัมัน โกรธลงโทษทั้งลูกทั้งแม่ข้าต้องตายตามแน่ ข้า
ว่าจะเข้ารบชิงตัวนางกลับมา แม้จะต้องตายก็ยอม พี่จะเห็นเป็นอย่างไร

เทพจินดา : ลูกเมียเสียไปแม่ไม่ตายก็ห่างหรือ พี่ไม่เห็นเป็นอย่างไร แต่บิดามารดานั้นหายาก
ถ้าจำจากกันแล้วไม่มีที่อาศัยอะไรอีก นางไปอยู่เมืองสบายดีไม่มีภัยไม่ทำอะไรก็คงได้
พบกัน ขึ้นชื่อว่าบิดามารดาขอมไม่ฆ่าบุตร เมื่อทรงพบพระบิดามารดาแล้วจึงค่อย
กลับมารับภรรยา

(สองคนแปลงเป็นนกบินไป)

- ฟ้าลง -

ฉาก 10 เมืองยักษั (ปากสิงห์)

(จตุพักตร, มเหสี, สร้อยสุคา, รามวงศ์ ออกท้องพระโรง)

- สร้อยสุดา : รามวงศ์บังคมทูลกระหม่อมตา ทูลกระหม่อมยายหรือยังลูก
- รามวงศ์ : ตาคมคับ ยายคมคับ
- จตุพัตร์ : เห็นไหมท่านยาย หลานว่าฉันตาคมแน่ะ
- มเหสี : ท่านตาละก็เห่อหลานเกลียดตัวกินไข่
- จตุพัตร์ : อย่าพูดถึงพ่อมันฉันเกลียด ฉันรักแต่แม่กับลูกก็พอ
- สร้อยสุดา : เสด็จพ่อ
- ทหาร : ทูตจากเมืองโกญจนาขอเข้าเฝ้าพระเจ้าค่ะ
- จตุพัตร์ : ไปเบิกตัวเข้ามา
- เทพจินดา : ถวายบังคมพระเจ้าค่ะ ข้าพระพุทธเจ้าเป็นราชทูตจากเมืองโกญจนาถือพระราชสาสน์มาสมานไมตรี
- จตุพัตร์ : ไหนคูชิ หนอย ไอ้สิงห์ไกรภพจะมาประจบขอลูกสาวกู มาลอบเล่นชู้แล้วค่อยมาขู่ขอ เซอะมันดูถูกกูนี้หว่า กูไม่ปรารถนาเป็นไมตรีด้วย ถ้ามาขู่ขอเสียแต่แรกกูจะยกให้เสีย ราชทูตกลับไปบอกเจ้านายของมึงหากทหารของกูที่ตายไปร่วมแสนฟื้นขึ้นมาได้กูก็จะยอมรับไมตรีไม่อย่างนั้นจะต้องเกิดสงคราม
- เทพจินดา : ถ้ามีสงครามจะเกิดประโยชน์อันใดเล่าพระเจ้าค่ะ ทหารมีแต่จะล้มตายเสียหายอีกของเก่าก็ใช้จะฟื้นคืนมา เจ้านายของข้าก็รับผิดแล้ว ขอพระองค์โปรดรับไมตรีจัดจัดการอภิเษกให้พระราชธิดากับนัสดามีความสุขเถิดพระพุทธเจ้าค่ะ
- จตุพัตร์ : กูไม่ต้องการไมตรี ลูกกูมีความสุขดีโดยไม่ต้องมีผัว หลานกูคนเดียวกูเลี้ยงได้ ไม่ต้องมาข้องเกี่ยว จำไว้ ถ้าไม่ส่งไอ้สิงห์ไกรภพมากูจะยกทัพไปฆ่ามันที่โกญจนา (เสียงกลองรัว จตุพัตร์เข้าเมือง)

- ฟูปลง -

ฉาก 11 เมืองโกญจนา (ปากสิงห์)

(สิงห์ไกรภพ, เทพจินดา ออกมาคู้กำลังเข้าศึกบนกำแพงเมือง โดยสมมุติให้ยกพื้นเป็นกำแพงเมือง)

- สิงห์ไกรภพ : พี่จินดา กองทัพของเราพร้อมหรือยัง
- เทพจินดา : พร้อมแล้วพระเจ้าค่ะ พลหุ่่นพยนต์ที่เราผูกไว้จะได้ไม่เปลืองชีวิตทหารก็เตรียมเอาไว้เสร็จแล้ว
- สิงห์ไกรภพ : ดีจริง พวกม้าใช้มารายงานข่าวว่าทัพจตุพัตร์จะมาถึงในวันนี้พี่เตรียมตัวให้ดีก็แล้วกัน

- เทพจินดา : พุดไม่ทันขาดปากก็มาแล้วพระเจ้าค่ะ
(เสียงกองทัพโห่ร้อง เสียงกลอง)
- จตุพัตกร : ไอ้สิงห์ไกรภพวันนี้ถึงจุดจบของมึงล่ะ กูจะสับเสียดให้เป็นเหยื่อแร้งกา ตั้งแต่พบมึง
ลูกกูอยู่ไม่สุขเลย
- สิงห์ไกรภพ : ท่านพระยายักษ์มาไกลคงเหนื่อยน่าจะพักผ่อนก่อนไหมพระเจ้าค่ะ ในวังมีห้องว่าง
เออ แล้วพระลูกหลานสบายดีหรืออย่างไร ไม่เห็นเล่าให้หม่อมฉันฟังบ้างเลย
- จตุพัตกร : หนอย ไอ้โจร โกงจนาหาที่ตายหรือมึง ทำทะเล้งมาซักถามถึงลูกหลานกู กูจะผลาญ
เสียดทั้งโคตรเลย เร็ว ทหารจับตายไอ้ผู้ร้ายโกญจนา
(สิงห์ไกรภพ, จินดา, จตุพัตกร ต่อสู้กัน จตุพัตกรถูกสิงห์ไกรภพฆ่าตาย)

- ใปลง -

ฉาก 12 เมืองยักษ (ปากสิงห์)

(สิงห์ไกรภพเข้าเฝ้ามเหสีจตุพัตกร)

- สิงห์ไกรภพ : พระมารดาทรงโปรดยกโทษทัณฑ์ให้ลูกด้วย อันธรรมาแม่จะเป็นฟ้าหรือดินก็ยอม
จะรักชีวิตของตนทั้งสิ้น พระบิดาหมายจะฆ่าลูกให้สุดสิ้นทั้งฟ้าทั้งดินเมืองโกญจนา
ทั้งญาติวงศ์พงศาประชารของลูก ลูกจำเป็นต้องป้องกัน ลูกไม่ทันยังอาวุธเป็นเหตุ
สุดวิสัยที่จะแก้ไขได้ ขอประทานอภัยให้ลูกด้วย
- มเหสี : แม่ขอบใจที่เจ้าอัญเชิญพระศพกลับมาให้แม่กับสร้อยสุดาได้รำลึบบ้าง ทูลกระหม่อม
ทรงโมโหร้ายจึงทำให้มีอันเป็นเช่นนี้ แม่ก็แก่เฒ่าเห็นแต่เจ้ากับสร้อยสุดาจะได้ครอบ
ครองบ้านเมือง แม่ขอฝากบรรดาประยูรญาติและเสนาประชาราชนไว้กับลูกด้วย เรื่อง
ที่แล้วก็ให้แล้วกัน ไปแม่ไม่ยากให้พยาบาลกันต่อไป
- สิงห์ไกรภพ : ลูกขอบพระทัยเสด็จแม่ แต่ลูกมีอาจรับได้ เพราะต้องกลับไปครองเมืองโกญจนา
ส่วนมารันนั้นควรให้พี่เทพจินดาได้ครองแทน ลูกกับสร้อยสุดาและรามวงศ์คงไม่ได้
อยู่รับใช้พระมารดา
- มเหสี : พระบิดาก็สิ้นพระชนม์ไปแล้ว นี่ลูกหลานก็จะจากแม่ไปอีก แม่ขอพอรามวงศ์ไว้อยู่
ด้วยพอช่วยให้ชื่นใจหายเหงาได้ไหมลูกสิงห์ไกรภพ
- สิงห์ไกรภพ : ลูกจนใจไม่รู้ที่กล่าวว่อย่างไร ให้สร้อยสุดาตอบพระมารดาแทน
- มเหสี : แม่รักเจ้าเท่าชีวิต ถ้าจะต้องพลัดพรากจากกันไปไกลตา ขอนัดดาไว้คู่ต่างหน้าเจ้า
เถอะนะสร้อยสุดา
- สร้อยสุดา : พระคุณของมารดาหาที่เปรียบมิได้ ที่ประสงค้องค์โอรสก็จะถวายไว้ได้พระบาท

- มเหสี : ขอบใจลูกมากนะ เจ้าช่วยต่อชีวิตให้แม่แท้ๆ งามวงศ์เจ้าลาพระบิดามารดาซะนะลูก
แล้วค่อยมาหาาย
(มเหสีเข้าฉากไป)
- สิงห์ไกรภพ : กรรมของพ่อแล้วเจ้ารามวงศ์ เคยเป็นแต่่นกผกผินบินจากกรง เดี่ยวนี้เป็นกรงเปล่า
นกเจ้าต้องจากพราวไป
- สร้อยสุดา : ดวงใจของแม่ แต่นี้ต้องจากกัน คืนวัน ไม่ได้เห็นกันเช่นเคย
(ร้องไห้)
- รามวงศ์ : โอ้ นิ่งเสีย แนะ ตู๊กแกจะกินตับ คอยมองคนร้องไห้
(สิงห์ไกรภพสร้อยสุดาหัวเราะทั้งน้ำตาคอดรามวงศ์ไว้ ไฟหรือลง ฟอลโล่จับที่คน
สรุป)

สิงห์ไกรภพจบลง	ต้องพราวจากรามวงศ์
ตามกกรรมซ้ำด้ามเกวียน	ชีวิตหมุนเวียนเปลี่ยนแปลง
เชิญแสงหาตอนจบ	ที่หลบซ่อนไปไม่ไกล
อยู่ในชีวิตท่านเอง	อยู่ในชีวิตท่านเอง.

ภาคผนวก ค

บทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทราวดีเฉียเตอร์

บทละครเวทีเรื่องสิงห์ไกรภพของภัทรวดีเชียวเตอร์

ฉาก เป็นฉากตั้งอยู่กลางแจ้ง ยกพื้น มีความเป็นกลางไม่ระบุว่าเป็นสถานที่ใด ฉากเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของเรื่อง ตรงกลางฉากเป็นประตูปากสิงโตเป็นทางเข้าออกของตัวละคร ด้านขวาของเวทีทำเป็นยกพื้นสูงจากพื้นฉากละครเวที สำหรับเป็นที่นั่งให้ตัวละคร ประกอบการแสดง

มีการใช้แสง สี เสียง ประกอบการแสดง มีการใช้ทั้งดนตรีไทย และสากล

เปิดฉาก มีขบวนคนเดินเข้าฉาก และเดินลีลาประกอบ แสงไฟส่องที่คนร้อง

เพลง

น้ำรดหยคน้อยค่อยใหญ่
 ลามไหลกลายเป็นแม่น้ำ
 ยังเล็กเด็กน้อยคอยตาม
 ทุกยามตลิ่งใหญ่คุ้มภัยพาล
 เวลาล่วงผ่านกาลคล้อย
 นำน้อยหยิ่งคือถือดี
 ฮึดฮัดซัดฝั่งเคยฝั่งชีวี
 เรื่องเศร้าเช่นนี้ที่แสดง
 ตลิ่งใหญ่อย่าได้อนาทร
 นำน้อยจงสังวร
 บาปกรรมเหมือนกลอน
 สันดานทวารชีวี มีอาจหลีกหนีไกล
 - ฟูหลง -

(ผู้แสดงใส่หน้ากากถือหน้ากากเดินลีลาประกอบเพลง หลังจากนั้นก็มีผู้อ่านทำนองเสนาะ เพลงหอสมบัติ มีระนาดคลอ ผู้แสดงใส่หน้ากากแสดงลีลาประกอบ แล้วต่อด้วยเพลงหน้ากาก ซึ่งอ่านเป็นทำนองเสนาะ มีระนาด กลอง ฉิ่งเป็นเครื่องดนตรีประกอบ ผู้แสดงใส่หน้ากากเปลี่ยนหน้ากากตามเพลง)

เพลงห่อสมบัติ

หอนี้มีสมบัติ
 เอาไว้ปลัดกันชม
 ไม่มีใครมีสิทธิ
 เอาไว้ขีดเอาไว้ชม
 แต่งแล้วทำหน้าที่ให้สม
 สมบัติปลัดกันชม

เพลงหน้าาก

คนเรามากมายมีหลายหน้า
 ทั้งหน้าเงินหน้าใจ
 หน้าบูด หน้าบาก
 หน้าากหลายสี
 สีแดงนาคี มีอำนาจ
 สีขาวลึงลม เสพสมรัก
 เจียวนงแก้ว เห็นฟ้าหาเสรี
 สีสีทองคำ สีร่ำรวย
 ทั้งสีสีมีในใจมนุษย์
 สุดแต่สีสดใสไหนจะเด่น
 อันความทุกข์สุขสันต์ ความล้ำเจริญ
 เปลี่ยนเป็นไปตามสี ที่ในใจ
 - ฝอลง -

เมื่อเพลงจบผู้แสดงลีลาประกอบเข้าฉากไป

ฉาก 1 ท้องพระโรง (ปากสิงห์)

(เริ่มจากการอ่านทำนองเสนาะเปิดเรื่อง)

แต่ปางหลังยังมีบุรีเรื่อง ชื่อว่าเมืองโกญจนาสถาวร

เสียงพากย์ : Once there was a Kingdom, which is ruled by King Innumart and Queen Janthorn.

ทหาร : พระราชาเสด็จ พระราชินีก็เสด็จด้วย

ทรงพระเจริญ ทรงพระเจริญ ทรงพระเจริญ

อินธุมาศ : ท่านอำมาตย์ ประชาชนในเมืองโกญจนาของเราจะได้มีความสุขดีอยู่

อำมาตย์ : ด้วยพระราชาทรงทศพิธาธรรม ประชาชนจึงอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ใครใคร่
ค้าช้างค้า ใครใคร่เล่นม้า เอ้อ เราไม่ให้เล่นพระเจ้าค่ะ

อินธุมาศ : ได้ยินอย่างนี้เราก็มีความสุข เออ แล้วเรื่องโจรสลัดละท่าน

อำมาตย์ : อ้อ เรื่องจอมโจรพ่อลูกอ่อนหรือพระเจ้าค่ะ พวกเราปราบปรามเรียบร้อยแล้ว
แหม น้าตื้นตื้น ข้ากระหม่อมจะเล่าให้ฟังพระเจ้าค่ะ

อินธุมาศ : เชิญท่านอำมาตย์

(ระหว่างอำมาตย์เล่าเรื่อง นักแสดงแสดงประกอบเหตุการณ์)

ฝ่ายเราประทับป็นยืนอิงตามช่องกราบ

ประกายวาววুবวบเสียงผางผิง

เสียงพากย์ : In order to keep his Kingdom, King Innumart order his army to destroy the pirate
ship.

หางเสือขาดฟาดแรงตะแคงคว่ำ

ตระเวนซำยั้งมาทั้งหน้าหลัง

พวกโจรหาร้อยจิ้นลอยน้ำ

ชาวด่านซำเข่นฆ่าให้อาศัญ

เสียงพากย์ : The Minister reported to the King that the ship was totally destroyed and the pirate
was killed. Only his little child survived.

ในลำเรือเหลืออยู่แต่กุมาร

กอดกระดานร้องไห้ในสายชล

(ขึ้นเพลงทำนองเศร้า)

จันทร : โถ น่าสงสาร กำพริ้วพ่อแม่แต่ยังเล็ก

อินธุมาศ : เด็กคนนี้จะทำทีจะมีบุญเอาชีวิตรอดมาได้คนเดียว น่าแปลกใจ เราชักอยากจะเห็นหน้าซะ
แล้ว ทหารไปพาตัวเด็กเข้ามาซิ (ทหารนำตัวคงคาประลัยเข้ามา)

คงคาประลัย : เสด็จแม่ช่วยด้วย

จันทร : ไหนเงหน้าซิ ขอคูใกล้ๆ หน้อย อัยพ่อคุณน้ารักจริง คูซิ เด็กตัวนิดแค่นี้มัดซะอย่าง
กับนักโทษฉกรรจ์

อินธุมาศ : รอยเขียวซำ เป็นจ้ำไปหมด ดีว่าหลุดรอดมาได้ อืม เด็กคนนี้จะทำทางฉลาดอาจหาญ เรา
ไม่ควรลงโทษเด็กที่ไม่รู้เดียงสา

- จันทร : และเราก็ยังไม่มีลูกด้วยนะเพคะ
- อินธุมาศ : ถ้าอย่างนั้น เราคิดจะเลี้ยงเด็กคนนี้ไว้เป็นลูกบุญธรรม พวกท่านน่าจะเห็นเป็นยังไง
- อำมาตย์ : อันน้ำเนื้อเชื้อใจ(ร้อง) เขามีจิตไม่รู้จักในมรรคผล อุเบกขาทารุณในคุณคน ทรชน
เช่นข้าพชั้คณา เลี้ยงไว้จะเป็นการ โปรดสัตว์ได้บาป เหมือนเลี้ยงลูกเสือกจะระเซ
จะขบกัดให้ภายหลังนะพระเจ้าคะ(พูดมีดนตรีคลอ)
- เสียงพากย์ : King Innumart, who has no children, wishes to adopt the child and make him the heir
of the throne. Eventhough the Minister will takes the idea the pirate's son is crime.
- อินธุมาศ : แต่เด็กนี้ลักษณะไม่เป็นโจรเลยสักนิด มันอยู่ที่คนเลี้ยงต่างหาก คำพระท่านว่าคบบพาล
ก็เป็นพาล คบบพราษญ์ก็เป็นพราษญ์ ท่านน่าจะเห็นด้วยกับเราไม่ใช่หรือ
- อำมาตย์ : เอ้อ
- อินธุมาศ : เกอะน่า
- อำมาตย์ : พระเจ้าคะ
- อินธุมาศ : ชาตินี้เรามีกรรมแสนสุด ไม่มีบุตรไว้สืบสร้างพระศาสนา เราจะอุปถัมภ์บำรุงกุมารา
ขอให้ชื่อบุตรผู้ได้มาจากจากสายน้ำนี้ว่า คงคาประลัย
- (อินธุมาศ จันทร สนม ไล่เครื่องทรงใหม่ให้คงคาประลัย มีผู้นำหน้ากากมาใส่)
- อินธุมาศ : เอาละ เออ พ่อกับแม่นะมีของจะมอบให้เจ้า สี่สิ่ง เป็นยั้งสิ่งใดในโลก
- เสียงพากย์ : The King gives to his son the four maks.
สิ่งแรกมีสีขาว คือ ความรัก จงรักษาไว้ด้วยใจภักดี (นำหน้ากากสีขาวมาใส่)
- เสียงพากย์ : White signifies love.
สอง สีเขียว ปราดเปรียวอิสระจะชนะพันชนาการมารทั้งหลาย (นำหน้ากากสีเขียว
มาใส่)
- เสียงพากย์ : Green means freedom.
สาม สีทองต้องประกายคนทั้งหลายก้มหัวให้ตัวทอง (นำหน้ากากสีทองมาใส่)
- เสียงพากย์ : Gold offers prosperity.
สี่ สีแดงอำนาจราชศักดิ์ ใช้ให้ระวังนะลูกรัก มันจะชักคู่สนามแห่งความตาย (นำ
หน้ากากสีแดงมาใส่)
- เสียงพากย์ : Red restores power.
(หลังจากสวมหน้ากาก เพลงบรรเลงทำนองสรรเสริญสดุดีดังขึ้น ผู้แสดงประกอบพูด “ทรงพระ
เจริญ ทรงพระเจริญ ทรงพระเจริญ” และก้มลงกราบคงคาประลัย ตัวละครอื่นเข้าฉากไป เหลือคงคา
ประลัยยืนใส่หน้ากากสีแดงอยู่กับอำมาตย์)

คงคาประลัย : เสด็จพ่อแต่งตั้งให้เราเป็นรัชทายาทแล้ว ต่อไปเราก็จะได้เป็นกษัตริย์ ถ้าใครขัดใจ
เราละก็เราจะเอาคืนตอนนั้น

อำมาตย์ : (พูดป้อง) กษัตริย์เกรงราษฎรก็เดือดร้อนนะ

คงคาประลัย : อะไร ใครพูด ท่านว่าอะไรนะท่านอำมาตย์

อำมาตย์ : เอ่อ เอ่อ กระหม่อม กระหม่อมบอกว่าหน้านี้กระทือนดกพระเจ้าค่ะ

คงคาประลัย : แล้วไป มะ มาให้เราชี้คอเสียสิ

อำมาตย์ : เอาคนโน้นไม่ดีหรือพระเจ้าค่ะ

คงคาประลัย : เอาแก่นั้นแหละ

อำมาตย์ : กระหม่อมหรือพระเจ้าค่ะ ไม่มีมั่งพระเจ้าค่ะ

(คงคาประลัยชี้หลังอำมาตย์และเต้นประกอบเพลงสักพักก็เข้าฉากไป เปลี่ยนตัวคงคาประลัยตอนโต
ออกมาแทน มีเพลงประกอบการแสดง และมีตัวละครประกอบออกมาแสดง)

คงคาประลัย : อะไรกันท่าน เฮ้อะ เร็วๆๆๆ นี่เนาะๆ รุ่งงามนัก นั้นแน่ท่านอำมาตย์จะไปไหน
เฮ้อะ

อำมาตย์ : เออ พระโอรส พระองค์ชี้กระหม่อมตั้งแต่เล็กจนโตแล้ว ไม่สงสารกันบ้างหรือ
พระเจ้าค่ะ

คงคาประลัย : สงสารทำไม ชี้ข้าก็มีเอาไว้กักเอาไว้ขังนี่นา จะมาบ่นทำไม เฮ้ย ใ้ย่อง วันนี้จะไป
เที่ยวที่ไหนดิวะ

อำมาตย์ : พระโอรส พระองค์ทรงปลอมพระองค์ออกเที่ยวทุกคืนๆ อย่างนี้ ไม่กลัว
พระอาญาของเสด็จพ่อหรือพระเจ้าข้า

คงคาประลัย : ใคร ใครจะกล้าลงอาญาข้า เสด็จพ่อนะหรือจะกล้า รักข้าจนไม่กล้าหือ ไปใ้ย่อง
ไปโปรดสัตว์กัน

(คงคาประลัยเที่ยวไล่จับผู้หญิง มีเพลงประกอบ)

ฉาก 2 ห้องบรรทมเวลากลางคืน (ปากสิงห์)

(ร้องทำนองเสนาะ อินุมาศและจันทร์นอนข้างกันบนเตียงนอน)

นุชนาชนาฎหาวาดทรงสุบินนิมิต

ว่าอาทิตย์ตกลงตรงบรรจรรฐรณ์

นางกลืนไว้ในอุราให้อาวรณ์

วิชาธรหนึ่งเหาะระเห็จมา

เข้ามาแหะทรวงชิงดวงพระสุริย์ศรี

ระเห็จหนีไปในท้องพระเวหา

สว่างแสงแจ่มแจ้งทั้งโลกา

จันทร : ออย่าๆ ออย่าเอาไป เอาคืนมา ออย่าเอาไป เอาคืนมา ออย่าๆ (สะอื้น) ตื่นเถอะเพคะ
พระองค์ ตื่นเถอะ

อินธุมาศ : มีอะไรหรือๆ ทำใจดีๆ

จันทร : หม่อมฉันฝันประหลาดเพคะ

อินธุมาศ : ฝันประหลาด เป็นอะไรหรือ

จันทร : ฝันว่า

เสียงพากย์ : The queen dreamt that the sun descended upon her. She swallowed it but an angel appeared and took the sun away.

อินธุมาศ : มันแปลกจริง อย่างนี้ต้องให้โหรมาทำนาย ท่านโหรา

โหรา : มาแล้วพระเจ้าค่ะ

อินธุมาศ : เราต้องการให้ท่านทำนายฝันของราชินีว่าจะร้ายประการใด

โหรา : (ร้อง) พุชกับจันทรผู้สุกักร์อังกัรตาม จะเกิดเสียนหนามในแผ่นดิน
(พูด) ทั้งสององค์จะมีเคราะห์ จะพลัดพรากจากเสวตฉัตรแก้วแต่เกล้าแล้วราชย์
ไม่สังขาร์

เสียงพากย์ : The dream means the king beloved one will destroy him and take away the Throne. The king will be exile and a son will be born and he'll rescue the Kingkom after the bad fortune is over.

โหรา : (ร้อง) แม้จะทรงพระครรภ์พระโอรสที่มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่
(พูด) แต่มีราหูคอยถอยพระเดชานุภาพ จะมีผู้รู้ไสยศาสตร์เวทมาพรากไปจาก
ประเทศเหมือนความฝันตอนานไปจึงจะได้กลับมาพบกัน
(ร้อง) ส่วนพระองค์นั้นหมดพระเคราะห์ก็จะได้ราชสมบัติคืน
(พูด) พระเจ้าค่ะ แม้ฝิดคำทำนายนี้ขอถวายชีวิต

(จันทรร้องไห้)

อินธุมาศ : แล้วไม่มีหนทางใดที่จะผ่อนผันให้เบาบางลงได้หรือ

(โหราสั่นศีรษะ)

อินธุมาศ : ใครหนอจะทำเช่นนั้นกับเราได้

(ปลอบจันทร)

อินธุมาศ : ขอจงระงับดับความเศร้า อันทุกข์กับสุขไม่จริงอยู่กับตัวเรา ความสุขกับความโศก

เปรียบเสมือนโรคที่มาเยือนร่างกาย กว่าจะถึงวันตายก็ต้องพบพา ขอเจ้าจงอย่าทำใจ
ให้กังวล จงรักษาตัวเจ้าให้ดีเพื่อโอรส ถึงแม้ว่าเราจะต้องทุกข์ทนก็จงยึดเอาพุทธุคุณ
เป็นทางตรงตราบสิ้นชีวา

- ฟูปลง -

ฉาก 3 หน้าปากสิงโต

(ไฟส่องที่กงคาประลัษ)

กงคาประลัษ : พระมารดาจะมีโอรส ขึ้นตัวข้าก็หมดความหมาย ใครที่โหนกมันจะรักคนอื่นยิ่ง
กว่าลูกของมันเอง แล้วยังพวksenาทั้งหลายอีกเล่า ถ้าเราตกอับพลาดพลั้งอย่างนี้
แล้ว มันก็จะพากันเกลียดชังดูหมิ่น ถ้าขึ้นปล่อยข้าเราจะเป็นหมาหัวเน่าอย่างนั้นนะ
หรือ เราจะอยู่หนึ่ง ไม่ได้ต้องคิดทำอะไรสักอย่าง เราต้องหาพวกพ้อง เราจะหาพวก
พ้องด้วยของ 4 สิ่งนี้(กงคาประลัษหยิบหน้ากากขึ้นมาจากผู้แสดงที่นั่งอยู่)
เฮ้ยๆ พวกมึงมาทางนี้หน่อยซิ มึง มาดูอะไรนี่ สวยไหม

กงคาประลัษ : สีเขียวนี้มีอิสรและเสรี มึงคนไหนอยากได้บ้าง

(ทหาร1 ทำท่าอยากได้)

กงคาประลัษ : อยากได้ไซ้ไหม มาเอามามะ

(ทั้งสองเดินลีลาประกอบเพลง ทหาร1 รับหน้ากากมาใส่)

เสียงพากย์ : และแล้วกงคาประลัษก็หาสมัครพรรคพวกด้วยการซื้อเสียง

กงคาประลัษ : แล้วย่าลี้มเป็นพวกข้าละ ดีมาก สีทองของความร่ำรวย มึงอยากได้มะ

ทหาร 2 : อยาก อยาก ข้าอยากร่ำรวย (แสดงลีลาประกอบและรับหน้ากากมาใส่)

กงคาประลัษ : เหลือแต่แม่สาวน้อยนี่ ต้องเอาความรักเข้าล่อ สีขาวของความรัก เจ้าอยากได้ไหม

สาวไซ้ : อยาก อยาก ข้าอยากมีความรัก (แสดงลีลาประกอบและรับหน้ากากมาใส่)

กงคาประลัษ : สีแดงนาคี อำนาจนี้สำหรับข้า ข้าจะล้างแค้นแทนคุณพระบิดุเรศ ให้เรื่องเดชลือ
แจ้งทุกแห่งหน พระราชามันฆ่าบิดาให้วายชน พวกท่านๆ จะช่วยเราหรือไม่

(ตัวประกอบร้องบอกเอาด้วย และร้องง่ามัน กงคาประลัษนำพรรคพวกมาจับท้าวอินธุมาศและ

จันทร ทั้งสองหนีไปอยู่บนยกพื้น กงคาประลัษกับพวกล้อมอยู่ที่พื้น)

อินธุมาศ : (เห็นกงคาประลัษก็ผงะ) ทำอะไร นี่เจ้าเป็นอะไรไป

กงคาประลัษ : เฮ้ พวกเราล้อมมันไว้ เราจะจับอินธุมาศฆ่าล้างแค้นแทนบิดากู

อินธุมาศ : กงคาประลัษ เหตุใดเจ้าจึงทำเช่นนี้ พ่อเลี้ยงเจ้ามาพ่อก็รักเจ้าเหมือนลูกในไส้
นี่เจ้าโกรธแค้นพ่อเรื่องอะไร ทำไมไม่บอกพ่อ เจ้าต้องการอะไร กงคาประลัษ

ฟังพ่อก่อน ต้องการอะไร พ่อจะมอบให้เจ้า ขออย่างเดียวอย่าเช่นฆ่าประชาชนให้
ราษฎรเดือดร้อนเลยลูก

คงคาประลัย : เอ้าเว้ยช่วยกันเยาะเย้ยกษัตริย์ไว้บ้างล่ะนี่หน่อย

ทหาร : สุข ฮา หน้าด้าน หน้าด้าน สะพานเหล็ก (มีกลองตีประกอบจังหวะ)

คงคาประลัย : ท่านนี่หน้าด้านจริง

(ร้อง) อาจหาญมาล้าเล็กกว่าเลี้ยงข้า (พูด) แล้วใครใช้ให้ว้าวานให้เลี้ยงมา

(ร้อง) ตระกูลข้าใช้ยากจนไร้สมบัติ (พูด) ที่กูต้องมาอยู่ที่นี่เพราะ

(ร้อง) ใ้อัจฉินทาลผลาญชีวิตบิดากู

อินธุมาศ : (ร้อง) ดวงนัยนาบิดาเอ๊ย ไม่ควรเลยลูกรักมาหักหาญ พ่อเลี้ยงรักษาพยาบาล

เจ้าเปรียบปานเหมือนชีวิตของบิดา เจ้าจะฆ่าพ่อแล้วหรือแก้วตา หรือปรารถนา
สิ่งใดในธานี พ่อขอถือไม้ขัดขวาง เมื่อวาวางขวัญข้าวช่วยเผาศี ขอฝากไพร่ฟ้า
ประชาชี พ่อแม่นี้ขอบรรพชาจนวายชีวนิคาถ์

คงคาประลัย : จะบวชชื่อนะมีท้องได้หรือ เป็นแม่ชื่อนี้ท้องมองดูไม่งามนะท่าน

จันทร์ : ใ้อู่ลูกโจรนายเรือเชื้อสลัด อวดสมบัติช่างไม่อายขายหน้า น้ำเกลือ น้ำปลาร้าท่าน

ประทาน เจ้ากล้าหาญขึ้นนะเพราะใคร ช่างไม่คิดถึงพระคุณทูลกระหม่อม ช่วยซุบ
ซ้อมเลี้ยงไว้ให้สืบสาย เขาจับมานะ ผ่านุ่งไม่ติดกาย เป็นเจ้านายก็เพราะใคร
หือใ้อ์เนรคุณ

(คงคาประลัยจะทำร้ายมเหสีจันทร์)

อินธุมาศ : อย่าลูก

คงคาประลัย : ไม่ต้องพูดมาก ขึ้นชื่อว่าเนื้อก็ต้องเป็นเหยื่อเสื่อ ท่านไม่มีวันพ้นเงื้อมมือเราไปได้
หรือก เอ๊ย พวกเราจับตัวมันให้ได้

(มีเสียงประกอบ ฟ้าแลบ)

เสียงพากย์ : คบปราชญ์ยอมเป็นปราชญ์ สิ่งแวดล้อมที่ดียอมทำให้เลือดชั่วกลายเป็นคนดีได้
แต่สูตรเหล่านี้ไม่ได้ผลเลยสำหรับคงคาประลัย พระราชาผู้หวังดีต่อลูก โจรสลัด
จึงถูกยึดอำนาจและถูกขับไล่ออกจากเมือง นิทานเรื่องนี้จึงให้ข้อคิดที่ เลือกลง
ครั้งนี้ควรเลือกอย่างไรจึงจะได้คนดี

ฉาก 4 ป่า (ปากสิงห์)

- ไฟขึ้น -

(เสียงไก่ขัน)

(อินธุมาศกับจันทรนอนสลบอยู่ อินธุมาศฟื้นขึ้นหันมาทางจันทรที่นอนอยู่)

อินธุมาศ : โธ่เอ๊ย เมียรักของพี่ จันทรตื่นเถอะจ๊ะ จันทร นี่เรามาอยู่ที่ไหน เมื่อคืนเรายังอยู่ในวัง แต่พอลางวันสว่างเรากลับต้องมาค้างอยู่กลางป่า มันน่าเศร้าใจจริงหรือคงคาประลัย มันไว้ชีวิตเราแล้วเอาเรามาปล่อยทิ้งไว้ที่นี่

จันทร : ไม่มีวันชะหะหรือที่มันจะไว้ชีวิตเรา หม่อมฉันคิดว่าเทวดาคงจะมาโปรดเรามากกว่า กระจมิงเพคะ

อินธุมาศ : ป่านี่ในเมืองคงว่าวุ่นคงเข่นฆ่ากันเป็นสุขผง

จันทร : เวียงวังคงพังพินาศ

อินธุมาศ : เพราะเราเมตตาสัตว์จึงต้องพลัดจากเวียงวัง สงสารราษฎรจะร้อนรน

จันทร : สงสารนางสาวสรรกานัดในจะถูกย่ำยี

อินธุมาศ : สงสารพวกสามนต์ต้องจำทนไหว้ไอ้คนพาล

จันทร : สงสารนางเต่าแก่จะร้องไห้กันเซ็งแซ่

อินธุมาศ : แสนสังเวชโหราจารย์มันจะพาลคอยจับผิดเป็นนิจไป

จันทร : สงสารเสนาจะถูกจองจำมันน่าซ้ำใจนัก

อินธุมาศ : (ปลอบจันทร) จันทรหักใจเสียเถิดน้อง อย่าร้องไห้ จะพลอยให้ลูกในท้องเศร้าหมองไปด้วย นี่เป็นจริงดังคำทำนายของโหรแล้วละ เอาละ แม่จงเปลื้องเครื่องทรงออกเสียเถอะเราจะได้ออกเดินทางกันต่อไปอย่างไร

(เดินเข้าโรงไปแล้วเดินออกมาเจอพรานเพิกกับนางแตเดินมา)

เพิก : อู่มแม่เจ้าไอ้สองคนมันเป็นลิเกหลงโรงมาจากไหนกันวะ เฮี้ยมิงคูสิวะ ไอ้ผู้ชายก็แต่งตัวประหลาดเว้ย นี่ผู้หญิงก็บ้าตามพิลึก

แต : แล้วมิงไปเสือกอะไรกะเขาด้วย มันพิลึกก็ช่างมันปะไร

เพิก : เฮี้ย อีนี่มิงก็หึงไม่เข้าเรื่อง อีห้า มิงสองคนจะไปไหนกันวะ

อินธุมาศ : คือ ฉันเป็นชาวเมืองมิลิตา และฉันมาเมียอยู่ในป่า ตอนนี้นางทรงครรภ์

เพิก : มิงทรงคันมิงก็ทรงเกาไปชิมาบอกอะไรกู

แต : พุดแปลก เฮี้ย

อินธุมาศ : เอ้อ เอ้อ คือนางตั้งท้องนะ ฉันอยากจะกลับบ้านเมือง แต่ฝนตกก็มาหลงทางกลับไม่ถูกที่นี่เขาเรียกบ้านอะไรแล้วจะไปเมืองมิลิตาต้องใช้เวลาเดินทางกี่วันจ๊ะ

เพิก : ที่นี่เขาเรียกว่าบ้านทันไร มิงจะไปมิลิตานี้ก็ต้องเดินทางอีกสามเดือนครึ่งเชียว (พุดกับแต)มิงคูสิ ไอ้ผู้ชายแปลกเว้ย เข้าป่าไม่ถือพรว้าเสือกก็คาบเอาไปแดกสิมิง

แต : แหม กูล่ะกลัวใจมันจริงๆ คูสิ หัวมันก็เอาอ่อนอีเมียก็อวบอ้วน อย่างนี้เข้าป่าไปเจอ

เสียมันจะเหลืออะไร

เพิก : ว่าแต่มีงสองคนชื่ออะไรวะ

อินธุมาศ : ฉันชื่ออินจะส่วนเมียฉันชื่อจัน ฉันขออาศัยหลบฝนอยู่ที่นี้ก่อนได้ไหมจ๊ะ

เพิก : เออ ชื่อแปลกเว้ย ไม่ต้องกลัวหรอก อยู่กับกูก็ได้เลือกที่เอาสะดวกตรงไหนก็ตามใจ
ที่ทางออกกว้างขวางอยู่กับกุนะเที่ยวยิงเนือยิงช้างมาย่างขาย อยู่กับกุนะไม่ต้องกลัว
เสือหรือ กูชื่อพรานเพิกผัวอิตเตแม่ไต้ตัน

แต : กูนี่อิตเตแม่ไต้ตันลูกไอ้เพิก ทำทางมีงจะหิวสินะ นี่มากินข้าวเหนียวกับปลาร้าๆ
อร่อยนะนี่จิ้มอร่อย ทำเองนะเนี่ย เฮ้อกินเข้าไปปั้นจิ้มกิน เป็นอะไรไปนั่นนะ
ไม่อร่อยรีไร

เพิก : มีงเป็นอะไร

จันทร : เออ ไม่ได้เป็นอะไรหรือพรานพ่อพราน ท่านไม่เคยเสวยพริกนะจะพอเคี้ยวเข้าเม็ดหนึ่ง
เลยน้ำพระเนตรไหล

เพิก : อูแม่เจ้า อีคนบ้านป่านี่พูดแปลก น้ำเนตรๆ กูไม่รู้จักหรือ แดกข้าวกับปลาร้าที่ว่า
ทรงเสวยพิลึกเว้ย กูไม่เคยได้ยันทวะ

แต : มีงไม่กินไซ้ไหม พ่อมากินมะ กินกันเอง

(อินธุมาศพาจันทรหลบมาพูดคุยกัน)

อินธุมาศ : ตอนนี่เราจนยากแล้วแก้วตาของพี่ สรงเสวยแม่อย่าพูดเหมือนกาลก่อนเลย
จะถูกพรานเขาค่อนว่าเอานะจะพูดจาอะไรต้องระวังให้จงหนัก

จันทร : จ๊ะพี่

เพิก : เฮ้ย อออินออกปากกับข้าได้แล้ว ออจันช่วยอิตเตทำงานไปเร็ว(โยนหอกให้อินธุมาศ)
(เพลงขึ้น)

เสียงพากย์ : The king and the queen disguised as a commoner and live with a hunter family in the
forest until nine months pass by.

พระราชาราชินีไว้บัลลังก์ไว้ที่ฟังกก็ได้อาศัยอยู่กับพรานป่า เก็บผักเก็บหญ้า
หากินจนเวลาผ่านล่วงเลยไป 9 เดือน

(เสียงลมเสียงฟ้ากึกก้อง จันทรจะคลอดโอรส มีผู้ร้องเพลง และลูกคู่ ตัวแสดงลีลาประกอบ แสง
เสียง)

พิภพพื้นดินทั่วทั้งกรุงไกร	สมุทรไทล้งคลื่นเสียงครืนโครม
เทพเจ้าเข้าช่วยโสรจสรอง	ลำอางองค์อวยพรแล้วแล้วผายผัน
ภูษาทองรองรับพระโอรส	พระทรงยศโลมดูบแล้วรับขวัญ

คุณครุฑกรักรพัทตร์เพียงเพ็ญจันทร์

พระทรงธรรมกอดลูกแล้วโศกา

- ใพลง -

(ใพล่องที่ปราหมณวิรุณฉายและปราหมณเทพจินดา)

เสียงพากย์ : Back to the Kingdom of King Innumart and Queen Janthorn, the sad and sick brahman “Viruncaï” realizes that now the new prince is born so he commands his son to search for the new prince and bring him back to the throne.

วิรุณฉาย : โอ้บัดนี้ได้มีผู้มีบุญชาติแล้ว เทพจินดาเจ้าจงฟังและจำคำพ่อไว้ จงเก็บรักษา ตำรานี้ไว้ให้ดี และจงรีบออกตามหาท่านผู้มีบุญชาตินั้นจะได้เป็นที่พึ่งพาแก่เจ้าใน ภายภาคหน้าจำไว้นะ เทพจินดา

(ใพล่องมาที่เทพจินดา)

(ท้าวอินธุมาศกับมเหสีจันทร์ไปไร่ เทพจินดาได้ยินเสียงเด็กร้อง มีเพลงขึ้น)

จะกล่าวถึงท้าวไทในกระท่อม	ค่อยถนอมเลี้ยงองค์โอรสา
พระผูกเปลไว้ให้เจ้าไสยา	แล้วก็พากันไปคูไร่แดง
ผลกรรมทำให้ไกลสถาน	พระกุมารพี่น้องทรงกรแสง
พระพายแกล้งหอบเสียงกุมารา	ปราหมณจินดาจิตใจใครจะปาน

(เทพจินดาอุ้มทารกขึ้น)

เทพจินดา : เด็กผู้นี้จะต้องเป็นผู้มีบุญจตุจักรอย่างที่ท่านบิดากำชับก่อนสิ้นใจเพื่อที่จะให้เรา ตามหาไว้ฝากเนื้อฝากตัว ไม่มีใครอยู่ด้วยเหรอกหากอยู่คนเดียว ไหล่มีรูปจักรต้องตาม ตำรา ข้าพบผู้มีบุญแล้ว ผู้มีบุญไปอยู่กับข้าเถิด

เทพจินดา : โอ้ ออย่าร้องสิจะออย่าร้อง เดี่ยวตุ๊กแกมันกินตับเอานะ

(เสียงยักษ์หัวเราะ)

พินทุมาร : ไม่กลัวยักษ์กินตับบ้างหรือ

เทพจินดา : ยักษ์ไหนยักษ์ ออย่าร้องซนื่อง เดี่ยวยักษ์มันได้ยิน

พินทุมาร : ยักษ์อยู่นี่ไง ไอ้หนูเอ็งไม่ต้องหนีข้าหรือ ตัวเอ็งแค่นี้กินไม่คิดลื่นข้าหรือวะ

เทพจินดา : ตาจำ อย่าฆ่าหนูเลย พ่อแม่หนูตายหมด เหลือหนูอยู่กับน้องสองคน ลูกประหลาด กำไลที่หนูมีนี่ไงจะตา อยากได้ก็เอาไปเถิด

พินทุมาร : ไอ้เด็กคนนี่ฉลาดพูด ตัวมันก็น่ารักหน้าตาจิ้มลิ้ม เราเองก็ไม่มีลูก เอาอย่างนี้ข้าคิด จะเลี้ยงเอ็งไว้เป็นลูกดีไหมวะไอ้หนู

(มีตัวประกอบคอยสนับสนุนตอนยักษ์ถาม)

เทพจินดา : ไม่เอาๆ

- พินทุมาร : ทำไมอะ
- เทพจินดา : หนูกลัว
- พินทุมาร : เออ จริงของเอ็งเว้ย ขำมันตัวใหญ่เกินไปน่ากลัวสำหรับเด็กๆ เอาละ ข้าจะเนรมิตร่างขึ้นใหม่ให้เป็นหนุ่มหล่อเซียวคอยคุณะโอม เพียง
- มีตัวประกอบให้ตอนแปลงร่างแล้ว(ยังใส่หน้ากากยังอยู่)
- พินทุมาร : โหอะไร
- เทพจินดา : ก็ยังน่ากลัวอยู่เลยอะ
- พินทุมาร : ก็คนมันไม่หล่อทำยังไงก็ไม่หล่อ แล้วกันไม่หล่อแต่ใจดีนะอย่ามาว่าดีนะ มาไอ้หนูคนอื่น ไม่เกี่ยว เจ้าคนเดียวที่ข้าจะเลี้ยง
- เทพจินดา : ไม่เอาๆ พ่อไม่กินหนูแน่ะ
- พินทุมาร : จะกินเอ็งทำไม ข้าจะเลี้ยงเอ็งเป็นลูก ก็รักเอ็งเหมือนลูกในไส้สิวะ (พินทุมารอุ้มทารก)
- พินทุมาร : อยากร้องมากเดี๋ยวฝนเข้าปาก เอ๊ะนี่หิวมันมั่งเนี่ย ทำไมไม่หามมาให้มันกินเนี่ย(เอาน้ำให้ดูด) ออานางสิงห์ไกรสรเพื่อนเรากำลังมีลูกอ่อน เราจะไปขอนมของนางมาเลี้ยงลูกว่าแต่ว่ามันชื่ออะไร เล่นมาครึ่งเรื่องไม่รู้เรื่องเลย ข้าตั้งชื่อมันเอง มีพ่อเป็นยักษ์กินนมนางสิงห์ พ่อจะตั้งชื่อเจ้าว่าสิงห์ไกรภพ ดีไหมละ เอ้าดูเล่นองไว้ไม่ต้องกลัวเดี๋ยวข้าจะไปหามนมมา
- (พินทุมารถือภาชนะใส่นมเดินทางไปหานางสิงห์ ระหว่างเดินมีเพลงประกอบ)
- พินทุมาร : แม่สิงห์ แม่สิงห์ไกรสรจ๊ะ
- ไกรสร : ไกรเรียก
- พินทุมาร : อ้อ ฉันเอง พินทุมารจ๊ะ
- ไกรสร : โอ้ พ่อยักษ์พินทุมารหายไปเสียนานอยู่ดีมีสุขหรือมีทุกข์อันใดระอะ แหม ร้อยวันพันปีไม่เคยมาหาเราที่เขาเจียนี่เลยนะ แล้วตอนนี้มีคู่หรืออยู่ตัวคนเดียวละ พ่อยักษ์จำ
- พินทุมาร : ถ้ามเสียดเสียดเซียวแม่สิงห์ ฉันนะอยู่ตัวคนเดียวไม่มีเมีย แต่ว่าเลี้ยงลูกไว้สองเด็กผู้ชายนะ เลี้ยงมันไว้เอาบุญก็เลยตั้งใจจะมาขอนมแม่ไกรสรไปเลี้ยงลูกจ๊ะ
- ไกรสรและตัวประกอบ : ยักษ์เอ๋ยยักษ์ใหญ่ไม่มีนมให้ลูกกินๆ
- ไกรสร : ไม่มีนมแล้วก็มีลูกนะ
- พินทุมาร : อย่าไปเชื่อพวกนั้นมันเลยฉันเลี้ยงเอาบุญนะก็อยากให้แม่สิงห์ได้บุญด้วย
- ไกรสร : ได้ฉันมีนมเยอะเยอะไป
- พินทุมาร : แล้วแต่แม่สิงห์จะเมตตาเต้าไหนก็ได้จ๊ะ

- ไกรสร : เอาเต้าซ่ายแล้วกัน เต้าซ่ายรสตอเบอร์รี่ เต้าขวารสช็อคโกแลต
- พินทุมมาร : แหม เอสองอันผสมกันเลยได้ใหม่จ๊ะ
- ไกรสร : ได้เลย เต้าหลังรสเจอฝุ่น
- พินทุมมาร : เต้าหลังไม่เอาจ๊ะ เอาละขอเต็มๆ เลยได้ใหม่จ๊ะ
- ไกรสร : จ๊ะๆๆ เดี่ยวฉันไปบีบในถ้ำ มาบีบหน้าถ้ำเดี่ยวเป็ยกหมด
- พินทุมมาร : เซี่ยจ๊ะ ไม่เป็นไร
- ไกรสร : พ่อยักษ์อย่าแอบดูนะ
- พินทุมมาร : แหม เราเพื่อนกันนะ
- ไกรสร : ไม่ได้ พ่อยักษ์ไม่มีนมเหมือนฉัน
- พินทุมมาร : แล้วบีบยังจ๊ะ น้านมนะจ๊ะ
- ไกรสร : เอาไปๆ น้านมสตอเบอร์รี่
- พินทุมมาร : แหม ถ้ามึงหึงงอนแง่นจิง ขอบใจนะจ๊ะ
- ไกรสร : วันหลังมาเอาใหม่นะพ่อยักษ์นะ
- พินทุมมาร : ขอบพระคุณค่ะ

(พินทุมมารถือนมกลับมาหยอดนมให้ทารกกิน)

เสียงพากย์ : The two boy was adopted by the lonely demon, Phinthuman. Each day he would travel a long distance to beg milk from his friend, the lioness, to feed the baby with love and kindness. The demon raised the children. He gave him knowledge and training until the prince turned eighteen.

พ่อยักษ์พินทุมมารเลี้ยงดูเด็กทั้งสองด้วยความรักใคร่เอ็นดู ทั้งสามอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขในถ้ำของพ่อยักษ์พินทุมมาร เหตุการณ์ผ่านไปหลายปีจนกระทั่งเจ้าชายเติบโตและมีอายุได้ 18 ปี

ฉาก 5 พินทุมมารเข้ามาเรียกหาลูก (ปากสิงห์)

- พินทุมมาร : ฮ่าๆๆ สิงห์ไกรภพพ้อมาแล้วลูก (สิงห์ไกรภพอุ้มพินทุมมาร) สิงห์ไกรภพเจ้าแข็งแรงมากกินนมสิงห์ทุกวัน ฮ่าๆๆ (มองมาทางเทพจินดา) เอ้อ เจ้าทำอะไรกินหายนมสิงห์ทำไม่เป็นไรๆ พ่อจะสอนวิชาให้เจ้าสองคน เจ้าจะได้เก่งขึ้นกว่านี้ ตามพ้อมา
- สิงห์ไกรภพ : พ่อจะสอนวิชาอะไรจ๊ะ
- พินทุมมาร : นี่แน่ะวิชาแรกที่พ่อจะสอนให้กับเจ้า เรียกฝน ไม่ต้องนะ แค่นี้ก็พอละ เอาเรียกลมดีกว่าเรียกลมจำไว้ค่อยทำตามพ่อ ยัยสร้อยสอยสัมห่มเสื่อนุ่งกระสอบหอบเสื้อ

หนีเสื่อนุ่งติดคางปากค่างหะติคางขวางค่าง หะติค่างค่างค้ำจิงค่างค่างตาย
(มีลม แสงสีเสียง มีตัวประกอบร้องอยู่ข้างๆ สิงห์ไกรภพและเทพจินดาพนมมือรำยมนต์ตามแล้ว
กระเด็นไปทำท่าด้านลม)

สิงห์ไกรภพ : ทำไมแรงนั้ก่พะอ

พินทุมาร : สิงห์ไกรภพเอ๊ย เจ้าเก่งมาก (หันมาทางเทพจินดา) เจ้าด้วยเกือบเก่ง (ชี้ตัวประกอบ
ข้างๆ) พวกนั้นไม่เก่งเลย(ตัวประกอบร้องโห้) วิชายังมีอีกเยอะ พ่อจะสอนให้กับเจ้า
วิชาอย่างเดียวไม่พอจะคุ้มตัวเจ้าหรือลูกเอ๊ย ต่อไปเจ้าต้องหักเหล็ก ไกรหัก เอ้า

สิงห์ไกรภพ : พี่เอาเลยนะพี่

(พินทุมารยื่นเหล็กให้เทพจินดา)

พินทุมาร : ช่วยกันเชียร์

(เทพจินดาทำท่าออกแรงหักเหล็ก แต่กลับผายลมออกมา)

สิงห์ไกรภพ : ข้าเอง

พินทุมาร : กลิ่นนี้ไม่ได้สอเลย

สิงห์ไกรภพ : คุณะพี่

พินทุมาร : เชียร์หน่อย

(สิงห์ไกรภพงอเหล็กได้ ตัวประกอบปรบมือ)

พินทุมาร : เป็นไง

ตัวประกอบ : เก่ง

พินทุมาร : เก่งหรือ เจ้าเอาไป(โยนไปที่ตัวประกอบ ตัวประกอบร้องวี๊ดว้าย)
ต่อไปที่เจ้าจะต้องฝึก

สิงห์ไกรภพ : วิชาอะไรพ่อ

พินทุมาร : ทลายก้อนหิน

(สิงห์ไกรภพและเทพจินดาจะไปทลายหินที่ปิดปากถ้ำ)

พินทุมาร : เฮ้ย หยุด มานี้ๆ สิงห์ไกรภพ พ่อบอกเจ้าก็หนักี่ครั้งแล้วเฮอะ ว่าห้ามไม่ให้ไปเล่นที่
ก้อนหินนี้เป็นอันตราย ก้อนหินนี้มันมีความสำคัญมากนะลูก พ่อจะสั่งสอนเจ้าทุกวัน
เจ้าไม่เคยจดเคยจำเลย ททลายก้อนหินนะก้อนนั้น

สิงห์ไกรภพ : ฮู! ก้อนนิคเดียวพ่อ

พินทุมาร : ไปทลายให้ได้ชะก่อนอย่าอวดดี ไป

(สิงห์ไกรภพหันไปทางเทพจินดา)

สิงห์ไกรภพ : พี่ทุกที่เลยพี่อะ

(ขณะที่สิงห์ไกรภพกับเทพจินดาขก้อนหิน เทพจินดาผายลม สิงห์ไกรภพจึงวางหินทับเท้าเทพ
จินดา เทพจินดาร้อง)

สิงห์ไกรภพ : ตดทุกที่เลยพ้อะ เหมือนอีก

พินทุมาร : ตดอย่างเดียวไม่ว่านะ พ่นออกมาก็เหม็นเหมือนกัน เอาละๆ เทพจินดา
สิงห์ไกรภพ เจ้าเก่งขึ้นมากนะลูกพ้อ แต่เจ้าต้องฝึกให้มากกว่านี้ เจ้าจะเก่ง
กว่านี้แล้วเก่งเท่าพ้อ

สิงห์ไกรภพ : จ๊ะ

พินทุมาร : ฮ่าๆๆๆ เดี่ยวพ้อมา

สิงห์ไกรภพ : พ้อจะไปไหนเธอพ้อ

พินทุมาร : ไปป่าเว้ย เหงามาหลายวันแล้วเฮอะๆๆ อ้อ อย่าลืมที่พ้อเคยตั้งไว้นะทั้งสองคน ก้อน
หินก้อนนี้ห้ามเจ้าทั้งสองเข้าไปเล่นวุ่นวายเป็นอันขาด จำไว้ๆ อย่าลืมเป็นอันขาดนะ
พ้อสั่งครั้งสุดท้ายต่อไปจะไม่สั่งเจ้าอีกนะ เจ้าจำให้ดี (พูดกับเทพจินดา)เจ้าเป็นที่เขา
คอยเตือนน้องด้วย (พูดกับสิงห์ไกรภพ)แล้วเจ้าเป็นน้องก็ต้องฟังพี่ ส่วนพ้อ see
you

สิงห์ไกรภพและเทพจินดา : บายๆ (โบกมือ)

เทพจินดา : พ้อพ้ออย่างนี้ทุกทีเลย

สิงห์ไกรภพ : เออแล้วพี่ไม่สงสัยอะไรบ้างเลยเธอ พ้อยักษ์กำชับไม่ให้เราเข้าไปเล่นแถวโขดหิน
ทุกครั้งพี่พ้อออกป่า (ตัวประกอบพูด “ใช่”) ฉันทว่าต้องมีของสำคัญอะไรบางอย่าง
หลายเข้าไปดูให้รู้ไหมพี่ เอาเลยนะพี่ เอาเลยนะ เอาเลย (สิงห์ไกรภพยกหิน) โห! พี่
ไม่ไหวทำไงดีอะ

เทพจินดา : เจ็น ลองเจ็น

สิงห์ไกรภพ : ใช่ เจ็น เนอะพ้ออยู่เฉยๆ อย่าตดอีกละ ตดทุกทีเลย

(เจ็นออกเจดต้นไม้)

สิงห์ไกรภพ : ฮู! พี่ต้นอะไรนะ ทำไมมีใบทั้งสีขาว สีเขียว สีทอง สีแดง ดูแปลกจริงๆนะพี่

เทพจินดา : เฮ้ย แปลกแล้วมีผีหรือเปล่าไม่รู้ละ

สิงห์ไกรภพ : ไหนผีเธอพี่ ผีเธอ (สิงห์ไกรภพและเทพจินดาวิ่งหนีกัน) พี่แต่จันว่าต้องเป็นของ
ดีมากกว่านี้แน่(เด็ดใบไม้)ใบไม้สีขาว อิม กินได้ด้วย พี่กิน

เทพจินดา : จะดีเธอ

สิงห์ไกรภพ : ดีชิ กิน(ป้อนเทพจินดา) นี่แน่

(เมื่อทั้งคู่กินใบไม้สีขาวแล้วก็กลายร่างเป็นลิงโดยทำท่าทางเหมือนลิงประกอบเพลง)

สิงห์ไกรภพ : ไบไม้สี่เขียว พี่กิน (ป้อนเทพจินดา)

(เมื่อทั้งคู่กินไบไม้สี่เขียวทำท่าทางเหมือนนกบินคลอกัน)

สิงห์ไกรภพ : ไบไม้สี่ทอง พี่กิน(ยื่นไบไม้ให้เทพจินดากิน) ข้ากินมั่ง

(ทั้งคู่กินไบไม้สี่ทองแล้วคู่ตัวเอง ตัวประกอบชมว่าหล่อ ทั้งคู่เดินลีลาประกอบเพลง)

สิงห์ไกรภพ : ไบไม้สีแดง พี่

เทพจินดา : กินเอง

สิงห์ไกรภพ : ข้ากินมั่ง

(เมื่อทั้งคู่กินแล้วกลายร่างเป็นงู ทำท่าทางเหมือนงูเดินลีลาประกอบเพลง)

สิงห์ไกรภพ : พี่จินดา ทำอย่างไรเราจึงจะกลายร่างเป็นคน (งูฟ่อๆ)

เทพจินดา : นั่นนะซี หรือชาตินี้ต้องกลายเป็นงูไปตลอดชีวิตก็ไม่รู้อะ (งูฟ่อๆ)

(พินทุมารเข้ามาเรียกหาลูก สิงห์ไกรภพและเทพจินดาไปแอบที่ข้างเวที ขณะตามหาลูกทั้งสองเห็นก้อนหินที่ปิดตันสรวรพญาถูกเปิดออก และไบไม้หล่นอยู่ตามพื้น)

พินทุมาร : สิงห์ไกรภพ เทพจินดา สิงห์ไกรภพ เทพจินดา (เรียกซ้ำหลายรอบจนมาเจอทั้งสอง หลบอยู่ตรงต้น ไม้มีตัวประกอบนั่งอยู่ข้างเวที) พอแล้วยังมาฟู่อีก นี่เจ้าคงจะมาเล่น ชนและกินไบไม้วิเศษของพ่อไปซะไหมถึงต้องได้กลายร่างเป็นงู เนี่ยคูสิ เฮ้อ! ปัทโธ ทั้งสองคนเลย (หันไปที่ตัวประกอบ) ไอ้พวกนี้ก็ไม่คอยเตือนน้องยังมานั่งหน้าเจดอีก แหม มั่นน่าเขี่ยนเหลือเกิน เอาละๆ พ่อจะไปเอาน้ำมวกผามาให้ดื่มและมารดให้ เจ้าจะได้กลายเป็นคน มั่นน่าเขี่ยนไหมละ คูสิ กระจกหางอยู่นั่นละ ทำเป็นปลา พะยูนไปได้ โตไม่รู้จักโต มั่นน่าเขี่ยนไหมละ เฮ้อ! พ่อละเหนื่อยหน่ายท้อแท้ เหลือเกิน มั่นน่าเขี่ยนไหมละ นี่ก็ไม่คอยเตือน อะไรหนอ

(ระหว่างรดน้ำมวกผาตัวประกอบร้องคุยกัน “สนุกนะ”)

พินทุมาร : อ้าๆ ไม่รู้ร้องอะไร แหม หันหลังให้ละเป็นไม่ได้เลย เฮ้อ!

เสียงพากย์ : Little drops of the water can become a river like an obedient child they can turn into and elegant grown up.

- ฝอลง -

(พินทุมารนอนหลับ แต่สิงห์ไกรภพและเทพจินดาไม่ยอมนอน)

เทพจินดา : สิงห์ไกรภพ

สิงห์ไกรภพ : มีอะไรอีกล่ะพี่

เทพจินดา : พี่จะเล่าอะไรให้ฟัง พ่อแม่เราสองคนไม่ใช่ยักษ์ตนนี้หรือ พ่อแม่เราสองคนนะตายไปหมดแล้ว ยักษ์ตนนี้จับเรามาเลี้ยงไว้ พี่นะไม่กล้าบอกน้อง เกรงว่าถ้าเราหนีไป

ยักษ์จับได้จะจับเราหักคอ หักขา แล้วก็ฆ่าเราตาย (ตัวประกอบส่งเสียงสนับสนุน-
ว้าย!)

สิงห์ไกรภพ : แต่ แต่เขาเลี้ยงเรามา เขาจะฆ่าเราได้ลงคอเชียวหรือพี่

เทพจินดา : ยักษ์ก็ยังเป็นยักษ์ไว้ใจไม่ได้ (ตัวประกอบส่งเสียง- แต่ก็จริง)

สิงห์ไกรภพ : เสียหายที่คุณยักษ์ที่รักใคร่ มดไรไม่ให้ดอมดมอมขวัญ
แต่ แต่ถ้าเป็นเช่นนั้นเราจะซำอยู่ไย เรายืนหนีกันเถิดพี่

เทพจินดา : พี่ก็ว่าอย่างนั้นแหละ แต่เราจะหนีได้อย่างไรละ

สิงห์ไกรภพ : ปีกเราก็กล้า ขาเราก็แข็ง ของวิเศษเราก็มีอาคมเราก็มี เราก็กินใบไม้สีเขียวนี้นะพี่
แล้วเราก็บินหนีไป พ่อก็ตามเราไม่ทันหรอก

เทพจินดา : เรายืนไปเอาใบไม้แล้วก็หนีไปก่อนพ่อจะตื่นขึ้นมา

(ระหว่างเก็บของหนีมีเพลงประกอบ ตอนที่หนีสิงห์ไกรภพย้อนมาที่เตียงที่พินทุมารนอนอยู่)

สิงห์ไกรภพ : โอ้พระคุณทูนเกศของลูกแก้ว จะลาแล้วกลับไปไกลสถาน
ด้วยพระองค์ทรงศักดิ์เป็นยักษ์มาร จะอยู่นานลูกก็แคลงระแวงกลัว

(สิงห์ไกรภพกราบพินทุมารหลังจากนั้นทั้งสองก็หนีไป)

พินทุมาร : สิงห์ไกรภพ เทพจินดาไปไหนลูก

(พินทุมารตื่นขึ้นมาไม่พบทั้งสองก็ออกตามหา)

สิงห์ไกรภพ : พี่จินดาพ่อตามมา ทำไงดีละ

เทพจินดา : หนีขึ้นต้นไม้ก่อนเร็ว

พินทุมาร : ลงมาหาพ่อเถอะลูก มากลับบ้าน ไปลูก

สิงห์ไกรภพ : พ่ออย่าขึ้นมา

(พินทุมารจะตามแต่เหมือนถูกผลัก)

พินทุมาร : สิงห์ไกรภพ กลับมาเถิดลูก กลับไปกับพ่อเถอะลูก กลับไปถ้าเราเถอะลูก อย่าไป
ไหนเลย

สิงห์ไกรภพ : พ่อกลับไปถ้าเถอะ ไปถ้าเถอะ

(พินทุมารจะขึ้นมาแต่เหมือนถูกผลักอีก)

พินทุมาร : สิงห์ไกรภพกลับไปถ้ากับพ่อเถอะลูก พ่อรักเจ้า กลับไปกับพ่อเถอะลูก เขตพ่อนะ
สิ้นสุดแค่นี้ พ่อขึ้นไปไม่ได้ลูก กลับไปถ้ากับพ่อเถอะ

สิงห์ไกรภพ : พ่อจำ ลูกลงไปหาพ่อไม่ได้หรอก

พินทุมาร : ทำไมละ

สิงห์ไกรภพ : โทษที่ลูกหลบหนีถึงชีวิตลูกกลัวจะพ่อ

พินทุมาร : พ่อไม่ทำเจ้าหรือ

เทพจินดา : พ่อกลับไปอยู่ที่ถ้ำเถิด เราจะกลับไปอยู่บ้านเมืองของเรา

พินทุมาร : พ่อไม่กลับ เราอยู่ด้วยกันมาสามคนต้องกลับไปสามคน ไปลูก

สิงห์ไกรภพ : พ่อกลับไปเถอะ

(พินทุมารจะขึ้นไปตามแต่โคนผลัด)

พินทุมาร : สิงห์ไกรภพ ลูกพ่อ

(เพลงขึ้น พินทุมารร้อง)

พินทุมาร : โอ้ดวงนัยนาบิดาเอ๋ย ไม่นึกเลยว่าเจ้าจะหลบหนี
 พ่อเลี้ยงไว้ได้ถึง 18 ปี ไม่เคยดีไม่เคยคำให้อาวรณ์
 เมื่อแรกเข้ามาอยู่ในคูหา พ่ออดส่ำห่านมนางไกรสร
 มาโลมเลี้ยงลูกยาไม่อาวรณ์ ถนอมนอนแนบข้างไม่ห่างกัน(ลงมาเถอะลูก)
 แคะเห็นเจ้าร้องไห้ก็ใจหาย พ่ออุ้มสายสุดที่รักแล้วรับขวัญ
 ความรักใคร่ในลูกนี้ผูกพัน แต่เจ้านั้นแก้วตาเจ้ามาพ่อเอ๋ย

สิงห์ไกรภพ : พ่อกลับไปถ้ำเถอะ

พินทุมาร : พ่อไม่กลับ กลับไปไม่ทันลูก เจ้าไม่รักพ่อแล้วหรือ สิงห์ไกรภพ

สิงห์ไกรภพ : (ร้อง) ดินนั้นเรียกค่าตอบแทนด้วยการพันผูกผูกษาไว้กับตน ฟ่าสิมิขอสิ่งใดแต่
 ปล่อยพุกษาให้เป็นอิสระ ขอให้พ่อมีใจตั้งฟ้าโปรดเมตตาปล่อยพวกข้าไป

พินทุมาร : (ทำนองเสนาะ) พ่อนี้มีค่าเพียงดิน มีอาจเอื้อมเป็นฟ้า แต่ถ้าเจ้าจะจากไป พ่อก็ขอฝาก
 ใจกายให้สลายไปกับดิน

พินทุมาร : พ่อไม่ไป สิงห์ไกรภพ เจ้าไม่รักพ่อ สิงห์ไกรภพ

สิงห์ไกรภพ : พ่อ พ่อกลับไปถ้ำของพ่อเถอะ

(พินทุมารสิ้นใจตาย)

สิงห์ไกรภพ : พี่จินดา พ่อเป็นอะไร พ่อยักษ์ๆๆ พ่อตื่นสิพ่อๆ

เทพจินดา : พ่อลวงลูกเล่นหรือเปล่า

สิงห์ไกรภพ : พ่อตายจริงๆ ด้วย พี่พราหมณ์ไม่น่ายุ่งว่าพ่อเป็นยักษ์ให้หลบหนี

เทพจินดา : ก็เราไม่ได้ตั้งใจทำนะ

สิงห์ไกรภพ : พ่อคงรักเรามากจึงได้เสียใจตาย พ่อจำพ่อพ่อตื่นสิพ่อ พ่อ

เทพจินดา : อย่าเสียใจไปเลยจะร้องไห้จนน้ำท่วมป่า ก็คงช่วยอะไรพ่อยักษ์ไม่ได้แล้วละ
 เราช่วยกันเผาศพพ่อยักษ์กันเถอะ อย่างทิ้งไว้ให้เวทนาเช่นนี้ในป่าเลย

(สิงห์ไกรภพแบกศพยักษ์ไปฝัง)

- เสียงพากย์ : The demon was so heart broken. He could not bear to be left in loneliness, so he stopped his heart and let his body decomposed into the soul.
- เทพจินดา : เราออกเดินทางตามหาบิดามารดาของท่านกันเถอะ
- สิงห์ไกรภพ : อ้าว ไหนท่านบอกว่าบิดามารดาของข้าตายแล้วไง
- เทพจินดา : บิดามารดาของข้าตายแล้ว ของท่านยังมีชีวิตอยู่
- สิงห์ไกรภพ : อย่างนั้นๆ พี่ก็ไม่ใช่พี่แท้ๆ ของข้า คราวที่แล้วพี่ก็บอกว่าพ่อยักษ์ไม่ใช่พ่อแท้ๆ ของข้าข้าก็หลงเชื่อพี่ตามพี่มาหวังจะได้พี่พี่ แต่พี่ก็ไม่ใช่พี่แท้ๆ ของข้าอีก แล้วบิดามารดาที่แท้ของข้าอยู่ไหนล่ะ
- เทพจินดา : ข้าก็ไม่รู้เหมือนกัน เราต้องออกตามหา
- สิงห์ไกรภพ : แล้วเราจะหาพบได้อย่างไร
- เทพจินดา : พี่พบเจ้ามีผ้าทองรององค์กับธำมรงค์เจ็ดกระรัต ผูกพระหัตถ์ทั้งซ้ายขวา เชื่อเถอะนำหลักฐานนี้คงจะทำให้เราพบบิดามารดา ออกเดินทางกันเถอะ ไปเถอะนำไปสิ

ฉาก 6 หมู่บ้านพราน (ปากสิงห์)

(สิงห์ไกรภพและเทพจินดาออกเดินทาง ระหว่างทางเจอชาวบ้าน ตามชาวบ้านเอาหลักฐานให้ดู เจอท้าวอินธุมาศและมเหสีจันทร์ชายของอยู่)

- อินธุมาศ : พ่อหนุ่มทั้งสองต้องการพักผ่อนๆ มั้งไหมล่ะจ๊ะ ฉันปลุกเองนะจ๊ะ ต้องการก็ช่วยประเดิมหน่อยจ๊ะ
- สิงห์ไกรภพ : ไม่นะจ๊ะ
- เทพจินดา : ไม่นะจ๊ะ คือน้องข้ามาตามหาบิดามารดาไม่ทราบว่ามีใครมีลูกหลานหายบ้างไหม
- อินธุมาศ : หา จันทร คือๆ เราน่ะลูกชายหายไป 18 ปีแล้วล่ะ แล้วน้องท่านนะมีหลักฐานอะไรพอจะยืนยันสืบความจริงได้บ้างไหมล่ะ
- สิงห์ไกรภพ : มีจ๊ะ ข้ามีผ้าทองรององค์กับธำมรงค์เจ็ดกระรัต
- อินธุมาศ : จันทร นี่ของเรานี้
- จันทร : ลูก
- อินธุมาศ : ลูกนี่แหวนเรา นี่ผ้าเรา รูปจักรที่หัวไหล่ล่ะ
- สิงห์ไกรภพ : มีจ๊ะ
- อินธุมาศ : จันทรนี่ลูกเรา
- จันทร : ลูกแม่

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล

นางสาวพัชรินทร์ มหิตธิกร

วัน เดือน ปี ที่เกิด

12 เมษายน 2524

สถานที่เกิด

จังหวัดนครราชสีมา

ประวัติการศึกษา

สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต (วรรณคดี
ไทย) คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2546